

Benedek
Szabolcs



RÓZSAKERESZT

*avagy kalandregényes
tanulóéveink*

BENEDEK SZABOLCS

RÓZSAKERESZT

**avagy
kalandregényes tanulóéveink**

© Benedek Szabolcs

TARTALOM

Első rész: AZ INAS (1620-1621)

1. Még napszállta előtt
2. A jó fogadósné finom falatokat csomagolt
3. Lesz-e még Heidelbergben egyetem?
4. A legelső adeptus ezen a földön Hermész Triszmegisztosz volt
5. Az adeptus feladata: a kísérletezés
6. A fordítás olyan gyatra, hogy mesterét tévútra vezeti
7. Hallottál már Rózsakereszt Krisztiánról?
8. Botor ember az, aki mindebből kimarad
9. Carpzow tanár úr kezében megint lesújtott a boszorkánypörölly
10. Sokkal érdekesebb dolgok vannak a jogtudományánál
11. Naponta többször hideg vízzel
12. Némelyek ezt Jehovának ejtik
13. Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa

Második rész: A LEGÉNY (1623)

14. Ne feledjük, kik vagyunk
15. Akár lehetséges a transzmutáció, akár nem
16. Az ördög megjelent Párizsban is
17. A legjobb szó rájuk: Láthatatlanok
18. Most azonban, mindenki láthatja, itt vannak Párizsban
19. Honnét lehet hát tudni akkor, hogy kik az igazi rózsakeresztesek?
20. A vadhajításokat le kell nyesegetni
21. A kőművesek képesek megőrizni a titkokat
22. A harmadik pedig elmeséli Rózsakereszt Krisztián kémiai menyegzőjét
23. Nem lesz több dolgunk egymással
24. Boszorkány! Boszorkány!

Harmadik rész: A MESTER (1623-1661)

- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.
- 31.
- 32.
- 33.

Első rész

**AZ INAS
(1620-1621)**

1. Még napszállta előtt

Amint az ágyúk megszólaltak, Kolosy Gáspár zúgó fejjel, kialvatlanul fölkászálódott az ágyáról, felöltözött, és lement az utcára. Órák hosszat sétált anélkül, hogy bárkivel találkozott volna. Időnként megállt, nézelődött. Akárcsak Prága többi lakója, ő is biztos volt abban, hogy a csata Frigyes király vereségével fog véget érni, és ez Prága népére nagyon rosszat jelent.

Dél felé megélénkültek az addig néma és üres utcák. Kinyílottak a házak kapui, lovak és szekerek bukkantak elő. Emberek sűrögtek-forogtak a házak előtt, a kapualjakban, a szekerek és a lovak körül. Ládákat hordtak, ruhákat, szőnyegeket dobáltak fel a ki tudja, honnét előkerült szekerekre. Kiáltások, káromkodások, jajszavak hasítottak a napfényes vasárnapi délelőtti addigi csöndjébe, és a vár alatt, ahol Kolosy Gáspár mászkált, fölbukkantak az első lovasok. Menekülő katonák voltak, véresen, csapzottan vágattak nyugat felől. Arcukat eltorzította a félelem, némán, összeszorított ajakkal markolták a kantárszárakat, nem néztek senkire. Nem is kellett szólniuk. Anélkül is tudta mindenki, hogy a csata elveszett.

Aki már napokkal korábban biztosra vette az események ezen fordulatát, az most szekérre dobálta az előre összekapakolt ládákat. Egyeseknek volt hova menniük, de a többség vaktában indult el. A kora délutáni óráktól fogva kordék, hintók, lovas kocsik gördültek ki Prága északi kapuján. Az ágyúk időközben elhallgattak, nyugat felől vészjósló némaság érkezett a város fölé. Miközben a prágaiak egy része csomagolt, a császár katonái számba vették a veszteségeket, rendezték soraikat, és fölkészültek a bevonulásra. Egyelőre nem ellenőrizték az utakat – tudták, hogy mindenki úgyse tud elmenekülni. Hadd fussanak el a németek, meg azok, akik az elmúlt egy évben azért özönlöttek el Prágát, mert azt hitték, hogy a német választófejedelem cseh királlyá koronázásával Prága lesz a protestáns Kánaán. Ha a király és az emberei el is menekülnek, öfelsége, a katolikus császár cseh alattvalói Prágában fognak maradni.

Kolosy Gáspár egy darabig a vár alatt kószált, aztán elindult a vár felé. Miközben egy me-redek utcán baktatott, beléhasított a gondolat, hogy most már van miért elhagynia Prágát, és folytatni az utat eredeti célja felé.

A kézművesek keskeny sikátoraiba nem lehetett beállni szekerekkel, egyetlen helyen, egy, a többinél szélesebb utcában zsúfolódtak össze a rakodásra váró kocsik. Kolosy Gáspár a házak falához tapadva kerülte meg a köröttük nyüzsgő, szemlátomást rémült és ideges embereket. Kíváncsiságból bepillantott néhány sikátorba. Mindenütt ugyanazt látta: a várban lakó német iparosok és kézművesek fejvesztetten csomagoltak, míg a csehek többnyire az ablakokból figyelték a készülődést.

Az aranyművesek utcácskájában is nagy volt a nyüzsgés. Kolosy Gáspár egy darabig bámulta a sürgés-forgást, aztán éppen azon volt, hogy kijöjjön az utcácskából és továbbmenjen néze-lődni a székesegyház és a királyi palota felé, amikor magyar szó ütötte meg a fülét.

„Az istenfáját” – hallotta egészen közről. Arrafelé nézett, s egy őszülő, szakállas, kövérekés férfit pillantott meg tetőtől talpig feketébe öltözve az egyik bolt előtt, amint egy lecsúszott és meglazult szájú zsákot igyekezett újra összekötözni, majd fölrakni a szolgája hátára. A férfi ekkor már németül beszélt, úgyhogy Kolosy Gáspár azt gondolta, hogy becsapta a füle, ám a következő pillanatban azt hallotta megint: „Az istenfáját” – amihez a férfi azt tette hozzá, ugyancsak magyarul:

– Hogy lehet ennyire szerencsétlen tökfilkó valaki?!

Kolosy Gáspár megvárta, míg a szolga újra a hátára egyensúlyozza a zsákot, és az utca kövén imbolyogva megindul feléje. A szakállas férfi követte. Amikor már egészen közel értek, Kolosy Gáspár hangosan, magyarul köszönt nekik:

– Adjon Isten!

A szolga, mintha meg se hallotta volna, lépdelt tovább. A szakállas férfi ránézett Kolosy Gáspárra, valamit morgott maga elé, majd továbbment. Kolosy Gáspár utána lépett és szinte rákiáltott:

– Magyarok kendek?

A szakállas férfi megfogta a szolga vállát, mire az megállt. A férfi akkor azt mondta Kolosy Gáspárnak:

– Magyar vagyok. Mit akarsz?

Kolosy Gáspár meghajolt:

– Kolosy Gáspár vagyok, Gyulafehérvárról, uram – várta, hogy amaz is bemutatkozzék, de mivel nem szólt egy szót sem, pár pillanat után folytatta tovább: – Bocsásson meg, de hallottam a magyar szót, és megörültem, hogy egy honfitársammal találkozom.

A férfi továbbra se szólt.

– Heidelbergbe készülök, nagyuram. Német földre, tanulni. Prágában csupán átmenetileg időztem egy kicsit, és most szeretnék továbbutazni.

Kolosy Gáspár elhallgatott, úgy gondolta, egyelőre ennyi elég. A férfi ebből is megértheti, hogy mit akar. Szemlátomást meg is értette. Tetőtől talpig végigmérte Kolosy Gáspárt, diákos ruháját, csupasz állát, serkenő bajsztát. Azt kérdezte:

– Gyulafehérvárról jössz?

– Onnét, nagyuram.

– Van pénzed?

– Valamicske van. Abból fizetem a szállásomat.

– Hol laksz?

– Egy tanítónál kaptam szobát, a folyó túlszárnyán.

A férfi hümmögött, a szakállát simogatta. A szolga letette a zsákot az utca kövére, várakozásteljesen nézett rájuk.

– Értesz a fegyverforgatáshoz?

– Apród koromban tanultam vívni – felelte Kolosy Gáspár.

– Apródoskodtál? Hol?

– A fejedelem udvarában. Mielőtt elkezdtem volna az iskolát.

– Hát jártál iskolába?

– Latin iskolába. Gyulafehérvárott.

A férfi megint hallgatott egy keveset, de az arcán, a tekintetén látszott, hogy eldöntötte a dolgot. Azt mondta végül:

– Én nem Heidelbergbe készülök, hanem Lipcsébe. Ha az is jó neked, gyere velem. Amúgy se árt, ha van velünk még valaki, aki ért a fegyverforgatáshoz, és nem olyan mamlasz, mint ez itt – a szolgára mutatott. Amaz továbbra se szólt egy szót sem.

– Hol a holmid?

– A szállásomon. A tanító lakásában.

– Akkor menj el érte, és hozd el. Mikorra visszajössz, mi is összezsomagolunk, és indulhatunk.

– Még napszállta előtt? – csodálkozott Kolosy Gáspár.

– Még napszállta előtt – bólintott a férfi. – Nem akarok Prágában éjszakázni. Elindulunk észak felé, az első fogadóban megszállunk. Hajnalban megyünk tovább.

Kolosy Gáspár még egyszer, utoljára végig akarta gondolni a dolgot, aztán az jutott az eszébe, hogy nincs mit végiggondolnia. Bólintott, hogy rendben van.

– Mit mondtál, mi a neved? – kérdezte a férfi.

– Kolosy Gáspár vagyok, uram. Gyulafehérvárról.

– Engem szólíts Mercuriusnak – nem hagyott időt arra, hogy Kolosy Gáspár csodálkozzon ezen a fura néven, mondta tovább: – Egyébként többé-kevésbé földik vagyunk – találkozásuk kezdete óta először jelent meg mosoly a férfi arcán. – Én Kolozsvárról kerültem ide. Több mint húsz esztendővel ezelőtt.

2. A jó fogadóné finom falatokat csomagolt

Kolosy Gáspár zsákba dobálta a leginkább ruhaneműből álló kevéske holmiját, a tanító tenyerébe csúsztatott némi aprópénzt, majd nagy levegőt véve rákészült, hogy megköszönje a szállást, és hogy elbúcsúzzon. A tanító szomorkásan mosolygott, intett, hogy fölösleges, tudja, miről van szó. Ő is menne – tette hozzá –, ha tudna hová menni, de hát nem tud, főként azért nem, mert Prágában született, itt élte le eddigi életét, és minden bizonnyal itt is fog meghalni. Azután a szó után, hogy „meghalni”, mindketten hallgattak, és a császár katonáira gondoltak, akik talán már látják is a Fehér-hegy ormáról Prága tornyait.

Kolosy Gáspár visszafutott az aranyművesek utcájába. Mercurius szolgálja várt rá a bezárt bolt előtt. Amikor megpillantotta, ugató torokhangokat hallatott, majd egész testével gesztikulálva jelezte, hogy kövesse. Kolosy Gáspár ebből értette meg, hogy a szolga néma.

Kolosy Gáspár azt hitte, Mercuriusnak ennél több holmija és több szolgálja van, de csupán hárman vágtak neki az útnak azon az ingatag tákolmányon. A szekéren egyetlen nagyobb láda volt, azon Mercurius ült a bakon, egyik kezében egy lefűrészelt csövű mordályt szorongatott, a másik kezével a gyeplőt igazította. Kolosy Gáspár és a Jan nevű szolga a szekér hátsó részére telepedtek, a sok kisebb faláda és a zsákok közé.

Alkonyodott. Aki tudott, még déltájban, vagy kora délután elmenekült Prágából, úgyhogy a város északi kapujánál a szürkület érkezésével egyre kevesebben voltak.

A várostól kicsivel északra megálltak egy omladozó falú, út menti fogadónál. Mercurius úgy vélte, hogy a többi menekülő, akik korábban indultak, tovább haladtak, így hát itt senki nem fogja őket zavarni, és nem fognak itt menekülőket keresni a császár katonái sem. Beálltak a szekérrel a csűrbe, majd bementek a fogadóba, ahol vacsora gyanánt sietve bekaptak pár falatot. Miután végeztek, Mercurius ráripakodott Janra és Kolosy Gáspárra, hogy kössék ki a türelmetlenül toporgó lovakat, adjanak nekik enni meg inni, utána térjenek minél hamarabb nyugovóra, mert reggel, amint annyira kivilágosodik, hogy látni valamit, indulnak tovább.

Mercurius eltűnt a fogadó emeletén. A kiadott feladatokat Jan végezte el, Kolosy Gáspár próbált segédkezni, de a szolga minden egyes lépésére a fejét rázta, és elhárító mozdulatokat tett. Aztán Jan pokrócokba és szénába burkolózva a szekérre, a ládák közé feküdt, Kolosy Gáspár pedig a csűr oldalában egy ócska, valószínűleg a fogadó lakórészéből leselejtezett ágyon vetett magának fekhelyet.

Néhány órával később arra ébredt, hogy fázik. Fölkelt, és kiment az épület elé, hogy könnyítsen magán. Hideg volt az éjszaka, ennek ellenére a fogadó bejárata fölötti ablak nyitva volt, s a nyitott ablakon át férfihörgés és női sikoly hallatszott ki. Kolosy Gáspár visszament a csűrbe, gondosan betéve maga mögött az ajtót. Félálomban megsajdult az ágyéka.

Hajnalba arra ébredt, hogy még teljesen sötét van, ám Jan már a szekeret készíti elő. Kolosy Gáspárba belehasított a felismerés, hogy talán mégse Mercurius baszott odafönt, a fogadóné szobájában, hanem Jan szökhett föl, és nyitva hagyta a csűr ajtaját. Ránevetett Janra, aki néhány pillanatig elgondolkodva nézett vissza rá, aztán ő is elvigyorodott. Kinyílt a fogadó ajtaja és Mercurius jött elő vastag ruhába öltözve, egyik kezében a lefűrészelt csövű mordállyal, a másikban kis batyuval. Föül a bakra, a nagy ládára, aztán megnógatta a lovakat.

Dél felé Mercurius szólt a fiúnak, hogy üljön mögéje.

– Aztán mondd csak, hogy kerültél te Prágába?

– Nyár elején, amikor az iskola véget ért, eljöttem Gyulafehérvárról – felelte Kolosy Gáspár.
– Mivel még apród koromból ismertem pár udvari embert, elmehettem velük fejedelem urunk udvarába, Besztercebányára. Onnét júliusban követség indult Prágába, akikhez én is csatlakoztam. Úgy volt, hogy megyek is tovább Heidelbergbe. Csak hát itt ragadtam.

– Ezen nem csodálkozom – Mercurius nevetett. – Prága marasztaló hely. Különösen az utóbbi egy évben volt az. Mióta Frigyes a király. Jönnek is mindenhonnan ide a protestánsok.

– Kegyelmed tán nem protestáns?

Mercurius válasz nélkül hagyta a kérdést.

– Én már régóta Prágában élek. Báthory Zsigmond fejedelem idején kerültem ide. Akkoriban egészen más világ volt. Még Rudolf császár uralkodott. Csupa fény, csupa ragyogás... Nem a csupasz protestáns módi. Te még akkor – sandított Kolosy Gáspár pelyhedző bajszára – nem is éltél.

Kolosy Gáspár elpirult.

– És mit akarsz tanulni Heidelbergben?

– Prédikátor szeretnék lenni – Kolosy Gáspár várta, hogy Mercurius mondjon valamit, majd miután nem szólt, folytatta tovább: – Sok magyar tanul Heidelbergben. Akik meg már visszajöttek, mind nagy megbecsülésnek örvidenek odahaza.

– Apád elengedett?

– Apám meghalt. Anyámnak pedig egy szava sem volt ellene.

– De hát miért akarsz te Heidelbergben tanulni? Otthon is tanulhatnál.

– Szeretnék világot látni.

– Már így is eltékozoltál pár hónapot. Már rég Heidelbergben lehetnél. Lekésted az őszi szemesztert.

Kolosy Gáspár arra gondolt, hogy Mercuriusnak igaza volt: tényleg eltékozolt pár hónapot. Az is lehet, hogy egy egész évet. Nagyon valószínű, hogy az egyetemre csak jövő ősszel iratkozhat be.

– Szépek ám a cseh lányok – nevetett Mercurius. – Én tudom. Én is voltam fiatal.

– A király úr is bizonyára Heidelbergbe tart.

– Bizonyára – Mercurius arcán mintha sötét árny futott volna át. – S vele megy Comenius, meg Májer Mihály is.

– Májer Mihály? – érdeklődött Kolosy Gáspár. – Az ki?

Mercurius vállat vont:

– Mindegy. Mi Lipcsébe megyünk.

– Azok nem a császár pártján állnak?

– Ne törődj te azzal. Nekünk semmi közünk se a császárhoz, se Frigyes királyhoz. Háború lesz. Vagyis már meg is kezdődött. Ha jól akarsz magadnak, maradj ki belőle, és ne törődj véle, hogyan marakodnak egymással a fejedelmek.

– De hát kegyelmed is éppen most menekül! Kegyelmed se tud kimaradni belőle...

– Én amennyire lehet, igyekszem kimaradni – jelentette ki Mercurius. – Előbb-utóbb úgyis elhagytam volna Prágát.

– S miért pont Lipcsébe tart?

– Ott van dolgom.

– Azt se tudom, kegyelmed mivel foglalkozik...

Mercurius kezdett dühös lenni:

– Ha az aranyművesek utcájában futottál belém, szerinted mivel foglalkozhatom?

Kolosy Gáspár elvörösödött, azután nem szólt többet.

Körbenézett a szekéren, és hirtelen arra gondolt: a nagy ládában, amelyen Mercurius ül, bizonyára aranyholmit visznek. Ékszereket talán. Az is lehet – jutott az eszébe –, hogy olyanokat, amelyeket nemesurak és kereskedők bíztak Mercurius gondjaira, hogy javítsa meg, esetleg készítsen belőlük valamit. Mercurius pedig kihasználta, hogy a város fölbolydult, becsomagolta és elhozta a mások ékszereit. Azért futott el a királyi udvart is megelőzve ilyen hamar. A hétfő reggelt sem várta meg, nehogy valakinek eszébe jusson hajnalban bekopogni és visszakérni a holmijait.

A következő pillanatban el is szégyellte magát, de a fejében ott maradt a kisördög, meg a következő felvetés – lehet, hogy azért is mennek más útvonalon, mint a többiek, és azért mennek Lipcsébe, s nem Heidelberg felé, mert Mercurius nem akar azokkal találkozni, akiknek elcsente az ékszereit?...

Megmarkolta a kardot, a tájat kezdte figyelni.

3. Lesz-e még Heidelbergben egyetem?

Mercurius többször megemlítette, hogy még a havazások előtt Lipcsébe akar érni, és ez sikerült is neki. Igaza volt: az idő egyre hidegebbre fordult, ráadásul észak fel tartottak, és az is egyre gyakrabban fordult elő, hogy reggel várni kellett, míg fölszáll a köd. Útközben nem találkoztak menekülőkkel: a környék békésnek, nyugodtnak tűnt, híre-hamva sem volt a Mercurius által emlegetett háborúnak, csupán a szász parasztok bámulták meg őket.

Kolosy Gáspárnak feltűnt, hogy Mercurius milyen jól ismeri az utat: mindig tudta, hogy aznap este hol, milyen fogadóban fognak megszállni. Nyilván – szűrte le a következtetést Kolosy Gáspár – nem először megy Prágából Lipcsébe. Sajnálta, hogy Jan néma, mert míg Mercurius a fogadók fűtött szobáiban, vetett ágyon aludt, addig ki tudta volna faggatni a csűrben Jant a gazdájáról. Azt se tudta például, hogy mi a valódi neve – sejtette, hogy nem a születésétől fogva hívják Mercuriusnak. S persze a nagy láda tartalmát illetően is furta az oldalát a kíváncsiság. Ám a szolga zárkózott és tartózkodó maradt, noha csak néma volt, de nem süket. Azonkívül nem is mindig töltötte a csűrben az éjszakát: az első alkalomhoz hasonlóan olykor fölkereste a fogadók egynémely szolgálólányát, vagy magát a fogadósnét, de csakis akkor, ha az illető olyan rettenetesen csúnya volt, hogy egyenest örült neki, ha valaki foglalkozik vele, s evégett nem is bánta Jan némaságát.

Lipcse nagyobb város volt, mint amilyennek Kolosy Gáspár elképzelte. Amikor már látszódtak a tornyai, az egyikre mutatva Mercurius elmagyarázta, hogy az a Tamás-templom, ahol egykor Luther Márton prédikált, mégpedig olyan emlékezetesen, hogy a város a prédikáció után nyomban protestánssá lett. Belső területeit erős kőfal vette körül, ám azon kívül is szép számban sorakoztak házak. A kapupénz megfizetése után Mercurius mindjárt a legfelsőbb utcák felé irányította a szekeret.

A piactéren egy tornyos, nagy épület magasodott, viszonylag újnak nézett ki. Mercurius azt mondta róla, hogy az a városháza. A közelében állt a hasonló kinézetű kereskedőház, ahol a piacozáshoz használatos hiteles súlyokat tartották. A tér túlsó oldalán lévő utcák között magasodó Tamás-templom közelről nagyon keskenynek látszott, mintha egy hatalmas kéz a két oldalánál fogva összenyomta volna. Hideg, ám gyönyörű napsütéses délután volt, amikor megérkeztek Lipcsébe – pont olyan, mint amikor elhagyták Prágát. Kolosy Gáspár ezt égi jelnek vélte.

Mercurius a városháza mögötti utcában megállította a lovakat, leugrott a bakról (jobban mondva a nagy ládáról), és meghagyta, hogy várjanak, jönni fog hamarosan. Azzal elsétált az utca végére, balra fordult, és eltűnt a szemük elől. Kevéssel később újra fölbukkant egy valószínűtlenül sovány, de jól öltözött, magas férfi társaságában. Kolosy Gáspár a szekér mellett ácsorogva tisztelettudóan üdvözölte a férfit, de az ügyet sem vetett rá. Mercurius ráparancsolt Janra és Kolosy Gáspárra, hogy vegyék le a bakról a nagy ládát.

A háznak azon része, ahová bementek, különálló egységet alkotott, külön bejárattal, és a földszint fölé emelt két emelettel. Elkezdték behordani a zsákokat és a kisebb ládákat; a lépcső mellett nyílt egy nagyobb helyiség, egyelőre oda tették őket. Kolosy Gáspár közben látta, hogy Mercurius a lépcső aljában fölfeszíti a nagy ládát, és valamit kivesz belőle. De hogy mit, az onnét nem látszódott.

A sovány férfi rövidesen távozott. Miután behordták a szekérről az összes holmit a földszinti helyiségbe, Mercurius sebtiben elmagyarázta, hogy mit hová helyezzenek el. Addig – mondta – ő elmegy és eladja a piacon a szekeret, meg a lovakat, egy darabig úgyse lesz rájuk szükség. Kolosy Gáspárnak átfutott a fején a gondolat, hogy az egyik ló talán jól jönne neki a

Heidelbergbe vezető út során, ám Mercurius oly határozottnak tűnt, hogy gyorsan el is hessegette ezt az ötletet.

A barátságtalan félhomály kísértetiessé tette a házat. Miközben pakolt, Kolosy Gáspárnak eszébe jutott, hogy jó volna megtudni végre, miket is hoztak Prágától idáig, úgyhogy amikor Jan a legfelső emeleten matatott, belenézett az egyik kisebb ládába. Könnyen nyitható volt, kulcs nem kellett hozzá, csak a reteszt kellett félretolnia. Könyveket talált benne. Lefújta az út során rájuk rakódott port, és elolvasta a legfelső kötet német nyelvű címlapját: *Fama Fraternitatis avagy a fölöttébb dicső R. C. Testvériség fölfedezése*. A különös cím láttán elcsodálkozott, és épp készült belelapozni a könyvbe, hogy megtudja, mi az az R. C. Testvériség, amikor Jan lépteit hallotta a lépcsőn. Visszacsukta a ládát, és folytatta a pakolást.

Hamar végeztek. Jan, mint aki jól végezte a dolgát, leült az egyik lépcsőre. Kolosy Gáspár megkérdezte tőle, kipakoljanak-e a zsákokból és a ládákból. Jan jelezte, hogy Mercurius erre nem adott utasítást. Így hát csak ültek a lépcsőn.

Besötétedett, mire Mercurius megérkezett. Gyertyát, fattyút hozott, meg enni-innivalót. A földszinti nagy helyiségben kerestek maguknak egy-egy ülésre alkalmas zsákot. Mercurius körbeadta a vacsorát: kolbászt és kenyeret, mellé savanyú bort, és azt mondta, egyelőre ne bajlódjanak a kályha begyújtásával, holnap majd keres egy kéményseprőt, megnézetni a kéményeket, hogy jól szelelnek-e, aztán ha mindent rendben találnak, hoznak a piacról fát.

Mielőtt nyugovóra tértek, Mercurius még egyszer ellenőrizte, hogy bezárta-e az összes zárat a bejárati ajtón, majd a szakállába dűnnyögve fölment a második emeletre. Kolosy Gáspár és Jan is bevonultak a szobájukba. Kolosy Gáspár a kabátjába és takarókba burkolózva ráfeküdt egy laposabb zsákra, még hallotta, amint lent az utcán egy éjjeliőr kopog a botjával, aztán a következő pillanatban elaludt.

Arra ébredt, hogy valaki zörgeti az ajtót. Kinyitotta a szemét, körbenézett a reggeli félhomályban, majd föltápáskodott az ágyról, megmarkolta a szablyát, félrehúzta a reteszt és kinyitotta az ajtót. Mercurius állt a küszöbön. Bement a szobába, megállt az ablak előtt, és komoly hangon bejelentette:

– Beszédem van veled.

Kolosy Gáspár letette a padlóra, az ágy mellé a szablyát, várakozóan megállt a kamra másik sarkában, az ajtó előtt.

– Itt a tél. Tudom, hogy Heidelbergbe készülsz, de bizonyára te is tisztában vagy vele, hogy örülség lenne most elindulni. Hamarosan leesik a hó, ráadásul az idei szemesztert már lekésted, leghamarább jövő ősszel tudnál beiratkozni, még akkor is, ha egyenest Frigyes királynál könyörögsz közbenjárásért Arról nem beszélve – folytatta Mercurius –, hogy Heidelberg a közeljövőben nem lesz a protestánsok számára biztonságos hely. A katolikusok üldözik Frigyes királyt, és el fogják onnét is kergetni. – Mercurius egy darabig hallgatott, Kolosy Gáspárra szegezte a tekintetét, majd az addiginál enyhültebb, szinte atyai hangon mondta tovább: – Úgyhogy azt tanácsolom neked, fiam, maradj velünk. Nem csak tanácsolom: szeretném is. Én ezt a házat, jobban mondva a háznak ezen részét tegnap megvásároltam. Már korábban kinéztem magamnak, jártam itt még a nyáron, és megegyeztem a tulajdonosával, hogy megveszem. Berendezzük szépen, ahogyan kell. Maradj itt! Legalább tavaszig, vagy inkább nyárig. Addigra eldől, lesz-e még Heidelbergben egyetem... Egyébként meg ha akarsz, jövő ősszel itt, Lipcsében is beiratkozatsz az iskolába. Föltéve, ha nem kell innét továbbállnunk...

– A háború miatt? – kérdezett közbe Kolosy Gáspár.

– Igen – bólintott Mercurius –, talán a háború miatt... Majd kiderül. Mindenesetre én azt szeretném, Gáspár, ha itt laknál velünk, és az inasom lennél. Kosztot, kvártélyt kapsz. Ha

beindul az üzlet, márpedig remélem, hogy beindul, némi bért is tudok fizetni neked. S mellesleg kitanulhatod a mesterségemet is. Nekem nincs fiam. Jó volna az apámtól örökölt tudásomat átadni valakinek.

– Még soha nem foglalkoztam aranyművességgel...

– Majd megtanulod. Ha odafigyelsz és ügyes vagy, nem olyan ördögösség. Hanem azt is tudnod kell, hogy én nem csak ékszereket készítek... Az aranyművességen túl adeptus is vagyok. Aranyat szeretnék csinálni. Az apám is foglalkozott ezzel.

– Én ismerek egy aranycsinálót – mondta hirtelen felélénkülve Kolosy Gáspár. – Gyulafehérvárott él, az iskolában tanít. Bisterfeld a neve. Ő is Heidelbergben végezte az egyetemet.

– Bisterfeld? – Mercurius a homlokát ráncolta. – Soha nem hallottam róla... Az én apám viszont Kolozsvári Cementes Jánosnak volt a tanítványa. Az ő nevét bizonyára ismered – Kolosy Gáspár tagadólag intett a fejével, Mercurius sóhajtott: – A legnagyobb adeptus volt Erdélyországban, sőt Melchior Miklós óta talán egész Magyarországon is. János Zsigmondnak meg Báthory Istvánnak szolgált. Nagyszebenben halt meg, a pestis idején. Sok olyan receptet írt, amelyeket kellő eszközök híján nem tudott elkészíteni. Párat én őrzök belőlük. Ha Isten is úgy akarja, most majd megcsinálom őket. Holnap berendezzük a műhelyeket. Kettőt rendezünk be. Az egyikben az ékszereket csiszoljuk, a másikban az aranykészítés titkát és a filozófusok kövét fogjuk keresni. Az ékszerek készítése és javítása adja majd a kenyeret, emellett Kolozsvári Cementes János nyomdokain Isten és az általa teremtetett természet titkai után indulunk. Számítok rád, mert okos, tanult ember vagy, nem olyan nehéz fejű, mint ez a nyelvetlen-esetlen Jan... Velem tartasz hát, Gáspár?

„Van más választásom?” – jutott Kolosy Gáspár eszébe. Mercuriusnak igaza volt: télvíz idején nincs értelme sehova se mennie.

Habozás nélkül csapott az adeptus tenyerébe.

4. A legelső adeptus ezen a földön Hermész Triszmegisztosz volt

Benne jártak már az új esztendőben, mikorra kiderült, hogy Mercurius tőkéje elfogyott. Nem bánta különösebben, ezzel eredetileg is így számolt, most azonban, az összes bútor, háztartási eszköz, üvegedény, fiola, lombik, fogó és egyéb szerszám beszerzése után végre megkezdheték a munkát.

Mercurius különösen szerencsésnek nevezte, hogy a városháza és a piactér közelében, a belvárosban találtak házat, mert, mint mondotta, errefelé járnak a nemesurak és a gazdag polgárok is, akik – protestantizmus ide, háborús idők oda – nem vetik meg az ékszereket, úgyhogy mind javítani, mind megvásárolni és eladni való aranyholmi rövid időn belül akad. Az is szerencse, hogy itt gyakrabban járkálnak az éjjeli őrök, nappal meg elég nagy a nyüzsgés ahhoz, hogy ne kelljen nagyon tartani betöréstől. „Ha pedig az netán mégis bekövetkezik – sóhajtott Mercurius –, akkor hát tudnunk kell, hogy végeredményben mindnyájan Isten kezében vagyunk, és ahhoz, hogy valamit elérjünk, bizony kockáztatni szükségeltetik. Mert bölcsen mondták a régiek, hogy kockázat nélkül győzelem sincsen.” Úgyhogy Mercurius még egyszer megvasaltatta és megerősítette a bejárati ajtót és a zárrendszert, majd kihelyezte a nem túl harsány, de észrevehető cégért – és várták az ügyfeleket.

Mindjárt az első munkával töltött napon Mercurius nekilátott Kolosy Gáspár oktatásának is. Lassan, türelmesen magyarázott, Kolosy Gáspár oktondi kérdései sem hozták ki a békétüresből. Olyankor az arca is megszelídült, tekintete is megtisztulni látszott. Más esetekben, ha Mercuriusra nézett, Kolosy Gáspár gyakorta úgy érezte, nem tudja, hányadán áll vele, és amit éppen mond, abból mi igaz és mi nem. Ám az oktatás alatt Mercurius szeme tisztán csillogott, és a tanórák perceiben az iránta érzett föl-fölbukkanó bizalmatlanság, az időnkénti haraggal keveredett félelem, és az egyéb, máskülönben megmagyarázhatatlannak tűnő rossz érzések is rendre eltűntek Kolosy Gáspárból.

Mercurius újból elbeszélte, hogy apjától megörökölte Kolozsvári Cementes János egynémely receptjét, amit sem Cementes, sem az apja nem tudtak a gyakorlatban megvalósítani. Ő – mármint Mercurius – azért ment Báthory Zsigmond fejedelem idején Prágába, mert ott élt Rudolf császár, akiről messze földön tudott volt, hogy jobban érdeklik a mágikus tudományok a politikánál és az uralkodásnál. Járt nála a híres angol mágus, John Dee is, sajnos – sóhajtott Mercurius – sokkal korábban, mint ahogy ő Erdélyből Prágába költözött. Azokban az években nyüzsgtek az adeptusok Rudolf udvara körül, és Mercurius is abban a reményben érkezett oda, hogy a császár támogatásával sikerül Kolozsvári Cementes János receptjeit megcsinálnia. Ám azok is háborús idők voltak: a Habsburgok előbb a törököket akarták kiűzni Magyarországról, azután Bocskai fejedelemmel gyűlt meg a bajuk. Mikorra ezek az ügyek elrendeződtek, Rudolfot letaszították a trónról, helyére az öccse ült, akit egyáltalán nem érdekelt sem az alkímia, sem a mágia tudománya. Mercurius így jobb híján maradt aranyművesnek Prágában, és várta a jobb idők eljövételét.

Sok-sok esztendővel később, Frigyes király megkoronázásával úgy tűnt, a jobb idők be is köszöntenek. Noha ezúttal protestáns udvartartás költözött az egykori fényes katolikus császári udvar helyére, Frigyes királyról és angol feleségéről is az hírlett, hogy hasonló dolgok érdeklik őket, mint egykor Rudolfot. Így hát Mercurius megpróbált a király közelébe férkőzni, ám – mesélte Kolosy Gáspárnak – ez nem volt egyszerű feladat, mivel Frigyeset olyannyira körülvezték a Heidelbergből, Oppenheimből, és a pfalzi fejedelemség más városaiból érkezett emberei, hogy más nem férhetett oda. Hiába akart Mercurius akár a királlyal, akár a körötte lévő mágikus tudósokkal, így Májer Mihállyal megismerkedni, ez nem sikerült neki. Pedig nagyon szeretett volna. Májer Mihály például angol földön is járt, angol alkímisták és

mágusok tudományát leste el, bizonyára meg tudta volna mondani Kolozsvári Cementes János receptjeiről akár ránézésre is, hogy mennyire használhatóak. Azonban Mercurius hiába üzengetett, hiába könyörgött, hiába toporgott a palota előtt, mindig elhajtották onnét.

– S miért éppen Lipcsét szemelte ki kegyelmed? Miért nem Heidelbergben vagy Oppenheimben vásárolt házat?

– Lipcsében egy darabig nyugalom lesz, akkor is, ha közben más német tartományokban tombol a háború. Ezért jöttem ide és ezért foglaltam le ezt a házat. Ami Prágában nem sikerült, azt itt akarom megvalósítani.

Mercurius szerint az ember, ha testben és lélekben egészséges, jobb kézzel nyúl a dolgok után. Erővel akarta rávenni Kolosy Gáspárt arra, hogy jobb kezében fogja a fogót, a vésőt és a kalapácsot. Hamar kiderült, hogy ez az út nem járható: Kolosy Gáspár bal kézzel írt, és minden munkát a bal kezével végzett. Elmesélte Mercuriusnak, hogy az iskolában is folyton a jobb kezébe adták a tollat, ám ő makacsul áttette azt a bal kezébe. Ezúttal sem történt másképp; Mercurius végül kénytelen-kelletlen beleegyezett abba, hogy tanítványa a bal kezét használja. „Remélem – tette hozzá fejcsóválások közepette Mercurius –, nem fogsz ezzel sem a szerszámban, sem a megmunkálendő aranyban kárt okozni. De hát még mindig jobb egy balkezes aranyműves, mint egy olyan, aki azt se tudja, hogyan kell az ékszert baj nélkül meg-hajlítani.”

Folyton azt hangsúlyozta, hogy az aranyművesség számára a megélhetést jelenti, emellett ő sokkal fontosabbnak – valódi hivatásának – tartja az aranycsinálás művészetét. Úgyhogy miközben kis fogók, kalapácsok és más aranyműves szerszámok használatára oktatta Kolosy Gáspárt, az alkímia természetéről is magyarázott neki:

– A legelső adeptus ezen a földön Hermész Triszmegisztosz volt. Gyulafehérvárott bizonyára tanultál valamennyire görögül, úgyhogy tudod, hogy a neve azt jelenti: háromszorosan legnagyobb – Kolosy Gáspár épp egy láncot igyekezett szemeire bontani, közben bólintott. – Nagyon régen élt, jóval Krisztus urunk előtt. Az egyiptomiak Thot néven tisztelték, azt mondták róla, hogy ő az istenek írnoke. Görög neve Hermész, a latinok Mercuriusként emlegették. A Mercurius egyébként, ezt talán még nem tudod, a beavatottak szent égiteste.

– Mercurius? – nézett föl Kolosy Gáspár.

– Mercurius – bólintott Mercurius. – Amint látod, én is Hermész Triszmegisztosz tiszteletére vettem föl ezt a nevet. De a *mercurius* egyúttal a bölcsék kénesőjét, a higanyt is jelenti... Ha azt hallod: mercurius, akkor elsődlegesen ne közönséges kénesőre gondold, hanem a spirituszra, amely a lelke a kénesőnek. Kétfajta mercuriust különböztetünk meg: égi és földi mercuriust. Ezek közül az égi az ősbibb, mert az a testek alkotórésze, és mindenütt jelen van. A közönséges kéneső tehát két részből áll: a látható és a láthatatlan kénesőből. Utóbbinak csak a hatását ismerjük, ezt nevezzük princípiumnak, és ahogy mondtam, minden állati és növényi testben, de az emberiben is megtalálható. Fontos tudnod még azt is, hogy minden fém is tartalmaz mercuriust. Most pedig hagyd azt a láncot, és gyere velem.

Mercurius a könyvespolchoz vezette Kolosy Gáspárt, leemelt onnét egy rozoga állapotban álló, pár lapos kicsiny könyvecskét és kinyitotta.

– Ezt minden adeptusnak fejből kell ismernie, de hogy lásd, miről is van szó, a pontosság kedvéért előbb írásban mutatom meg neked. Ez a *Tabula Smaragdina*, amelyben Hermész Triszmegisztosz rejtett megfogalmazásban elrejtette a filozófusok kövének titkát. Minden alkímiai tudomány ebből a szövegből ered. Hermész Triszmegisztosz eredetileg egy smaragdtáblára véste, amit Nagy Sándor szarkofágjában temettek el, mert az ő idejében találták meg Hermész Triszmegisztosz sírját. Amikor a latinok elfoglalták Egyiptomot, a többi régi böl-

cselettel együtt a táblát is elpusztították, de addigra már sok másolat készült róla, úgyhogy a szöveg fönmaradt.

Mercurius Kolosy Gáspár kezébe nyomta a könyvecskét. Kolosy Gáspár a címlapra sandított, ám azon nem látott egyebet, csak feketeséget. A könyv német nyelven volt írva, és a *Tabula Smaragdinán* túl egyéb írásokat és ábrákat is tartalmazott.

– Azt írja tehát Hermész Trismegisztosz – Mercurius olyan hanghordozásban és pózzal beszélt, akár egy pap. – Első pont. Mindaz, ami alant következik, az hazugság nélküli, biztos és igaz. Második pont. Ami lent van, az ugyanaz, mint a fenti, és ami fent van, az ugyanaz, mint a lenti. Mindez megfelel annak, ahogyan az Egy varázslatának műveletét végre kell hajtani. Harmadik pont. Minden a világon ebből az Egyből származik, egyetlen gondolatból született a természetben átvitel minden egyes dolog. Negyedik pont. Atyja a Nap, anyja a Hold, a szél hordozta a méhében, táplálta a Föld. Ötödik pont. Ez pedig maga a *théleszma*, nemzője az egész világnak. Hatodik pont. Tökéletes az ereje, amennyiben a földbe visszafordul. Hetedik pont. Válaszd el a tüzet a Földtől, a könnyűt a nehézről tudással és szenvedéllyel. Nyolcadik pont. Fölmegy a földből az égbe, aztán újra lejön a földre, és magába szívja az alsó és felső erőket. Így uralhatod az egész világot, és ha ezt eléred, a sötétség attól a perctől fogva kitér előled. Kilencedik pont. Minden erőben ennek az ereje lapul, áthatja könnyűt és nehezét egyaránt. Tizedik pont. Így teremtették a világot. Tizenegyedik pont. Ez az átvitel varázslata és módja. Tizenkettedik pont. Azért hívják eme sorok szerzőjét Hermész Trismegisztosznak, mert a világ tudásából mindhárom rész az övé. Tizenharmadik pont. Ami a Napnak műveleteiről föntebb szó esett, az most itt véget ér.

Mercurius Kolosy Gáspárra nézett, és azt kérdezte tőle:

– Van kérdésed, fiam?

Kolosy Gáspár semmit nem értett ebből, úgyhogy az ajkára toluló sok kérdés közül leginkább azt szerette volna megkérdezni, hogy mi ez az egész, mit jelent és mit akar mondani. De nem akart Mercurius előtt megszégyenülni, így hát azt kérdezte meg:

– Mi az a *théleszma*?

– A *théleszma* az aranycsinálók talizmánja. Összesűríti a szellem állapotát. Ugyanúgy hat a szellemre és a gondolkodásra, ahogyan az alkímiai elixír működik, ami pedig a fémek átalakulásának az élesztője. Láthatatlan, égi eredetű befolyása van... De tudom én, Gáspár, hogy nem csak ezt nem érted. Vedd magadhoz azt a kis könyvecskét, lapozd föl, olvasgasd, de ami a legfontosabb: próbáld megtalálni az értelmét. Az se baj, ha először nem jutsz semmire. Az elmúlt évezredekben sokan keresték a *Smaragdtábla* titkainak megoldását, és sokan hitték azt, hogy a kezükben a kulcs. Meglátjuk, te mire jutsz vele...

5. Az adeptus feladata: a kísérletezés

A háborús idők ellenére egyre gyakrabban tévedt be hozzájuk egy-egy gazdagabb polgár, és megjavíttatott egy láncot, vagy behozott pár ékszert, beolvasztatta és másikat készíttetett belőlük. Mercurius az aranyon túl ezüstnemüket is elvállalt: kanalakat, evőeszközöket, használati tárgyakat, mivel bár azoknak sokkal kisebb volt az értékük és sokkal kevesebb pénzt lehetett elkérni a rajtuk végzett munkáért, legalább hoztak valamit a konyhára. Március elejére a kisebb javításokat, illetve a beolvasztás műveletét már Kolosy Gáspárra bízta, ő ez alatt a várost utcáit róttá, s gazdag polgári házakba és palotákba kopogott be. Egyfelől ügyfeleket igyekezett fölhajtani, másfelől arról is próbált tudomást szerezni, dolgoznak-e Lipcsében adeptusok. Vagy nem dolgoztak, vagy elrejtőztek; Mercurius nem talált senkit, aki rajta kívül aranycsinálással foglalkozott volna. Ezt egyáltalán nem bánta, mert noha időnként jól jön, ha a tudósok – mint mondotta – elárulják egymásnak tapasztalataikat, az viszont rossz vért szül, ha ellesik egymás titkait.

Mercurius újabb német és latin nyelvű könyveket nyomot Kolosy Gáspár kezébe. Ezek a művek nem csupán az adeptus feladatairól szóltak, hanem Isten és az általa létrehozott világ egyéb titkairól is. Bár voltak közöttük egészen régiek – az egyiknek például egy Roger Bacon nevű angol volt a szerzője négyszáz évvel azelőtt –, a többségük nemcsak hogy újonnan jelent meg, hanem nem is olyan régen írták őket. Időbe tellett, mire Kolosy Gáspár megszokta nyelvezetüket és gondolatmenetüket, ám onnantól fogva egyre könnyebben olvasta a legkülönfélébb szerzők műveit: Andreas Libaviust, Basilis Valentinust, Georgicus Agricolát, sőt az évszázadokkal Roger Bacon előtt élt Avicennát.

Mercurius első számú példaképe (Kolozsvári Cementes Jánoson kívül) Theophrastus Bombastus von Hohenheim volt, aki Paracelsusnak nevezte magát. Mercurius elmesélte Kolosy Gáspárnak, hogy Paracelsus száz évvel korábban a bázeli egyetemen orvoslást tanított, és azzal keltett föltűnést, hogy hitvány tákolmányának minősítette az orvostudomány addigi rendszerét. Nem csak az aranycsinálás módját, hanem a filozófusok követését is kereste, amely az a szer, amely meghosszabbítja az ember életét, sőt talán örök ifjúságot ad neki. Ez a tudós doktor szintén a mercuriust tekintette az emberi test legkülönlegesebb alkotóelemének. Úgy tartotta, hogy az ember a mercuriuson kívül sóból és kénből épül föl, és ha ezen három principium egyensúlyban van, a szervezet egészségesen működik, minden más esetben viszont betegség üti föl a fejét. Orvosi könyvei közül Mercurius a *Paragranum* címűt adta Kolosy Gáspár kezébe, amit a fiú becsülettel végig is olvasott.

Aztán egy tavaszi estén azt mondta Mercurius:

– Ideje elővennünk Kolozsvári Cementes egyik receptjét.

Az első emeleti kamrában ültek. Az üzletet bezárták, nem vártak aznap több ügyfelet, és Kolosy Gáspár, mióta beköltöztek, először nézhetett szét Mercurius szobájában. Mestere csupán egy ágyat, egy széket és egy mosdótálat helyezett el benne, illetőleg az ágy alól kikanalált egy nagyobbacska éjjeliedény. A fal mellett, egy széles deszkán könyvek sorakoztak. Mellettük pár köteg kézirat. Azok közül nyalábolt föl most egyet.

– Kolozsvári Cementes János naplója. Apám másolta az eredetiről titokban, mikor nála inaskodott – átnyújtotta Kolosy Gáspárnak. – Nézz bele.

Sűrűn, apró betűkkel teleírt szöveg volt, a növekvő esti félhomályban Kolosy Gáspár alig tudott belőle elolvasni egy-egy mondatot. Részben magyarul, részben latinul írták, és ahogy jobban megnézett néhány oldalt, azt látta, hogy személyes tartalmú megállapítások éppúgy

akadtak benne, mint alkímiáról, vegyületekről, bányászatról, kohászatról, orvoslásról, sőt pénzverésről szóló följegyzések. Ezek néhol illeszkedtek, logikusan következtek egymásból, többnyire azonban összefüggéstelenül sorakoztak egymás után.

Mercurius visszavette Kolosy Gáspártól a kéziratot, ő is belelapozott, majd előhúzott belőle egy kétoldalas szöveget.

– Ez volna az egyik recept – mondta, majd minden átmenet nélkül olvasni kezdett: – Végy egy *librum* kénkövet és őröld meg jól egy kövön, és mind itasd meg régi és tiszta egy *librum* közolajjal, mindaddig, míg olyan nem lesz, mint egy *pastum*. Utána tedd azt egy vasserpenyőbe gyenge tűzön, hogy *dissolváltassék*, és mikor feltajtékozni látod, vedd el a tűzről és ismét tedd a tűzre, hogy lassan forrjon, és hogy olyan sűrű legyen, mint a méz. Azután tedd egy hideg márványkőre, akkor mindjárt *megcongellátatik* és olyanná válik, akár a lép. Vedd azt, és ismét tedd egy tiszta vasserpenyőbe, tégy a serpenyőbe jó tartarumolajat, és hagyd a kettőt megolvadni és *miskuálni* úgy két óráig.

Mercurius a kéziratköteg tetejére tette a papírt:

– Holnap vasárnap, nem nyitjuk ki az üzletet. Reggel nekikezdünk megcsinálni azt, ami itt írva van.

Kolosy Gáspár elalvás előtt még találomra belelapozott pár könyvbe, igyekezett minél inkább észbe vésni az ott fölbukkanó kifejezéseket. Úgy érezte, mintha vizsgára készülne. Tudta, hogy ez a recept fontos Mercuriusnak – hiszen évek óta készült erre –, és mesterének izgalma őrá is átragadt.

Korán reggel ébredt, ám Mercurius már talpon volt. Túl volt az őrlésen és a paszta elkészítésén, épp azon munkálkodott, hogy bekövetkezzék a *dissolutio*, a szilárd anyagnak a folyadékban való föloldása. Kolosy Gáspár hangtalanul figyelte a műveletet, csodálkozott, hogy Mercurius hogy tud ilyen sokáig megmaradni a vasserpenyőből áradó forró gőzök fölött. Aztán Mercurius rászólt, hogy oltsa el a tüzet, és vegyen elő egy kisebb melegítőt, mert a recept szerint most sűrűsíteni kell az összekevert anyagot. Kolosy Gáspár tanácstalanul matatott az asztalra kipakolt kellékek között, végül mestere megmutatta, melyik melegítőre gondol. Kolosy Gáspár meggyújtotta a lángot, Mercurius pedig áttette a vasserpenyőt.

– Kevesebb mennyiséget kevertem össze, mint amennyit Cementes előírt – mondta. – Aztán ha lesz valami a dologból, kipróbáljuk nagy mennyiségben is. Úgyhogy az elkészítése most rövidebb ideig fog tartani.

Mercurius hamarosan levette a vasserpenyőt a kisebb lángról is, és elmagyarázta Kolosy Gáspárnak, hogy most következik a *congelatio*, azaz a kocsonyásodás. Elővetetett Kolosy Gáspárral egy teljesen tiszta és hideg vasserpenyőt: abba öntötték át a kihűlőben lévő bűzös masszát. Mercurius tartarumolajjal locsolta meg, magyarázatképpen pedig annyit fűzött hozzá, hogy ezt az anyagot a borkő elégetése után nyerik. Jó alaposan összekeverte az egészet, majd közölte, hogy ennek a recept szerint két órán keresztül lassú tűzön kell égnie, ám mivel most épp a negyedét készítik el annak, amit Kolozsvári Cementes János előírt, elég lesz rá a félóra is.

– Menjünk ki innét addig – javasolta –, rettenetes a bűz.

Lementek a földszintre. Bár tekintete izgalomtól csillogott, Mercurius nyugodtnak tűnt: lassú beszéddel, jól megrágott mondatokkal újra elmagyarázta az odafent végrehajtott művelet lényegét. Aztán azt kérdezte:

– Ha a negyedét készítjük el annak, amit Cementes János a receptben megírt, és ha ő három napot hagyott az anyag összeérésére, akkor szerinted mi meddig hagyjuk azt egy üvegtégelyben állni?

– A három nap negyedéig – vágta rá Kolosy Gáspár.

– Én is így gondolom – mosolygott Mercurius. – Vagyis ha reggel kész vagyunk a dologgal, akkor a mai nap estéjén folytathatjuk a kísérletet. Szerencsés esetben éjszaka vagy holnap reggelre végzünk vele. Ám előre szólok, hogy ne sajnálkozz, ha nem sikerül. Kolozsvári Cementes nagy tudós volt, azonban a gyakorlattal nemigen törődött, és a megfogalmazása se mindig egyértelmű. Lehet, hogy mi is rosszul értelmezzük a szavait.

Csakhogy nem volt mit edénybe zární. Odafönt émelyítő, szúrós szag fogadta őket, a vasserpényőben pedig nem volt egyéb, csupán az alján egy bűzös, odaégett, füstölő folt. Mercurius homlokát ráncolva bámulta az eredményt, közben hol a fejét vakarta, hol a szakállát rángatta. Kolosy Gáspár attól tartott, mindjárt dührohamot kap. Ám Mercurius végül megőrizte a nyugalmát. Utasította Kolosy Gáspárt, hogy nyissa ki az ablakot, és engedje szabadjára a rettenetes bűzt. Azután szónoklásához hasonló színpadiassággal bejelentette, hogy a kísérlet nem sikerült.

– Nem baj – tette hozzá. – Ez az adeptus feladata: a kísérletezés. Ha most nem tudtuk megvalósítani, megpróbáljuk újra. Legközelebbre több anyagot vásárolok és nem osztom el negyedére a mennyiséget, hanem mindjárt annyival látunk neki, amennyit Cementes előírt. Ez a mostani adag, úgy látszik, annyira kevésnek bizonyult, hogy akaratlanul is végbement a *sublimatio*. De hát a tévedéseiből tanul az okos ember.

6. A fordítás olyan gyatra, hogy mesterét tévútra vezeti

Kolosy Gáspár az utcán járó embereket figyelte a küszöbről, amikor egy ismeretlen állt meg a ház előtt. A férfi roppant barátságosan üdvözölte őt. Kolosy Gáspár visszaköszönt, és alaposan megnézte az idegent. Nálánál valamivel magasabb, sovány férfi volt, mélyen barázdált, csupasz arccal, határozott vonásokkal. Tekintete élénken csillogott, haját kerekre nyíratta, szűk szabású, tetőtől talpig fekete öltözetet viselt. Összességében véve úgy festett, akár egy pap. Németül, ám erős idegen akcentussal beszélt:

– Volna egy kis munkám az aranyműves számára. Nyitva van?

– Nyitva – Kolosy Gáspár arrébb lépett a bejárati ajtótól, hogy a férfi bejöhessen. Közben észébe villant, hogy mi van, ha az ismeretlen fegyvert rejt a papos öltözet alatt, úgyszólván amint bekísérte az idegent az üzlethelyiségbe, nyomban a kiszolgáló pult mögé sietett, és bal kezével megtapogatta a pult alatt rejtő régi szablyát, mellyel valamikor egy végvári vitéz szabdalhatta a janicsárokat.

– Elég sötét van itt – nézett körbe a férfi.

– Kicsik az ablakok – bólintott Kolosy Gáspár.

– Ilyen kevés fényben is tud dolgozni?

– Nem itt dolgozunk, hanem a műhelyben. Itt a megrendeléseket vesszük fel, és az ügyfeleinket szolgáljuk ki.

Az idegen arcán különös mosoly suhant át.

– Aztán jól megvilágítják a műhelyt?

– Természetesen... Az aranyművességhez kell a fény.

– Kell a fény – visszhangozta a férfi Kolosy Gáspár szavait, miközben körbejárta a helyiséget a tekintetét. A könyvespolcra a többi berendezési tárgynál nagyobb figyelmet fordított.

Kolosy Gáspár újra megtapogatta a pult alatt a szablyát. Gyanakodva figyelte a férfit.

– Hozott nekünk valamilyen munkát, uram?

– Igen, hoztam. – A férfi ruhájának felső zsebébe nyúlt. Ovális alakú, nagybacska medált vett elő, a pultra helyezte. – Ezt kellene kilyukasztani, hogy láncra fűzve viselhessem. Kicsit bekoszolódott, ha tudja, tisztítsa is meg. Kérem.

Kolosy Gáspár érezte magán a férfi átható tekintetét, miközben megvizsgálta a medált. Egyszerűen kimunkált, ovális alakú aranyékszer volt. A közepére kis ábrát karcoltak: egy keresztet, azon rózsát. Alsó széle kissé meggörbült, itt-ott pici sötét foltok csúfították, amelyek láttán Kolosy Gáspár azonnal vérre gondolt. Elhessegette magát a gondolatot, és elcsodálkozott azon, hogy a medál készítője nem fűrt rá lyukat – föltehetőleg egy nagyobb aranylemezről szabták ki az ovális alakú lapocskát, és utólag karcolták rá az ábrát.

– Akár meg is várhatja, uram. Rögtön elkészülök vele.

– Van itt a városban elintéznivalóm – mondta az idegen. – De délután visszajövök érte. Vagy legkésőbb holnap délelőtt.

– Nem lipcsei kegyelmed?

– Átutazóban vagyok.

A pult szélén hevert Kolozsvári Cementes János aranycsináló receptje. Mielőtt elment, Mercurius arra utasította Kolosy Gáspárt, hogy olvassa el még egyszer figyelmesen, mert hamarosan újra próbálkoznak.

– Ez magyarul van? – az idegen a kezébe vette Kolozsvári Cementes receptjét.

– Magyarul. Kegyelmed beszéli azt a nyelvet?

– Hogy beszélem – az idegen megint mosolygott –, az túlzás. Maradjunk annyiban, hogy értek magyarul. Jártam is egyszer Magyarországon, de megszólalni nem nagyon tudnék azon a nyelven, mert roppant nehéz.

Míg a férfi a kéziratot tanulmányozta, Kolosy Gáspár magában dühöngött, amiért elől hagyta, most meg nem volt ereje visszakérni a papirosokat. A látogató aztán szétkürtölheti mindenütt, hogy az aranyműves aranycsinálással is foglalkozik, ami szemet szúrhat a hatóságoknak, és Mercuriust hamisítással vádolhatják meg.

– Ez itt Aquinói Tamás receptje igen rossz magyar fordításban – jelentette ki az idegen, miután végzett az olvasással.

– Hogyan? – rázta a fejét értetlenül Kolosy Gáspár.

– Ahogy mondom: Aquinói Tamás receptje, de valaki úgy fordította le, hogy a fordítás közben tömérdek hibát vétett.

– Nem akarok vitába szállni kegyelmeddel, uram, ám én úgy tudom, hogy ezt a receptet egy magyar adeptus írta...

– Ezt a szöveget bizonyára igen, ám a recept eredetije Aquinói Tamástól való, és vagy négyszáz esztendővel ezelőtt keletkezett... Aquinói Tamás a nagy tudós, Albertus Magnus tanítványa volt, ő keltette föl az érdeklődését az alkímia iránt. Am nemcsak ő foglalkozott ezzel, hanem mások is a dominikánusok rendjéből. Mivel azonban Honorius pápa tiltotta az alkímia művelését, ezért a szerzetesek, így Aquinói Tamás is, alkímiai műveiket filozófiai munkának állították be. Azt hirdették, hogy a fémek természete és a *transzmutálás* tana a természet-tudomány körébe tartozik, amit pedig művelni nem csak hogy szabad, ám szükséges is. A dominikánusok szerint a transzmutálást a tudományba kapaszkodó csalók hozták rossz hírbe és vezették hamis útra, ám ha megtisztítjuk tőle a tudományt, az újra régi fényében ragyog.

Az ismeretlen kiterítette Kolozsvári Cementes receptjének lapjait a pultra.

– Nem tudom, ki készítette a fordítást – folytatta –, de az bizonyos, hogy silány munkát végzett. Aki a fordítás alapján próbálja megcsinálni Aquinói Tamás receptjét, az alaposan csatlakozik – a papírlapokról Kolosy Gáspárra vetette a tekintetét, aki, kihasználva az alkalmat, közbekérdezett:

– Kegyelmed adeptus talán?

– Nem vagyok adeptus – nevetett az idegen –, legalábbis nem nevezném magam annak, akkor se, ha voltak már, akik rám akarták sütni ezt a bélyeget... Azonban térjünk vissza a kézirathoz. Nézze csak, fiatalember! A fordítás mindjárt a szöveg elején egyszerűen kénkőről beszél. Úgy tűnik hát, hogy a fordító a közönséges sárga kénkőre gondolt, holott Aquinói Tamás nem ezt értette alatta, hanem egy ásványt, amely tüzet tartalmaz, de amit itt külön nem nevez meg. Ez pedig a fehér vagy halványpiros kén, mely önmagában nem ég, ám elkülönítéssel, tisztítással és a négy elem egyesülése által tüzet nyerhetünk belőle. Az a személy, aki arra vetemedett, hogy Aquinói Tamás alkímiai receptjét magyarra fordítsa, illetet volna, hogy tisztában legyen ezzel, ha már tudományos szöveg tanulmányozására adja a fejét.

Kolosy Gáspár az idegen arcát fürkészte. Amaz nem nézett vissza reá, lassú, megfontolt beszéddel, idegen akcentussal mondta tovább:

– A fordító lejjebb közönséges olajról beszél. Ez sem helyes, mert bár Aquinói Tamás az eredeti szövegben valóban olajat írt, azonban aki alkímiával foglalkozik, az tudja, hogy ez alatt olyan anyag értendő, amelynek a zsírhoz semmi köze. Olajnak nevezik a tudósok például az a vizet is, melyet vérből nyerünk lepárlás után. Az eredeti szövegben Aquinói Tamás egyébként világosan utal arra, hogy ő arra az olajra gondol, amelyet a tégladarabokból hevítés útján nyernek, és amelynek *oleum laterinum* a neve.

Az idegen folytatta:

– Valamivel később olyan szakasz következik, amelyet a fordító teljesen félreértett. Aquinói Tamás szerint az elkészült masszához levegőt kell hozzávezetni, míg a feketéből fehér nem lesz, azaz míg a szerves anyagból keletkezett szén el nem ég a retortában. A fordító ehelyett folyadékról, arany színű vízről beszél, amelyet ő *aiernek* nevez. Holott az aier nem folyadék, hanem levegő. Aquinói Tamás egyébiránt itt olyan gázra gondolt, amely sokkal dúsabb annál a levegőnél, mint amit a nap minden percében belélegzünk. Ez a gáz fokozza a tüzet, és Aquinói Tamás szándékainak megfelelően a feketét valóban fehérre égeti.

A férfi fölegyenesedett a pultról, az arcán újra megjelent az a fura mosoly, majd azt mondta Kolosy Gáspárnak:

– Mondja meg a mesterének, fiatalember, hogy bölcsen teszi, ha ezzel a fordítással nem foglalkozik. Egyrészt azért nem, mert Aquinói Tamás ezen szövegének a lényege az, hogy az adeptus miként tudja a rezet arzénal fehéríteni és ezüstté alakítani. Úgyhogy ezzel a recepttel sem aranyat nem lehet csinálni, sem a vörös oroszlánt kiszabadítani. Másrészt a fordítás olyan gyatra, hogy mesterét tévútra vezeti.

– A mesteremet? – adta az értetlent Kolosy Gáspár.

Az idegen válasz helyett búcsút intett. Elindult kifelé. Már az ajtónál járt, amikor Kolosy Gáspár utána kiáltott:

– Mi legyen a medállal, uram?

– Délután visszajövök. Vagy holnap délelőtt – a férfi még egyszer intett, aztán kilépett az ajtón.

Kolosy Gáspár az ismeretlen távozását követően még egyszer átolvasta Kolozsvári Cementes János receptjét, majd percről percre fölidézte magában az ismeretlen férfi látogatását. Az idegen nagy hatással volt reá: a külseje, a megjelenése, a mozdulatai, a hangja... de különösen a tudása, az, hogy állítása szerint nem beszél, csupán ért magyarul, mégis, első olvasásra értelmezni tudott egy nehéz, tudományos, magyar nyelven írott szöveget. Ám ami még inkább megdöbbenő volt: ismerte és fejből emlékezett Aquinói Tamás írására.

A délután folyamán Kolosy Gáspár kifúrta a rózsát ábrázoló medált, ki is egyenesítette és letisztította róla a foltokat. Volt módja közben gondolkodni, mert nem jött újabb ügyfél, Jan is átugrott egy órára a szomszéd utcába hancúrozni egyet a szeretőjével, egy kövér és bajszos özvegyasszonnyal. Ám akárhányszor gondolta át az eseményeket, és akárhányszor olvasta el újból Kolozsvári Cementes János kéziratát, nem jutott előbbre.

Mikor Mercurius kora este hazaérkezett, Kolosy Gáspárnak első dolga volt töviről hegyire elbeszélni neki az idegen látogatását. Kenyéradó gazdája és mestere nagy figyelemmel hallgatta. Időnként közbekérdezett, hogy milyen ruhát viselt az ismeretlen, és milyen hanghordozásban és stílusban beszélt. Az arca közben hol vörösre, hol pirosra változott. Mikor végére ért az elbeszélésnek, Kolosy Gáspár azt kérdezte tőle:

– Egyébként mi az a vörös oroszlán?

– Vörös oroszlánnak nevezik az adeptusok a filozófusok követét, melyet Paracelsus is keresett, s amely örök ifjúságot ad az embernek...

– S ez a recept valóban Aquinói Tamástól származik?

Mercurius türelmetlenül legyintett, félretolta Kolosy Gáspárt és a pulthoz sietett.

– Mutasd azt a medált!

Kolosy Gáspár a mellénye zsebéből húzta elő. Amikor Mercurius megpillantotta, falfehérré vált.

– A rózsza... persze, tudhattam volna... – elvette, megtapogatta, majd a saját zsebébe csúsztotta a kis ovális aranylemezt. – Mit mondtál, mikor jön a férfi érte?

– Ma, vagy holnap délelőtt.

– Megvárom. Nem megyek addig sehova.

Mercurius megfordult, kiment, döngő léptekkel elindult fölfelé a lépcsőn. Kolosy Gáspár gondolkodás nélkül követte.

7. Hallottál már Rózsakereszt Krisztiánról?

– A kereszt, rajta rózsával, a hermetikus felfogás szerint egyfelől a tisztaságot, az isteni szépséget jelképezi, másfelől a Napot és a világosságot, ezzel együtt pedig a beavatottak által birtokolt titkokat, az isteni tudást. A rózsá ugyanakkor a szeretet szimbóluma is: az érzéki szeretet csakúgy, mint az Isten iránt érzett szeretet. De a rózsá a szimbóluma a titoktartásnak is: bizonyára jártál már bordélyban, és tudod, hogy ott a mennyezetre olykor rózsát festenek, jelezve, hogy a bortól megittasult nyelvvel elővigyázatlanul elmondottak a rózsá alatt, *sub rosa*, vagyis titokban maradjanak. Ám a rózsá tövisei a szenvedést is jelképezik, Jézus szenvedéseit, úgyhogy a rózsá a Szent Grál szimbólumaként is megjelenhet.

Mercurius fölállt, a fal melletti könyvekhez lépett. Néhány, egész újnak tűnő kötetet ráncigált elő, az egyiket Kolosy Gáspár kezébe nyomta, aki hangtalanul elolvasta a német nyelvű címlapot: *Fama Fraternitas oder Entdeckung der Brüderschaft des hochlöblichen Ordens der R. C.* Rögtön fölismerte, hogy ezt a könyvet találta meg kicsomagoláskor az egyik ládában. Forgatta a kezében, de nem találta rajta a szerző nevét. Vékony kis kötet volt, talán kétfüzet lapból állt, újnak nézett ki, ám állagán látszott, hogy már sokat lapozgatták.

– Hallottál már Rózsakereszt Krisztiánról? – Mercurius leült Kolosy Gáspár mellé.

Kolosy Gáspár nemet intett.

– Rózsakereszt Krisztián egy német nemesi család sarja volt. A család a nemesi cím ellenére nagy szegénységben élt, ezért a kis Krisztiánt ötéves korától egy kolostorban nevelték, ahol megtanult görögül és latinul, miközben kellően magába szívta a kolostorban tanított tudományokat. Igen okos és eszes ifjúvá érett. Serdülőkorában egy kolostorbéli társával elhatározták, hogy fölkeresik a Szentföldet.

A társa Ciprus szigetén meghalt, azonban Rózsakereszt Krisztián úgy döntött, nem megy haza, hanem egyedül folytatja az utat Jeruzsálem felé. Közben megismerkedett néhány damaszkuszi tudós arabbal, akik látták, hogy ez a német nemesúrfi milyen okos és művelt. Rózsakereszt Krisztián különösen a gyógyítás tudományában tűnt fölöttébb járatosnak. Mivel a tudását megosztotta az arabokkal, cserében azok beszéltek neki Isten és az általa alkotott világ titkairól. Mindezek után Rózsakereszt Krisztián már nem is Jeruzsálembé, hanem Damaszkuszba vágyott. Az arabok el is vitték oda. Tizenhat éves korában érkezett Damaszkuszba, és három évig tartózkodott a városban; ez idő alatt megtanult arabul, a damaszkuszi bölcsek pedig újabb titkokat és csodákat árultak el neki Istenről és a természet működéséről.

Tizenkilenc esztendősen Rózsakereszt Krisztián továbbutazott Egyiptom felé. Utazása során alaposan szemügyre vette a környék állatait és növényeit, igyekezvén a Damaszkuszban megszerzett tudását a saját erejéből is bővíteni. Végül Fez városában telepedett le. Az ottaniak különösen az orvostudományban, a mágiában és a matematikában voltak járatosak. Rózsakereszt Krisztián fölfedezte, hogy az arabok mágiája nem teljesen tiszta, érvelésük sem mindig hibátlan, ennek ellenére sokat tanult tőlük. Rájött például arra, hogy úgy, ahogyan minden egyes mag tartalmazza a teljes fát, hasonlóképpen az emberi test is tartalmazza az egész univerzumot. Ebből fakadóan hiába különbözik egymástól az emberek vallása, fortélyai, egészsége, testi adottságai, természete, nyelve, foglalkozásai, valójában mind egy töről fakadnak, és mind ugyanazt jelentik: összecsengenek Isten, a mennyország és a föld dallamaival. Ami pedig elválasztja az embereket egymástól, az nem Istentől, hanem a Gonosztól ered.

Két év tanulást követően Rózsakereszt Krisztián Spanyolországba hajózott, remélve, hogy amit az araboktól megtanult, azt a keresztény országokban örömmel fogadják. Ám ebben

tévedett. Hiába állt a spanyolok elé, hiába próbálta elmagyarázni nekik Isten és az általa teremtet világ titkait, azok nevetséges ostobaságnak tartották a gondolatait. Holott Rózsakereszt Krisztián azzal a javaslattal fordult a spanyolokhoz, hogy hozzanak létre egy társaságot, amely tudományokkal, filozófiával és kutatással foglalkozik, és tanácsokkal szolgálhat a világ királyainak az uralkodás helyes voltát illetően. Mivel Spanyolországban nem érte el célját, hazatért a szülőföldjére, Németországba. Ott házat épített magának, és folytatta tanulmányait.

Amikor úgy találta, hogy tudása és tapasztalatai megérették erre, kiválasztott egykori kolostorából három olyan férfiút, akik nagyobb jártassággal rendelkeztek a művészetekben és a tudományokban. Magához hívatta, és hűségre, szorgalomra, valamint titoktartásra eskette őket. Onnantól fogva ők lettek Rózsakereszt Krisztián tanítványai. Hamarosan még hárman csatlakoztak hozzájuk. Egy kivétellel mind Németországban születtek – ők nyolcan alkották meg a rózsakereszt testvériségét.

Mind aggregények voltak, s a jövőre vonatkozóan szüzességet fogadtak. A házukat *Sancti spiritus*nak nevezték el, Rózsakereszt Krisztián irányítása és vezetése alatt ott tanulmányozták Isten és a természet titkait, továbbá titkos tudományokkal foglalkoztak. Mikor Rózsakereszt Krisztián úgy találta, hogy hét társa már eleget tanult, szétküldte őket különféle országokba. Előbb azonban esküt tettek hat dologra vonatkozóan. Először is arra, hogy a kinti világban egyikük sem foglalkozhat mással, csak betegek gyógyításával, és azt csakis ingyen tehetik. Másodszor arra, hogy mindenki követi annak az országnak a törvényeit, amelyben tartózkodik. Harmadszor arra, hogy minden évben egyszer összegyűlnek a *Sancti spiritus*nak nevezett házban, aki pedig nem tud eljönni, az írásban jelentést tesz távolléte okáról. Negyedszer arra, hogy a rózsakeresztes testvériség minden egyes tagjának föl kell nevelnie egy méltó utódot. Ötödször arra, hogy pecsétjük, jelük és szignójuk Rózsakereszt Krisztián nevének kezdőbetűi lesznek. Hatodszor pedig arra, hogy a testvériség létezése száz éven át titokban marad. Miután ezekre megesküdtek, a testvérek szétszéledtek, majd esküjük szellemében megkezdték a munkát.

– Ez a két könyv – Mercurius a *Fama* mellé átnyújtott Kolosy Gáspárnak egy *Confessio Fraternitas* című vékony kötetet is – adja hírül a világnak, hogy a rózsakeresztes testvériség létezik. Pár esztendővel ezelőtt jelentek meg.

– De mindez ugyebár – kérdezte Kolosy Gáspár – száz évvel azután történt, hogy Rózsakereszt Krisztián meghalt?

– Így van – bólintott Mercurius. – Rózsakereszt Krisztián százhat éves korában halt meg, és a sírjára azt íratta: *Post CXX annos patebo*, azaz: „Százhusz év múlva kinyílok”. A *Confessió*-ból tudjuk, hogy Rózsakereszt Krisztián 1378-ban született, tehát 1484-ben halt meg. Százhusz évvel később, 1604-ben a rózsakeresztes testvérek valóban megtalálták a sírját, de újra el is rejtették. Ez volt az a pillanat, amikor a testvériség elérkezettnek látta az időt a színre lépéshez.

– Színre léptek... de kik?

Mercurius kesernyésen mosolygott:

– Ez az, amit nem tudunk, fiam... A *Fama* első ízben tíz évvel azután jelent meg könyv formájában, hogy Rózsakereszt Krisztián sírját megtalálták. Azt követte a *Confessio*. Öt esztendővel ezelőtt pedig megjelent egy harmadik kötet is – Mercurius újabb könyvet nyújtott át a térdén heverő kupacból. Annak a címlapján az állt: *Chymische Hochzeit Christiani Rosenkreutz*. Azaz: *Rózsakereszt Krisztián kémiai menyegzője*. – Ez némiképp különbözik az első kettőtől. Egy történetet beszél el, melynek főhőse, Rózsakereszt Krisztián 1459-ben meghívót kap egy ismeretlen király esküvőjére, annak pompás kastélyában több próbát is kiáll, ám végül próbatételének egyik lépcsőjén megbukik, mivel meglesi a mezítelen Vénuszt, így nem

jut el a végső megvilágosodásig. Aztán tessék, nézd csak meg a többit is, ezek mind az elmúlt években láttak napvilágot.

Mercurius kettő kivételével immáron az egész könyvkupacot átnyújtotta. Kolosy Gáspár egyenként végignézte a rózsamotívumokkal díszített könyvek címlapját, elolvasta a hosszú és cirkalmasan megfogalmazott címeket és a furcsa hangzású neveket: Teophilus Schweighardt, Joseph Stellatus, Julianus de Campus, Florentinus de Valentina.

– Ők a testvériség jelenlegi tagjai?

– Bizonyára – biccentett Mercurius. – Legalábbis minden jel erre mutat. De egyik se valódi név. Hiába a két kiáltvány, a *Fama* és a *Confessio*, a rózsakeresztesek egyelőre rejtőznek az emberek elől. Nem csoda, hogy zavarba hoznak mindenkit. Egyébként ha még egyszer és alaposabban megnézed a könyveket, fiam, láthatod, hogy valamennyi kötetet Heidelbergben vagy Oppenheimben adták ki. Frigyes király fejedelemségében.

– Heidelbergben? – Kolosy Gáspár egyszeriben sajnálni kezdte, hogy Lipcsében ragadt, és nem maradt meg az eredeti terve mellett. „Persze, még nem késő – futott át az agyán. – A nyár végén továbbállok, az őszi szemeszter kezdetére Heidelbergben lehetek.”

– Igen, ott – mondta Mercurius. – Azt mondják, a világ három különböző pontján olyan kincs van elrejtve, amelyek együttesen, vagy talán külön-külön is megmenthetik az embereket a végső pusztulástól. S ezen három hely egyike német földön található. A kincset bizonyára a rózsakeresztesek őrzik. De mivel Rózsakereszt Krisztián német volt, amúgy is indokoltnak látszik, hogy az ő szülőhazájában dolgozzék a legerőteljesebben a testvériség.

Kolosy Gáspár a fejét ingatta:

– Hol éltem én eddig, hogy ezekről semmit nem tudtam?

– Fialat vagy még, fiam – magyarázta atyailag Mercurius. – Ráadásul bizonyos dolgok észrevételéhez érzék, látásmód, sőt érett fejjel járó bölcsesség is szükségeltetik. Az emberek nagy része csak él bele a vakvilágba, akár az állat, anélkül, hogy látna is valamit. Szánalmas lény az ember, Gáspár... Az itáliai tudós, Leonardo is megmondta, hogy többségük arra való, hogy időről időre megteljenek a pöcegödrök. Nézd csak meg, mi történt az utolsó száz évben Németországban: egy romlott, pöffeszkedő, döllyfős és elkorcsosult egyház ellenében jött egy ágostai szerzetes, aki néhány könyvvel és beszéddel le tudta rombolni mindazt, amit Isten és ember több mint ezer év alatt fölépített. A szavai nyomán máglyák lobbantak föl és háborúk törtek ki... Vagy nézd meg a mi szerencsétlen Magyarországot, ahol száz éve a török az úr, és a magyarok által dicsőített erdélyi fejedelem úgy táncol, ahogy Isztambulban füttyölnek neki... A hadak vonulása mögött pedig mindenütt fertő, betegségek, paráznság, tolvajok, rablók, gyilkosok... Az új betegség, amit leginkább a kurváknál kap el az ember, úgyszintén ebbe a sorba illeszkedik... Tudom, hogy nehéz és fájdalmas dolgok ezek, Gáspár, de mondd csak, nem mind egy irányba mutatnak? Nem mind azt üzenik nekünk, hogy itt a vég, a bukott emberiség a haláltáncát járja?

Kolosy Gáspár azon gondolkodott, mit tudna erre mondani. Úgy találta: semmit. Igen. Tényleg ütött az emberiség végórája. Az Úr már minden bizonnyal megszámlálta a napjait.

– Csillagászati számítások nyomán – folytatta Mercurius – a tudósok megállapították, hogy nemrégiben olyan esemény történt, amely megfordíthatja az emberiség rossz irányba indult szekerét. Ezek a számítások azt mutatják, hogy eme esemény 1604-ben következett be. Vagyis abban az esztendőben, amikor megtalálták Rózsakereszt Krisztián sírját.

– A rózsakeresztesek lennének a világ megmentői? – kérdezte Kolosy Gáspár.

– Ha a kiáltványait elolvassuk, azt kell mondanunk, hogy igen. A *Confessió*ban 37 indokot sorolnak föl arra vonatkozólag, hogy miért pont most hozták a világ tudtára a testvériség létezését, és ezek az indokok egybecsengenek azzal, amit az előbb mondtam neked. A rózsakeresztesek arra szólítanak föl minden tudós és a világ sorsát szem előtt tartó férfiút, hogy csatlakozzanak hozzájuk, és mindazon ősi tudás ismeretében, amelyet Rózsakereszt Krisztián megtanult és megtapasztalt, együttes erővel vegyék rá a világ kormányait, hogy fordítsanak a gyepőlön, és vezessék vissza az emberiséget oda, ahová Isten rendelése szerint tartoznia kellene – Mercurius nagyot sóhajtott. – A gond csak az, fiam, hogy hiába jelentkeztek a fel-szólításra több tucatnyian vagy százan is, a rózsakeresztesek egyelőre nem adják tudtul nekünk, hogy miként csatlakozhatunk hozzájuk.

– Nekünk? Ezek szerint kegyelmed is csatlakozni akar a testvériséghez?

Mercurius bólintott:

– Talán most már azt is érted, hogy miért...

– S hogyan lehet a testvériséget megtalálni?

– Egyesek könyveket írnak és jelentetnek meg, amelyben számot adnak a tudásukról, és egyben megkérlik a rózsakereszteseket arra, hogy fedjék föl magukat és tegyék lehetővé a csatlakozást. Ám a könyvekre, hiába írták némelyiket nagy és tudós koponyák, eddig válasz nem érkezett.

– S mi lehet ennek az oka?

– Talán az, hogy a rózsakeresztesek úgy gondolják, mindez még csupán a figyelmeztetés volt, a tettek ideje ezután következik. Mások szerint a jelentkezők egyikét sem találták alkalmasnak a csatlakozásra. Én a magam részéről úgy gondolom: a rózsakeresztesek próbák elé állítják a csatlakozni vágyókat, mert aki valóban elszánt, az tűzön-vízen utánuk megy, és az egész életét arra teszi föl, hogy megtalálja őket.

Mercurius a Kolosy Gáspár mellett lévő könyvek felé bökött:

– Láthattad, hogy ezeket mind Frigyes pfalzi fejedelemségében adták ki. Ez másoknak is szemet szúrt, bizonyára ezért is nyüzsögtek annyian Prágában Frigyes udvara körül. Azt remélték, hogy ott megtalálják a rejtőző rózsakereszteseket. Most már elárulom neked, hogy én is ezért forgolódtam, kerestem a bejárást az udvar felé. Ám nem sikerült bejutnom. Azonban valakitől azt a sugallatot kaptam, hogy a háború kitörése után menjek Lipcsébe, ott biztosan találni fogok rózsakereszteseket.

– Kitől? Netán attól a Comenius nevű fiatalembertől, akiről kegyelmed a minap beszélt?

– Nem – ingatta a fejét Mercurius –, nem tőle. Bár megmondom őszintén, Gáspár, hogy gyanakodtam rá, hogy ha ő maga nem is tagja a testvériségnek, talán kapcsolatba állhat velük... Ám ezt a sugalmazást egy cseh adeptustól kaptam, akinek Stolcius a neve, és bejárása volt Frigyes udvarába.

– Gondolja kegyelmed – nézett Kolosy Gáspár a Mercurius kezében lévő medálra –, hogy az ismeretlen, aki ma itt járt, rózsakeresztes volt?

Mercurius bólintott:

– Amit elmeséltél róla, a tudása alapján azt gondolom, hogy igen... S mivel itt hagyta ezt a medált, hiszem, hogy ez egy jel. Üzenet számomra. Azt üzenik általa nekem, hogy tudnak rólam, látják az erőfeszítéseimet. S ez mindenképpen jó dolog.

Mercurius elmosolyodott.

– Hanem hogy lásd, a világ mennyire kettévált a rózsakeresztesek ügyében, megmutatom neked ezeket is – Mercurius a még nála lévő utolsó két könyvet is átadta Kolosy Gáspárnak. – Sokan keresik a testvériséget, de sokan mondják róluk azt is, hogy ők az ördög katonái, a Gonosz hírnökei, akik hangzatos téveszmékkal szédítik Isten jámbor népét. Legelszántabb ellenfeleik közé tartoznak a jezsuiták, akik a protestánsok után most a rózsakereszteseket szeretnék hol fegyverrel, hol meg a hit szavával legyőzni. Ezt a könyvet például egy jezsuita írta, aki a J. P. D. szignó alatt rejtőzik, és azt írja benne, hogy a rózsakeresztesek a Sátánnal szövetekezve elveszik a hívóktól a rózsza jelképet, a Szent Szűz szimbólumát. Nézd csak meg jól a címlapot.

– *Rosa Jesuitica* – olvasta Kolosy Gáspár hangosan.

– Azt olvasd, mi van legalulra írva.

– Prága.

– Igen, Prága. Közvetlenül azután jelent meg, hogy bevonultak Prágába a katolikusok.

– A rózsakeresztesek ezek szerint protestánsok lennének? Ezért írnak ellenük szóló könyveket a jezsuiták?

– A jezsuiták minden olyasmi ellen fölemelik a szavukat, melyről úgy gondolják, hogy szembehelyezkedik a katolikus hittel. A rózsakeresztesek viszont nem tettek hitet egyik vallás mellett sem, noha a nevükben és a jelképükben lévő kereszt jelzi keresztény kötődésüket. Ugyan a *Fama* végén Jehova szárnyairól is beszélnek, ez náluk nem valamiféle vallási üzenetet jelent, hanem utalást a hermetikus örökségre – látva Kolosy Gáspár kissé értetlen arcát, Mercurius azt fűzte hozzá:

– Látod, fiam, itt is visszakanyarodunk Hermész Triszmegisztoszhoz. A rózsakeresztek azon ősi titkokat őrzik, amelyeket Hermész is elrejtett a *Tabula* szövegében. Ugyanakkor az, hogy könyveik egy része egy protestáns választófejedelem városaiban láttak napvilágot, még inkább gyanússá teheti őket a jezsuiták és a katolikus hit védelmezői szemében. S arról sem szabad megfeledkezni, hogy Luther címerében is egy rózsza látható.

– Rózsza? – Kolosy Gáspár egyik ámulatból a másikba esett. – Talán Luther is rózsakeresztes volt?

Mercurius színpadias mozdulattal a magasba emelte karjait:

– Hagyjuk most Luthert, fiam, ne is beszéljünk róla!... – megcsóválta a fejét. – Nézd meg inkább a másik könyvet is, ezt a napokban vettem egy itteni könyvesboltban, és ugyancsak a rózsakeresztesek ellen beszél. Föltehetőleg ezt is egy jezsuita írta.

– Heidelbergben adták ki – hüledezett Kolosy Gáspár.

– Bizony, Heidelbergben, mégpedig pár héttel ezelőtt. Heidelbergben már ott vannak a katolikusok – Mercurius mélyen Kolosy Gáspár szemeibe nézett. – Talán már látod azt is, fiam, hogy hiábavaló dolog vágynod oda. A háború miatt egyelőre el kell halasztanod az egyetemet.

8. Botor ember az, aki mindebből kimarad

A következő napon Mercurius egy percre sem tette ki a lábát a házból, sőt az üzlethelyiségből sem. Reggeltől estig Kolosy Gáspárnak magyarázott a hermetikus titkokról, miközben az ismeretlenre vártak. Az idegen azonban sem délelőtt, sem délután nem jelentkezett.

Ezalatt mindössze egyetlen ügyfelük akadt, igaz, ő egy tehetősebb polgár volt, egy ládányi ékszer hagyott ott javítani, némelyiket átalakítani. Több napra, sőt hetekre való munkát hozott, és szép kis előleget adott. Mercurius örömeiben nyomott is Kolosy Gáspár tenyerébe néhány ezüstpénzt fizetség gyanánt. Az idegenre gondolva viszont hol letargiába esett a várakozás miatt, hol pedig azzal hessegette el magától a bánatot, hogy a férfi látogatása bizonyára annak a jele, hogy a rózsakeresztesek tudnak róla és figyelik őt. Lám, itt hagytak egy rózsával díszített kicsiny aranylemezt, amely őt mindig emlékeztetni fogja a céljaira és a kötelességeire. „Csak aztán ne sokat késlekedjenek – sóhajtozott Mercurius –, nem vagyok én már annyira fiatal.”

A következő alkalommal, amikor újra pár szabad órát kapott, Kolosy Gáspár nyakába vette a várost. Egészen a városfalakig merészkedett, sőt azokon kívülre is. Olyan utcákban járt, ahol azelőtt sose: Lipcse ezen területein már alig látszott valami a belváros rendezettségéből és tisztaságából. Az itteni földutakon nem jól öltözött polgárok és nemesurak rótták precízen kiszámolt lépteiket, hanem szakadozott ruházatú, rossz arcú férfiak és nők méregették gyanakodva a belvárosból érkező fiatalurat.

Az egyik utcasarkon egy szőke hajú, koszos ábrázatú, nagymellű, kövér lány odakiáltott Kolosy Gáspárnak, és fölemelte a szoknyáját. Kolosy Gáspár sietősebbre fogta a lépteit, ám a lány bozontjának látványa még utcákon át elkísérte. Eszébe jutott, hogy Prága óta nem járt asszonyi ölben, és ahogy ebbe egyre inkább belegondolt, úgy kezdett el ágaskodni benne a vágy. Már ott tartott, hogy visszamegy, megkeresi a lányt és rászán néhány garast, bármennyire koszos és kövér – ha a férfiemberre rájön a baszhatnak, gondolta, akkor nem válogat, különösen akkor nem, ha már rég nem tapasztalt lyukat. Aztán szinte ugyanabban a pillanatban, amikor elhatározta, hogy visszamegy, egy olyan házat pillantott meg, melyről messziről lerítt, hogy bordély. Roskadozó falú, málló vakolatú, ócska kis házikó volt, a tavaszi napsütés ellenére is elsötétített ablakokkal. Kolosy Gáspár rövid tépelődés után benyitott.

Odabent félhomály és émelyítő szag fogadta. A tulajdonosnő, egy szakállas asszony azonnal eléje sietett, nyájas mosollyal üdvözölte a vendéget. Megmutatta a ház lányait. Öten voltak, nem különösen szépek, ám igazából csúnyák sem. Kolosy Gáspár egy fekete, bozontos hajú lányt választott ki, ő volt a legvékonyabb, de talán a legcsúfabb arcú. Fogatlan mosollyal fogadta Kolosy Gáspár döntését, kézen fogta, és vezette is volna a szobába, ám a tulajdonosnő oda-förmedt, hogy előbb fizessen a vendég.

Miután ez megtörtént, Kolosy Gáspár egy rendetlen, sötét szobában találta magát, egy foszladozó, foltokkal borított ágyon. Ahogy szemei megszokták a félhomályt, a mennyezeten a rózsát kereste, amelyről Mercurius beszélt, ám nem látott egyebet, csupán a leomlott vakolat alól kikandikáló gerendákat. A lány arra készült, hogy Kolosy Gáspárra feküdjön, amikor a fiú észrevette, hogy alkalmi szeretője testét itt-ott foltok éktelenítik. A félhomályban nem tudta eldönteni, hogy azok ütésektől vagy betegségtől származnak-e – különben is, eszébe jutottak Mercurius szavai a világ bűneiről, a végorait élő parázna és kéjsóvár emberiségről, úgyhogy határozott mozdulattal eltolta magától a lányt. Némi lökdösődés után Kolosy Gáspár végül csupán azt engedte meg, hogy a lány a kezével könnyítsen rajta. Pár perccel később, az utcán már erősen bánta, hogy fizetett is ezért.

Sietős léptekkel visszagyalogolt a belvárosba. Egyelőre nem akart hazamenni, inkább beült egy kocsmába a piactér mögött.

Jól öltözött, kövér polgáremberek ültek szép sorban az asztalok melletti padokon, a szájuk szélén sör habzott, takaros, pirospozsgás ifjú lánykák hordták nekik a teli korsókat. Kolosy Gáspár megtapogatta a zsebében maradt érméket, majd elindult a kocsmá hátsó falánál lévő asztalhoz.

Leült a padra, föltartott karral jelezte, hogy sört kér. Négyen ültek annál az asztalnál – hogy már huzamosabb ideje, azt a kiürült korsók jelezték. Kolosy Gáspár érkezével egy kis időre elcsendesedtek, aztán amikor látták, hogy a fiú semmit és senkit nem zavar, csupán bámul maga elé, folytatták a társalgást.

Egy szakállas, hunyorgó, hebegő beszédű férfi kezdett el beszélni. A története Wetzlarban játszódott, ahol egy, a város mellett élő földműves gazda egy este egy idegent pillantott meg a város felé bandukolni. Mivel közelgett az este, és készültek bezárni a városkapukat, a gazda barátságosan rászólt az idegenre, hogy ha még ma be akar érni a városba, akkor szedje sebesebben a lábait. Az idegen megköszönte a tanácsot, és elmondta, hogy gyógyfüveket visz a wetzlariaknak, mivel szeretne a beteg embereken segíteni. A gazda megörült ennek, és mert a felesége épp betegen feküdt otthon, megkérte az idegent, jöjjön a házába, vizsgálja meg a feleségét, aztán töltsse nála az éjszakát. Az idegen elfogadta a meghívást, megvizsgálta a gazda feleségét, levest főzött neki a gyógyfüveiből, megittatta, és csodák csodájára az asszony reggelre egészen meggyógyult. A gazda nem győzött hálálkodni, kérdezte, mivel viszonzhatná a segítséget. Ám az idegen nem fogadott el semmit, ellenben többször is kijelentette, hogy az ő küldetése az, hogy ingyen gyógyítsa a rá-szorulókat.

A történet ezen pontján Kolosy Gáspár kikerekedett szemekkel fordult az elbeszélő szakállas férfi felé. Az asztalnál ülők ügyet sem vetettek rá, a szakállas férfi sem zavartatta magát, mondta tovább a történet, melynek a folytatásában az ismeretlen másnap reggel bement Wetzlarban és több beteget meggyógyított. Utcáról utcára, házról házra terjedt a híre, hívták a csodadoktort mindenhova, ő pedig készséggel ment, és füveivel mindenféle betegséget kikezelt. Olyanokat is kigyógyított a kórságból, akiről a városi orvos, bizonyos Molter már lemondott. Molter persze megijedt a konkurenciától, és beszélni akart az idegennel. Szerencséje volt, a napszállta közeledtével az idegen épp készült elhagyni Wetzlart, Molter doktor a városkapuban tudott pár szót váltani vele. Az idegen elmondta neki, hogy nem szokott egy helyen sokáig tartózkodni, inkább járja az országot, és segít, ahol tud, de valószínűleg még visszatér ide. Adott pár tanácsot is Molter doktornak, akinek azóta sokkal nagyobb szerencséje van az orvostudománnyal, mint az ingyen gyógyító idegen látogatása előtt.

A hebegve elbeszélte történet végeztével az asztalnál ülők mind bólogatni kezdtek, jelezve, hogy értik, és el is hiszik az elhangzottakat. Egyikük mindehhez azt fűzte hozzá, hogy sokfelé hallani mostanában furcsa emberekről. Nemrégiben például Henrik bouillon-i herceg találkozott egy ismeretlennel, aki ezüstöt kevert össze késhegynyi vörös porral, és az ezüst azonnal arannyá változott. Egy másik polgár ezt azzal egészítette ki, hogy ezeknek a rejtélyes idegeneknek egy kereszt a jelük, a kereszt közepén pedig hatalmas rózsza van. Állítólag egy hegy belsejében laknak, onnét szélednek a világba szerteszét. Azt senki nem tudja, hogy ez a hegy merre van, aki megnetán ismeri is ezt a hegyet, az se tudja róla, hogy kik élnek a belsejében. Ezeket a különös embereket ugyanis senki nem keresheti föl a saját elszántából, csupán az, akit ők magukhoz engednek.

Kolosy Gáspár ennél a mondatnál sürgető késztetést érzett arra, hogy a kocsmában hallottakat Mercuriusnak elmesélje. Kiszórt a zsebéből pár kongó garast a korsója mellé, biccentett a polgároknak, majd elindult kifelé. Odakünn, az utcán, miközben zúgó fejjel hazafelé tartott, arra gondolt, hogy nagy dolgok vannak készülődőben, és botor ember az, aki mindebből kimarad. Úgyhogy mire hazaért, már egészen biztos volt abban, hogy nem csupán a kocsmában hallottakat meséli el Mercuriusnak, hanem azt is megmondja neki, hogy ő is szeretne kapcsolatba lépni a rózsakeresztesekkel.

9. Carpzow tanár úr kezében megint lesújtott a boszorkánypöröly

Mercurius nem értett egyet Kolosy Gáspár azon vélekedésével, miszerint ha a rózsakereszteseket akarják megtalálni, nem biztos, hogy jó ötlet egy helyben ülni és várni a fölbukkanásukat. Mivel a kiáltványok nyolc testvérről tudósítanak – mondotta Kolosy Gáspár –, kicsi az esélye annak, hogy amennyiben az ember élete végéig, vagy legalábbis éveken keresztül egy városban tartózkodik, éppen ott találkozni fog rózsakeresztesekkel. Jobb volna fölkerekedni és vándorolni a fejedelemségek között, ki tudja, hátha még azt a hegyet is megtalálják, ahol a *Sancti spiritus*, a testvériség titokzatos központja rejtőzik. Mercurius erre azt mondta, hogy egyáltalán nem biztos, hogy a testvérek még mindig nyolcan vannak, hiszen köztudomású, hogy nagyszabású tettekre készülnek, és ahhoz nyolc ember nem elegendő. Mi több, Prágában Stolcius arra buzdította őt, hogy menjen Lipcsébe, mert ott jó eséllyel találkozik majd a testvériséggel, és lám, a cseh adeptusnak igaza volt, egy idegen itt járt, bebizonyította, hogy Kolozsvári Cementes János receptje fabatkát sem ér, és itt hagyta a rózsát ábrázoló medált, ami arra bizonyosság, hogy a testvériség tud Mercuriusról, figyeli őt, és alkalomadtán újra kapcsolatba lép vele. Különben is – mérgelődött Mercurius –, hogy gondolja ezt Kolosy Gáspár, fölszámolni az üzletet, aztán addig utazgatni, amíg föl nem kopik az álluk? Ha neki ehhez van kedve, csak tessék, nyitva áll a kapu, föl is út, le is út, de ő, Mercurius, maradni fog, és Lipcsében várja meg a testvérek újabb jelentkezését.

Kolosy Gáspár – miközben egyre jobban ráragadt kenyéradó gazdájától a rózsakeresztesek iránti lelkesedés – végül kénytelen volt Mercuriusnak igazat adni, és egyelőre beérte azzal, hogy többet forgolódott az emberek között, és igyekezett tőlük újabb dolgokat kifüleselni. Hamar megtapasztalta, hogy a szászok zárkózottabbak, mint a csehek. Bár megengedték, hogy az asztalukhoz üljön, a társalgásba nem vonták be, és távolságtartóan fogadták, amikor Kolosy Gáspár megpróbált szóba elegyedni velük. Közeledett a nyár, az egyetem is lassacskán bezárta a kapuit, Kolosy Gáspár így diákokkal sem nagyon találkozott, és nem tudta őket kifaggatni, érdemes-e ősztől neki is beiratkoznia. Végül egyetlen diákkal, egy Sebastian nevűvel tudott megismerkedni, vele sem söröskorsó mellett, hanem akkor, amikor a legkevésbé számított erre.

Egy langyos kora nyári napon történt. Kolosy Gáspár kilépett az ajtón, a városháza mögül kikanyarodott a piactérre, és amikor elindult a kereskedők irodái felé, egy kisebb csődülettel jött szembe vele. Pár tucatnyi hadonászó, kiabáló ember volt, ám akkora lendülettel érkeztek, hogy elsodorták Kolosy Gáspárt, akin rögvest úrrá lett a kíváncsiság, és úgy döntött, utánajár a csődület okának. Beállt a tömegbe, mely lépésről lépésre nőtt. A külváros irányába tartottak. Kolosy Gáspár csak később vette észre, hogy hátul alabárdos poroszlók terelik a tömeget. S ekkor figyelt föl az először elszórtan kiabált, majd rövidesen ütemesen skandált „Boszorkány! Boszorkány!” kiáltásra is.

– Carpzow tanár úr kezében megint lesújtott a boszorkánypöröly – szólalt meg valaki Kolosy Gáspár közelében.

Vörös hajú, hórihorgas, pattanásos képű fiatalember gyalogolt Kolosy Gáspár mellett. Rámósolygott, s köszönésképpen megbiccentette a fejét.

– Ki az a Carpzow tanár úr? – érdeklődött Kolosy Gáspár.

– A tanárunk. Büntetőjogot tanít.

– A tanárotok? Te egyetemre jársz?

– Olyan nehéz elképzelni? – a vörös hajú nevetett. – Egyébként most éppen nem. Bár, amint látod, lényegében ma is Carpzow tanár úr szemináriumán veszek részt.

– De mi köze ennek a menetnek ehhez a tanárhoz?

– Ejnye, no, hát hol élsz te? Persze, a kiejtéseden érezni, hogy nem szász vagy – a vörös hajú végigmérte Kolosy Gáspárt. – Honnét jöttél?

– Itt élek Lipcsében – mondta Kolosy Gáspár –, már vagy fél éve. De tényleg nem idevalósi vagyok. Prágából érkeztem.

– Prágából? – ismételte a vörös hajú, és a szemében különös fény villant. – Hát szervusz. A nevem Sebastian.

– Az enyém Kolosy Gáspár.

Kezet ráztak.

– Carpzow tanár úr a boszorkányügyek döntőbírája – magyarázta Sebastian. – De nem csak Lipcsében, hanem a környező falvakban és városokban is. Állítólag már több mint tízezer boszorkányt ítelt el és küldött máglyára.

– Tízezer boszorkányt? Ilyen sok van errefelé?

Sebastian vállat vont:

– Ezek szerint... Mindenesetre Carpzow tanár úr igen buzgó ember. Nem csak azért, mert a saját elmondása szerint minden este a Szentírást olvassa. Ő úgy tekinti, hogy a boszorkányság *crimen exceptum*. Mármint kivételes bűntény. Az ilyen esetekben pedig a bírónak nem kell ragaszkodnia a törvény betűihez, úgy járhat el, ahogy azt jónak látja.

– No de hát mi alapján dönti el ez a Carpzow, hogy ki a boszorkány és ki nem?

– Meghallgatja a vádat, a tanúkat, azután végigolvassa a *Boszorkánypörölyt*, és meghozza az ítéletet. Ami többnyire máglyahalál, természetesen a vízpróbák és a tűzpróbák után.

– *Boszorkánypöröly*? – Kolosy Gáspár a fejét csóválta – Sose hallottam róla.

– Nofene – mondta vidáman Sebastian. – Hát nem jártál iskolába?

– De jártam – Kolosy Gáspár elvörösödött. – Otthon, Erdélyben elvégeztem a latin iskolát. Most pedig egyetemre készülök.

– A *Boszorkánypöröly* egy vaskos könyv – magyarázta Sebastian. – Két dominikánus barát írta. A pápa meg a császár is áldását adta reá. A *Boszorkánypörölyben* van megírva, hogy miről állapítható meg, hogy ki a boszorkány és ki nem.

– Ez esetben – mondta Kolosy Gáspár – azt nem értem, hogy egy protestáns egyetem tanára miért olyan könyvet vesz az ítélezéseihez alapul, amelyre a pápa meg a császár adta az áldását. Hiába – sóhajtott föl –, mindig is sejtettem, hogy a lutheránusok sok mindenben túlságosan engedékenyek.

Sebastian továbbra is barátságosan kérdezte tőle:

– Te talán nem lutheránus vagy?

– Én kálvinista vagyok.

– Hát tudd meg, hogy a *Boszorkánypörölyt* nem csak a pápisták meg a lutheránusok veszik alapul, de a kálvinisták is. Sőt, mondok még neked valamit, hékás. Te Prágából jöttél, az angol király lánya volt a királynétok. Hát tudd meg, barátom, hogy az ő apja, Jakab, a pápistának egyáltalán nem mondható Anglia uralkodója is könyvet írt a boszorkányokról,

éppenséggel szintén a *Boszorkánypörölyből* kiindulva. Tudod például, hogy mit írt Jakab őfelsége arról, hogy miért csókolják meg a boszorkányok a boszorkányszombatokon az ördög seggét?

– Nem tudom.

– Azért, mert Mózes is hátulról látta meg az Urat – Sebastian nevetett.

A menet a városfalakon kívülre, egy külvárosi rétre ért, ahol már készen várta a máglya a boszorkányokat: egy hatalmas, szakszerűen fölépített farakás egy széles faoszlop körül.

A poroszlók a testük elé szorított alabárd nyelével igyekeztek sorba rendezni a közben párszáz fősre duzzadt tömeget. Kolosy Gáspár a nyakát nyújtogatva körbenézett: a külvárosi utcákon újabb kíváncsiskodók közeledtek, közöttük falusi parasztemberek. Ám sok nézelődésre nem jutott ideje, mert a tömeg morajlani kezdett. A poroszlók még inkább lökdösték, taszigálták az elől állókat, akik kénytelenek voltak utat adni az elítélteket hozó szekérnek.

Három nő állt egymáshoz kötözve a szekéren. Egyelőre nem látszott az arcuk: zsákot húztak mindhármuk fejére. Az egyik hóhérsegéd egy alabárdos poroszló kíséretében melljük lépett, és félig a tömeg, félig a nők felé ordítva ismertette a Carpzow tanár úr által vezetett ítélőszék döntését. Miszerint a vizsgálat során megállapítást nyert, hogy a három förtelmes némben a Sátánnal szövetekezve éjjelente csecsemőket ásott ki a sírjukból, azok zsírjából varázsitalt készített, melyet aztán pokoli szertartásukon, ahol maga az ördög is megjelent, megittak, majd az ital bódulatában közöskültek a Sátánnal. Olvasás közben az egyik nő hangos zokogásban tört ki, mire a tömeg újfent morajlani kezdett, így Kolosy Gáspár csupán töredékeket értett meg az ezután elhangzottakból, és annyit tudott kiszűrni, hogy a vizsgálat megállapította azt is, hogy e három némben ezen szörnyű tette a közvetlen okozója annak, hogy egy Lipcse melletti faluban rögtön a születésük után sorban meghaltak a csecsemők.

– Egyikük férje – magyarázta Sebastian – fölvetette Carpzow tanár úrnak, hogy miként lehetséges az, hogy míg a felesége a boszorkányszombaton táncolt és a Sátánnal baszott, addig ő úgy tapasztalta, hogy ugyanez az asszony békésen hortyog mellette. Mire Carpzow tanár úr közölte vele, hogy a boszorkány az ördöggel szövetekezve képes odavarázsolni a férj mellé alvó feleség testének élethű mását, holott a teste a maga valójában a pokoli szeánszon vesz részt.

Néhányan a tömegből Sebastianra néztek, amaz elfojtott hangon mondta tovább:

– A másik férj pedig azt követelte, hogy nyissák meg az egyik olyan csecsemő sírját, akinek a testéből a felesége állítólag varázsitalt főzött. Hát megnyitották, és a csecsemő teste tökéletes épségben feküdt benne.

– S mit szólt ehhez a tanárotok? – kérdezte Kolosy Gáspár.

– Amit szokott: hogy ez is az ördög műve.

Kolosy Gáspár a fejét csóválta.

– Nem ismered a *Boszorkánypörölyt* – súgta Sebastian –, így hát elárulom neked a legnevezetesebb tételét: *Haeresis est maxima, opera maleficarum non credere*. Vagyis a legnagyobb eretnokség tagadni a boszorkányságot.

Többen hátulról előre nyomakodtak. A három nő fejéről a hóhérsegédek levették a kámzsát: egész fiatalnak tűntek, ketten elgyötört arccal, szótlánul néztek maguk elé, a harmadik még zokogott.

A segédek leszedték a szekérről a nőket, és gyakorlott mozdulatokkal egyenként az oszlophoz kötözték mind a hármat. A tömeg izgalma a tetőfokára hágott. Az egyik segéd a vörös kámszás hóhér kezébe nyomott egy lángoló fáklyát. A tömeg ujjongásban tört ki.

– Johanna! Johanna!

Éles jajszóként hasított a tömegbe a női hang.

– Johanna! Johanna!

Szép arcú, kissé telt szőke lány kiabált a nyakát nyújtogatva, nem messze Kolosy Gáspártól és Sebastiantól. Arca kipirult, maszatos könnycsíkok szabdalták. Szemben az oszlopra kötözött vörös hajú nő fölkapta a fejét, ő is kiáltozni kezdett:

– Gerda! Gerda!

A szőke lány előbbre akart menni, ám a tömeg olyan szorosan állt az alabárdok alkotta kordon közelében, hogy egy lépést sem lehetett előre felé tenni.

– Ki ez a némbor? – kérdezte egy borízú hang Kolosy Gáspár mellett.

– Én ismerem – válaszolta valaki. – A vörösnek a húga. Pokoli szerencséje volt, hogy nem vádolták be, pedig ő is boszorkány.

A „boszorkány” szóra többen azt kezdték el kiabálni, hogy ez a szőke is a máglyára való, csak kicsúszott a törvény kezei közül. Mások az öklüket emelték feléje, s követelték, hogy üssék itt és most agyon. Ennek már nem sok híja volt: a lány a földre került, többen rugdosni, ütlegelni kezdték.

– Elég!

Sebastian kezében tör villant.

– Elég! – ismételte. – Ezt a lányt nem ítélte el senki. Senkinek nem áll jogában megölni.

– Kötözzük meg és dobjuk vízbe! – szólalt meg újra a borízú hang. – Aztán kiderül, hogy boszorkány-e.

Sebastian fölemelte a lányt a földről. Gerda sápadt arccal nézett a semmibe, ajkai némán mozogtak. Kolosy Gáspár és Sebastian együttes erővel kirángatták a tömegből, amely a tör láttán morogva bár, de megnyílt előttük.

– Sebesen – szólott Sebastian –, mielőtt észbe kapnak.

Kolosy Gáspár hirtelen mozdulattal a hátára vetette Gerdát, futni kezdett vele a városfalak felé. Sebastian követte.

10. Sokkal érdekesebb dolgok vannak a jogtudományánál

Becipelték Gerdát az üzlethelyiségbe, lefektették a pamlagra. Sebastian, miután a szeme megszokta a félhomályt, körbenézett. Végigmérte az üzlethelyiséget, a pultot, tekintete végül a könyvespolcon állapodott meg. Elismerően fűttengett:

- A teringettét! Ilyen sok könyved van? Művelt ember lehetsz.
- Nem az enyéim. A gazdámé mind.
- Gazdád? Miért, mi vagy te? Szolga?
- Úgy is mondhatom, hogy a mesterem. Övé ez a házrész, az üzlet, a műhely, minden. Én az inasa vagyok.

Gerda pecsétetekkel tarkított, egybeszabott barna ruhát viselt, a lábain szakadozott szandált, szőke haját hátul fonatban kötötte össze. Kolosy Gáspár megjáratta tekintetét a telt dombrulatain, aztán elfordult, mert érezte, hogy túl benne a vágy.

Sebastian visszafordult a könyvekhez:

- Én is szoktam ilyeneket olvasni, amikor már sajog a fejem a törvényektől. Meg kell mondanom, hogy ezekben a könyvekben sokkal érdekesebbek dolgok vannak a jogtudományánál. Ezt is olvastam – Sebastian kihúzott egy kötetet a polcra és Kolosy Gáspár felé mutatta. Az angol mágus, John Dee írta, akivel kapcsán Mercurius többször emlegette, mennyire bánja, hogy nem pár évtizeddel korábban született, és nem akkor került Prágába, amikor Dee megmutatta Rudolf császárnak a tudományát. *Monas hieroglyphica* – ez állt a könyv címlapján. Kolosy Gáspár bólintott, hogy ismeri.

A lány mocorgott, jobbra-balra forgatta a fejét.

- Szóval jogot tanulsz.
- Igen, jogot – felelte Sebastian. – Ősszel kezdem a harmadik esztendő.
- Lehet, hogy én is elkezdem ősszel – jegyezte meg Kolosy Gáspár. – Bár eredetileg prédikátornak akartam tanulni, most már egyre inkább úgy gondolom, hogy a jog is megteszi.
- Ha ilyeneket olvasol, bajosan lesz bármi keresnivalód is a jogi karon.
- Miért, talán nem engednek be?
- Ugyan – Sebastian nevetett. – Csak éppen halálosan unni fogod magad. Én is gyakran unatkozom a száraz hangon ledarált előadásokon. Téged ráadásul, ahogy a könyveket nézem, ha még a mesteredéi is, olyasmik foglalkoztatnak, amelyekhez képest a jogtudomány a világ legunalmasabb dolga. A helyedben én biztos nem törődnék vele.
- Ha ilyen lesújtó a véleményed, miért jársz oda?

Sebastian visszatette Májer Mihály könyvét a polcra, leült a heverőre Gerda és Kolosy Gáspár mellé.

- Egyrészt azért, mert jó, ha az ember tud valamit. Másrészt azért, mert világot akartam látni.
- Hát nem lipcei vagy? Úgy beszélsz, mint bármelyik szász.
- Mert szász vagyok – bólogatott mosolyogva Sebastian. – Csak éppen drezdai szász. Onnét kerültem ide. De nemsokára hazamegyek. A nyári szünetben vár a szülői ház – Sebastian olyan hangsúllyal mondta ezt, Kolosy Gáspár nem tudta eldönteni, hogy őszintén lelkesedik-e, avagy gúnyolódik.

– Te Prágából jöttél?

– Onnan jöttem. De oda még távolabbról érkeztem. Én magyar vagyok.

Sebastian mintha töprengett volna valamin, azután azt mondta:

– Ismerek valakit, aki szintén Prágából érkezett. Tudós ember – megint a könyvespolc felé bökött. – Az *amolyan* tudományok embere. Bejáratos volt a cseh király udvarába.

Kolosy Gáspárnak fölcillant a szeme:

– Stolcius a neve?

– Nem. Paul Nagelnek hívják. A csillagok tudományával foglalkozik.

– Honnét ismered? Tanít az egyetemen?

– Tudtommal nem tanít sehol. Egy könyvkereskedésben ismertem meg. Veszekedtünk egy könyvön, amiből csak egyetlen példány volt. Végül átengedtem neki. Hálából hívott, ígyunk meg pár korsó sört. Megittunk, elbeszélgettünk. Azóta jártam is már nála. Igen tudós ember.

Gerda fölült. Arca még mindig sápadt volt. Homlokát ráncolva körbenézett a helyiségben, majd hol Sebastianra, hol Kolosy Gáspárra bámult. Nagy, kék vizenyős szemei voltak. Miközben a fejét ide-oda járatta, hosszú, szőke hajfonata a hátán röpködött.

Kolosy Gáspár röviden elmagyarázta, mi történt vele és hova hozták. A lány komor arccal végighallgatta, majd azt kérdezte:

– Ezek szerint vége...?

– Bizonyára. Bár mi nem vártuk meg.

Kolosy Gáspár arra számított, hogy Gerda újra zokogni fog. A lány azonban összeszorította a telt ajkait, s annyit mondott:

– Mindig tudtuk, hogy rossz vége lesz. Johannának sok haragosa volt. Irigyelték tőle a tudományát. Ő is tartott attól, hogy egyszer bajba keverik.

– A tudományát? – kérdezte Sebastian. – Milyen tudománya volt?

– Értett az orvosláshoz. Anyánktól tanulta. Anyánk javasasszony volt. Ismerte a füvek és a növények gyógyító erejét. Őt még hagyták nyugodtan gyógyítani. Johannát már nem.

– A másik két asszony is gyógyított? – érdeklődött Sebastian.

Gerda a fejét rázta.

– Őket nem ismerem. A szomszéd faluból voltak.

– S te is eltanultad anyád tudományát?

– Ismerem én is a füveket és a növényeket, de a nővérem jobban ismerte, mint én.

– Mégis, most rád maradt mindaz, amit ő tudott.

– Igen, rám maradt. De én már nem mehetek vissza a falumba. Ha visszamegyek, én leszek a következő, akit bevádolnak.

Kolosy Gáspár bólintott.

– Egyelőre maradj nálunk – mondta. – Pihend ki magad. Hamarosan hazajön a mesterem, és ő majd eldönti, hogy meddig maradhatsz. Övé a ház, én meg a helyében nem dönthetek.

11. Naponta többször hideg vízzel

Kolosy Gáspár hadarva elmagyarázta Mercuriusnak, hogy Gerda kicsoda, és milyen körülmények között ismerkedett meg vele. Mercurius végighallgatta, majd közölte, hogy bár nem örül a dolognak, a lány természetesen maradhat néhány napig, ám azt követően jobb, ha elmegy innét, mivel ez a házrész négy embernek már szűkös lehet, arról nem is beszélve, hogy szegény a háztartás, és még egy éhes szájat nem tudna eltartani. Egyébiránt amíg itt van, Gerda jobban teszi, ha nem mutatkozik az utcán.

Gerda tisztelettudóan megköszönte Mercurius jóindulatát, és közölte, hogy természetesen ő sem szándékozik sokáig ennek a háznak a terhére lenni. Amint az izgalmak alábbhagynak, rögtön továbbáll. Hogy hova, azt egyelőre ő sem tudja, de addig legalább lesz módja ezen gondolkodni. S hogy ne csupán kolonc legyen a háziak nyakán, az itt töltött napjai alatt segíteni fog a háztartás vitelében, mivel jól ért a főzéshez és az egyéb konyhai dolgokhoz.

Másnap derekasan kisuvickolta házrészüket a földszinttől a legfelső szintig. Amikor Mercurius kora délután visszatért rejtélyes üzleti útjáról, elégedetten vehette tudomásul a házban uralkodó nyugodt légkört és a növekvő tisztaságot.

Az adeptus a délutánt Kolosy Gáspárral töltötte az üzlethelyiségben. Kolosy Gáspár meglepetésére most Mercurius állt elő azzal, hogy olyan hírek jutottak a fülébe, miszerint elképzelhető, hogy a háborús események hatására a testvériség fölfüggeszti a tevékenységét, vagy legalábbis áthelyezi azt német földről más országokba. Úgyhogy könnyen elképzelhető – vélte Mercurius –, hogy bármennyire is hosszú távra rendezkedtek be, néhány hónap múlva tovább kell menniük Lipcséből. Kolosy Gáspár ezen módfelett csodálkozott – szerette volna megkérdezni, hogy honnét szerezte mestere ezeket az értesüléseket, aztán úgy döntött, inkább nem firtatja: ha neki is vannak titkai Mercurius előtt (Sebastiannal úgy egyezett meg, hogy fölkeresik együtt azt a bizonyos Nagelt), akkor meg kell ezt hagynia Mercuriusnak is. Így csupán afelől faggatózott, hogy Mercurius mikorra tervezi az indulást, és hogy gondolja, érdemes-e egyáltalán beiratkoznia az egyetemre szeptemberben. Mercurius ezen kissé fölfortyanva közölte, hogy ő úgy hitte, Kolosy Gáspár már letett az egyetemről, hiszen tőle, mármint Mercuriustól, sokkal érdekesebb és fontosabb dolgokat tanulhat, mint az unalmas egyetemi szemináriumokon.

A délutáni okítást követően meglehetősen fagyos légkörben tértek nyugovóra. Kolosy Gáspár nehéz gondolatokkal, vívódások közepette helyezkedett el a karosszékből, és próbált elaludni. Tulajdonképpen igazat adott Mercuriusnak. A legegyszerűbbnek és a legkézzelfoghatóbbnak az látszott, hogy kitanulja az aranyművesi mesterséget, elsajátít ezt-azt az adeptusok tudományából, közben keresi Mercuriusszal együtt a rózsakereszteseket. Aztán arra is gondolt, hogy még jobban összebarátkozik Sebastiannal, elszakad Mercuriustól, és immáron egy közeli ismerőssel az oldalán elkezd az egyetemet.

Töprengéséből Gerda riasztotta föl. A lány azt kérte, jöjjön közelebb hozzá, a heverőre, beszéde van vele. Kolosy Gáspár fölállt a karosszékből, odament Gerdához. A lány szorosan magához vonta, s Kolosy Gáspár örömmel vegyes csodálkozással fedezte föl, hogy Gerda meztelen. Mielőtt bármit mondhatott volna, a lány hanyatt fektette, lehámozta róla a ruhákat, szájába vette Kolosy Gáspár ágaskodó vágyát. Kolosy Gáspárnak elakadt a hangja a gyönyörtől: ilyen még soha nem tapasztalt, el se tudta hinni, hogy ilyesmi lehetséges. A következő percben Gerda fölébe kerekedett és beléült.

Az elkövetkező napok nyugodtan teltek. A megszokott életüket élték: Mercurius hol elment otthonról, hol otthon volt, és vagy Kolosy Gáspárt tanította, vagy a bonyolultabb ékszerjavítá-

sokat végezte. Időnként Kolosy Gáspár is elhagyta a házat: sétált a városban, nézelődött, igyekezett fölmérni, hogy milyen a hangulat, beszélnek-e még az emberek Johannáék megégetéséről. Jan is megbékélt Gerdával, sőt egy délután Kolosy Gáspár arra ért haza, hogy Gerda hatalmasakat kacag a konyhában, amit Jan torokhangja kísér. Fölment hozzájuk, és igen nagy jókedvben találta őket. Csodálkozó tekintetét látva Gerda elmondta neki, hogy épp egy újfajta étel elkészítésére tanítja Jant, aki viszont elég nehezen tanul, és roppant nagy ostobaságokat csinál, ezért nevetnek mindketten ekkorákat. Kolosy Gáspár végighallgatta Gerda magyarázatát, bólintott, és lement az üzlethelyiségbe. Közben becsapottnak érezte magát.

Éjjelente rendszeresen közösült Gerdával. A lány testének minden nyílását fölhasználta, és a szeretkezés egészen szokatlan módjait mutatta meg Kolosy Gáspárnak, aki hálás lelkendezéssel vetette magát Gerda karjaiba. Egészen addig, amíg egy reggel – Gerda talán két hete lehetett náluk – arra ébredt, hogy makkját apró, égető, vörös foltok éktelenítik, amelyek nemcsak fájdalmasak voltak, de roppantul viszkettek is. Kolosy Gáspár megijedt: rögtön arra gondolt, hogy elkapta a rettegett bujakórt, és nemcsak Gerdára haragudott meg, hanem magára is, amiért óvatlanul baszott vele. Azonnal fölébresztette Gerdát, megmutatta neki az apró foltokat, közben számon kérte a lányt, hogy nem fertőzött-e. Gerda megnézte Kolosy Gáspár makkját, nevetett és a szájába vette. Kolosy Gáspár indulatosan eltolta magától Gerda fejét, mire a lány közölte vele, hogy nem kell megijednie, mossza meg naponta többször hideg vízzel, meglátja, rövidesen elmúlik.

Kolosy Gáspár azon az éjszakán már nem nyúlt Gerdához. A lány sem kezdeményezett: Kolosy Gáspár újra a karosszékekben aludt, másnap reggel pedig korán reggel elment a város túlsó felébe, ahova azért küldte Mercurius, hogy kivételesen ő tárgyaljon az egyik ügyféllel, és hozzon el tőle egy-két megjavítandó ékszer. Mikor visszaért, a bejárati ajtónál belefutott Mercuriusba. Mestere meglehetősen földúlt volt, közölte vele, hogy Gerda hamarosan elhagyja a házat. Bement ugyanis az alkímiai műhelybe és összetört néhány retortát meg pár üvegedényt, úgyhogy ő távozásra szólította föl. Miután Mercurius elrohant, Kolosy Gáspár az üzlethelyiségben találkozott Gerdával. A lány egyáltalán nem szomorkodott. Egykedvűen vette tudomásul, hogy mennie kell. Tudja – mondta –, hogy lejárt az ideje, számított is rá, és végtére is panaszra vagy haragra sincs oka, hiszen ebben állapotok meg. Kolosy Gáspár kicsit hebegve ehhez azt fűzte hozzá, hogy a maga részéről sajnálja, sok szerencsét kívánt Gerdának, és végezetül megkérdezte tőle, hány üvegedényt tört össze. Gerda föl kacagott, és kijelentette, hogy egyet sem, majd gúnyosan közölte Kolosy Gáspárral, hogy szó nincs semmiféle edénytörésről, ő ellenben nem tehet arról, hogy akármennyire is próbálkozott, a ház ura sehogy nem akart megkeményedni.

Miután bezárta mögötte a bejárati ajtót, Kolosy Gáspár fölment a felső szinte, megnézni, mi van a műhelyben. Menet közben besandított Jan hálókamrájába. Jan háttal állt neki, és bár először nem látszódott pontosan, mit csinál, Kolosy Gáspár rövid szemlélődés után megállapította, hogy Jan félig előrehajolva egy korsóból hideg vízzel öntözgeti magát. Kolosy Gáspár megállt a lépcsőn és elkezdett nevetni. Kesorúen, mégis fölszabadultan nevetett, és akkor sem hagyta abba, amikor Jan a vizes korsóval a kezében, félig letolt nadrággal hátranézett, és tekintetén látszott, hogy a pokolba kívánja őt, meg az egész világot, egyáltalán.

12. Némelyek ezt Jehovának ejtik

Kolosy Gáspár kitörő örömmel üdvözölte Sebastiant. A diák az üzlethelyiségbe lépve azonnal Gerda után tudakolódzott. Kolosy Gáspár néhány mondatban elmesélte neki annak a pár napnak a történetét, amikor Gerda náluk lakott. Gondosan elhallgatta a kényes részeket, s Gerda távozásának okát abban jelölte meg, hogy az ő háztartásuk huzamosabb időn keresztül szűkös lenne négy személynek; nem beszélve arról, hogy Gerda növények és gyógyfüvek között érzi a legjobban magát, neki is jobb volt, hogy a városból távozhatott. Egyébként mióta elment, semmi hírt nem kaptak felőle, remélhetőleg boldogan él valahol.

Sebastian bejelentette, hogy neki is van közölnivalója. Mégpedig az, hogy járt Paul Nagelnél, és a mágus (elsősorban a vele való jó viszonyra tekintettel) hajlandó fogadni a házában őket. Megkérdezte, Kolosy Gáspár alaposan átgondolta-e a dolgot, valóban nem akarja, hogy Mercurius velük tartson. Amaz közölte, hogy ebben semmiféle változás nincsen. Sebastian nem firtatta tovább az ügyet, közölte, hogy ez esetben holnap délután érte jön és elviszi őt Paul Nagel házába.

Egy barna vakolatú ház legfelső emeletén lakott Paul Nagel. Kolosy Gáspár meglepődött, milyen közel élnek egymáshoz, ennek ellenére semmit nem tudnak a másiktól; mire Sebastian elmondta, hogy Nagel föltehetőleg tud Mercuriusról, illetve arról, hogy lakik a közelében egy Prágából érkezett aranyműves, ám meglehetősen zárkózott és tartózkodó alak, nem szívesen találkozik senkivel, nem is szeret ismerkedni, leginkább a tudománynak és a gondolkodásnak szenteli napjait. Holott nem is olyan régen nagy ember volt: Frigyes király heidelbergi és prágai udvarában élt, sőt Frigyes egyik bizalmasa számára készített horoszkópokat, s az azokból származó jóvendöléseket minden bizonnyal Frigyes is fölhasználta.

Fölmentek a ház legfelső emeletére, bekopogtak egy öreg, vasaltas ajtón. Apró termetű, vézna, beteges küllemű ember nyitott ajtót, egyszerű szabású, viseltes ruhában. Kolosy Gáspár először azt hitte, a háziszolga, ám Sebastian üdvözléséből rájött, hogy ez maga a nagy tudós. Gyanakvóan átható tekintettel méregette Kolosy Gáspárt, aztán rekedt hangon rájuk szólt, hogy menjenek be, míg ő bezárja az ajtót. Sebastian bevezette Kolosy Gáspárt egy meglehetősen szűkös, ám legalább napsütötte helyiségbe. A szoba könyvekkel volt tele, a falat égi és földi térképek és egyéb ábrák borították.

A bejáratnál szemközti falon Kolosy Gáspárnak két, egymás melletti, nagyméretű bekeretezett kép keltette föl a figyelmét. Nem csak méreteikben egyeztek meg és nem csak egymás mellett lógtak, de a stílusuk is hasonló volt. Az első egy szakállas öregembert ábrázolt ornátusban. Az öregember jobb kezében éggömböt tartott, bal kezével a mellette lévő fura képződményre mutatott. Kolosy Gáspár úgy találta, hogy a fura képződmény a Nap és a Hold különös elegye: a Nap felül, a Hold közvetlenül alatta, mindkettőjüket hatalmas lángnyelvek vették körül. A kép hátterében szelíd lankák és egy kupolákkal tarkított város látszott.

Nagel bejött utánuk a szobába. Észrevette, hogy Kolosy Gáspár a képet nézi.

– Úgy látom, fölfedezte a háromszorosan legnagyobb – mondta.

– Háromszorosan legnagyobb? – fordult Nagel felé Kolosy Gáspár. – Hermész Triszmegisztosz?

Amaz bólintott:

– Őt ábrázolja a kép.

Kolosy Gáspár még egyszer megnézte az ornátusba öltözött szakállas öregembert, aki átható, szúrós tekintettel nézett vissza reá, és amint közelebb hajolt, észrevette a süvegén a jelet: kereszt, közepén rózsával.

Nagyot dobant Kolosy Gáspár szíve. Hát megérezte? Netán égi erők vezették ide? Ám mielőtt meglepetéséből fölocsúdva bármit mondhatott volna, újra Nagel szólalt meg:

– A kezében éggömböt tart. Az éggömb a titkos tudományok jelképe.

– S miért van mellette lángokkal körülölelve a Nap meg a Hold?

– A világ teremtését és egységét jelképezi. A háromszorosan legnagyobb Hermész arra hívja föl a figyelmet ezen a képen, hogy az alkotó tűz egységbe foglalja a Nap és a Hold ellentétét.

Kolosy Gáspár újra a Hermész süvegén lévő rózsakeresztre pillantott.

– Ha megnézi, fiatalember, a másik képet is – folytatta Nagel –, azon Hermész Triszmegisztosz legnagyobb és legszentebb művét láthatja.

– *Tabula Smaragdina*? – Kolosy Gáspár közelebb lépett a másik ábrához.

A Hermész-portré melletti kép egy hatalmas kőtáblát ábrázolt, rajta sűrű sorokba szedett felirattal. A tábla méretét jelezte, hogy előtte emberek álldogáltak – egészen eltörpültek a *Smaragdtáblához* képest. A kép alkotója a háttérbe pálmafákkal és piramisokkal ékesített egyiptomi tájat pingált

– Egy közeli barátomtól kaptam ezeket – mondta Nagel. – Ez a barátom igen nagy tudós. Hamarosan megjelenik a könyve, és ezek a képek, vagy legalábbis ehhez hasonlók, benne lesznek a könyvében is. Prágában ismertem meg, de most Frankfurtban él. Stolcius a neve.

– Stolcius? – fordult hátra meglepetten Kolosy Gáspár. – Az adeptus?

– Igen, ő. Ismeri talán?

– Személyesen nem. A mesterem viszont találkozott Prágában vele.

– Ki az ön mestere?

– Mercurius.

– Mercurius... – ízlelgette Nagel. – Nagyon merész, és fölöttébb öntelt dolog, hogy valaki épp a háromszorosan legnagyobb nevét veszi magára.

Kolosy Gáspár Sebastianra pillantott, amaz vállat vont.

– A valódi nevét én se tudom. Prágában ismerkedtem meg vele, a fehér-hegyi csata napján. Most a házában lakom.

– S nem ismeri a valódi nevét? – csodálkozott Nagel.

– Nem.

– Hát miért nem kérdezi meg?

Kolosy Gáspár erre nem tudott mit felelni. Újra a *Smaragdtáblát* nézte.

– S miben állhatok az ön szolgálatára? – törte meg a csendet rövid hallgatás után Nagel.

Kolosy Gáspár nem tudta eldönteni, a kérdésből gúnyt vagy őszinte érdeklődést hallhat-e ki.

– Sebastian mondta, hogy szeretne találkozni velem.

– Igen – bólogatott Kolosy Gáspár –, szerettem volna kegyelmeddel megismerkedni. Ha már mindketten Prágából érkeztünk ide... Furcsa, hogy lassan egy év telt el azóta, és még nem találkoztunk. Pedig nem is lakunk egymástól messzire.

– Én hallottam már a mesteréről – mondta Nagel. – Ő az aranyműves, ugye?

– Igen, ő.

– Ezek szerint ön is aranyműves, fiatalember?

– Egyelőre az inasa vagyok. De Mercurius nem csupán erre a mesterségre tanít engem. Másra is.

Nagel összevonta a szemöldökét:

– Mire még?

– Mercurius adeptus is, uram... – suttogta Kolosy Gáspár, mintha azt hitte volna, avatatlan fülek így nem hallják meg házuk titkait.

– Vagy úgy – Nagel bólintott. – Akkor már értem az érdeklődését. Viszont ki kell ábrándítanom. Én nem foglalkozom alkímiával. Engem az égi világ érdekel. A csillagok és a bolygók tudománya.

– Ami az égben történik, az a földön is végbemegy ugyanúgy – mondta Kolosy Gáspár. – Az alkímia ugyanúgy Isten és az általa alkotott természet titkait kutatja, mint az asztrológia, uram.

Nagel elmosolyodott.

Kolosy Gáspár Sebastianra nézett, hátha az is szól valamit, ám barátja a könyves szekrényt tanulmányozta. Ahogy feléje pillantott, Kolosy Gáspár figyelmét a tulsó falon, két könyves szekrény között egy újabb ábra keltette föl. Az ábrán héber betűket látott egy nagy kör közepén. A kört nyolcszög vette körül, a nyolcszög négyszögbe volt foglalva. A négyzet szélét további héber betűs feliratok tarkították.

Nagel követte Kolosy Gáspár tekintetét:

– Az egy szefárd bibliából való lap, több mint kétszáz évvel ezelőttről. Felismeri rajta Isten nevét?

Kolosy Gáspár nem mozdult a helyéről, a homlokát ráncolva tanulmányozta az ábrát. Nagel folytatta a magyarázatot:

– Isten neve titkos, és aki ismeri is, annak sem szabad kimondania. Erre utal a mondás is: „Isten nevét hiába a szádra ne vedd!” Hogy mégis tudjanak beszélni róla, egyesek Adonájnak nevezik. Isten valódi nevének csupán egy részletét lehet leírni, ez a részlet szerepel a kör közepén. A héber betűk a latin betűk szerint: J, H és V. Némelyek ezt Jehovának ejtik.

„*Sub umra alarum tuarum Jehova*” – jutottak Kolosy Gáspár eszébe a *Fama* sorai.

– Kegyelmed rózsakeresztes? – fordult hirtelen lendülettel Nagel felé.

Nagel újra összevonta a szemöldökét.

– Ezt honnét veszi? – kérdezte szigorúan.

Kolosy Gáspár körbemutatott:

– Abból, amit itt látok. A könyvekből. Az ábrákból. A kegyelmed tudásából és bölcsességéből. A jelről Hermész Trismegisztosz süvegén. Isten kimondhatatlan nevének betűiből... Hiszen a *Fama* is úgy fogalmaz: tartassék a szent testvériség Jehova védszárnyai alatt...

Nagel azzal a gyanakvóan átható tekintettel nézett a vendégére, amellyel találkozásuk első pillanataiban fogadta.

– Meg abból is – folytatta rövid csöndet követően Kolosy Gáspár –, hogy kegyelmed Frigyes király udvarában élt.

– Ezt ki mondta önnek?

– Sebastiantól hallottam.

Mindketten Sebastianra néztek, aki nevének említése hallatán elfordult a könyves szekrénytől, és közelebb lépett hozzájuk.

– Én Anhalt herceg udvarában éltem – mondta Nagel. – Az ő asztrológusa voltam.

– De Anhalt herceg Frigyes király közvetlen környezetéhez tartozott! – mondta hevesen Kolosy Gáspár – Ha kegyelmed Anhalt hercegnek dolgozott, akkor ismernie kellett Frigyes királyt is.

A *Smaragdtábla* képére mutatott:

– Kegyelmed jó barátja, Stolcius is Frigyes király udvarában élt... S Stolcius tudott a rózsakeresztesekről. Ő javasolta a mesteremnek, hogy merre keresse őket. Azért jöttünk ide, Lipcsébe.

Nagel elmosolyodott.

– Comenius... – hadarta tovább Kolosy Gáspár –, Comeniust talán ismeri kegyelmed?

Nagel még mindig mosolyogva lassan megcsóválta a fejét.

– Nem hiszem, hogy tudok segíteni, fiam...

– Ha idehívom Mercuriust, neki többet mondana?

– Nem tudok segíteni – ismételte Nagel.

Sebastian megragadta Kolosy Gáspár karját.

– Menjünk – mondta. – Köszönjük, hogy tiszteletünket tehetjük önnél, Nagel mester.

Nagel megbiccentette a fejét.

– Mercuriusnak többet mondana, uram? – kérdezte újra Kolosy Gáspár.

Nagel nem felelt, mosolygott rendületlenül.

Sebastian a karjánál fogva vezette ki Kolosy Gáspárt. Nagel nem ment utánuk, ott maradt a napsütötte szoba közepén.

13. Mindenki a maga szerencsájének a kovácsa

Kolosy Gáspár még hosszú időn keresztül bosszúsan gondolt arra a napra, amikor meglátogatta Paul Nagelt. Akárhányszor eszébe jutott, hogy milyen ostobán és gyerekesen viselkedett az asztrológus társaságában, fortyogni kezdett benne a düh. Dühítette, micsoda ostoba dolgokat mondott Nagelnak. Különösen a rózsakeresztesekkel kapcsolatos kirohanása bosszantotta. Ugyanakkor akárhányszor gondolta végig újra meg újra a látogatás perceit, egészen biztos volt abban, hogy Nagel elhallgatott előle valamit. Persze – fűzte tovább a gondolatmenetet – miért is lett volna őszinte hozzá, amikor abban az órában látta őt először? Ha valaki tényleg rózsakeresztes, vagy legalábbis közeli kapcsolatban áll a testvériséggel, nyilván nem fedi föl azt rögtön a látogatói előtt.

Sebastian egyáltalán nem látta tragikusnak a dolgokat.

– Sőt – mondta –, szerintem ennek az egész látogatásnak nem is kéne ekkora jelentőséget tulajdonítanod. Ez egy embergyűlölő, zárkózott vénember, aki könyvek és rajzok között tölti a napjait, és szereti eljátszani a beavatott bölcsét mások előtt. Nekem elhiheted, én náladnál jobban ismerem: megittunk már együtt néhány korsó sört, és amikor megered a nyelve, akkor ő sem a háromszorosan legnagyobb Hermészről beszél, hanem seggekről és csöcsökről.

A diák nevetett, de nem sikerült Kolosy Gáspárt fölvidítania.

– Miket beszéltél rólam Nagelnak?

– Elmondtam, hogy ismerek egy nálamnál pár évvel ifjabb fiatalembert, aki ugyancsak Prágából érkezett Lipcsébe, és örömmel venné, ha látogatást tehetne nála. Sokkal kevésbé ellenkezett, mint amennyire vártam. Gondolom, az, hogy te is Prágából jöttél, kíváncsivá tette. Az viszont, hogy mint mondtam neki, igen művelt és olvasott fiatalember vagy, egy-szersmind gyanakvóvá is.

Kolosy Gáspár elpirult:

– A legjobban a rózsakeresztesek említése bosszantotta föl.

– Ugyan. Nem bosszantotta föl őt semmi.

– Én nem úgy láttam...

– Rosszul láttad.

– Akkor mondjuk úgy: onnantól fogva, hogy a rózsakereszteseket szóba hoztam, megváltozott. Odáig még szívesen magyarázgatott, ám amikor a rózsakereszteseket említettem, láttam rajta, hogy a pokolba kíván. Te ezt nem vetted észre, épp a könyvesszekerényével voltál elfoglalva.

Sebastian kurtán fölnevetett:

– Lehet, hogy nem kellett volna a rózsakereszteseket emlegetned. Sok embert bosszant ez a dolog.

– Mármit milyen dologra gondolsz?

– A rózsakeresztesek dolgára. Erre az egész fölhajtásra, ami körülöttük van. Alig telik el úgy hét, hogy az ember ne hallana róluk valami újabb csodás és hihetetlen történetet.

Kolosy Gáspár leült Sebastian mellé a heverőre.

– S te hogy állsz a rózsakeresztesekkel? Velük vagy ellenük?

– A rózsakeresztes testvériség egy tréfa – jelentette ki komoly arccal Sebastian. – Móka, ugratás, amely olyannyira jól sikerült, hogy az emberek szépen lépre mentek neki. Valaki pár évvel ezelőtt kitalált egy csodás történetet egy csodás szövetségről, széthintette a világban, s most mindenki arról beszél.

– Ezt komolyan gondolod?

– A legkomolyabban. Miért, te talán elhiszed mindazt a zagyvaságot, amit a rózsakeresztesekről beszélnek? Hogy léteznek ingyen gyógyító, vándorló, bölcs, jóságos és csodatévő emberek, akik a világ jobbá tételén munkálkodnak, és titkos szervezetbe tömörülnek? Ugyan már! Ne legyél gyerekes. Ha ezt elhiszed, akkor nem ismered az embereket.

– Olvastad valamelyik rózsakeresztes kiáltványt?

– Az egyetemen nem találsz olyat, aki nem olvasta volna valamelyiket. Persze, hogy olvastam.

– Melyiket olvastad?

– Azt, amelyiknek mindjárt a szerzője is elárulja, hogy az egész tréfa csupán.

– Én is olvastam a kiáltványokat, ám nem emlékszem, hogy ilyesmi benne lenne bármelyikben is...

– A *Kémiai menyegzőt* olvastam – mondta Sebastian. – Abban benne van.

Kolosy Gáspár a homlokát ráncolta:

– Zavarba hozol, mert tényleg végigolvastam alaposan azt is, és nem emlékszem, hogy bárhol is előfordulna benne, hogy a rózsakeresztes testvériség egy tréfa csupán.

– Bizonyára németül olvastad, ugye?

– Igen.

– Nos, a latin változat azt mondja, hogy a testvériség egy *ludibrium*. Amit németre úgy fordítottak: mozgalom. Holott a ludibrium latinul tréfát, színjátékot is jelent. A rózsakeresztes kiáltvány szerzője ebben a szójátékban rejtette el azt, hogy mindenkire rábízta, hogy mit gondol a testvériség mibenlétéről. Én pedig mindez alapján azt gondolom, hogy valakinek a jól sikerült tréfájáról van szó.

– Na, de hát ha tréfa, akkor kinek állna érdekében az ilyesmi?

– Miért kellene, hogy érdekében álljon bárkinek is? A tréfa azért tréfa, hogy megviccelje az embereket. Nem kell mögéje többet képzelni... Különben meg az is lehet, hogy nincs igazam. Lehet, hogy tévedek, a rózsakeresztes testvériség létezik, a kiáltványok mögött pedig valós szervezet áll. Ebben az esetben tényleg mozgalmat jelent a ludibrium. Mercurius ezeket nem említette neked?

– Nem – rázta a fejét Kolosy Gáspár.

– Úgy látszik, vannak dolgok, amiket elhallgat előled.

– Vannak... Ezen kívül is.

– Egyre világosabban látom, miért nem akartad, hogy velünk jöjjön Nagelhoz – Sebastian sóhajtott. – Azt viszont nem értem, miért ragaszkodsz még mindig hozzá.

– Egyáltalán nem ragaszkodom hozzá. Viszont ő a kenyéradó gazdám. Szállást kapok tőle, ételt, munkát, fizetést. Tudod – Kolosy Gáspár újra fölállt, járkálni kezdett az üzlethelyiségben –, azért is szerettem volna Nagellal közelebbi kapcsolatba kerülni, mert kimondatlanul is

volt bennem egy halovány remény, hogy ha megkedveltetem vele magam, úgy elszakadhatok Mercuriustól. Ez viszont nem sikerült. Egyelőre marad Mercurius.

– Értelek – bólintott Sebastian. – Ezek szerint inkább választod a biztosat, a fedelet a fejet fölött, a kenyeret, a zsebedbe dugdosott garasokat, és inkább ráhagyod Mercuriusra a neked nem tetsző dolgokat, mintsem hogy fejest ugorj a bizonytalanságba. Ezt végtére is meg lehet érteni. Te tudod, Gáspár, mi jó neked. Mindenki a maga szerencséjének a kovácsa. Ha a te szerencsédet Mercuriusnak hívják, akkor maradj mellette. Aztán viseld türelemmel, ha később kiderül, hogy balul léptél.

– Mercurius épp úgy a rózsakeresztesek után kutat, ahogy én.

– Ez is a ti dolgotok. Már elmondtam, mit gondolok a rózsakeresztes testvériségről.

– Egyáltalán nem hiszed, hogy létezik? Hogy tényleg vannak okos és bölcs emberek, akik azért ténykednek, hogy kihúzzák a kátyúból és jó irányba tereljék a világ sárban ragadt szekerét?

– Dehogyan nem. Hiszem, legalábbis remélem, hogy léteznek ilyen emberek. Azt viszont nem hiszem, hogy ezek titkos testvériségbe tömörültek. Ha valóban cselekedni akarnak, semmi okuk a titkolózásra. Miért nem állnak ki nyilvánosan, és mondják el a szándékaikat?

– Mert még nem jött el az ideje.

Sebastian a fejét ingatta.

– Én azt gondolom, barátom, hogy az emberek mindig várják a csodát. Úgy vannak vele, hogy amit ők elrontottak, majd valaki megjavítja helyettük. Most épp a rózsakereszteseken a sor. Ha már Luthernek és követőinek nem sikerült.

– Nem sikerült? Miért mondod, hogy nem sikerült?

– Nem úgy sikerült – helyesbített Sebastian. – Minden jó szándékuk ellenére Németországba lángba borult, annak folyamodványa a mostani háború. De se baj, mondják az emberek, jönnek a rózsakeresztesek, és véget vetnek a romlásnak meg a pusztulásnak. Egyébként igazuk van. Tényleg jönni fognak.

Kolosy Gáspár meghökkent:

– Egészen mostanáig azt hajtogattad, hogy a testvériség nem létezik...

– Majd fog – nevetett Sebastian. – Létezni fog. Mert létrehozzák. Ha valami nincs, pedig kellene, vagy legalábbis beszélnek róla, azt megcsinálják. Nem adok érte egy lyukas garast, barátom, de figyelj meg: addig fogják keresni a rózsakereszteseket, amíg valaki elő nem áll és be nem jelenti, hogy íme, itt vagyunk, mi vagyunk a rózsakeresztes testvériség.

– Lehet, hogy ők a valódi rózsakeresztesek lesznek. Ezt nem tudhatod biztosan.

– Lehet – ismerte el Sebastian. – Ez esetben el fogom ismerni a tévedésemet: le fogok térdelni előtted és hamut szórok a fejemre, miközben a bocsánatodért esedezem.

Mindketten nevettek. Aztán azt kérdezte Sebastian:

– Ismered Johann Valentin Andreae nevét?

– Mercurius említette már.

– Ő azt írta az egyik könyvében, hogy aki a rózsakeresztesek után kutat, az legyen óvatos. Ugyanis hamarosan föl fognak bukkanni olyan emberek, akik rózsakeresztesnek mondják majd magukat, holott egyáltalán nem azok.

– Ez éppenséggel jelentheti azt is – vélte Kolosy Gáspár –, hogy a testvériség létezik, de vannak, akik a nevében járnak el.

Sebastian vállat vont:

– Igen. Jelentheti azt is. Mint ahogy egyebet is.

– Én rajtad csodálkozom, Sebastian. Okos és olvasott ember vagy. Miért nem hagyod ott a jogot, és mélyedsz el inkább a természet és Isten titkaiban? Úgy vélem, az inkább volna a szád íze szerint való.

– Az ember nem cselekedhet mindig a szája íze szerint. Megbeszéltük: mindenki a maga szerencsájének a kovácsa. Elvégzem az egyetemet, aztán jogi pályába fogok. Talán itt, Lipcsében, de az is lehet, hogy odahaza, Drezdában. Emellett viszont azt olvasok, és olyan dolgokkal foglalkozom, amire a kedvem tartja. Közben meg a munkámat is elvégzem.

Kolosy Gáspár elgondolkodott azon, vajon elárulja-e, hogy az ő legfőbb indoka Mercurius mellett az, hogy hónapokkal ezelőtt itt járt egy rejtélyes ismeretlen, aki náluk hagyott egy rózsát ábrázoló medált. Hogy azóta mind ő, mind a kenyéradó gazdája meg van győződve a testvériség létezéséről, és arról, hogy a rózsakeresztesek tudnak róluk, és figyelik a tevékenységüket. Hogy Mercurius kulcsot jelenthet Kolosy Gáspár számára is a testvériség felé. Így viszont nincs más, mint maradni Mercurius mellett, és járni azt az utat, amelyet a mestere kijelöl, és ami talán elvezet a testvérek szent szövetségéhez.

Ám mindezt nem mondta el, mert azt kérdezte Sebastian:

– Mikor indultok?

– Hogy indulunk-e – felelte Kolosy Gáspár –, az eldől hamarosan. Lehet, hogy heteken belül.

– S tudod már, hogy hova mentek?

– Csak annyit, hogy külföldre.

Sebastian bólintott.

– Te nem jössz velünk? – kérdezte Kolosy Gáspár.

– Ugyan miért mennék veletek? – nevetett Sebastian. – Nekem itt a helyem. Inkább én kérdezlek téged: nem maradsz inkább itt?

Kolosy Gáspár megrázta a fejét.

– Nem – jelentette ki határozottan. – Nekem másutt van a helyem.

Második rész

A LEGÉNY (1623)

14. Ne feledjük, kik vagyunk

Jean Fessart és Pierre Morin ezen a reggelen békésen gyalogolhatott Párizs északi fertályából dél felé. Menet közben senki nem állta az útjukat, senki nem akarta sem a pénzüket, sem az életüket elvenni. Már kivilágosodott, mikorra a Szajnához értek, megfizették a hídpénzt, s rámentek a folyó közepén lévő legnagyobb szigetre. Párizsi szokás szerint egy pillantást vetettek a Notre-Dame befejezetlen tornyaira, majd a szigetet elhagyva áttértek a Szajna bal partjára. A folyó mentén haladva eljutottak a városfalakig, ott balra kanyarodtak, és hamarosan kiléptek a Saint-Germain-apátságához legközelebb eső kapun.

A többi kőműves ugyancsak korán kelt, ám ők Jean Fessartéktól eltérően nem tettek meg ilyen hosszú utat, mivel az apátság falain belül, az ottani munkák idejére kialakított szálláson töltötték az éjszakát. Jean Fessart is megtehetette volna, hogy a munkálatok ideje alatt a helyszínen éjszakázik, a többi kőművesmesterrel, valamint a legényekkel és az inasokkal együtt, ám ő úgy döntött: éjszakára a saját házában marad. Nem a kényelem miatt, hanem azért, mert Párizs megbecsült polgáraként és egyik vezető kőműveseként egyéb napi teendője is akadt amellet, hogy a Saint-Germain-apátság egyik melléképületének javító és falmegerősítő munkáit felügyelte. Inkább hajnalban kelt és keresztülgyalogolt az egész városon, hogy pár óra hosszat ott lehessen a többi kőműves között. Így viszont nem szakad el teljesen az egyéb ügyektől sem – aki az építkezés ideje alatt netán újabb megbízatás végett fölkeresné, az esténként az otthonában, a Saint Nicholas des Champs-plébánia épületének közelében megtalálja.

Jó tucatnyi kőműves dolgozott az omladozófélben lévő melléképület (egyébiránt a vendégek számára fönntartott apátsági szállás) helyreállításán: az inasok hordták az építőanyagot és a szerszámokat; a legények habarcsot kevertek, téglákat faragtak és raktak egymás tetejébe; a mesterek függőócnokkal és szögmérőkkel folszerelve kapaszkodtak föl az állványra, és ellenőrizték a falak egyenességét, ahol pedig nem találták megfelelőnek a derékszöveget, ott javítottak rajta. Jean Fessart okkal lehetett elégedett a munka menetével: szemlátomást minden aszerint haladt, ahogyan azt meghagyta, s olybá tűnt, hogy a kőművesek nem csupán azért dolgoznak ilyen szépen, mert a felügyelőjük, Robert Marquetlet megmondta nekik, hogy ma is kilátogat a helyszínre a vezetőjük, hanem azért, mert ez volt a dolguk.

– Ha minden így megy tovább, rövid időn belül készen vagyunk – jelentette ki Jean Fessart leplezetlen örömmel, Robert Marquetlet felé fordulva.

Amaz egyetértően bólogatott.

– Én is így látom. A falazással remélhetőleg ma estére elkészülünk. Meleg idő van, holnap a túloldalon kezdhethük is a vakolást.

– Jól köt a habarcs?

– Nincs vele baj. A legények teszik a dolgukat.

A „legény” szó hallatán Pierre Morin azt kérdezte a mesterétől, beszálljon-e a munkába. Jean Fessart a fejét rázta:

– Neked most nem ez a feladatod – fölpillantott a templom órájára, s mindjárt meg is mondta, mivel foglalatostkodják inkább Pierre Morin: – Szólj az embereknek, hogy délben összegyűlünk.

Robert Marquetet szemöldökét fölhúzva kérdően nézett reá. Jean Fessart bólintott:

– Csak egy rövid imát akarok tartani, meg némi okítást, hogy ne feledjük, kik vagyunk. A szokásosnál kevesebb ideig tart majd.

Pierre Morin fölkapaszkodott az állványokra, és mindenkivel tudatta, hogy délben szertartási gyűlés lesz a szálláshelyül szolgáló épületben. Jean Fessart ezalatt tervrajzokkal a kezében körbejárta a frissen fölhúzott falakat, körzővel és vonalzóval részletekbe menő alaposággal egyeztetette a papíron és a valóságban meglévő arányokat. Robert Marquetet feszült figyelemmel követte ténykedését, minden egyes bólintása után elégedetten sóhajtott. A vezető mester végül mindent rendben talált, kezét szorította a felügyelővel, sőt a vállait is meglapogatta a nálánál vagy egy fejjel alacsonyabb, tömzsi Robert Marquetetnek, aki széles mosollyal üdvözölte Jean Fessart elégedettségét.

– Az apát úr itthon van? – kérdezte Jean Fessart a templomépület felé pillantva.

Robert Marquetet is a templomra nézett:

– Bizonyára. Tegnap találkoztam vele, lejött megszemlélni, hogy haladunk.

– Ő is elégedett volt?

– Annak tűnt.

– Remélem, megkapjuk a bérünket, és mi is elégedettek lehetünk.

Robert Marquetetnek arcára fagyott a mosoly:

– Gondolod, hogy nem fizet?

– Nem gondolok én semmit... Csak azt, hogy manapság nem divat a munkákért fizetni. Olykor egész nap a béreink után kajtatok, és örülhetek, hogy hajlandó ez ügyben fogadni az, aki nekem pénzzel tartozik. Ma délután például megint Madame Sioracot kellene fölkeresnem, de kiráz a hideg, ha erre gondolok.

– Miért nem a márkival tárgyalasz?

– A márki sosincs otthon. Luynes herceg megbízatásából járja az országot. Különbösen is, ha nagy ritkán Párizsban találok, kedélyesen rám nevet, és azt mondja, az efféle ügyekkel forduljak a feleségéhez. Mert ő ilyen aprócska dolgokkal nem foglalkozhat, amikor nap mint nap a király meg az ország érdekében kell eljárnia. A nő meg persze folyton azzal jön, hogy a férje soha nem ad neki pénzt, a háztartás fenntartásával is gondjai vannak... S még én legyek hálás azért, ha fogad, miközben a szeretőivel hancúrozik.

Pierre Morin futott oda hozzájuk, jelentette, hogy közeleg a dél, elő lehet készíteni a helyiséget a szertartási gyűlésre.

Az apátság hátsó, a város felé néző kapuja közelében, egy használaton kívüli raktárépületben alakították ki a kőművesek ideiglenes szállását. Itt aludtak, itt ettek-ittak és itt gyűléseztek azok, akik azon kőművesszervezethez, azaz lózsához tartoztak, mely most éppen a Saint-Germain-apátság területén dolgozott, és amely élén hosszú esztendő óta Jean Fessart állt. A raktárépület két nagy helyiségből állt, ebből az egyik az étkezés és a pihenés, a másik a gyűlések helyszínéül szolgált. Utóbbiba ment be Jean Fessart Robert Marquetetrel és Pierre Morinnal. Pierre Morin időközben számba vette, hogy Jean Fessarttal együtt kilenc mester van jelen, úgyhogy a hagyományok értelmében tarthatnak szertartási összejövetelt. Lekuporodott, és krétával geometriai szimbólumokat rajzolt a padlóra – melyek közül legényként nem mindnek tudta az értelmét, ám kötelességtudón telerajzolta velük a helyiség közepét.

Amikor az apátság harangja ütni kezdte a delet, a kőművesek lejöttek az állványról, és összegyűltek a szállásépület időközben bezárt ajtaja előtt. Amennyire lehetett, leverték a vakolókanalokról és a kalapácsokról a habarcsot és a téglaport, lesöpörték a köpönyegeiket, és felsorakoztak a bevonulásra. Robert Marquelet kijött az épületből, ellenőrizte, hogy mindenki készen áll-e, majd kinyitotta az ajtót.

Odabent sötét volt, csupán az ajtóval szemben, egy asztalon égett két szál gyertya, azok mögött Jean Fessart állt, aki időközben ugyancsak kötényt kötött. Kézjellel üdvözölte a sorban bevonuló kőműveseket: előbb az inasokat, aztán a legényeket, végül a mestereket. Azok felsorakoztak egymással szemben a helyiség két oldalán. Pár pillanatig csönd honolt a helyiségben, csupán a jó tucatnyi férfi nehéz lélegzetvétele hallatszott – valamint az ajtónál fölállított két faoszlop egyikében percegett egy szű. Azután ünnepélyes hanglejtéssel azt mondta Jean Fessart:

– Tanítóink, az egykori nemes lovagok ránk hagyták, hogy minden gyűlés előtt alaposan zárjuk be a templomunkat. Erre szólítalak most föl téged, Marquelet testvérem.

Robert Marquelet nagyokat szuszogva eltolta az ajtón a reteszt.

Rövid ideig újra csönd volt, majd megint Jean Fessart következett:

– Gyúljék szívünkben, lelkünkben, fejünkben fény! Legyen munkánk során világosság!

Ezeket a szavakat hallván Robert Marquelet a sötétben kissé bizonytalanul a Jean Fessart előtti asztalhoz ment, elvette onnét az egyik gyertyát, és körbejárta vele a helyiséget: meggyújtotta a falakra felerősített mécseseket és gyertyákat. A terem lassan kivilágosodott, látni lehetett a jelenlévők arcát.

Robert Marquelet visszaállt az ajtóhoz, az oszlopok közé. Jean Fessart az asztal alól egy vaskos bibliát húzott elő, az asztalra tette és kinyitotta.

– Testvéreim, adjunk hálát az Úrnak, hogy élünk, és hogy itt lehetünk!

A kőművesek letérdeltek, egyedül Jean Fessart maradt állva, aki változatlan ünnepélyességgel folytatta:

– Mi Atyánk, szentséges Urunk, teremtetője és létrehozója a mennynek és a földnek, fogadd hálánkat azért, hogy erre a világra teremtetél bennünket, hogy megmutatod és a kezünkbe adod nekünk mindazt, ami tőled származik, és hogy részesülhetünk a te mennyei ténykedésed gyümölcséből! Köszönjük neked, Urunk és Istenünk mindazt, amit a mennyei királyságból, a te országodból lehoztál ebbe a földi nyomorúságba! Köszönjük mindazt, ami írva és mondva vagyon! Legfőképpen pedig köszönjük neked, mennyei Atyánk, hogy világosságot gyűjtöttál a szívünkben, a lelkünkben és fejünkben, és a geometria szent tudományát reánk hagytad zsinórmértékül! Úgy legyen, ámen.

A kőművesek elmormogták az áment, azután fölálltak. Jean Fessart mondta tovább:

– Testvéreim! Közöletek senkinek nem kell részletesen ecsetelnem az építészet lényegét. Ti nap mint nap ezen isteni művészetet szolgáljátok, és valamennyien nagyon jól tudjátok, hogy a mi szakmánk nemes tudomány: hatalmas erőket mozgat meg, és ősidők óta olyan tudás birtokában van, melynek alkalmazása leginkább az isteni teremtés folyamatához hasonlatos. Amikor mi kalapáccsal, függőónnal és vakolókanállal dolgozunk, az Úr fogja a kezünket, és az ő teremő erejét érezzük a vállainkban. Az Úr vezet bennünket munkánk során, és mi boldogan hajlunk meg az ő akarata előtt.

Kőműves testvéreim! Az ember minden tudását Istennek köszönheti. Az Úr adta az ember kezébe a világ megismerésének lehetőségét, és annak eszközeit: a tudományokat. Valamennyien tudjátok, hogy miféle tudományokat oktatnak az iskolákban, így itt, Párizsban is. Hét

tudomány van, melyekben az emberiség rendszerezheti a mennyei Atyánktól kapott tudást. Közülük elsőként a grammatikát szokták említeni, mely arra tanít meg bennünket, hogy miként beszélhetünk és írhatunk a legszebben és a legtisztábban a legkülönbébb nyelveken. A második tudomány a retorika, ez a beszéd művészetére okít bennünket. A harmadik tudomány a dialektika, mely segít bennünket abban, hogy eldönthessük, mi igaz és mi nem. A negyedik a számok tudománya, ennek aritmetika a neve. Ötödjére szokás említeni e sorban a geometriát, amely a kézműves emberek tudománya. A hatodik tudomány a zene, ez a hangok művészetét foglalja magában. Hetedik tudományként pedig az asztronómiát kell megemlíteni, ez a Nap, a Hold és az égbolt titkaira tanít.

Ötödikként beszéltem, testvérek, a geometriáról, a mi legfőbb tudományunkról, amely segít bennünket eligazodni az építészet isteni titkaiban. A geometria a formák és az anyag tudománya, s mint ilyen, noha ötödikként szokás említeni a sorban, minden tudománynak az atyja. Hiszen nem anyagból és formából való minden ezen a földön, amit mennyei Atyánk a kezünkbe adott? Láthatjátok és tapasztalhatjátok: bármi, amihez hozzányúlunk, a legkülönbébb formában jelentkező anyagból való, és azzá válik ténykedésünk nyomán. A geometria szóban éppen ezért van benne a régi görögök nyelvén a Föld neve, amelyen élünk, és amelyre évezredek óta úgy küldi el a fényt, a világosságot a Nap, ahogyan bennünket is elérhetnek az isteni megvilágosodás sugarai.

Testvéreim! A geometria isteni eredetű, szent és ősi tudomány. A régi írásokból tudjuk, hogy az első ember, Ádám után élt egy férfiú, akinek Lamech volt a neve. Ennek a Lamechnek két felesége volt: Adah és Zillah. Adah két fiút szült Lamechnek, az ő nevük volt Jabal és Jubal. Jabal, az idősebb fivér, kinek nevét a többiekével együtt megtalálhatjátok a Szentírásban is – Jean Fessart az előtte lévő nyitott bibliára mutatott –, volt az első ember, aki geometriával és építéssel foglalkozott. Káin mellett dolgozott, és részt vett Enokh városának fölépítésében. Enokh volt az első város az Úr által teremtett Földön, innét származik a geometria és az építészet, valamint a többi kézműves tudomány. Jabal testvére, Jubal pedig a zene és a dal művészetének megalapítója volt.

Zillah is szült egy fiút Lamechnek. Ennek a fiúnak a neve Tubal Kain volt, ő a fémmel foglalkozó tudományok és mesterségek atyja. Nővére, Naamah elsőként tanította meg az embereket arra, hogy miként kell ruhákat szőni. Őbenne a női kézműves mesterségek ősanját tisztelhetjük.

Ettől a négy testvértől, Jabaltól, Jubaltól, Tubal Kaintól és Naamahtól erednek mindazok a mesterségek, amelyet az ember űz. S ez a négy testvér alkotta meg azt a két oszlopot is, melyekre ők fölírták mindazon tudományok titkait, melyeket az Úr a kezükbe adott és velük megismertetett. Ezt a két oszlopot fölvitték Noé bárkájára is. Sok-sok évvel az özönvíz után az egyiket a háromszorosan legnagyobb Hermész, a nagy bölcs, a másikat Pithagorasz, a geometria tudósa találta meg.

Azonban, testvéreim, meg kell emlékeznünk Nimródról is, kit Noé egyik fia, Hám nemzett, és aki óriási termetű ember volt, valamint hatalmas király. Babilónban uralkodott, az ő rendeltére kezdték el építeni Babel tornyát. Nimród irányítása alatt több mint negyvenezer kőműves dolgozott, akiket Nimród tanított meg az építészet tudományára. Köztük volt Nimród rokona, Ashur: ő volt az első ember, testvéreim, aki szövetségbe tömörítette a kőműveseket azért, hogy azok egymást segítve, egymást támogatva, egymástól tanulva és egymás testvéri kötelékében művelhessék az isteni eredetű építészetet.

Az is írva vagyon a szent könyvekben, testvéreim, hogy Ábrahám, aki előtt megjelent az Úr és megmutatta neki a Kánaánt, feleségével, Sárával együtt Egyiptomba utazott, és mert ismerte mind a hét tudományt, geometriára tanította az egyiptomiakat. Az egyiptomiak között

pedig volt egy görög, akinek Euklidész volt a neve – igen, őt is ismeritek, testvéreim: ő adta ennek a szent tudománynak a geometria nevet.

S ez a tudomány aztán elterjedt szerte a világban, ám csak azok sajátíthatták el a titkait, akik kellően bölcssek voltak az isteni tudás befogadására. Köztük volt Dávid, Izrael királya, aki templomot kezdett el építeni Jeruzsálemben. Ugyancsak köztük volt Dávid fia, Salamon is, aki ezt a templomot befejezte. Salamonról tudjuk, testvéreim, hogy négyszázezer kőműves dolgozott neki, és az ő vezetőjük maga a türoszi király volt, aki Nimródhoz hasonlóan az építészet művészetére oktatta a kőműveseket, míg Salamon király bölcs törvényeket adott nekik.

S meg kell emlékeznünk egy másik nagy királyról, szeretett testvéreim, Károlyról is, mivel ő hozta el a geometriát és az építészetet a mi hazánkba, Franciaországba, és ő az, akinek munkája nyomán mi, testvéreim, Isten dicsőségére a fényben, a világosságban francia földön dolgozhatunk. Becsüljük meg hát magunkat, mi, kőművesek, legyünk büszkék arra, hogy eme királyi művészetet műveljük, egy olyan tudományt, amely művészet is egyben, mert benne van Isten teremő ereje és bölcsessége. Legyünk erre büszkék, testvéreim, de viseljük felelősséggel a büszkeségünket! Hiszen olyan tudás van reánk bízva, amely csak a kiválasztottaknak adatik meg, azoknak, akik értik és ismerik a mi Urunk üzenetét és mások előtt rejtve maradt titkait. Dolgozzunk tehát egyfelől a mi dicsőségünkre és a mi büszkeségünkre, a többi ember javára, de dolgozzunk sokkal inkább, testvéreim, Isten dicsőségére, hiszen ő vezeti a kalapácsunkat és ő áll a hátunk mögött, miközben falazunk! Legyünk hát valamennyien az ő vendégei az ő akarata szerint!... Mindörökké, úgy legyen, ámen.

– Ámen! – tették hozzá a kőművesek.

Újra csend lett, csak a szű percegése hallatszott a Lamech gyermekeinek két oszlopát szimbolizáló farönkök egyikében. A lózsihoz tartozó kőművesek magukba révedve álltak a fal mellett, miközben vezető mesterük újra körbejáratta rajtuk tekintetét. Aztán Jean Fessart becsukta az előtte lévő bibliát, és felszólította Robert Marquetet, hogy oltsa el a fényeket. Robert Marquet mindenütt elfújta a mécseket és a gyertyákat, majd elbotorkált az ajtóhoz és kinyitotta. Kívülről nappali világosság áradt be.

15. Akár lehetséges a transzmutáció, akár nem

Jean Fessart tudta, hogy a márkit ezen a délutánon sem fogja otthon találni. Annál inkább a feleségét. Vele az utóbbi hónapokban sűrűn volt alkalma találkozni. Madame Siorac Jean Fessart-ral nagyjából egykorú, szép arcú, alacsony, és minden testrészében telt hölgy volt, s meglehetősen szabados életet élt – legalábbis Jean Fessart szigorú erkölcsi szerint. Ám a Fessart-i erkölcsök fölötté álltak annak a szintnek, amelyet a párizsi nemesség a köreiben az idő tájt mértékül elfogadott. Hogy Madame Siorac szeretőt tartott, az legföljebb csak a függő-ön és a szögmérő nyomán meghúzott kőművesmérce alapján számított szabadosságnak, a márkik, a lovagok és a delnők számára nem. Madame Siorac szeretőjéről mindenki tudott, valószínűleg Siorac márki is, na de – mondták a márkik, a lovagok és a delnők – csupán egyetlen szeretője van, amiben nincsen semmi különös. Egy szerető Párizsban mindenkinek engedélyezett, több szerető viszont már legföljebb a király öccsének, Gaston hercegnek nézhető el; ám hogy mi zajlik a királyi palotában, az egészen más megítélés alá esik.

A Siorac familia nem volt se régi nemesi család, se tősgyökeres párizsi. A mostani márki apja volt az első a Sioracok között, aki úgy döntött, hogy nem elégszik meg a vidéki kastéllyal, hanem a nagyobb érvényesülés végett igyekszik gyökeret verni a fővárosban, a királyi udvar közelében is. Mivel Franciaországban amilyen hamar be lehetett kerülni a király kegyeibe, éppoly gyorsan ki is lehetett pottyanni onnét, az idősebb Siorac – kihasználva egy számára kedvező és szerencsés periódust – sietve palotát emeltetett magának a Temple-ben, Párizs azon fertályában, ahol abban az időben amúgy is gombamód elszaporodtak a nemesi paloták. Az elstetett munka azonban ritkán jó – a fővárosi Siorac-kúriára is ráillett eme régi bölcsesség, s amikor az öreg márki a fiára hagyta a Rue du Temple-re merőleges, nevesincs utcácskában épült palotát, azon már akkor kiütköztek az elkapkodott építkezés nyomai. Az ifjabb Siorac egy darabig még húzta-halogatta a dolgot, mígnem – már öszülő halántékkal – úgy döntött: kerül, amibe kerül, az ő egyetlen párizsi palotája nem nézhet ki úgy, akár egy szakadozott pókháló, így hát elhatározta, hogy kijavíttatja az utcai homlokzatot.

Került, amibe kerül – Jean Fessart és kőművesei kijavították a repedéseket, betömték a vakolat hézagait, és ahol kellett, kicseréltek néhány ablakot. A Siorac-palota szebb lett, mint új korában, ráadásul mindezt a márkinak egyelőre egy fillérje se bánta. Jean Fessart-t az dühítette a leginkább, hogy ez ügyben teljesen tehetetlen. Sioracék elismerik a tartozást – miért is ne ismernék el, le se tagadhatják a munka elvégzését, hiszen az az utca szeme előtt zajlott –, ám ez édeskevény ahhoz, hogy a lózi pénz lásson belőle.

– Ha ma se járunk szerencsével, tényleg fölkeresem Luynes herceget – mondta Jean Fessart Pierre Morinnak, miközben a palota bejáratánál arra vártak, hogy az inas megnézze, Madame Siorac tudja-e őket fogadni. – A herceghez se egyszerű bejutni, de megszerzem a kellő kapcsolatot – látva Pierre Morin kérdő tekintetét, azt fűzte hozzá: – Ismerek olyan mestereket, akik a királyi udvarnak dolgoznak. Megkérem őket, segítsenek abban, hogy bejussak Luynes herceghez. Vagy legalábbis továbbítsák a panaszomat.

– Használ az valamit? – kérdezte Pierre Morin.

Jean Fessart vállat vont:

– Azt csak a Jóisten tudja megmondani. De bizonyára több annál, mint hogy hónapok óta egy helyben topogunk.

Pierre Morin értőn bólintott, Jean Fessart pedig arra gondolt, hogy úgyis ideje volna már meglátogatni a Szajna túlsópartján dolgozó kőműveseket és tiszteletét tenni egy ottani szertartási

gyűlésen. Elhatározta, hogy Pierre Morint is magával viszi – egy legénynek végtére is az a dolga, hogy világot lásson, tapasztalatokat szerezzen és tanuljon, mielőtt mester lesz belőle. Ehhez pedig jó alkalom megnézni, miként dolgoznak más lózsikban.

A mennyezet repedéseit vizsgálgatván észrevette, hogy az egyik oszlop egész kicsit, de észrevehetően elferdült. Megrogyni látszott az egyik tetőgerenda, ami arra utal, hogy valamelyik tartófal megrepedt. Lehet, hogy több is. Ugyanez történt a Saint-Germain-apátságban. Az ilyen esetekben nem elég a habarcs meg a vakolat: újra kell húzni a falat. Vagy a régi mellett fölépíteni egy másikat

Az inas visszatért, és közölte, hogy Madame Siorac az emeleten, a könyvtárszobában várja őket. Pierre Morin ennek szemlátomást megörült, ám Jean Fessart egy kézmozdulattal lehűtötte: máskor is megesett már, hogy Madame Siorac fogadta őket, ez egyelőre semmit nem jelent – pénzt különösen nem.

A könyvtárszoba az első emeleten volt, a hálósínt alatt, egy folyosó végén. Bár odakünn még kiszínezte az utcát a késő délutáni júniusi napsütés, Madame Siorac már meggyújtatta a könyvtár széles asztalain álló gyertyakompozíciókat. Jean Fessart és Pierre Morin beléptek. Meghajlással köszöntötték a ház úrnőjét, aki mosolyogva fogadta őket, s csókra nyújtotta a kezét. Miközben Jean Fessart odament a feléje nyújtott kövérkés kézhez, nem mulasztott el egy gyors pillantást vetni a körben a falak mentén sorakozó könyvállványokra – mindegyik könyvektől roskadozott. A kőművesmester hozzáértette ajkait Madame Siorac párnás kézfejehez, s arra gondolt, hogy talán félreismerte a márkit: legalábbis a könyvgyűjteménye láttán olvasott, művelt ember lehet, nem pedig afféle gondatlan, hanyag, hanyaveti alak, mint amilyenek idáig vélte. Úgy látszik, Luynes herceg nem véletlenül bíz reá országos ügyeket. Jean Fessart tisztelte a tudást és a könyveket, és most egyszeriben tisztelni kezdte Siorac márkit is; egyszersmind szégyellte magát, amiért róla elhamarkodottan nyilatkozott.

Pierre Morin megállt az ajtó közelében, és mesterére bízta a tárgyalást. Persze, ő is végigjáratta a tekintetét a könyvállványokon, és azon gondolkodott, hány kötet lehet ebben a helyiségben. Ezer? Kétezer talán? Jean Fessart is érdeklődött a tudományos dolgok iránt, tartott is odahaza jó tucatnyi könyvet, melyek némelyikébe Pierre Morin is belelapozhatott (nem feledkezve meg természetesen legény mivoltáról, vagyis arról, hogy számára a tudásnak egyelőre határai vannak), ám az mind mennyiség, mind látvány tekintetében elmaradt Siorac márki könyvtárszobájától. Pierre Morin hirtelenjében nem is tudta, látott-e már életében összesen ennyi kötetet, mint amennyi itt volt.

Madame Siorac az egyik olvasóasztal mellett, egy nagy faragott karosszékekben üldögélt. Úgy vette magára a köntösét, hogy kebleinek egy részét szabadon hagyta. Pierre Morin figyelmét sem kerülte el a póré látvány – nehezen tudta megállni, hogy pillantása a könyvtárszoba fölmérése után ne térjen vissza újra meg újra Madame Siorac jókora melleihez. Holott a márkiné ezt elsősorban nem neki, hanem Fessart mesternek szánta, aki ellenben tudomást sem vetett a dologról – egyébként is, megszokta már, hogy Madame Siorac ilyen-olyan trükköket vet be a vele való diskurzus során –, miközben beszélt, tekintetét szigorúan a márkiné arcába szegezte.

A márkiné mögött egy vékonydongájú fiatalember állt. Igazi piperkőcnek tűnt világosbarna csizmájában, szűk szabású, piros hímzésű kék nadrágjában és hanyagul magára vetett fehér ingében, amelyet – a márkinéhez hasonlóan – úgy viselt, hogy közben kilátszott a csupasz mellkasa. Arcszőrzetét kétoldalt gondosan lenyírta, sápadt ajkai fölé viszont a végeinél elkeskenyített, hegyes bajuszt növesztett, az állára pedig hegyes kis szakállt – afféle halvány másolatának látszott az államtanács egyik igen szorgalmas és nevezetes tagjának, Richelieu bíborosnak, akinek szerte Párizsban nagy jövőt jósoltak az emberek, és akit Jean Fessartnak volt szerencséje ismerni onnét, hogy neki is dolgozott (nem melleseleg a bíboros becsülettel fizetett). A fiatalember hátul rövidke copfban kötötte össze a haját, a nadrágja színeivel meg-

egyező, ugyancsak szűkre szabott kabátját egy szék karfájára dobta. Egyik kezével az asztalra támaszkodott, a másikkal Madame Siorac székének támláját fogta, és miközben a márkiné beszélt, ő az avatottak magabiztosságával állt mögötte: mint akinek sok köze van mindahhoz, amit a szeretője mond.

Jean Fessart látásból ismerte ezt a fiatalembert. Többször összefutott vele, miközben ő a Siorac-palota bejáratánál várakozott, és ez a piperkőc a ruháit igazgatva épp távozóban volt. Soha nem köszöntek egymásnak. Jean Fessart már csak a kora miatt úgy tartotta, a fiatalemberek kellene először üdvözölnie őt, amaz viszont szemlátomást úgy gondolkodott, hogy a kőművesmester rangban alatta áll, neki kellene először köszönnie. Olyankor végigmérték egymást, majd szótlánul elmentek egymás mellett. A bemutatkozás most, a könyvtárszobában történt meg.

– Ez a magyar úr Kolosy Gáspár. Erdélyből érkezett. Kedves jó barátom – mondta a márkiné, mire Jean Fessart biccentett és a fiatalember szemeibe nézett. Amaz állta a tekintetét.

– Képzeld csak, kedves Fessart – folytatta Madame Siorac –, pár hónappal ezelőtt micsoda baleset ért... Úgy gondoltam, kikocsikázom a Mars-mezőre, ám valami ostoba szikladarabon kitört a hintóm hátsó kereke, a kocsis leesett a bakról, a lovak pedig megvadultan vágatni kezdtek. Ki tudja, mi történt volna velem, ha nem bukkan elő a semmiből ez a fiatalember, aki halált megvető bátorsággal rávetette magát az egyik lóra, és sikerült a két fölböszült állatot megfékeznie, mielőtt a hintó fölborul.

A fiatalember a szék takarásában meghajította magát a márkiné felé:

– Eltúlozza a dolgot, kedves barátném, szerintem akárki képes lett volna megoldani ezt a helyzetet. Az én nagy szerencsém az, hogy pont arra jártam, és ezáltal lehetőségem nyílt megismernem magát.

Rossz kiejtéssel és hibásan beszélt franciául. Jean Fessartnak voltak elképzelései arról, hogy merre élnek a magyarok, ám a fiatalember beszédének darabosságában németes hangsúlyokat velt fölfedezni.

– Egyáltalán nem túlzok, kedves barátom – a márkiné a székben hátrafordulva megragadta a fiatalembert a támlán nyugvó kézfejét. – Ön valóban nagy veszéllyel nézett farkasszemet azért, hogy engem megmenten. Én pedig kötelességemnek éreztem hálából a barátságomba fogadni, mely egyébként inkább jár örömmel és bájjal, mintsem hogy valóban kötelezettségnek kellene vélnem.

A fiatalember megragadta a márkiné kézfejét, és csókokkal halmozta el.

Jean Fessart az ablak felé nézett, majd néhány pillanat múlva visszafordult, és nagyon határozottan azt mondta:

– Gondolom, tudja, asszonyom, hogy miért vagyok itt.

Az évődés véget ért. A fiatalember elengedte a márkiné kezét, kihúzta magát a szék mögött. Madame Siorac is újra egyenesen ült, és miközben köntösének szegélyét simogatta, azt mondta Jean Fessartnak:

– Tudom, kedves mester, hogy az önt megillető bérért jött.

– Az a bér nem csupán engem illet – helyesbített Jean Fessart –, hanem mindazon kőműveseket is, akik az önök palotáján dolgoztak. Amikor én beszélek, az ő nevükben is szólok, asszonyom – tekintetét igyekezett Madame Siorac arcába fúrni, a márkiné minduntalan félrefordította a fejét.

A márkiné legyintett.

– Kedves mester, tudja, hogy az én férjem borzasztóan elfoglalt ember, állandóan államügyekben járja az országot, és hiába fordulok hozzá a háztartás különféle dolgaival, azzal küld el, hogy ezek az én feladataim, oldjam meg őket. Ám hogyan oldjam meg akkor, ha pénzt nem biztosít hozzá?

– Asszonyom – mondta Jean Fessart –, hogy a háztartását hogyan és miként vezeti, az nem rám tartozik. Mi igen sokat dolgoztunk ezen az épületen, és talán nem tűnök szerénytelennek akkor, amikor azt mondom, hogy jó munkát végeztünk. Ezért a munkánkért jogosan jár a bér. Hogy azt akár ön, akár a kedves férje, a tiszteletre méltó Siorac márkí úr fizeti ki nekünk, számunkra édes mindegy. Mivel a férjét én soha nem érem utol, ám a palotában szemlátomást inkább ön lakik, mint Siorac úr, ezért úgy vélem, jogosan kérem öntől a magam és a kőműveseim bérét.

– Tudom, tudom, kedves Fessart – bólogatott a márkíné –, és higgye el, azon vagyunk, hogy végre rendeződjék ez a dolog.

– Engedelmeivel: hónapok óta ezen vagyunk, asszonyom, azonban egy jöttányit sem haladunk előre. A legutóbbi röpké beszélgetésünk során jeleztem, hogy amennyiben rövid időn belül nem kapjuk meg a jussunkat, felsőbb hatóságokhoz fordulok. Gondolom, mind önnek, mind a tisztelt márkínak roppant kellemetlen lenne, ha az ügy Luynes herceg füleibe jutna.

Pierre Morin az ajtó mellett elismerően bólintott.

Madame Siorac védekezően fölemelte a kezét:

– Természetesen nem feledkeztem meg az elmúlt látogatása során tett fenyegetéséről, Fessart...

– Elnézést, asszonyom – szólt közbe Jean Fessart –, de kérem, hogy ezt ne tekintse fenyegetésnek. Én mindössze a szavaimnak akartam nyomatékot adni.

– Higgye el – folytatta a márkíné –, amikor azt mondtam, hogy mi is szeretnénk az ügyre mihamarábbi megoldást találni, akkor komolyan beszéltem. Kolosy úr éppen ezért van itt.

Jean Fessart Kolosy Gáspárra nézett, amaz összeszorított ajkakkal, rezzenéstelen arccal nézett vissza reá.

– Kolosy úr tudós ember – mondta Madame Siorac. – A mágikus tudományok avatott ismerője. Isten és az általa alkotott természet titkait kutatja.

Jean Fessart nem tudta megállni, hogy némi gúnnyal a hangjában ne jegyezze meg:

– Ez derék dolog.

A márkíné abbahagyta a fejforgatást, a kőművesmesterre szegezte a tekintetét:

– Hallotta már azt a szót, Fessart, hogy transzmutáció?

– Hallottam.

– S hisz benne?

Jean Fessart előbb a márkínéra, aztán Kolosy Gáspárra pillantott, majd azt felelte:

– Asszonyom, én kőműves vagyok, építészettel és geometriával foglalkozom. Nem vagyok járatos az alkímiai tudományokban. Mindenesetre akár lehetséges a transzmutáció, akár nem, én még nem hallottam olyan emberről, aki azáltal vált volna gazdaggá, hogy más fémekből és anyagokból aranyat állított elő.

– Nyissa ki akkor most a füleit, mester – szólalt meg a fiatalember. Tört franciasággal, de (legalábbis Jean Fessart így hallotta) meglehetősen pökhendiséggel beszélt. – Éppenséggel egy

párizsi adeptussal esett meg kétszázötven esztendővel ezelőtt, hogy egy rejtélyes vörös kőből és higanyból aranyat állított elő. Mégpedig olyan aranyat, amely bizonyos értelemben jobbnak bizonyult a természetben föllelhető aragnál, lévén, hogy hajlékonyabb volt annál.

Madame Siorac a karosszékekben félig megfordulva Kolosy Gáspárra nézett, rámosolygott, és megszorította a kézfejét. A fiatalember a biztatástól kipirulva folytatta:

– Ennek a párizsi adeptusnak Nicolas Flamel volt a neve. Könyvmásolóként dolgozott, és egyszer egy olyan könyvet másolt, amelyben egy titokzatos zsidó szerző ősi tanításokra hivatkozva leírta az aranycsinálás módját. Flamel lépésről lépésre követte a könyvben leírtakat, és valóban sikerült aranyat készítenie. Az általa előállított arany aztán olyan gazdaggá tette, hogy nemcsak ő vagyonosodott meg, hanem itt, Párizsban tizennégy kórházat, három kápolnát és hét templomot is alapított.

– Természetesen ismerem Flamel nevét – mondta a kőművesmester. – S ismerem azokat az intézményeket is, melyeket ő hozott létre. A titkot azonban senkinek nem adta tovább, mint ahogy nem árulta el azt sem, mi volt az a vörös kő, amelyet higanyal vegyített.

– Az én kedves barátom eleget tud az alkímia tudományából ahhoz, hogy megismételje Flamel kísérletét – jelentette ki Madame Siorac. – Ezért úgy döntöttünk, Fessart, hogy ha már a férjem a magas államügyek miatt nem ér rá az önök bérével vesződni, mi vesszük kézbe problémájuk orvoslását. Kolosy úr aranyat fog önnek készíteni.

A kijelentést csönd követte. A márkiné a kőművesmestert figyelte. Kolosy Gáspár ujjaival az asztallapon dobolt.

Jean Fessart újra meg újra körbejáratta a tekintetét a könyvesállványokon. Ilyesmire nem számított. Arra igen, hogy ma ismét üres kézzel távozik a Siorac-palotából, és magában el is döntötte, hogy a következő útja immáron azokhoz a túlparti kőművesmesterekhez vezet, akik remélhetőleg továbbíthatják panaszát a felsőbb körök felé. Ám azt álmában sem gondolta, hogy a márkiné alkímiai módszerekkel hozakodik elő.

– Kérdés – törte meg a csöndet hangosan gondolkodva –, hogy a kísérlet sikerül-e. Ugyanis Flamel sem biztos, hogy valódi aranyat állított elő.

– Ugyan! – legyintett Madame Siorac. – Akkor ön szerint, kedves Fessart, miből gazdagodott meg?

– Talán olyan anyag révén – vont a vállait Jean Fessart –, mely hasonlatos az aranyhoz és alkalmas arra, hogy megtévessze az embereket. Aragnak hitték azt, ami talán nem is volt az.

– Ha nem volt arany, de mások annak hitték – vélte a márkiné –, akkor magának sincs mitől tartania.

– Asszonyom – mondta erre Jean Fessart –, én semmi egyebet nem akarok öntől, csupán a magam és a kőműveseim pénzét. Nem hazugságot, nem ámítást, hanem a bérünket.

– Ki fogjuk fizetni – emelte föl a hangját Madame Siorac. – Csupán azt kérem, hogy adjon ennek a fiatalembernek néhány napot. Arra készül, hogy megismételje Flamel kísérletét. Egy alkímiai műhely már most a rendelkezésére áll, csak beszerzi a szükséges anyagokat, és végrehajtja a transzmutációt. Néhány napon belül ön is látni fogja a művelet eredményét, és ha nem lesz vele megelégedve, még mindig módjában állhat Luynes herceghez fordulni – rövid várakozás után azt kérdezte: – Elfogadja ezeket a feltételeket, kedves Fessart?

A kőművesmester keserűen mosolygott:

– Van egyéb lehetőségem, asszonyom?

– Ha a pénzéhez akar jutni, akkor pillanatnyilag nincs... – felelte a márkiné. – Vagy azt mondja most, hogy idejön egy hét múlva és megnézi, hogy az én kedves barátom mivel rukkol elő, aztán eldönti, mi lesz a következő lépés, vagy pedig bejárást keres az államminiszterhez, és imádkozik azért, hogy a herceg foglalkozzon az ügyével. Ami aztán, ki tudja, mennyi időbe telik, és kétséges, hogy lát belőle valaha is pénzt.

16. Az ördög megjelent Párizsban is

Jean Fessart, már az utcán, azt mondta Pierre Morinnak:

– Az ember nap mint nap új dolgokat tapasztal. Én például soha nem gondoltam magamról, hogy egyszer arra fogok várni, hogy egy alkímista aranyat csináljon nekem.

– Annyira elképzelhetetlen?

– Ettől a piperköctől igen. Előbb fogom én befejezni a Notre-Dame-ot, minthogy ő aranyat készítsen – Jean Fessart katonás léptekkel elindult a Rué du Temple felé. – Arról viszont szó nem esett, hogy pontosan mit szándékozik előállítani. Kész, megmunkált aranyat? Nyers-aranyat? Vagy aranyrögöket? Utóbbi kettővel nem sokra megyek. El kell vinnem egy arany-művesnek beváltani, az meg leveszi belőle a hasznát, és ráadásul be is csap.

– Ezek szerint ez a Flamel nem tudott aranyat készíteni? Hiszen ha templomokat és kórházakat épített, kell valaminek lennie a dolog mögött...

– Hogy Flamel mivel szédítette a népet, az az ő titka marad – Jean Fessart akkora léptekkel haladt, Pierre Morinnak szinte futnia kellett mellette, hogy értse mestere szavait. – Valamilyen módon tetemes vagyonghoz jutott, és mert jobbnak látta elhallgatni a valós magyarázatot, azzal rukkolt elő, hogy a gazdagságának alapjául szolgáló aranyat ő készítette. Könyvmásoló volt, és semmiféle alkímiai tudással nem bírt, úgyhogy én a magam részéről nehezen hiszem el, hogy mindenféle előzmény nélkül rájött az aranycsinálás módjára.

– Ezek szerint ne is higgyünk az alkímistáknak?

– Az alkímia ingoványos talaj, Pierre. Lehet igazi tudományként, a beavatottak alázatával és áhítatával művelni, de mint láttad, lehet ostobán és pökhendien is foglalkozni vele. Isten azoknak mutatja meg titkait, akik méltóak rá. Mi, földi halandók viszont sajnos csak a megérzéseinkre hagyatkozhatunk annak eldöntésében, hogy mikor állunk csalóval szemben, s mikor olyannal, aki valóban beavatást nyert a világ szent titkaiba.

Jean Fessart elhallgatott, s bár Pierre Morin még tudott volna mit kérdezni, látta, hogy mestere egyelőre lezárta a témát. Szótlanul meneteltek tovább a Rue du Templén a templomosoktól elnevezett kapu felé. Itt, ezen a széles, még ebben a kora esti órában is emberekkel teli utcában lakott egy párizsi viszonylatban átlagos méretű, kétszintes házban Jean Fessart a családjával – no meg Pierre Morinnal, aki születése szerint nem volt családtag, azonban mert Jean Fessart két évvel ezelőtt a szárnyai alá vette, és magához költöztette, immáron szintén a családhoz tartozott.

Jean Fessart hosszú ideje tartó nyugodt házasságban élt. Felesége, Elizabeth hat gyermeket szült neki, közülük két leány és egy fiú élte túl a csecsemő- és a kisgyerekkor viszontagságait. Ez a fiúcskának sikerült a legkevésbé szerencsésen. Már születésekor baleset érte: kicsúszott a bába kezéből és a földre zuhant. Igen nehezen beszélt: a szavakat gyakran alig tudta magából kipréselni, előtte levegőért kapkodott és görcsösen ingatta a fejét. Többnyire inkább szótlanul üldögélt, és hallgatta a többieket. Most is, ahogy Jean Fessart hazaérkezett, és a két, lassacskán eladósorba cseperedő bakfislány elébe sietett üdvözölni őt (Marie és Regina volt a nevük), az apja után Jeannak keresztelt hatéves fiú a konyhai széken, a tűzhely mellett maradt, onnét figyelte a történeteket.

Amikor az apja feléje pillantott, a kis Jean lesütötte a szemét és biccentett. Az idősebbik Jean Fessart-on ilyenkor rendre átfutott egy gyorsan múló, ám olykor a szíve közepéig ható rossz érzés. Nem tudta volna magának se megmondani, kire haragudott azért, amiért a fia göthös és

dadogós maradt: a kis Jeanra, vagy önmagára talán. Az utóbbi időben megfordult a fejében, hogy elviszi a fiát a Rue Saint Martinra, a Saint Nicholas des Champs-plébániára, és a bencéseknek adja, legyen belőle szerzetes, annak keveset kell beszélnie. Az ifjabb Jean Fessart ugyanis eszes fiúcska volt, hatéves kora ellenére már tudott olvasni (a két nővére tanította meg rá), sőt számolni is. Ha pap nem is válhat belőle (hiszen egy papnak szónokolnia kell), szerzetesnek még elmegy – a bencések kolostorában majd biztos örömmel forgatja a könyveket, melyek iránt már most nagy érdeklődést tanúsít.

Elizabethnek nem kellett kérdeznie: amint a férje belépett, azonnal látta rajta, hogy nem sikerült pénzt hozni a Siorac-palotából. Holott Jean Fessart ezúttal egyáltalán nem volt dühös. Inkább elgondolkodott, többször földízte magában a márkiné szavait, és egyre az járt az eszébe, hogy vajon mit akarnak tenni ez alatt az egy hét alatt. Azt ugyanis egy percig sem hitte, hogy ez a németes kiejtésű fiatalember képes lesz megtalálni azt, amit évszázadok óta kutatnak a bölcsek és a tudósok. Ráadásul hét napon belül.

– Holnap is elmész a Saint-Germain-apátságba? – szakította félbe a felesége a gondolatait.

– Fölösleges – ingatta a fejét Jean Fessart. – Jól dolgoznak az emberek. Majd elmegyek holnapután, lehet, hogy addigra készen lesznek, és elkérhetem az apáttól a bért.

Jean Fessart a tényéről az ő pirospozsgás, mindig izzadt, nagyokat szusszanó, vastag karú, combos-faros feleségére nézett. Önkéntelenül Madame Siorac jutott az eszébe, ahogyan ült a márkiné a férje karosszékében, és minden fordulásnál elővillantotta a melleit. A kőművesmester rámosolygott gyermekei anyjára, és magában hálát adott a Teremtőnek azért, mert meglehette azt a nőt, akivel családot alapíthatott, és ezáltal beteljesíthette az ember első számú feladatát ezen a földön: új nemzedék létrehozását és fölnevelését.

– Holnap a Saint-Gervais-templomnál lesz dolgom, egy jezsuitához megyek.

– Egy jezsuitához? Mi a neve?

– François Garasse. Még én se találkoztam vele. Ma az apátságnál megkeresett egy férfi, hogy ez a jezsuita szeretne találkozni velem. Te küldted oda?

– Nem én küldtem. Errefelé nem járt senki, aki hozzád jött volna.

– Furcsa – mondta Jean Fessart teli szájjal. – Valamiért sejtettem, hogy nem tévedtél. Magas, vékony, fekete ruhás ember volt. Úgy nézett ki, akár egy pap. De talán mégse pap volt. Nem mutatkozott be, és idegen akcentussal beszélt. Azt mondta, hogy ez a Garasse küldte, aki szeretné, ha másnap fölkeresné a Saint-Gervais-templomban. Arról viszont fogalmam sincs, honnét tudta, hogy az apátságban találhat meg. Épp végeztünk az ebéddel, még egyszer átnéztük Marquetel-tel az elvégzendő munkákat, akkor érkezett. De úgy, mintha a földből bukkant volna elő. A tervrajzokat böngészgettük, és egyszer csak ott termett előttünk. Nagyon furcsa volt.

– Nem tetszett neked?

– Nem arról van szó. Kellemes ember benyomását keltette. Roppant udvariasan és választékosan beszélt. Mégis, valami titokzatosság lengte körül.

– Építenivaló van a Saint-Gervais-templomnál? – Elizabeth Fessart az ingujjával törölte meg izzadt arcát és homlokát. – Arrafelé már nem is lehet építeni. Talpalatnyi hely sincs a házak között.

– Nem építeni akarnak. Azt mondta a fekete ruhás ember, hogy a templomnál találtak egy üreget. Egy alagutat. Szeretnék, ha megnézném.

– Megint beomlott a föld? S te nézzed meg? De minek?

– Hogyhogy minek? – Jean Fessart türelmetlenül legyintett. – Nyilván azért, mert tudni szeretnék, nem fog-e az üreg körül valami összeomlani.

– A Saint-Gervais-templomnál is vannak kőművesek. Ők is megnézhetnék – jegyezte meg a felesége.

Jean Fessart a tényérjába meredt: erre nem tudott mit mondani.

– Mindenesetre – tette hozzá Elizabeth – legyél óvatos.

Másnap reggel Jean Fessart és Pierre Morin később indultak: a Nap már fölkelte, amikor útra keltek. Legalábbis hinni lehetett, hogy így történt, a tegnapi napsütésnek ugyanis nyoma sem volt, felhők borították az eget, eső áztatta az éjszaka után benépesülő párizsi utcákat. Jean Fessart és Pierre Morin néhány lépés után csuromvizek lettek, ázottan kerülgették az egyre növekvő tócsákat és a nemrég kinyitott városkapuk felől befelé igyekvő falusiak kordéit, amelyek a belvárosi üzletek felé tartottak a portékáikkal, és vezetőik vöröslő arccal, nagy hangon veszekedtek egymással, ha valamelyikük elakadt szekerével az utcaköveken.

A Saint-Gervais-templom nem esett messze a Temple területétől. Már egészen közel jártak hozzá, amikor észrevették, hogy az egyik háznál vagy tucatnyi ember álldogált, mind a fal felé nyújtogatta a fejét. Mint kiderült, egy falragasz volt a csödület okozója, egy jókora papír, amelyre kézzel az alábbi szöveget írták:

Mi, az R. C. Testvériség megbízottai – egyszerre láthatóan és láthatatlanul megjelenve köztek – mostantól fogva a városban maradunk, és a Legfelsőbb Lény kegyelmét bírva elfordítjuk a Ti szíveteket és szemeiteket az igazság felé. Megmutatjuk és megtanítjuk nektek mindenféle könyv vagy betű nélkül azt, hogyan kell az összes nemzet nyelvén beszélni, hogyan kell ott lenni, ahol lenni akarunk, és eltántorítunk benneteket a halál és a bűn vonzásától.

Szépen kivitelezett, mutatós falragasz volt, majdnem hófehér papíron, mélyfekete, cirádás betűkkel. Aláírás gyanánt jel állott a papír alján: kereszt, közepén rózsával.

Hamar kiderült, hogy nem csupán ez a falragasz létezik. A Szajna és a belváros felől jövők arról számoltak be, hogy Párizs több utcája és háza tele van ragasztva ugyanilyen papirossal. Mindegyiken ugyanaz a szöveg és ugyanaz a jel. Mára virradóra ragasztották föl őket, aminek eredményeként nem csak itt, a Saint-Gervais-templomnál, hanem másutt is erről beszélnek az emberek.

– Mi az az R. C. Testvériség? – kérdezte Pierre Morin Jean Fessarttól.

– A rózsakeresztesek – szólalt meg egy hang Jean Fessart helyett, közvetlenül Pierre Morin mellett.

A hang tulajdonosa egy alacsony szerzetes volt. Fiatal embernek látszott, puffadt, kerek arcát még nem szabdalta ránc, tekintete élénken csillogott, kopaszra nyílt fején több helyen is friss, erős hajszálak bukkantak elő, jelezve, hogy élnek és élni akarnak a borotválások dacára is.

Jean Fessart és Pierre Morin elmormogták a *laudeturt*, amit a szerzetes biccentéssel fogadott. Aztán folytatta a magyarázatot:

– A rózsakeresztes testvériség hagyta itt ezt a papirost. Őket jelöli az R. C. kezdőbetű, és ott van a lap alján a jelképük is. Mára virradóra teleragasztották Párizst ezekkel a falragaszokkal. Úgy látszik, megjelentek Franciaországban is.

– Rózsakeresztesek? – Pierre Morin megint Jean Fessarthoz fordult: – Te hallottál már róluk?

Jean Fessart bólintott:

– Németországban dolgozó kőművesek meséltek róla. Azt mondták, hogy a rózsakeresztesek egy emberfeletti erőt birtokló titokzatos társaság, amely fenekestül akarja az egész világot felfordítani.

– Úgy van – bólintott a szerzetes. – S azt is tudjuk, hogy ez az emberfeletti erő honnét származik. Az ördög adta nekik – a falragasz felé fordult, és fölemelte a hangját, hogy hallják mások is: – Az R. C. Testvériség az ördög műve. A rózsakeresztesek a Sátán szolgálói, akik mágiával és mindenféle titkos tudománnyal bódítják az embereket, és Isten útjáról a pokoli erők karmai közé lökik őket.

Ezt hallván többen keresztet vetettek.

– A testvériség idáig német földön tombolt – folytatta a szerzetes. – Ezek a papirosok viszont azt jelentik, hogy az ördög megjelent Párizsban is.

Valaki azt javasolta, hogy le kellene szedni a papírt. Szavait egyetértő moraj követte, ám a tett végrehajtására egyelőre senki nem vállalkozott.

Jean Fessart meghajolt a szerzetes felé, s azt mondta:

– Bocsásson meg, atyám, de nekünk dolgunk van. A Saint-Gervais-templomban várnak bennünket.

A szerzetes elmosolyodott.

– Magam is oda tartok. Jöjjenek, kísérjenek el. Marin Mersenne a nevem.

17. A legjobb szó rájuk: Láthatatlanok

Amióta az az ismeretlen, akcentussal beszélő férfi fölkereste őt a Saint-Germain-apátságban és elhívta a Saint-Gervais-templomba, François Garasse ősz hajú, éltes és komor arcú, ám bölcs tekintetű papként élt Jean Fessart képzeletében, akitől majd pontos útbaigazításokat kap az elvégzendő munkát illetően. A valóság azonban egészen mást mutatott. Garasse nem volt ősz és nem volt éltes arcú – komornak komor volt, s a tekintetéből is értelem tükröződött. Magas termetű, határozott fellépésű férfiú volt, földig érő fekete papi ruhája alatt pedig bizonyára csizmát viselt: minden lépésénél döngött a plébánia padlózata.

Leplezetlen örömmel üdvözölte Mersenne-t; Jean Fessart-t és Pierre Morin-t ellenben gyanakodva méregette, mindjárt meg is kérdezte a frátertől, kik ezek az emberek. Mersenne elmondta, hogy a rózsakeresztesek falragaszánál találkoztak, ott előbb az derült ki, hogy ők is a Saint-Gervais-templomba tartanak, a templom bejáratánál pedig az, hogy szintén François Garasse-hez jöttek. Akárcsak Mersenne, aki a falragaszok láttán sietett ide, hogy megbeszélje a kialakult helyzet miatti teendőket. A dolog ugyanis – jelentette Mersenne – úgy áll, hogy ma reggelre a rózsakeresztesek teleragasztották egész Párizst a falragaszaikkal a Szajnában innen és túl. Egyesek még a Louvre környékén, sőt annak falán is láttak belőle, a király testőrei állítólag mostanság faggatják az éjjeliőröket, tudnak-e valamiről, ám kétséges, hogy bármiféle használható dolgot ki lehet belőlük húzni, lévén, hogy ezek a sötét alvilági erők képesek akár láthatatlanokká is tenni magukat.

– Egyébként pedig – mondta Mersenne a sebesen elhadart jelentés végén – éppenséggel ez a legjobb szó rájuk: Láthatatlanok. Olyan hamar, olyan váratlanul és olyan észrevétlenül szállták meg Párizst, hogy arra csupán a Pokol láthatatlan erői képesek.

– Én is láttam több helyütt falragaszokat – Garasse lassan, Mersenne-nél sokkal nyugodtabban beszélt. – Kora reggel, amint az első hírek érkeztek, bejártam a környéket, és azt tapasztaltam, hogy kétféle hirdetmény létezik. A formája mind a kettőnek ugyanolyan, és a mondanivalója is, ám a megfogalmazásban különbségek vannak. Az egyik kitér arra is, hogy az üzenet első-sorban azokhoz szól, akik a rózsakeresztes testvériséghez kívánnak csatlakozni.

Mersenne keresztet vetett, megint mondani akart valamit, ám Garasse megálljt intett. Végére is két ismeretlen tartózkodott rajtuk kívül a helyiségben, akikkel nem célszerű minden ügyet megosztani. Jean Fessart felé fordult, jelezve, hogy tudni akarja, ők miért vannak itt. A kőművesmester ekkor, csak úgy, mint a belépéskor, meghajolt, és pár szóban elmondta, hogy ő a Saint Nicholas des Champs-plébánia közelében székelő kőműveslőzsi vezetője, megkapta Garasse üzenetét, és most arra vár, hogy megtudja a teendőket. Ezt hallván Garasse nagyon elcsodálkozott: kikerekedett szemekkel, kérdően nézett Mersenne-re, aki vállvonással jelezte, hogy fogalma sincs, miről van szó.

– Kőművesek? – kérdezte Garasse, csodálkozással a hangjában.

– Igen.

A jezsuita a fejét csóválta.

– Furcsa dolgokat mond, mester, mert én nem küldtem kőművesekért.

Ezen viszont Jean Fessart csodálkozott.

– Nem küldött?... Akkor ki volt az a férfi, aki az ön küldönceként mutatkozott be tegnap nekem?

– Ismétlem – mondta Garasse határozottan –, hogy nem küldtem kőművesekért, se ma, se tegnap, se bármikor, és nem tudok arról, hogy bárki is az én küldöncömnek adta volna ki magát ön előtt. Hiszen önt nem is ismerem.

– Tegnap délután történt, a Saint-Germain-apátságban. Egy önhöz hasonlóan magas, jó kiállású, fekete ruhás férfi jelentkezett nálam, és az ön nevében beszélt.

– Az én nevemben? Miért, mit mondott, ki vagyok én?

– Azt mondta, hogy minél előbb keresem meg a Saint-Gervais-templom plébániáján François Garasse jezsuita atyát, mert feladata volna számomra.

Garasse töprengően simogatta csupasz állát.

– Azt mondja, magas, fekete ruhás férfi?

Jean Fessart bólintott:

– Akcentussal beszélt.

– Nem mutatkozott be?

– Nem árulta el a nevét, kizárólag önre hivatkozott.

– El nem tudom képzelni, mi ez az egész... Az alapján, amit elmondott róla, fogalmam nincs, ki lehetett az illető.

– Lehet – vélekedett Jean Fessart –, hogy önnek nem szólt arról, hogy keresni fog engem. Vagy egész egyszerűen jobbnak látta az ön nevében beszélni, mint a sajátjában. Mindenesetre ha már itt vagyok, atyám, engedelmeivel, megnézném azt az alagutat.

Garasse most nézett igazán nagyot.

– Alagútról beszélt?

– Egy alagutat említett a Saint-Gervais-templom épülete mögött. Vagy az alagút sem létezik?

– De – felelte Garasse. – Az alagút létezik. Az viszont már nem csak hogy furcsa, hanem egyenesen megdöbbenő, hogy az ön ismeretlen látogatója tudott arról, hogy itt két nappal ezelőtt a templomkertben beomlott a föld, és találtunk egy alagutat. Erről ugyanis igen kevesen tudnak.

Mersennek megint keresztet vetett.

– Az ördög Párizsban van – mormolta maga elé.

– Az ismeretlen férfi mondott arról valamit, hogy mit kell az alagúttal tenniük? – kérdezte Garasse a kőművesmestertől.

– Csupán annyit, hogy találtak a templom mellett egy föld alatti üreget, amit érdemes volna átvizsgálni, mielőtt bárki beléje merészkedik.

– S azt nem tudatta, hogy miért éppen önre hárul ez a feladat?... Tudtommal a Saint-Gervais-templom környékén is vannak kőművesek.

– Ezt én is furcsállottam, atyám. Az ismeretlen viszont név szerint engem keresett, én meg ennek megfelelően jöttem ma ide.

– Hát jó – mondta Garasse –, akkor, ha már így alakult, menjünk, nézzük meg azt az alagutat.

– Megint megcsóválta a fejét. – Bár elképzelni se tudom, ki beszélhetett róla önöknek. Egyelőre nem akartunk róla senkinek sem szólni, úgy voltunk vele, előbb megnézzük mi magunk, s majd eldöntjük a továbbiakat.

A plébánia épületéből kimentek a templomkertbe, annak is a hátsó részébe, ahol a virágágyások között jókora lyuk tátongott. Már messziről lehetett látni, hogy gondos kezek kupacba lapátolták a földet belőle, és ez a kupac most kisebbfajta dombként emelkedik a virágágyások között.

– A kertész testvér épp föl akarta frissíteni a virágágyásokat – magyarázta Garasse –, amikor a lába alatt beszakadt a föld. Belezuhan ebbe a gödörbe, amely persze akkor még nem volt ilyen mély, de szegény így is nagyot esett.

Jean Fessart bólíntott, a gödör falát nézte.

– Úgy látom, alapos munkát végeztek.

– Rögtön láttuk, hogy itt üreg van. Egyrészt abból, hogy a kertész testvér igen mélyre zuhan, másrészt kitüremkedtek az alagút bejáratának felső kövei... Két fiatal testvér létrán lement, és fölhozták a kertész testvért, akinek Istennek hála néhány zúzódáson és az ijedtségen kívül nem lett baja. Aztán szóltak nekem, én pedig megkértem őket, hogy ássák ki alaposan a gödröt. Egyfelől azért, nehogy más is beleessen, másfelől azért, mert látni akartuk, mi van ott.

– Isteni szerencse az is, atyám – jegyezte meg Jean Fessart –, hogy mindeddig nem zuhan bele ebbe az üregbe senki. Érdekes, hogy épp tegnapelőtt történt a dolog, noha akkor nem esett az eső.

– Meg kell mondanom önnek, mester, hogy a kertész testvér testes, vastag ember, lehet, hogy az ő súlyát nem bírta a talaj...

– Bárki alatt bármikor megnyílhatott volna. Viszont hogy miért pont két napja nyílt meg, azt csak a Jóisten tudja. Máskor is megtörtént már Párizsban, hogy a gyanútlan járókelők alatt beszakadt az utca.

– Azt mondja, hogy ez nem is olyan szokatlan? Netán önnel is történt már hasonló eset?

– Velem még nem, de láttam már ilyet. Akárhányszor hasonló történik és tudomást szerzünk róla, odamegyünk és betemetjük az üreget, mielőtt megint pórul járna valaki.

– Párizs tele van alagutakkal, testvérem – szólalt meg Mersenne Garasse felé fordulva. – Egész alagútrendszer van a föld alatt, behálózza a várost a Bastille-től az egyetemig, és a Saint-Victor-apátságtól a Louvre-ig. Nem tudjuk, pontosan merre vezet, de van, hogy házak alapozásánál beszakad a talaj, és többen az alagútba zuhannak. S olyan is van, hogy az ember megy az utcán, s egyszer csak elfogy a lába alól a föld. Én amikor megláttam ezt a boltívet itt, a gödör szélénél, rögtön tudtam, hogy az alagútrendszerrel találkoztunk.

– Azt is tudod, kik építették ezt az alagutat?

– A templomos lovagok.

– A templomosok?

– Igen, ők. Titkos föld alatti járatokkal kötötték össze Párizs legfontosabb pontjait. Ebben az alagútban őrizték a Szentföldön összeharácsolt kincseket. Itt tartották ördögi szertartásaikat is: itt imádták Baphometet, a Pokol fejedelmét. Aztán miután fény derült förtelmes tetteikre, és Fülöp király főszámolta a lovagrendet, az alagútrendszer feledésbe merült. Manapság pedig csodálkozunk, ha a lépteink alatt beszakad a föld.

– Honnét vagy ennyire tájékozott, kedves testvérem?

Mersenne elmosolyodott:

– Már megbocsáss, testvérem, de te is tudod, hogy a mágikus és a titkos tudományok kutatásával foglalkozom. Ebbe pedig a régmúlt idők dolgai is beletartoznak.

- Azt is tudod talán, hogy a járat hova vezet?
 - Ezeket az üregeket ma már senki nem ismeri. Ahogy a kőművesmester is mondta: ha valaki alatt beszakad a föld, betömik a lyukat hamar. Mostanában senki nem merészkedett le a járatokba.
 - Ez esetben – mondta Garasse – itt az ideje, hogy megnézzük, mi ez.
- Mersenne újra keresztet vetett.
- Lehetetlen vállalkozás volna, testvérem...
 - Már miért volna lehetetlen vállalkozás?
 - Kihívjuk magunk ellen az alvilági erők hatalmát...
 - Isten katonái vagyunk, Marin fráter. Kinek másnak volna hát a feladata szembeszállni az alvilági erőkkel?
 - Atyám – szólt közbe Jean Fessart –, ha léteznek is ezek a járatok, veszélyesek lehetnek. Évszázadok óta nem járt bennük ember, és nem tudjuk, milyen állapotban vannak. Lehet, hogy több helyen sérült a tartószerkezet, és bármikor ráomolhat arra, aki lemerészkedik... Azt sem szabad feledni, hogy odalent vaksötét van, nem látunk az orrunk hegyéig sem.
 - Viszünk magunkkal fáklyákat.
 - Kérdés, hogy megyünk-e velük valamire. Az is lehet, hogy az alagútban a fáklyák sem világítanak.
- Garasse türelmetlenül megrázta a fejét.
- Egykor ugyanúgy sötét volt odalent, mint most, és akkor is minden bizonyára fáklyákkal világítottak. Ha pár évszázada lehetséges volt, most se lehet másképp... Isten útjai kifürkészhetetlenek, és ha az az Úr akarata, hogy odalent fejezzük be a földi életünket, ám legyen. Mindenesetre azt gondolom, hogy ideje utánajárni a dolognak. Épp elég rejtélyes esemény történt a mai napon, kezdve a hirdetményektől egészen odáig, hogy önt valaki ideküldte, mester. Ha jobban belegondolunk, az sejlik föl ezek mögött, hogy valakinek szándékai vannak velünk. Nézzünk hát emelt fővel az eljövendők elé.
 - Nem igazán értem, François testvérem – motyogta Mersenne –, hogy mi köze van ennek a járatrendszernek a falragaszokhoz.
 - Pedig egyszerű. Ma hajnalban ismeretlenek teleragasztották Párizst a rózsakeresztes testvériség üzenetével. Ezeket az ismeretleneket viszont senki nem látta, olybá tűnik tehát, mintha a föld nyelte volna el őket. Talán éppen itt a rejtély nyitja – Garasse a gödör aljára mutatott. – Az ismeretlenek ezekben a járatokban közlekednek. Lehet, hogy nem igaz az, hogy évszázadok óta nem használta az alagutat senki. Azok, akik a falragaszokkal ellepték Párizs utcáit, talán ismerik az alagútrendszert, és a föld alatt vannak most is. Nincs más dolgunk, minthogy odalent megkeressük őket.
 - Most? – kérdezte Mersenne izgatottan.
 - Nem most. Egy ilyen utat körültekintően kell megszervezni. Ha el akarjuk kapni őket, ahhoz emberek és fegyverek kellenek. Én azt mondom, próbáljuk meg holnapután reggel. Addig hozok ide testőröket.
 - Testőröket?!...

– Nem sokat – Garasse végre elmosolyodott. – Kettőt vagy hármat csupán, olyanokat, akik megbízhatóak, és nem jár el a szájuk. Ma délután fölkeresem Richelieu bíborost, ő bizonyára tud adni két-három embert a király testőrei közül – megállt a beszédben, tetőtől talpig végigmérte Mersenne-t, majd azt mondta: – Neked nem kell velünk jönnöd, testvérem.

– Engedelmeddel, testvérem – pislogott Mersenne –, az én testalkatom nem is alkalmas arra, hogy föld alatti járatokban verekedjek... Ám ha már erre az örült vállalkozásra merészledsz, tudok magam helyett ajánlani valakit, aki katonáskodott, és a tetejében tudós, okos ember. Bizonyára hasznát veszed odalent.

– Megbízható?

– A tűzbe teszem érte a kezem. Hű katolikus, egykor az iskolatársam volt, igen eszes férfiú, de a fegyverforgatáshoz is ért. Előbb a nassau herceg seregében szolgált, utána a német császárnál katonáskodott. René Descartes a neve.

– Hozd el őt holnapután reggel ide – mondta Garasse. – Vele és három testőrrel már öten vagyunk. – Jean Fessarthoz fordult: – Ön csatlakozik hozzánk? Örömmel vennénk egy építőmester szakértelmét odalent.

Jean Fessart gondolkodás nélkül válaszolt:

– Holnapután reggel én is itt leszek, atyám.

18. Most azonban, mindenki láthatja, itt vannak Párizsban

Pár órával azután, hogy a reggeli esős derengésben láthatóvá váltak a falragaszok, és az emberek csoportokba verődve nagy izgalommal olvasni kezdték azokat, Párizs több pontján megjelentek a helyőrség katonái, s nekiláttak leszedni a papirosokat a falakról. Hiába szabadították azonban meg estére tőlük Párizst, másnap reggel ismét ott virított a házak falán a rózsakeresztes üzenet. Ráadásul nem csupán azokon a helyeken, ahol az előző napon. A Láthatatlanok ezen az éjszakán, úgy tűnt, még inkább a birtokukba vették a várost, a Marsmezőtől a Louvre-ig, a St. Martin-kaputól a St. Geneive-templomig beborították a házfalakat a kiáltványaikkal, amelyek ezúttal ott voltak minden utcában a Szajna jobb és bal partján egyaránt, a La Place de Grève-n és a Rue de La Montellene-n épp úgy, mint a Notre-Dame főbejáratával szemben, sőt a Tuileiráknál és a St. Victor-apátságánál is láttak belőlük bőségesen. Mi több, egyesek azt mesélték, hogy a montmartre-i kapu környékén a városfalakat kívül-belül egyaránt falragaszok borítják, és láthatóan mind ugyanattól a kéztől való (mely kéznek gazdája szemlátomást igen nagy munkát végezhetett ennyi papír megírásával).

Párizs népe izgalomba jött, és fenekestül fölfordította megszokott életét. Az emberek nap-hosszat az utcákon és a tereken álldogáltak, egymást túlkiabálva beszéltek a rózsakeresztesekről. A pékek nem akartak sütni és árulni, nehogy lemaradjanak valamiről, a hentesek ott-hagyták a hűsítő vermekben a húst, a szabókat nem érdekelték az előkelők ruhákra szabott határidők, a kurtizánok aktus közben is a rózsakeresztesekről kérdezősködtek a vendégeiktől – többük az ablakba könyökölt és miközben hátulról beléjük hatoltak, ők az utcán zajló társalgásra figyeltek. Hasonlóképpen az ablakokban lógtak a cselédek és a dajkák, félve attól, hogy akár egy szóról is lemaradnak, ami odakünn elhangzik. A piacokon ezúttal is hatalmas tömeg gyűlt össze, ám alig vásárolt valaki: pénz és áru helyett holtbiztos értesülések és hírek cseréltek gazdát. Megbolydult a város, s miközben diadalünnepet ülhetek az őrizetlenül hagyott boltokra és zsebekre vadászó tolvajok, mindenki a titokzatos R. C. Testvériségről beszélt.

A legnagyobb keletjük a német földről érkezett történeteknek voltak. Azok a kereskedők, akik jártak Németországban, illetőleg azok az obsitosok, akik valamely herceg szolgálatában harcoltak a német tartományok között zajló nagy háborúban, egyszeriben az érdeklődés középpontjában találták magukat. Számukra nem jelentett újdonságot a rózsakeresztes testvériség léte, ám most végre mindenkinek elmesélhették, hogy a németek néhány évvel ezelőtt folyton a rózsakeresztesekről beszéltek. Főleleveníthették ama csodás történeteket, amelyeket német földön hallottak a testvériségről – persze, azokat most alaposan kiszínezve adták tovább a párizsiaknak, akik szájtátva hallgatták a hihetetlen gyógyulások és sikeres aranycsinálások végeláthatatlan sorát; és akik most megtudhatták azt is, hogy a háború kitörtével Németországban elhallgattak a rózsakeresztesek, egyszeriben mintha a föld nyelte volna el őket, leléptek a színről, talán még abból a hegyből is elköltöztek, amely mélyén laktak, ahol a kincseiket őrizték és ahonnét szerteáramlottak a világba. Most azonban, mindenki láthatja, itt vannak Párizsban, és minden bizonnyal itt folytatják azon tevékenységüket, melynek okául a testvéri szövetséget létrehozták: vagyis hogy – legalábbis a német földön elterjedt fáma szerint – megmentse az embereket a végső nyomortól és a pusztulástól, és ennek ellenében elhozzák erre a romlott földre a mennyei királyságot.

A párizsiak viszont (ez nagyon rövid időn belül kiderült) egyáltalán nem fogadták olyan lelkesedéssel a rózsakeresztesek megjelenését, mint ahogy azt a Németországban járók pár évvel azelőtt tapasztalták. Az obsitosok és a kereskedők meglepődve tapasztalták, hogy míg a németek nagyrészt reménykedve, áhitattal hallgatták a rózsakeresztesekről szóló történeteket,

és bizakodással várták a testvériség megváltó eljövételét, Párizsban mindjárt az újabb falragaszok fölhelyezését követő napon többségbe kerültek azok, akik az ördögöt és a Pokol erőit vélték a Láthatatlanokban fölfedezni. A második napon többen önszántukból kezdték letépdetni a falragaszokat, nem törődve azzal sem, hogy egyesek azt terjesztették: aki megérinti a kiáltványokat tartalmazó papírt, annak a lelke Sátáné lesz. A papok a templomok előtt rögtönzött szónoklatokat tartottak az R. C. Testvériség ördögi mivoltáról, és hogy megvédelmezzék Párizs polgárait a Pokol fenyegető rémeitől, a feszületet a magasba tartva szenteltvízzel locsolták le több helyütt a kiáltványokat, amelyek így elvesztették ördögi hatásukat, nyugodtan le lehetett szedni őket a falról. Egyes helyeken verekedés robbant ki a rózsakeresztes testvériség védelmezői és támogatói között. Ugyanis bár hamar kisebbségbe kerültek, azért még mindig voltak olyan polgárok, akik úgy vélték, hogy a világ (beleértve Franciaországot és Párizst) igenis velejéig romlott, ráfér a megváltó fölszabadítás, és ha erre tényleg képes a rózsakeresztes testvériség, úgy hagyják őket dolgozni, ki tudja, még jó is kisülhet belőle. Az ilyen megjegyzések hallatán viszont többen Sátánt kiáltottak, és előbb szép szóval igyekeztek meggyőzni a megtévedt polgártársat arról, hogy ostobaságot, mi több, keresztényhez nem illőt beszél, majd amennyiben az továbbra is kardoskodott vélt igaza mellett, ökölcsapásokkal és rugdosásokkal térítették észhez. Néhol egyesekre azt is rásütötték, hogy azért védelmezik ennyire a rózsakereszteseket, mert ők maguk is a Láthatatlanok közé tartoznak. A megvádolt aztán menekülhetett, amerre látott – föltéve, ha tudott, hiszen lincselésre is sor került. Bár városszerte kihirdették, hogy mindenkit, akiről fölmerül, hogy köze lehet a Láthatatlanokhoz, azonnal át kell adni a hatóságoknak, a polgárok sok helyütt inkább maguk akartak döntőbírák lenni. A megvádolt személyeknek pedig a lökdösődésben és a verekedésben vagy sikerült kereket oldaniuk, vagy ha nem jártak szerencsével, fölkoncolták, esetleg a Szajnába vetették őket, mielőtt a helyőrség odaért.

Párizs polgárai hamarosan arról is értesülhettek, hogyan kerültek a Láthatatlanok az ő szeretett városukba. Mint azt széles körben beszéltek, a Németországban dúló háború, különösen pedig a Katolikus Liga előretörése arra készítette a testvériséget, hogy ottani ténykedését függessze föl, és helyezze át egy másik országba. Hogy erre miért Franciaországot szemelték ki, arra nem adtak egyértelmű magyarázatot a jólétesültek. Egyesek szerint ennek pusztán az áll a hátterében, hogy a testvériség terjeszkedni akar, és első lépésként a szomszédos Franciaország tűnt a legalkalmasabbnak. Mások szerint Franciaország nagy és erős állam, a rózsakeresztesek pedig úgy gondolták, hogy a szanaszét szabdalt és vérző Németország számukra túlságosan könnyű ellenfélnek bizonyult, ezért inkább Franciaországon mérik le erejüket. Akárhogy is történt, abban többé-kevésbé mindenki egyetértett, hogy a rózsakeresztesek szám szerint harminchatan vannak – azért ennyien, mert a harminchatot egy 3-as és egy 6-os számjegy egymás mellé helyezésével lehet leírni, amit viszont tudvalevőleg úgy kell értelmezni, hogy három darab 6-os egymás mellett, ami meg (mint mindenki tudja) a Sátán száma. A harminchatból egyelőre hat testvért szemeltek ki az Alvilág urai arra a célra, hogy Párizsba menjenek és ott kihirdessék az R. C. Testvériség közelgő eljövételét, egyúttal előkészítsék a talajt a többiek számára. A kiválasztott hat testvér Lyonban találkozott. Hogy miért éppen Lyonban, az megint csak nem derült ki egyértelműen, mint ahogyan az a vita sem dőlt el, hogy ez a találkozó már februárban megtörtént-e, avagy csupán közvetlenül azelőtt, hogy a falragaszok megjelentek Párizs utcáin. Azon a téren is megoszlottak a vélemények, hogy vajon már mind a harminchat rózsakeresztes Franciaországban van-e, vagy csupán ez a hat – esetleg annál valamivel több, de nem az összes. Abban azonban minden hírmondó egyetértett, hogy mielőtt a rózsakeresztesek Párizsba indultak, ördögi szeánszon vettek részt, ahol addig dicsőítették és magasztalták a Sátánt, mígnem az megjelent közöttük, és biztosította a Párizsba készülöket arról, hogy küldetésük során mellettük lesz, és mindvégig támogatni fogja őket.

Úgy tűnt tehát, hogy hat rózsakeresztes bolygatta meg Párizst és kavarta föl annak életét röpké két nap leforgása alatt. Persze, amikor az újabb és egyre növekvő számban megjelenő falragaszok nyomán már mindenki az R. C. Testvériségről beszélt, kiderült, hogy itt azért nem csak ez a két nap érdemelne kitüntetett figyelmet. Többen beszámoltak arról, hogy a hirdetmények megjelenése előtt rejtélyes férfiakkal találkoztak, akik sötét ruhát viseltek, és úgy egyáltalán, valamiféle titokzatosság vette őket körül. A Saint Nicholas des Champs-plébánia közelében álló Saint Loup-templom előtt, Jean Fessart házatól nem messze például egy szatócslegény égre-földre megesküdött, hogy egy fekete ruhás, egyébként tiszta öltözetű és megnyerő modorú ember néhány nappal ezelőtt többször fölbukkant ezen a környéken, látszólag ögyelgett csupán, ám most már teljességgel világos, hogy azt mérte föl, hogy milyen irányba és mennyien járkálnak errefelé, azaz hol érdemes falragaszokat fölhelyezni, hogy minél többen láthassák. S lám, nem nézelődött hiába, hiszen a Saint Loup-templom közvetlen szomszédságában öt falragasz is található, mégpedig mind igen föltűnő helyen. Amikor aztán Pierre Morin megkérdezte a szatócslegénytől, hogy honnét veszi azt, hogy ez az ismeretlen megnyerő modorú ember volt, az azt felelte: onnét, hogy egy alkalommal beszélgetésbe elegyedett vele. Az idegen szemlátomást nem ismerte Párizst, mert először azt kérdezte tőle, hogy most a Szajna melyik partján vannak, később meg afelől tudakozódott, messze van-e innét az a börtön, amelyet Bastille-nak neveznek. Márpedig aki a Bastille hollétéről érdeklődik – tette hozzá a szatócslegény –, annak bizonyosan vaj van a fején, legalábbis jó szándékot nem lehet róla föltételezni.

Mivel a szatócslegényen kívül mások is beszéltek arról, hogy rejtelmes alakokat láttak a falragaszok megjelenése előtti napokban Párizsban ögyelegni, egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a hat rózsakeresztes immáron huzamosabb ideje itt tartózkodik, és mielőtt hirdetményeiket fölragasztották, fölmérték a várost. A kérdés csupán az volt, hogy miként lephették meg Párizst, miközben tudvalévő, hogy itt annyian laknak, hogy azt képtelenség megszámlálni, és az utcákon akkor is járnak, amikor teljes az éjszakai sötétség és látszólag mindenki otthon lapul. Nem beszélve a helyőrségről, az éjjeliőrökről és a király testőreiről, akik rendszeresen járőröznek. Ilyen körülmények között ördögi képesség kell ahhoz, hogy mindenki számára láthatatlanul vigyenek végbe olyat, amiről másnap az egész város beszél, és amihez foghatót évek, sőt évtizedek óta nem lehetett tapasztalni. Semmi kétség tehát: az R. C. Testvériség az ördög műve, a testvérek pedig a Sátán katonái, akik azért jöttek ide, hogy birtokukba vegyék Franciaországot, és annak gyönyörű fővárosát.

Erről prédikáltak a falragaszok megjelenésének második napján a délutáni miséken a papok, akik közül nem egy egészen pontos értesülésekkel szolgált a rózsakeresztesek mibenlétéről. François Garasse például a Saint-Gervais-templom szószékéről azt hirdette a polgároknak, hogy a Láthatatlanok az ördög cimborái, és nem csupán gonosz emberek, hanem egyenesen boszorkányok. Igen, boszorkányok – jelentette ki Garasse –, hiszen a közhiedelemmel ellentétben férfiből is lehet boszorkány. Az ördög cimborái ugyanis kihasználják azt a tudatlanságból eredő állapotot, hogy kizárólag nőket és asszonyokat szokás boszorkánysággal megvádolni, és hogy kizárólag a nők és asszonyok irányába fordul a boszorkánypöröly. Amíg az istenfélő polgároknak eszükbe nem jut, hogy a boszorkányság férfidolog is lehet, addig az alvilág gonosz erői nyugodtan garázdálkodhatnak férfiak képében. Holott – zengte be Garasse hangja a Saint-Gervais-templom hajóját –, íme, Párizsban a bizonyosság: a Láthatatlanok boszorkányos ügyességgel meglepték a várost és annak derék katolikus polgárait. Hiszen talán nem boszorkány az, aki úgy tud közlekedni, hogy mások nem veszik észre, és aki úgy borítja be falragaszokkal két nap leforgása alatt a várost, hogy sem a helyőrség, sem az éjjeliőrök, de még a királyi testőrség nem tud semmiről? Nem beszélve a hirdetményeik tartalmáról: aki ilyeneket ír, az Isten és Franciaország ellen beszél, és aki Isten és Franciaország ellen beszél, az boszorkány, az ördög cimborája.

Garasse kötelességének érezte beszámolni a híveknek arról is, amit ő a rózsakeresztesekről megtudott. Elmondta, hogy hosszú éveket töltött a testvériség iránti kutatással, ez idő alatt tanulmányozta a Németországból érkező híreket, továbbá olyan embereket keresett föl, akik elmondásuk szerint személyesen találkoztak a rózsakeresztesekkel; valamint átolvasta mindazon sötét természetű, magukat tudományosnak beállító, de inkább ördöginek mondható munkákat, amelyek az R. C. Testvériséghez köthetőek, és amelyek listáját egyébként bárki megtekintheti a templom kapuján – épp a mise előtt helyezte oda föl. Ma már számára teljesen világos, hogy a rózsakeresztesek a Pokol katonái, s mint ilyenek, emberre, hitre, országra egyaránt veszélyesek. Ő (Garasse) egyébként azt sem tartja kizártnak, hogy eme sátáni erő működéséhez az istentelen pogány törököknek is közük van – nagyban elképzelhető, hogy a testvériséget Isztambulból is pénzelik. Az viszont már teljes egészében bizonyosnak mondható, hogy a rózsakeresztes testvériség egyik vezetője, mégpedig a titkára, egy magát alkimistának és tudósnak nevezetű ördögi férfiú, akinek Májér Mihály a neve.

Minden hű katolikus franciának – fejezte be a prédikációt François Garasse a Saint Gervais-templomban – elsőrendű kötelessége tehát, hogy szembeforduljon a rózsakeresztes testvériség fenyegetésével, s hitben és lélekben megacélozva magát álljon ellen a Sátán hívásának. Éppen ezért Garasse másokhoz hasonlóan szintén arra szólította föl a híveket, hogy ha valahol gyanúsát észlelnek, vagy ha valakivel kapcsolatban fölmerül, hogy a testvériség szolgálatában áll, ne habozzanak azonnal szólni az illetékes hatóságoknak, akik majd kivizsgálják az ügyet. Mert az ördög ugyan itt van Párizsban, ám keresztényi összefogással, Isten nevét a pajzsra tűzve meg lehet állítani a gonoszt. „Mi, franciák, nem vagyunk németek – fejezte be a hívek lelkes ünneplése közepette Garasse –, nem hagyjuk magunkat, és nem hajlunk meg a rózsakeresztes testvériség ördögi cselszövése előtt.”

Prédikációja szikrát gyújtott a hívek lelkében, akik két nap bizonytalansága után végre azt érezhették, hogy nincsenek egyedül. Lelkes ovációval itták hát a jezsuita szavait; a templomkapu előtt pedig egymást taposva tanulmányozták a sátáni könyvek listáját:

John Dee: *Monas hieroglyphica*,
Trithemius: *Steganographia*,
Fransesco Giorgi: *Harmonia mundi*,
François de Candale: *Pimondre*,
Thyart sa Musique: *Brunus les umbres de ses idees*,
Ramon Lull: *La Dialectique*,
Paracelsus: *Pragranum*,

s miközben csoportokba verődve újra meg újra fölidézték a prédikációban elhangzottakat, az a lelkesítő gondolat járta át mindnyájukat, hogy az ördög hiába erőlködik, Párizsban egész biztosan veszíteni fog.

19. Honnét lehet hát tudni akkor, hogy kik az igazi rózsakeresztesek?

Jean Fessart és Pierre Morin is ott voltak azon a délutánon a Saint-Gervais-templomban. A kőművesmester a Saint-Germain-apátságtól hazafelé menet hallotta, hogy Garasse misézni fog, és úgy döntött, meghallgatja a jezsuitát. Kíváncsi volt, mit mond az az ember, akivel arra vállalkozott, hogy Párizs föld alatti járataiba merészkedjen.

Szokásával ellentétben útban hazafelé több helyütt megállt, belehallgatott az utcán folyó társalgásba. Igaz, ez a mostani társalgás sem a szokványos módon zajlott, és nem a párizsi szépasszonyok, vagy éppenséggel Gaston herceg és Medici Mária viselt dolgait boncolgatta, hanem mindenütt a rózsakeresztesek és az ő falragaszaik adták a beszélgetés témáját. Jean Fessarték is látták kora reggel, miközben a Saint-Germain-apátság felé meneteltek, az újabb hirdetményeket, a visszaúton azonban már jóval kevesebb volt belőlük – a helyőrség katonái és az utca emberei rövid ördögűző ceremónia után leszedték többségüket. Ám ez alig tompította az utcán összeverődött emberek izgalmát.

Jean Fessartnak a nap folyamán többször eszébe jutott a rejtélyes ismeretlen, aki a Saint-Gervais-templomba invitálta. Szeretett volna minél többet megtudni róla, ezért kifaggatta kőműveseit, hogy mire emlékeznek: hogy nézett ki, és mit csinált eme rejtélyes férfiú. Ám se Robert Marquelet, se a többiek nem tudtak újdonsággal szolgálni, mind azt mondták el, amire ő is emlékezett: az az ember úgy jelent meg előttük, mintha a föld alól bukkant volna elő, fekete ruhát viselt, sovány, magas, kellemes modorú férfi volt, akcentussal beszélt. (Az apátságnál egyébként befejeződött a munka, a végeredménnyel az apát is elégedett volt, s ezt kifejezésre is jutatta azzal, hogy az utolsó fillérig kifizette a kőművesek bérét. Jean Fessart örült, hogy balsejtelvei nem váltak valóra, közben pedig szégyellte magát amiatt, hogy az apát úrról azt feltételezte, hogy esetleg nem fog fizetni.)

A kőművesmester Pierre Morinnal hazafelé menet folytatta a nyomozást. Egy időre elszakadtak egymástól, hogy külön más-más beszélgetésekbe is belehallgatózhassanak, majd elmondhassák egymásnak a hallottakat. Pierre Morin ekkor találkozott azzal a szatócslegénnyel a Saint Loup-templomnál, akiről főntebb szó esett, és aki egy rejtélyes ismeretlennel való találkozását beszélte el az utcán összeverődötteknek. Egy másik helyen Jean Fessart egy ugyancsak hasonló emberről kapott leírást: fekete ruha, megnyerő arc, idegen kiejtés. De hogy miért tartották fontosnak az állítólagos rózsakeresztesek fölhívni Jean Fessart figyelmét a templomkertben megnyílt alagútbejáratra, arra a kőművesmester az utcai beszélgetésekben sem talált magyarázatot. Mint ahogy az is rejtély maradt, honnét tudta a küldönc az ő és a Garasse nevét. Mindez csak fokozta benne az eltökéltséget, hogy másnap lemenjen a jezsuitával a föld alá és megnézzze, mi van odalent. Hátha ott a kérdéseire is válasz érkezik.

Ám nem csupán a kíváncsiság hajtotta. Pierre Morin rá is kérdezett: azt tudakolta, mi az igazság a Párizs alatti alagútrendszerrel, meg annak építőiről. Jean Fessart előbb megfedte Pierre Morint, hogy neki ezzel egyelőre nem ildomos foglalkoznia, majd közölte vele, hogy annyit azért tudhat, hogy az alagútrendszert vagy négyszáz évvel ezelőtt a párizsi kőművesek építették, patrónusaik, a templomos lovagok megbízásából. A rend szétverésekor a lovagok egy része az alagutakban rejtőzködve igyekezett túlélni az üldöztetést. Miután menedéket kaptak korábbi pártfogoltjaik, a kőművesek között, és bekerülhettek a zárt kőműveslőzsikba, a bujdosó templomosok átadták az alagútrendszer térképeit és leírását az akkori kőművesvezetőknek. A térképek most is megvannak, az arra kiválasztott és érdemes mesterek őrzik. Ám ők sem használják már az alagutat, és ha valahol egy földomlás nyomán valamelyik járat felszínre kerül, már pusztán egykori szövetségeseik, a templomosok iránti tiszteletből sem

engedhetik, hogy az alagútba bárki is bemerészkedjék. Úgyhogy betemetik az üreget, s igyekeznek annak nyomait is eltüntetni.

Jean Fessart elmondta Pierre Morinnak azt is, hogy ő személy szerint nem tartozik azok közé, akik az egykori térképeket őrzik. Az alagútrendszernek ugyanakkor ma már semmiféle jelentősége nincs. Most azonban olyan helyzet állott elő, hogy az alagutat valószínűleg használják – a Láthatatlanok vélhetően ezen közlekednek és járják be mások számára észrevétlenül Párizst. S ha egy jezsuita le akar menni abba az alagútba, akkor neki, a Temple-ben működő kőműveslőzsi vezető mesterének kötelessége vele tartani.

A kőművesmester a leghatározottabban megtiltotta Pierre Morinnak, hogy másnap reggel vele menjen a föld alá. Egyrészt azért, mert még csak legény. Másrészt azért, mert ha neki baja esne, akkor Pierre Morin feladata lesz a családját a jövőben védelmezni. Közeleg a mesterré avatás időpontja, hamarosan Pierre Morin is a lőzsi teljes jogú tagjává válik, és onnantól fogva ő is úgy lesz javadalmazva, hogy családalapításon gondolkodhat. Adott esetben el is nyerheti Marie vagy Regina Fessart kezét, onnét pedig egyenes út vezet a Temple-ben működő kőműveslőzsi élére. Ezeket hallván Pierre Morin elpirult, majd biztosította Jean Fessart-t arról, hogy mindenben az ő intézkedései szerint fog eljárni – persze, közben sűrűn imádkozni fog, nehogy mesterét odalent valami baj érje.

François Garasse prédikációját követően ők is megálltak a templomajtónál elolvasni az ördögi könyvek listáját. Marin Mersenne bemutatta nekik a társaságában lévő sovány, inas arcú, bodorított hajú, katonásan öltözött bajszos férfiút, akinek René Descartes volt a neve, és mint kiderült, a fiatal jezsuita róla beszélt Garasse-nak: a következő napon ő is le fog merészkedni velük az alagútba.

– Garasse testvér ma délelőtt fölkereste Richelieu-t – tudatta Mersenne. – A bíboros három megbízható, titoktartó és jó fegyverforgató katonát bocsátott a rendelkezésére a király testőrségéből. Holnap reggel ők is a templomkertben lesznek.

Jean Fessart bólintott, és arra gondolt: lám, ezek szerint Garasse a királyi udvarba is bejáratos. Ki tudja, ez még talán jól is jöhet akkor, ha balul sül ki Madame Siorac és szeretőjének aranszerző kalandja, és mégis kénytelen lesz magasabb körök, netán Luynes herceg közbenjárását kérni. Egyébiránt Párizs szerte tudott dolog, hogy egy napon Richelieu bíboros lesz Luynes herceg utóda az államminiszteri székben. S mivel a francia királyi udvar körül a szerencse meglehetősen forgandó – ahogyan azt az elmúlt évek eseményei is bizonyították –, ez az idő talán nincs is olyan messzire. Aki pedig most jó kapcsolatokat ápol a bíborossal, az még többre mehet majd ezután. Na persze – fűzte tovább gondolatait Jean Fessart –, ha egy jezsuita kopogtat, eleve könnyebben nyílnak meg az ajtók, mint egy kőművesmester előtt.

Kezet szorított Descartes-tal, s azt javasolta:

– Uram, ha már Isten szándéka szerint egy csónakban evezünk, szívesen váltanék önnel néhány szót. Amennyiben nem veti meg szerény hajlékomat, örömmel látom vendégül pár pohár jó borra és némi harapnivalóra a házamban.

Descartes meghajolt Jean Fessart felé, és udvariasan közölte, hogy elfogadja a szíves meghívást. Rekedtes, száraz hangja volt, ám igen szépen és választékosan beszélt: könnyedén, gördülékenyen fűzte egymásba a szavakat. Nem csupán az iskolázottság érződött a beszédén, hanem az értelem is.

Természetesen Marin Mersenne is csatlakozott hozzájuk, négyesben lépték át a Fessart-ház küszöbét. Elizabeth asszony nem volt meglepve: máskor is előfordult, hogy a férje vendégeket hozott. Ezúttal is percekben belül vacsorát varázsolt a négy férfi elé, borral és ropogós, frissen sült falatokkal. A férje magában megint hálát adott az Úrnak ezért a csodás asszonyért.

Ez a vacsora ugyanis igazán különlegesnek számított egy olyan örült napon, amikor a piacon és az üzleteken is vásárlás és eladás helyett mindenki az R. C. Testvériség hirdetményeiről és a Láthatatlanok ténykedéséről beszélt.

Descartes jóízűen, bőséggel falatozott. A könnyű bor megoldotta a nyelvét. Garasse prédikációját hozta szóba: dicsérte a jezsuita harcos határozottságát, noha ő személy szerint egyáltalán nem gondolja, hogy a testvériség ördögi képződmény volna, Garasse tüzes szavaival elérte azt, hogy a párizsiak nem félnek a rózsakeresztesektől, és ez mindenképpen nagy dolog.

– Sokfelé jártam Németországban – Descartes lenyelte a falatot. – Ott az emberek máshogy viszonyulnak a rózsakeresztesekhez, mint az itteniek. Nagy csalódással fogadták, hogy immáron vagy két éve a rózsakeresztesek, mintha sose lettek volna, eltűntek Németországból.

– Azelőtt volt a ténykedésüknek föllelhető nyoma? – érdeklődött Jean Fessart.

Descartes bólintott:

– Sokan találkoztak csodás képességű, gyógyítással és hasonló jótékony cselekedetekkel foglalkozó emberekkel, akiknek kilétére és tetteire utólag senki nem tudott magyarázatot adni. Könyvek is jelentek meg szép számban ismeretlen, valószínűleg álnevet használó szerzőktől, akik a rózsakeresztes testvériség dicsőségét hirdették, és akikről a kiadók sem tudtak semmit. Gyakran a kézirat is ismeretlen helyről került a könyvkészítőkhöz. A németek pedig hitték és várták, hogy hamarosan itt lesznek a rózsakeresztesek, és elhozzák a földre a mennyek királyságát. Aztán jött a háború, és a testvérek eltűntek a színről. Úgyhogy én – nézett Descartes Mersenne-re – már a templomban megmondtam egykori derék iskolatársamnak, hogy bár valóban tetszetősnek és érdekesnek találtam Garasse atya prédikációját, a magam részéről nem tartok a rózsakeresztesektől. Kíváncsian várom a holnapot, hogy találunk-e abban az alagútrendszerben valamit. Egyébként engedtessek meg, hogy megkockáztassam: az se bizonyos, hogy a rózsakeresztesekkel van a párizsiaknak dolga.

– A falragaszok alján ott a jelük – jegyezte meg Jean Fessart. – Kereszt, a közepén rózsával.

– Az nem jelent semmit. Sokan rózsakeresztesnek hirdetik magukat, holott semmi közük a testvériséghez.

– Honnét lehet hát tudni akkor, hogy kik az igazi rózsakeresztesek?

Descartes kurtán fölnevetett:

– Ez nagyon jó kérdés, kedves mester, de én se tudom rá a választ... Higgyc el, immáron három esztendeje kutatok a testvérek iránt, ám egy tapodtat sem jutottam a közelükbe, és nem tudom azt sem, hogy ki a valódi rózsakeresztes és ki nem az. Egyet tudok csupán: hogy e kérdésben óvatosságnak kell lennünk... S azt is tudom, hogy a rózsakereszteseknek Garasse fráter prédikációjával ellentétben semmi közük a boszorkányokhoz. Tavaly Lipcsében jártam, és volt szerencsém ott végignézni egy boszorkányégetést. Egy vörös hajú nőt égettek meg, akinek Gerda volt a neve, állítólag egy évvel korábban a nővére is hasonlóképpen végezte ördögi bűnöktől terhelt életét. Az ügy Lipcsében igen nagy port vert föl, mert kiderült, hogy ennek a Gerdának egy drezdai jogászhallgató volt a szeretője, aki Lipcsében végezte az egyetemet. Az emberek elborzadtak azon, hogy egy jóra való és művelt fiatalembert egy boszorkány ennyire meg tudott babonázni. Végül az ítélőszék úgy találta, hogy ez elsősorban a nőnek a bűne, úgyhogy őt megégették, a fiatalembert pedig kitiltották az egyetemről, és hazaküldték Drezdába.

Jean Fessart újabb pohár bort töltött Descartesnak:

– S ön mit keresett Németországban?

– Katonáskodtam. Huszonkét éves fejjel úgy döntöttem, hogy kipróbálom az élet azon oldalát is, amelyhez mindaddig nem volt szerencsém. Hollandiába mentem, és beálltam a nassauai herceg seregében. Egy évvel később már Németországban szolgáltam. Végigharcoltam Morvaországot, Sziléziát, és más német tartományokat. Ott voltam a fehér-hegyi csatában is, ahol Ferdinánd császár csapatai legyőzték a protestáns lázadókat, és elűzték Frigyes királyt. A csata másnapján bevonultunk Prágába.

– A lelkesedéséből úgy látom – jegyezte meg Jean Fessart –, hogy uraságod élvezte a katonáskodást.

Descartes sóhajtott.

– Sok olyan dolgot mutatott meg nekem az életből, amelyekhez korábban nem volt szerencsém. Remek lecke volt a fegyveres szolgálat. Egészen új oldalát ismertem meg általa a világ és az ember természetének. S hát a katonaéveimre esett az álmom is, amely megváltoztatta az életemet.

– Egy álom változtatta meg az életét?

– Úgy emlékszem rá, mintha tegnap történt volna... A dátumát is pontosan tudom: 1619. november 10. Azon az éjszakán megszólított az Úr, és fölvilágosította az elmémet... Egész addigi életemben, az iskolában és azt követően is az elvont és egyetlen igazságot kerestem, de nem találtam a nyomát, mint ahogy azt sem voltam képes eldönteni, honnét induljak ki egyáltalán. Aztán ebben az álomban az Úr elmondta nekem, hogy az egyetlen igazságot leginkább a matematika felől közelíthetem meg.

Jean Fessart nem győzött csodálkozni:

– A matematika volna az egyetlen igazság kulcsa? Ön szerint a számok világa határozná meg az ember Istentől rendelt szerepét a földön?

Descartes lenyelt egy újabb falat sült húst, letörölte a szája széléről a zsírt, ivott egy korty bort, és folytatta tovább:

– Ebben egészen biztos vagyok. A matematika az értelem, a gondolkodás tudománya, és miután továbbgondoltam álmomat, rá kellett döbbernem arra, hogy amennyiben a számok világában tapasztalt törvényeket és a matematika módszerét alkalmazzuk a filozófiában, úgy rájöhethünk arra is, hogy a gondolkodás és a belőle fakadó személyes meggyőződés rávezethet a végső igazságok kimondására. Abból indultam ki, hogy már a jezsuiták iskolájában elégtenek találtam az Isten létéről való bizonyításokat. Éppen ezért elhatároztam, hogy megfordítom az irányt: nem a filozófiát rendelem alá a teológiának, hanem ellenkezőleg, a teológia fölé helyezem a filozófiát. Azaz az értelem és a gondolkodás eszközével bizonyítom Isten létezését és hitünk jogosultságát.

Mersenne eddig csöndben ült az asztal túloldalán, Descartes-tal szemben, és mint aki már napok óta nem evett, nagy lendülettel falatozott. Most azonban, bár még a szájában volt egy darab hús, fölmordult:

– Kedves René, erről már sokszor vitáztunk, és mindannyiszor figyelmeztettelek, hogy légy óvatos. Ezek a gondolatok, ha nem figyelsz oda, könnyen tévútra visznek.

Descartes mosolygott:

– Én katolikus vagyok, Marin, és ugyanazt tanultam az iskolapadban, amit te. Te a jezsuiták közé álltál, én pedig nem szavakkal, hanem karddal védtem hitünket. Amit soha nem fogok megtagadni. Úgyhogy nem hiszem, hogy pusztán azért, mert egy új módszerrel akarom bebizonyítani azt az igazságot, amit a katolicizmus ezerötven éve tanít, szembekerülnék vallásom nézeteivel. A tudomány és a filozófia embere vagyok, és azt szeretném a világ

számára megmutatni, hogy a gondolkodás helyes útja az, ha nem a hitbéli meggyőződésből vezetjük le a tudományos igazságokat, hanem ellenkezőleg. Ez módszertani kérdés, és kevés köze van az egyébként megrendíthetetlen katolikus világképemhez.

– S mire jutott, uram – kérdezte Jean Fessart –, miként bizonyíthatná Isten létét a tudomány módszerével?

– Még elég kezdetlegesen állok ezzel az elméletemmel – felelte Descartes –, abban azonban egészen bizonyos vagyok, hogy mivel eme földi siralomvölgyben gyakran nagyobb jutalmat ér el a bűn, mint az erény, igen kevesen követnék inkább a jót, mint a hasznot, ha nem fél-nének Istentől és nem várnák a jövő életet. Ám ez egyelőre csak alaptézis, aminek kidolgozása még várat magára. Azt tervezem, hogy mindezt egy olyan könyvben írom meg, amelyet majd a katolikus teológia főtámaszául fogok följánlani, és amelyet remélhetőleg a Sorbonnne-on is örömmel fognak fogadni.

– Ezek szerint mostanában nem áll szándékában itt hagyni Franciaországot.

Descartes megint mosolygott:

– Bejártam Morvaországot, Sziléziát, Németországot, Hollandiát... most szeretnék megpihen-ni, és filozófiával, matematikával meg más tudományokkal foglalkozni. Remélem, hogy itt, Párizsban megtehetem ezt... Ide egyébként azért jöttem, mert már Németországban rebesget-ték, hogy a rózsakeresztesek hamarosan Párizsba helyezik át székhelyüket. Én pedig, ahogy említettem, Mersenne barátommal ellentétben egyáltalán nem félek a testvériségtől. Sőt, azért szeretném őket megtalálni, hogy megtudjam, mi igaz abból, amit róluk híresztelnek. S ha az itteni szóbeszéddel ellenkezően a rózsakeresztesek valóban a világ és az emberek jobbá tételén munkálkodnak, úgy fontosnak tartom, hogy a hasonló szándékúak fölvegyék velük a kapcsolatot.

– Németországban sem találkozott egyetlen rózsakeresztesel?

– Nem. Pedig ott is kerestem őket. Sikertelenül. Három esztendeje hallottam róluk először, emlékszem, Ulmban voltam, és megismerkedtem egy Johann Faulhaber nevű igen okos és művelt férfival, aki a testvériség föl kutatására tette föl az életét. Írt is egy könyvet, amelyet a rózsakereszteseknek címzett, és amelyben följánlotta szolgálatait. Ám ő sem tudott kapcsolatba lépni velük... Én Lipcsében egy este már azt hittem, hogy egy lépésnyire állok tőlük. Egy kocsmában összetalálkoztam egy bizonyos Paul Nagellel, aki a protestánsok idején Prágában volt udvari csillagász. A szavaiból azt vettem ki, hogy érdeklődik a testvériség iránt, úgyhogy leültem vele meginni pár korsó sört. Nagyon tudott az a tudós ember inni, és az ital különösen beszédessé tette: hosszasan fejtegette nekem, hogy miért hisz a rózsakeresztesek létezésében és miért támogatja szívvel-lélekkel a törekvéseiket. Úgy beszélt, hogy igen komolyan elkezdtem azon gondolkodni, hogy vajon nem Rózsakereszt Krisztián egyik követőjéhez van-e szerencsém, aki most éppen azt próbálja belőlem kiszedni, hogy én mit gondolok felőlük. Máig sem tudom, hogy ez a Nagel a testvériséghez tartozott-e, vagy csupán egyike volt a németországi támogatóknak. Többet ugyanis nem találkoztunk, pedig azt az estét követően napokig kerestem.

– Talán holnap – jegyezte meg Jean Fessart – olyat is megtudunk, ami közelebb viheti önt a testvériséghez.

– Talán – ismételte Descartes, és megint a tál felé nyúlt.

20. A vadhajításokat le kell nyesegetni

A kőművesmester egyedül vágott a párizsi utcáknak. Már pirkadt. Elállt az eső, felhőtlen, tiszta volt az ég, a fölkelő Nap sugarai vörösre színezték a várost.

Bár a családja előtt tagadta, Jean Fessart tartott az ismeretlenbe vezető föld alatti kirándulásról. Az is eszébe jutott, hogy nem csupán bölcs és hasznos dolog, de a kötelessége is lett volna azon kőművesmestereket értesíteni, akik az alagútrendszer térképeit és iratait őrzik – legalább tudjanak arról, hogy ő bemerészkedik a templomosok bűvőhelyére. Ezek a kőművesmesterek a Szajna másik partján, a Saint-Severin-templom környékén éltek és dolgoztak, közel a Sorbonne-hoz és a királyi udvarhoz; s noha Jean Fessart még nem találkozott mindegyikkükkel, ismerte a nevüket, és tudta, hogy bizonyos helyzetekben hozzájuk kell fordulnia. Ezt most elmulasztotta – gondolta bosszúsan a Saint-Gervais-templom felé menet, és úgy döntött, ha Isten visszahozza őt az alagútból, részletesen beszámol mindenről az arra hivatott személyeknek.

Mikorra odaért, a többiek már a templomkertben voltak. François Garasse magas szárú csizmát, bő nadrágot, inget és könnyű páncélinget viselt, oldalára kardot és rövid csövű mordályt akasztott – ránézésre az ember inkább hitte volna katonának, mint papnak. Descartes hasonlóképpen nézett ki, mint az előző napon, élénken csillogó tekintete ellenére arca kialvatlanságról tanúskodott, bizalmas mosollyal és mély meghajlással üdvözölte Jean Fessart-t. Ott volt Marin Mersenne is, aki ugyan nem készült a föld alá, viszont kötelességének érezte, hogy jelen legyen a csapat indulásakor. Amikor Jean Fessart megérkezett a templomkertbe, épp arról beszélt, hogy mára virradóra sehol nem jelentek meg falragaszok: a Láthatatlanok, úgy tűnik, megrettentek a párizsiak elszántságától.

Jean Fessart figyelme ekkor a három állig fölfegyverzett testőr felé fordult, akik a többiektől valamelyest félrehúzódva álldogáltak az alagút bejáratát jelentő üreg szélénél. Három egyforma öltözetű és fegyverzetű, ám különböző alkatú férfit küldött Richelieu bíboros. Garasse rövidesen be is mutatta őket Fessartnak. Különös hangzású neveket viseltek, melyekről a kőművesmesternek a görögök jutottak eszébe, noha a testőrök egyáltalán nem voltak görögök, és ezek a nevek nyilvánvalóan álcaként szolgáltak valódi kilétük elfedésére. Az első testőr, akinek arisztokratikus vonásai és egész megjelenése nemesi vérről árulkodott, Athos néven mutatkozott be. A második, egy megtermett óriás dagadó izmokkal, Porthos névre hallgatott. A harmadik a sima arcával, a szüntelenül villogó tekintetével és a törekeny alkatával úgy nézett ki, akár egy pap, Garasse őt Aramis néven mutatta be.

Garasse kis méretű, könnyű fáklyákat osztott szét, melyek remélhetőleg nem jelentenek majd terhet, és – tette hozzá gondolatban Jean Fessart – használhatóak lesznek az alagútban. A kőművesmester észrevette, hogy az üreget a két nappal ezelőtti állapotához képest kimélyítették, egyik oldalát lankásra ásták, hogy könnyebben le lehessen ereszkedni. Bizonyára a Saint-Gervais-templom barátai szorgoskodtak, talán épp az a két fiatal testvér, akik a besülyedt kertészt kimentették a szorult helyzetéből. Ha így volt – gondolkodott Jean Fessart –, akkor fölösleges különösebben titkolózni az alagút körül, hiszen már legalább annyian tudnak róla, ahányan most itt összegyűltek.

Mersenne-nél volt két kézzel írott falragasz a rózsakeresztes testvériség hirdetményei közül, egyiket Garasse, másikat Descartes rejtette el a ruhájában: hátha hasznát vehetik majd a föld alatt – az írás formáját és a betűk alakját össze tudják vetni azokkal az iratokkal, amelyeket esetleg odalent találnak. Garasse fölhívta a figyelmet arra, hogy mindkét falragasz szemmel láthatólag egyazon kéztől származik, noha szövegük valamelyest eltér egymástól. Azt is

elmondta, hogy az illető, aki ezeket a sorokat a papírra róttá, balkezes lehetett, mert bár nem tükörírással, azaz jobbról bal felé haladva írt, ám a betűk formálásából és dőlésükből ki lehet következtetni balkezességét. Ezt hallván Mersenne – szokásához híven – keresztet vetett, és közölte, hogy ezen nem csodálkozik. A balkezesség ugyanis az ördög állapota, a balkezesek mind betegek, vagy gonosztevők, akik a Sátánt szolgálják. Hiszen mindaz, ami szép és jó, és ami Istentől való és az ő tetszése szerinti, az a jobb oldalhoz és a jobb kézhez tartozik. Tudott dolog, hogy Éva is a bal kezével szakította le a gyümölcsöt a fáról és nyújtotta azt át Ádámnak, úgyhogy minden bűn a bal oldalról és a bal kéztől ered, s aki balkezes, az az ördög szándékai szerint tevékenykedik.

Descartes arra figyelmeztette egykori iskolatársát, hogy ha kitapintja a szívét, azt tapasztalja, hogy az a bal oldalon dobog. Mersenne-nek erre is megvolt a magyarázata: az Úr az ő képére formálta az embert, és amikor Ádámot alkotta, akkor bizonyára a saját tükörképe nyomán dolgozott. Ezért ami Istennél eredetileg a jobb oldalon volt, az az embernél a bal oldalra került. Egyébiránt pedig ez is arra emlékeztet, hogy az emberben eredendően ott a bűn, és ha nem fegyelmezi magát, könnyen az ördög uralma alá kerül. A vitát Garasse zárta le azzal, hogy ezt ráérnek később is megbeszélni, most inkább azt jegyezze meg mindenki, hogy egy balkezes személy van a rózsakeresztesek között, ezt pedig fegyverhasználat esetén érdemes figyelembe venni.

Elindultak. Libasorban, egyenként ereszkedtek le az alagút bejáratához. Elöl Porthos, az óriás haladt, mögötte Garasse, aztán Descartes és Jean Fessart, végezetül Athos és Aramis zárták a sort. Mersenne izgatottan toporgott az üreg szélén, s egészen addig kiabálta az istenhozzádokat utánuk, amíg Aramis alakja is el nem tűnt az alagút sötétjében.

Hűvös volt odalent. Meglepődve látták, hogy a fáklyák nem csak hogy gond nélkül égtek, hanem olykor lobogott is lángjuk, ami azt jelentette, hogy a járatokban mozog a levegő. Ezek szerint – morfondírozott Jean Fessart – az évszázadokkal ezelőtt itt dolgozott kőművesek megoldották az alagútrendszer szellőzését. Bizonyára olyan helyeken vannak a kürtők, ahonnan könnyen be tud áramlani a levegő, ám senki nem feltételezi róla, hogy egy föld alatti járatrendszer szellőzését hivatottak biztosítani. Jean Fessart elismeréssel gondolt a régi kőművesekre. Csodálata fokozódott, amikor a fáklyát közelebb tartotta az alagút falához, és megnézte a hajszálpontosan egymáshoz illesztett köveket.

Az alagút széles volt: Jean Fessart látta már egy-két részletét, amikor Párizs különféle helyein beszakadt a föld, de akkor nem merészkedett le, hanem azon volt, hogy az üreg minél hamarabb eltűnjék a kíváncsi tekintetek elől. Fönről keskenyebbnek és kisebbnek vélte a járatot, idelent azonban rá kellett csodálkoznia, hogy nem csak hogy állni és egyenes tartással járni lehet benne, hanem két ember is elfér egymás mellett. A falazat merőleges és sima volt. Körülbelül fejmagasságban indult az a boltív, amely a két oldalt összekötötte. Jean Fessart ezt is megszemlélte, és megint csak arra a meggyőződésre jutott, hogy kőműves elődei kiváló munkát végeztek: a boltív szabályos volt, és évszázadok múltán is meg tudta tartani a rá nehezedő földtömeget. Sőt, nem csupán a földét – jutott Jean Fessart eszébe –, hiszen fölöttük házak emelkednek, köztük olyanok, amelyeket talán éppen azok a kőművesek építettek, akik az alagútrendszert készítették. A ház építetőinek talán fogalmuk sem volt arról, hogy a fenti munkálatokkal egyidőben odalent is folyik a munka, és miközben a felszínen templomok magasodtak az építőmesterek kezei nyomán, és ezen templomok falait csodálatos boltívrendszer kötötte össze, odalent, a templom alatt a kőművesek egy másik boltívrendszert is építettek, munkájukat jól elrejtve az avatatlan szemek elől.

Töprengéséből Descartes riasztotta föl. A férfi eddig Garasse mögött lépdelt, most lassított, és a kőművesmester mellé került.

– Az én Mersenne barátom azt mondta – szólalt meg olyan hangerővel, hogy a csizmák cuppogásától még éppen lehetett hallani, amit mond, ám aki nem figyelt oda, az nem értette a beszédét –, hogy ezt az alagutat a templomos lovagok építették.

Jean Fessart csodálkozó pillantása jelezte: nem tudja, Descartes ezt miért mondja neki.

– Mersenne barátom azt is elmesélte – folytatta Descartes –, hogy ön, kedves mester, jól ismeri az alagútrendszert.

– Ez tévedés. Egyáltalán nem ismerem, csupán tudom, hogy létezik.

– Mersenne szerint ön arról is tud, hogy ez az alagútrendszer behálózza Párizst...

– Én csak annyit tudok, hogy Párizs több pontján előfordult hasonló eset.

– S mit gondol, valóban a templomos lovagok használták ezt az alagutat?

Jean Fessart gyanakodva nézett Descartesra. Nem tudta eldönteni, hogy a férfi pusztán kíváncsiságból kérdezősködik-e, avagy meg akar tudni valamit. Az is belévigyint, hátha Garasse bízta meg, hogy faggassa ki, mi az, amit esetleg eltitkol a járatokról.

– Az ön Mersenne barátja tudtommal egészen bizonyos ebben.

– Az én Mersenne barátom a titkos tudományok megszállottja – nevetett Descartes. – S ez irányú vizsgálódásaiból természetesen nem hagyhatja ki a templomos lovagokat sem, akiket az ördög szövetségeseinek tart. Bármilyen rosszat el tud róluk képzelni. Azt is, hogy szívós munkával föld alatti járatokat építtetnek Párizsban, hogy az avatatlan szemek előtt elrejtve imádhassák pokoli szertartásaikon a Sátánt.

Jean Fessart megint Descartes-ra pillantott, ám nem szólt semmit.

Descartes, akár egy tanító, mondta tovább:

– Amikor Franciaország királya ösztönözte, a pápa egyetértésével letartóztatta a templomos lovagokat, azok a pörükben tett vallomásaik során elárulták, hogy megfaragták a Sátán arcmását, és azt imádták. Ezt az arcmást nevezték Baphometnek. Sem a pör során, sem azt követően nem került elő. Az is lehet, hogy hamarosan rábukkanunk itt, a föld alatt... Mint ahogy a templomosok kincseinek is lába kélt. Néhány lovag kicsusszant a gyűrűből, és el tudta rejteni a lovagrend legbecsesebb tárgyait.

– Amennyire én tudom – jegyezte meg Jean Fessart –, ezeket a vallomásokat a lovagok éppenséggel azután tették, hogy a szakmájukat értő, markos hóhérok a börtönben megdolgozták őket.

– Az inkvizícióra céloz, kedves mester? Igaza van: az inkvizíció soha nem válogatott az eszközökben, ám nélküle talán már nem is állna a katolikus egyház. A vadhajtásokat le kell nyesegetni, különösen akkor, ha azok sötét erők felé kacsintgatnak. A jó kertész is lenyirbálja és elégeti a beteg ágakat... De én csupán azt szeretném önnek mondani, Fessart úr – Descartes teátrálisan körbeforgatta a fejét –, hogy bárki építette ezeket a falakat, kiváló munkát végzett. Itt a titkok valóban titkok maradnak, és avatatlanok nem háborgatják a rejtőzők nyugalmát. Ugyanakkor abban is biztos vagyok, hogy amennyiben tényleg a templomosok rendelkezésére készült ez az alagút, úgy nem a lovagok emelték, s nem az ő kezeik hordták egymásra a kövek és faragták a boltíveket. Ez itt kőművesmunka, kedves mester, mégpedig a legkiválóbb fajtából. A járatokat Párizs kőművesei építették, akiket ezek szerint a lovagok kénytelenek voltak beavatni egy némely dologba. Ha csak nem mérszárolták le őket azután, hogy elkészültek a munkával... De az irdatlan nagy vérengzés lett volna.

Nem derült ki, Descartes hova akar kilyukadni, ugyanis Porthos és Garasse megálltak. A jezsuita figyelmeztetőleg fölemelte a karját, a többiek fősorakoztak mögötte. Jean Fessart érezte, hogy a szíve hevesebben ver, sőt nem csupán érezte, hallotta a dobogását is, és tartott attól, hogy a többiek is hallják.

Descartes előrébb lépett, Porthos vállára támaszkodva az előttük lévő sötétségbe fúrta a tekintetét. Jean Fessartnak úgy tűnt, hogy ez a sötét most mélyebb és félelmetesebb, mint az alagút mögöttük lévő részei. Hamarosan kiderült, miért – Descartes amennyire tudta, maga elé emelte a fáklyát, és annak lobogásában kitűnt, hogy az alagút közvetlenül előttük kiszélesedik.

– Mit hallott, atyám? – kérdezte Athos.

A jezsuita a fejét rázta.

– Nem tudom megmondani. Mintha valami neszezett volna előttem. Csak néhány pillanatig hallottam, utána elhallgatott.

– Nem lehet, hogy a lépteink zaja visszhangzott a falakon?

– Nekem is ez volt az első gondolatom. Aztán a következő pillanatban megint annyira erősen és határozottan hallottam, hogy az a benyomásom támadt, hogy ez nem tőlünk ered – Garasse elgondolkodott. – Olyan volt, mintha valaki elszaladt volna arra, befelé a sötétbe, és közben súrolta a falat.

– Akkor a lépteit mi is hallottuk volna – vélte Athos. – Különben is: nem láttunk magunk előtt fényt. Ha így is történt, annak a valakinek tudnia kell látni a sötétben.

– Vagy annyira ismeri már a járatot – szolt közbe Aramis –, hogy nem kell neki világosság.

– Az lehetetlen – ingatta Athos a fejét. – Neked is kell, barátom, az utcán némi fény, amikor részegen hazatántorogsz a márkinők karjai közül. Hiába jártad be ezerszer is az utat, mégis folyton hasra esnél, ha a Hold nem világítana.

Porthos elnevette magát.

– A hasonlat nem jó – jelentette ki. – A mi Aramisunk nem jár ugyanattól a nőtől ezerszer haza. Előbb keres másikat.

– Az is lehet, hogy az illető vak – mondta Aramis rezzenéstelen arccal. – A vakok pedig úgy tájékozódnak a sötétben, akár mi fényes nappal. S egy vak ember számára egy kivilágítatlan fekete alagút semmivel sem jelent kevesebb veszélyt, mint a Szajna partján sétálni.

– Patkány is lehet – jegyezte meg Athos. – Ott vannak Párizs minden házában, még a király palotájában is. Csodálom, hogy idáig nem találkoztunk velük.

Descartes előrement, a fal mentén haladva nekilátott körbejárni a kiszélesedett alagutat. Miután erre biztatta a társait is, a többiek is nekilódultak, s a fáklyák együttes fényében hamarosan kitűnt, hogy egy jó szobányi helyiségbe értek, melyben egyszerre elfért akár két tucat ember is. Az alagút a bejáratnál szemben, a túloldalon folytatódott. A helyiség falai ugyanolyan simák voltak, mint a járat eddigi részei, a különbséget az jelentette, hogy felülről nem boltívek zárták le, hanem tetőgerendák.

– Nézzék csak – mutatott a helyiség közepén álló Jean Fessart a fáklyájára. A láng egyenes, nyújtott lánggal égett, ahogyan a katedrális tornya tör az ég felé. – Fölöttünk kürtő lehet – Jean Fessart fölfelé nézelődött. – Csak nem látom, hogy hol. Lehetséges, hogy a tetőgerendák fölött, és akkor talán a gerendák között hagyott réseken keresztül jön be a levegő. Ez megmagyarázná az alagútrendszer szellőzését is.

– Furcsa ez a helyiség – mondta Descartes. – Olyan, mint egy raktár. Vagy egy tömlőc. Nem csodálkoznék azon, ha a falakon láncok nyomait találánk.

– Se nem raktár, se nem tömlőc – jelentette ki Athos. – Egyiknek sem volna alkalmas.

– Már miért ne volna alkalmas?

– Egy raktárnak, de különösen egy tömlőcnek nem csinálnak egymással szemben két ajtót. Az veszélyes lenne betörés és szökés szempontjából egyaránt. A két ajtó azt jelenti, hogy azt, ami az ajtó mögött van, kétszeresen kell őrizni.

Garasse elismerően bólintott.

Jean Fessart újra körbenézett, és egyszeriben a kőművesek lózsija jutott az eszébe. Be se kellett csuknia a szemét, szinte látta maga előtt, amint az egyik bejáratnál fölállítják az oltárt, a lózsi vezető mestere mögéje lép, és fogadja a szemből belépő kőművesek üdvözlését. Akik aztán fősorakoznak a tükörsima falak mentén.

Elismerően hálás szívvel gondolt a kőművesek egykori tanítómestereire, a lovagokra, akik talán ebben a helyiségben végezték azokat a szertartásokat, melyekre a nekik dolgozó kőműveseket is megtanították.

– Hol lehetünk? – kérdezte Porthos.

– Kelet felé mentünk – felelte Aramis. – Az is lehet, hogy elértük a Temple vidékét. Vagy a falakat.

A hirtelen beállt csöndet Athos kiáltásai törték meg:

– Gyorsan! Jöjjenek!

A helyiség túlsó bejárata felől kiabált. Odasiettek. Athos az alagút elején állt, fáklyáját föld felé irányította. A lobogó láng egy fekvő emberi testet világított meg.

Garasse félretolta az előtte állókat, a rövid csövű mordályt maga elé tartva a test felé közelített. A többiek lélegzet-visszafojtva figyelték. A fekvő alak teljes hosszában eltorlaszolta az alagutat, nem moccant, arcát a földre szegezte. A jezsuita nagyon határozottan megrázta a testet. Az továbbra sem mozdult.

– Meghalt – vélte Descartes.

– Rögtön meglátjuk – Porthos erőteljes rántással felfordította a testet.

Bevilágítottak a fönnakadt szemekbe.

– Tényleg halott – állapította meg Athos. – De nem olyan régóta. Még nem látszik rajta rothadás.

Garasse a fáklyát mozgatva szemügyre vette a test minden részletét. Idősödő férfi volt, ezüstszőrke hajjal, bajusszal és szakállal, mély ráncokkal. Sötét ruhát viselt: inget, nadrágot, csizmát.

– Ismerem – szólalt meg Garasse.

Descartes ezúttal sem palástolta a kíváncsiságát:

– Ki ez?

– A rendünk tagja.

– Egy jezsuita? – Descartes csodálkozó kérdésébe döbbenet vegyült.

– Igen, egy jezsuita. Rendünk titkos küldötte volt, olyan személy, akiről csak a beavatottak tudják, hogy a Jézus-társaság szolgálatában áll. Mercurius a neve.

– Elég szokatlan név – jegyezte meg Descartes.

– A valódi nevét a fölöttem állók bizonyára tudják... Én nem. Ha jól emlékszem, kétszer találkoztam vele. Magyaroknak mondta magát. Amikor beszéltem vele, úgy tapasztaltam, hogy igen olvasott és nagy műveltségű ember – Garasse határozott mozdulattal lezárta a halott szemeit. Utána az ingére mutatott: – Azt hiszem, szemből szúrták le. Nem hagyhatjuk itt.

– Vigyük magunkkal? – kérdezte Porthos.

A jezsuita a fejét rázta.

– Megfordulunk. Fölvisszük a templomba. Nem maradhat itt.

– A gyilkosa még a közelben lehet – jegyezte meg Athos. – Az is lehet, hogy az ő lépteit hallotta az elébb.

– Már megszáradt a vér – mondta Garasse. – Órák óta halott. Lehet, hogy a közelben van a gyilkos, de az is lehet, hogy rég kerekét oldott. S ha megtudja, hogy megtaláltuk és itt hagytuk a tetemet, visszajön érte és eltünteti.

– S az olyan nagy baj?

Garasse bólintott.

– Tudnom kell, miért ölték meg.

21. A kőművesek képesek megőrizni a titkokat

Athos végül meggyőzte a jezsuitát arról, hogy noha Mercurius már néhány órája halott, a tettes még mindig a járatokban lehet, vagy talán hagyott maga után nyomot, úgyhogy hiba lenne veszni hagyni a lehetőséget. A csapat kétfelé oszlott: Descartes, Porthos és Athos folytatták az alagútrendszer bejárását, Garasse, Aramis és Jean Fessart pedig nekiláttak fölcipelni a holttestet a templomkertbe.

Nem ment egyszerűen. Mercurius életében erős, jó kötésű férfiú volt, s ahogy holtában elernyedtek izmai, úgy nehezedett rájuk a súlya, akár egy jól megtömött homokzsák. Aramis összekötözte a halott kezeit és lábait, majd a köteleket megragadva elkezdtek araszolni a Saint-Gervais-templom felé. A testőr vállalta a legtöbbet: egyik kezével a Mercurius csuklóira erősített kötelet, a másikkal a fáklyát fogta; mindennek tetejében pedig hátrafelé lépdelt. Jean Fessart nem győzte csodálni, hogy ebben a vékony, papos külsejű, leányos arcú emberben mennyi erő és lelemény van.

Mindháromjuk teste izzadságban úszott, mire megpillantották a lejárát felől érkező fényt. Az utolsó lépéseknél már két fiatal pap is segített, akik a templomkertben tevékenykedtek, és észrevették a föld alól visszatérőket. Mikor végre mindannyian a felszínre értek, a két pap a halott Mercurius hóna alá nyúlt, és bevitte a tetemet a plébániára.

A hűvös ravatalozóban fölfektették Mercuriust a holttestek megmosdatására szolgáló asztalra, majd mély meghajlással távoztak. Garasse a halott mellé lépett, egyetlen mozdulattal föltépte az ingét.

Azt látták, amit vártak: Mercurius mellkasán szúrt seb éktelenkedett, körötte alvadt, szárazan feketéllő vér.

– A gyilkos nem találta el azonnal a szívet – Aramis egészen közel hajolt a sebhez. – Az áldozat még életben lehetett, amikor összeesett, és sokáig haldokolhatott.

– Az is lehet tehát – kérdezte Garasse –, hogy nem ott halt meg, ahol megtaláltuk?

– Könnyen lehetséges. Azt is elképzelhetőnek tartom, hogy a tágas helyiségben szúrták le, aztán volt még ereje onnét tovább vánszorogni.

– Mennyi ideig tarthatott a haláltusája?

– Ezt nem tudom megmondani – Aramis a homlokát ráncolta –, de közben egy-két óra is eltelhetett.

– Érdekes – jegyezte meg Garasse –, hogy ehhez képest kevés vére folyt.

– Odalent biztos találunk vérnyomokat. De inkább azt gondolom, hogy befelé vérzett el.

A mosdatóasztal lábai között tálak sorakoztak vízzel és rongyokkal. Aramis elvett egy rongyot, körbetörölte vele Mercurius szúrt sebéét. Megint közelebb hajolt, ujjaival megtapogatta a seb környékét.

– Jobb oldalról szaladt bele a penge.

– Penge? – kérdezte a jezsuita. – Kard, kés vagy tör talán?

– Ezt nem tudom megállapítani. Az biztos, hogy az eszköznek nem csak hegye, hanem éle is volt. Jobb oldalról kapta a szúrást, ám nem találta telibe a szívet, csak megsértette. De ez így is halálos sebnak bizonyult.

Garasse hangosan gondolkodott:

– Ha jobb felől szúrt a támadó, az azt jelentette, hogy jobbra állt Mercuriustól – Aramis bólintott, a jezsuita folytatta: – Vagy szemben állt vele, ez esetben viszont csak úgy szűrhatott jobb felől, ha a bal kezében fogta a fegyvert. – Aramis megint bólintott, Garasse pedig hozzátette azt, ami a másik kettő is tudott: – A rózsakeresztes kiáltványok szorgalmas másolója is bal kézzel írt.

Jean Fessart Mercuriusra mutatott:

– A ruhája sok mindenben hasonlít ahhoz, amelyet állítólag azok a férfiak viseltek, akiket az elmúlt napokban Párizs utcáin láttak.

– Arra céloz, hogy Mercurius rózsakeresztes lenne? – Garasse a fejét csóválta. – Mercurius jezsuita volt. A rózsakeresztesek után nyomozott. Ez volt a feladata Lipcsében, azelőtt Prágában, és ugyanezért költözött Párizsba.

– Nyomozott a rózsakeresztesek után? – csodálkozott Jean Fessart.

– Igen. Az volt a feladata, hogy próbálja meg fölvenni a testvériséggel a kapcsolatot, sőt, ha lehet, épüljön be közéjük, és tudakolja meg, kik ezek. Nem ő volt az egyetlen, aki ezzel foglalkozott. Németország minden tartományában van ilyen emberünk. – Garasse mélyen Jean Fessart szemeibe nézett. – De ezt csupán azért mondom el önnek, kedves mester, mert tudom, hogy a kőművesek képesek megőrizni a titkokat.

Jean Fessart nem tudta eldönteni, hogy a jezsuita most komolyan beszél, vagy gúnyolódik vele. Úgy döntött, inkább nem gondolkodik ezen. Erre egyébként nem is lett volna módja, mert Garasse egyszerűen bőbeszédűvé vált.

– Említettem, hogy életében mindössze két ízben találkoztam Mercuriusszal. Azonban eme csekély személyes ismeretség sem zárja ki, hogy ne tudjak róla egyet s mást. Tudtam, hogy a rózsakereszteseket kereste Prágában és Németországban is. Tudtam, hiszen én magam is a testvériség elleni szent háború elkötelezettje vagyok, és magasabb helyekről lehetővé tették számomra, hogy az ezzel kapcsolatos ügyekbe betekintsek. Szerte a világon sok helyen dolgoznak testvéreink, akik a rózsakeresztesek iránt kinyilvánított lelkesedésükkel azt leplezik, hogy valójában minél több dolgot szeretnének megtudni ezekről a férfiboszorkányokról, hogy aztán minél hasznavehetőbb és alkalmasabb fegyvert vehessenek a kezükbe. Mercurius is az egyik ilyen testvérünk volt. A közvetlen ismerősei sem tudták róla, hogy Loyolai Ignác rendjéhez tartozik. A szolgálai és a háza népe sem. Fura szerzet volt: az alkímia megszállottja. Nem ezzel kereste a kenyerét, hiszen ahogy a világban dolgozó alkímisták többsége, úgy ő sem ért el ezen tevékenységében sikereket. Ám értett az aranyhoz, és igen ügyes keze volt. Ékszerekkel foglalkozott. Prágában tanulta ki a mesterséget, még a katolikus uralkodók alatt, Lipcsében pedig a környék legnevesebb urai és polgárai voltak az ügyfelei.

– Mercurius kém volt tehát?

– Talán mondhatjuk, hogy kém, bár én nem szeretem ezt a szót... A rendünk tagja volt, aki a rózsakeresztesek után kutatott. A nyilvánosság előtt aranyművesként dolgozott, és hogy zökkenőmentesen el tudja látni valódi feladatát, a rend fizette a költségeit. Amikor a német császár katonái betörték Csehországba, hogy leverjék a lázadást, vásároltunk Lipcsében egy házat, és oda küldtük Mercuriust. Nem akartuk, hogy áldozatul essen a császár tisztogatásának, de nem akartuk azt sem, hogy lelepleződjék. Lipcsében kiderítette: a testvériség Németország után Franciaországban fogja fölűtni a fejét. S most itt van, ő is, meg a rózsakeresztesek is. Sajnos Mercurius már csak így, átszúrt mellel, véresen...

– Nem értem, atyám – Jean Fessart sóhajtott –, hogy miért mondja el ezeket a dolgokat nekem.

Garasse elmosolyodott.

– Az ember két okból mond el bizalmas titkokat másoknak, kedves Fessart. Az egyik ok az, ha bizodalma van benne. A másik, ha céljai vannak vele.

A jezsuita elhallgatott. Jean Fessart a hullát nézte, és arra gondolt, hogy olyan dologba keveredett, amely túlmutat a geometrián és az építészetten. Az a gondolat fészkelte be magát a fejébe, hogy a legjobb lenne sarkon fordulni, hazamenni és elmélyedni a lózsi ügyeiben. A rózsakereszteseket, az utánuk nyomozó jezsuitákat, és Párizs titkos alagútjait pedig elfeledni minél hamarabb.

– Ön szerint ki ölhetette meg Mercuriust? – szólt közbe Aramis, aki ez idáig a halott mellett állva némán figyelte a párbeszédet. – A rózsakeresztesek? Megtudták, hogy utánuk nyomoz?

– Meglehet – felelte Garasse. – A dolgok legalábbis ebbe az irányba mutatnak... Volt Mercuriusnak egy néma szolgája. Meg kellene őt találunk, hátha megtudunk tőle valamit. Ő bizonyára jól értesült Mercurius ügyeiben. Az is érdekelne, hová jutott a kísérleteiben. Mint mondtam, Mercurius megszállott alkimista volt, újabban Nicolas Flamel kísérletét akarta megismételni.

– Nicolas Flamel? – tört ki a kérdés Jean Fessartból.

Mielőtt Garasse többet mondhatott volna, Aramis – aki közben ismét a halott testén és ruházataán kezdett vizsgálódni – fölmutatta azt, amit Mercurius letépett ingének belsejében talált. Egy vékony zsinórt, rajta kicsiny, ovális aranylemezzel. Az aranylemezre kereszt volt vésve, rózsával a közepén.

22. A harmadik pedig elmeséli Rózsakereszt Krisztián kémiai menyegzőjét

A kőművesmester nem volt gyáva ember, és nem lehetett rá azt se mondani, hogy meghátrál a feladatok és a terhek elől. Ellenben egyre inkább úgy érezte, hogy nem tartozik a kötelességei közé az, hogy egy több országot átívelő politikai játszmának a részese legyen. Jean Fessart a kalapács hangját szerette, valamint a kőműveslőzsi meghitt nyugalmat, a testvéreket, a geometria isteni szépségét... Ebbe viszont nem fért bele sem a rózsakeresztes testvériség, sem az őket üldöző jezsuita rend. A legszívesebben azt mondta volna François Garasse-nak, hogy a részéről ennyi volt, hazamegy, és a továbbiakban a saját ügyeivel foglalkozik. Két dolog miatt bólintott rá mégis a jezsuita által föl kínált következő feladatra. Az egyik Garasse azon megjegyzése volt, miszerint azért fogadta őt a bizalmába és azért árult el neki titkokat, mert tervei vannak vele. Jean Fessart nem feledkezhetett – és nem is feledkezett – meg arról, hogy kőművesként titkok védelmére esküdött, és ezek közé tartozott a párizsi alagútrendszer ügye. Így aztán kötelességének érezte, hogy az alagút titkának védelme érdekében Garasse mellett maradjon, hogy ha kell, közbe tudják avatkozni. Arra viszont, hogy ez a közbeavatkozás mivégű lehet, egyelőre nem akart gondolni.

A másik ok az alkímia, különösen Nicolas Flamel fölemlgetése volt. Róla beszélt pár nappal ezelőtt Madame Siorac és a szeretője is. Az egybeesés persze a véletlen műve is lehet, ám Jean Fessart nem hitt a véletlenekben. Garasse szerint Mercurius Nicolas Flamel évszázadokkal ezelőtti kísérletét akarta megismételni, és ugyanerre készült Madame Siorac szeretője. Jean Fessart nem tudott attól a gondolatától szabadulni, hogy ez a két férfi talán ismerte egymást, mi több, közeli kapcsolatban is állhattak egymással. Ami viszont azt jelentette, hogy bármennyire is szeretne távol maradni, a kőművesmester most egy másik olyan pontot talált, amely az ő ügyeit is idekeveri.

Garasse-nak egy szóval sem beszélt a Madame Siorac-kal és a szeretőjével kötött egyezségről. Abba azonban beleegyezett, hogy Aramis társaságában fölkeresse Mercurius lakását. A jezsuita közölte, hogy ő a Saint-Gervais-templomban marad és megvárja, amíg a többiek visszatérnek a föld alól, majd egy darab papírra firkantotta Mercurius címét. Jean Fessart előbb meglepődött, hogy Garasse fejből, szinte gondolkodás nélkül írja föl az utca nevét és a házszámot; aztán úgy döntött, most már semmin nem csodálkozik.

Mercurius a Temple-n túl, a belső falakon kívül, Párizs keleti szegletében lakott, a Saint Antoine-kapu közelében, nem messze a Bastille-től, ott, ahol már megritkultak a házak (noha a királynak is volt a közelben egy palotája). Perzselt a Nap, rekkenő meleg volt, amikor Jean Fessart és Aramis elindultak. Az utcán, akárcsak az előző napokban, a hőség ellenére is nyüzsögtek az emberek, és bár a falragaszoknak immáron nyoma sem volt, helyenként most is kis csoportokba verődve vitatták meg az elmúlt napok eseményeit. Jean Fessart többször is hallotta Garasse nevét emlegetni – a jezsuita tegnapi prédikációja városszerte emlékezetes maradt, bátorságot öntött a párizsiakba, akik immáron nagyobb elszántsággal várták az ördög fiainak fölbukkanását. Itt-ott máglya égett, melyekre Garasse legbuzgóbb követői azokat a könyveket dobálták, amelyek listája már nem csak a Saint-Gervais-templom kapuján függött, hanem kézzel kézre járt. Néhány helyen betörték a könyvkereskedésekbe, föltúrták a könyveket, és addig keresték a listán szereplő műveket, amíg olyanokat nem találtak, melyek ha nem is szerepeltek a felsorolásban, de legalábbis hasonló volt a címük, vagy rájuk lehetett fogni, hogy az ördög műve. A könyvesboltok gazdái legfőljebb sírni mertek, panaszkodni vagy ellenállni nem: Párizs népe a rózsakeresztesek és azok követői ellen fordult, a fölbőszült könyvkutatókat pedig nem ritkán papok vezették.

Délután volt, a Nap most adta ki legnagyobb hevét, mindketten az arcukat törölgették, amikor megálltak Mercurius háza előtt. Elhanyagolt, kétszintes épület volt, a falakat akkora repedések szabdalják, hogy Jean Fessart csodálkozott, hogy még nem dőlt össze.

Aramis bezörgetett. A hangra torzonborz fejek jelentek meg a szomszéd épület ablakaiban, kíváncsian néztek a király testőrére, aztán el is tűntek hamar. Az ajtó zárva volt, és semmi jel nem mutatott arra, hogy valaki az épületben tartózkodik. Aramis már azon volt, hogy berúgja az ajtót, amikor egyszeriben Athos, Porthos és Descartes álltak meg mellettük.

A meglepetéstől előbb egyikük sem tudott szóhoz jutni. Aztán egymás szavába vágva kérdezősködni kezdtek.

Mint kiderült, Athosék a föld alatt gyalogoltak idáig. Nem történt velük semmi különös: órákon át meneteltek az alagútban – folyosószakaszok és tágasabb helyiségek váltogatták egymást –, aztán az út egyszer csak véget ért, és fejük fölött nappali világosság derengett. Sikerült fölkapaszkodniuk a boltívek közé, ahol egy nyílást vettek észre, amit egy könnyen elmozdítható malomkő fedett. Azt félretolták, s egy romos kápolnában találták magukat, a Mars-mező szélén, a fák között.

– Nem volt a járatokban semmi, ami érdekes lehet? – érdeklődött Jean Fessart.

Athos a fejét rázta.

– Semmit nem láttunk, csak a pontosan egymásra illesztett köveket, a boltíveket és az egyenes falakat.

– De ami a legmeglepőbb – tette hozzá Descartes –, hogy az alagút nem vezetett sehova. Illetőleg idáig vezetett, de útközben egyetlen mellékjáratot vagy útelágazást nem láttunk. Csak jöttünk, jöttünk, és egyszeriben ott voltunk a Mars-mezőn.

– Elhatároztuk, hogy visszagyalogolunk a Saint-Gervais-templomhoz – folytatta Athos. – Bekanyarodtunk ebbe az utcába, és megláttuk önöket a ház előtt. Mi járatban vannak itt?

Aramis nem ment bele a részletekbe, csupán annyit mondott, hogy Garasse küldte őket ide, Mercurius házába annak szolgáját megkeresni. Athos végigmérte az épületet, majd kijelentette, hogy szerinte itt senki nincs.

– Vagy ha van is – tette hozzá –, akkor míg mi beszélgettünk, olyan jól elrejtőzött, hogy csak akkor jön elő, ha rágyújtjuk a házat.

Porthos közelebb lépett, és hatalmasat rúgott az ajtón. A zárszerkezet kiszakadt a helyéből. Az ajtó kitérült. A befelé igyekvők orrát bűzös szag csapta meg.

Descartes befogta az orrát.

– Amikor német földön katonáskodtam, tapasztaltam jócskán undorító szagokat, a kifordult belek bűzétől kezdve a többnapos lóhullákon át a tímárműhelyig, ahová egyszer bekvártélyoztam magam. De ezt egyikhez sem tudom hasonlítani. Inkább a diákéveimre emlékeztet, ott volt némely tanteremnek ilyen maró szaga.

– Föltehetőleg azokra a tantermekre gondol – vélte Jean Fessart –, ahol a kémia tudományát tanították. Mercurius alkímista volt, olyan anyagokkal dolgozott, melynek a bűzét érezhetjük az orrunkban.

Percekbe tellett, míg megszokták az épületben terjengő nehézkes szagot. Sehol nem gomolygott füst, és nem találták nyomát annak sem, hogy itt mostanában valaki vegyületekkel kísérletezett. Olybá tűnt, hogy a bűz beette magát a falak közé.

Porthos ki akarta nyitni a földszinti spalettákat, de Athos leállította. Semmi szükség nem volt arra, hogy kívülről bekíváncsiskodjanak. A beszűrődő fény adta félhomályban járták be a földszintet. Két nagy helyiségből állott, az egyik konyhai felszereléssel és ételmaradékkal volt tele, a másikban egyetlen hatalmas asztal állt. Jean Fessartnak eszébe jutott, hogy Garasse elmondása szerint Mercurius a nyilvánosság előtt aranyművességgel foglalkozott. Igaz, hogy a közelben állt a király egyik palotája, ám nehéz elképzelni, hogy egy aranyműves ezen a környéken biztos vevőkört alakíthatna ki. Ahhoz a Szajna másik partjára, esetleg a Louvre közelébe kellett volna költöznie.

Az emeleten nyitva voltak a spaletták. Odafönt három helyiséget találtak, ebből kettő minden bizonnyal hálóhelyül szolgálhatott, legalábbis erre utaltak a bennük lévő ruhásládák és a szétdobált ruhadarabok. A nagyobbikban a földön, a falak mentén szétszórva könyvek tornyosultak: mind mágiával és alkímiával foglalkozó munka volt, közöttük olyanok, amelyeket Garasse a Sátán könyveiként sorolt fel. Jean Fessart legalábbis John Dee és Paracelsus nevére határozottan emlékezett a jezsuita listájáról. Azon már nem is csodálkozott, hogy Descartes a rózsakeresztes testvériség jelképeivel díszített köteteket húzott a könyvkupacokból. Ezek német nyelven íródtak. Descartes ismerősként bólogatott rájuk, a Rózsakereszt Krisztián kémiai menyegzőjéről szólót meg is mutatta Jean Fessartnak.

A harmadik helyiség a házban terjengő bűz elsődleges forrásának bizonyult: kémiai anyagokkal és a földolgozásukhoz szükséges edényekkel volt tele. Mercurius föltehetőleg itt kereste az aranycsinálás titkát és a filozófusok követét. Ám a ház állagából és szegényes berendezéséből az látszott, hogy egyiknek sem akadt a nyomára. Mint ahogy hiába nyitogatták ki az összedőlni készülő szekrényeket, és hiába néztek meg minden lehetséges helyet, senki nem rejtőzött sehol. A konyhai és a kémiai edények is kihűltek. Athos mindebből azt állapította meg, hogy a házban legalábbis reggel óta senki nem járt. Aramis a ruhák zsebeit is föltúrta, pénz egyikben sem volt. Úgy tűnt, hogy Mercurius, vagy aki megölte őt, magával vitt mindent, ami értékként szóba jöhetett. Az aranyművesség szerszámait megtalálták ugyan, ellenben megmunkálandó ékszernek és csecsebecsének nem akadtak nyomára. Csalódottan hagyták el az épületet. A rejtély megoldásához nem jutottak közelebb.

Elindultak a belváros felé. Esteledett. Az utcákon helyenként még mindig csoportokba verődve beszéltek az emberek, ám a testőregyenruhák láttán többen arrébb ódalogtak. A három testőr haladt elől, mögöttük Descartes és Jean Fessart lépdeltek. Hosszú időn keresztül egy szót sem szóltak egymáshoz, aztán Descartes a bő köpenye alá nyúlt, és könyveket húzott elő.

– Tegye el ezeket emlékebe, mester – mondta, és átnyújtotta őket Jean Fessartnak.

– Mik ezek? – csodálkozott a kőműves.

– Az alkímista házából hoztam. Kettő a rózsakeresztes testvériség történetét és céljait beszéli el, a harmadik pedig elmeséli Rózsakereszt Krisztián kémiai menyegzőjét. Gondolom, még nem olvasta egyiket sem.

– Nem – ismerte el Jean Fessart.

– Hát csak vigye haza. Talán még hasznát veheti. Ne aggódjon – Descartes mosolyogva mutatott a köpenyére –, én is találtam magamnak olvasnivalót. Akárki is volt ez az ember, és akárki is ölte meg, legalább hagyott ránk valamit örökölni.

23. Nem lesz több dolgunk egymással

Miután visszatértek a Saint-Gervais-templomba, és elmondták Garasse-nak, hogy sem a föld alatti út során, sem az alkimista házában nem tudtak meg semmit, a jezsuita komor szükszavúságba burkolózott. A tetemet addigra már elvitték a ravatalozóból, s mikor Aramis rákérdezett a hollétére, mondván, a sokat tapasztalt Athos is szívesen vetne rá egy pillantást, Garasse kitérő választ adott. Fakó hangon bár, de udvariasan megköszönte mindannyiuknak a közreműködést. Arról nem ejtett szót, hogy akár ő, akár a Jézus-társaság mihez fog kezdeni azzal a ténnyel, hogy létezik egy föld alatti járat a Saint-Gervais-templom és a Mars-mező között, és hogy ebben a járatban nem találtak egyebet, csupán egy nemrégiben leszúrt idősödő férfiút, aki alkimista, nem mellesleg jezsuita is, és a rózsakeresztesek jelképét viselte nyakláncán. Bejelentette, hogy noha a küldetés véget ért, és egyelőre nem tart igényt a további szolgálataikra, nem kizárt, hogy még szükség lehet a jövőben rájuk. „Ezt majd a fölöttem állók eldöntik” – tette hozzá, és Jean Fessart némi gúnyt érzett ki a szavaiból. Természetesen – folytatta Garasse – tisztában van azzal, hogy valamennyien úriemberek, mégis, nem győzi hangsúlyozni, hogy amit ma láttak és hallottak, mind magukra, mind Franciaország királyára és népére nézve jobban teszik, ha arról másoknak nem beszélnek.

Jean Fessart visszatért a családjához, ahol lelkes örömmel és kiváló vacsorával fogadták. Sem Elizabeth Fessart, sem a lányok, sem az ifjabb Jean Fessart, sem Pierre Morin nem faggatóztak. Megtanulták, hogy a családfőből csupán annyit lehet kiszedni, amit ő maga szükségesen vél elmondani. Azt meg elmondja, ha kell, magától is. Így hát Jean Fessart némán, de annál nagyobb boldogsággal fogyasztotta el a vacsorát, majd számára szokatlan fáradtsággal feküdt be a hitvesi ágyba, és pillanatokon belül álomba zuhant.

Tőle ugyancsak szokatlan módon sokáig aludt: már besütött a Nap, amikor fölébredt. Hallotta, amint a háznép odakünn motoszkál, hallotta az edények csörömpölését, a lányok susmogó vihogását, anyjuk zsörtölődését. Bizonyára a fia is fölkelte már, és nagy szemeket meresztve, némán, nehogy a nyelve megbicsakolják, figyeli a körötte zajló nyüzsgést. Minden bizonnyal Pierre Morin is az asztalnál ül, s a házigazdát várja. Akinek viszont egyelőre nem állt szándékában fölkelni. Egy kurjantással beszólította inkább a feleségét, és bár az erősen szabadkozott, hogy igen sok dolga van, néhány erős, határozott, ugyanakkor mégis szerető mozdulattal a magáévá tette.

Miután ölelkezésük véget ért, Elizabeth megtörölgette az ölét és a combjait, majd pirosuló arccal a konyhába sietett. Amikor a ház ura pár perccel később követte, az asztalon már várta a reggeli. Pierre Morin állva, meghajlással fogadta mesterét. Jean Fessart intett, hogy üljön le, és miközben nekiláttak a falatozásnak, a kőművesek előző napi dolgairól érdeklődött. Pierre Morin arról számolt be, hogy a lózsához újabb megkeresés érkezett: a St. Victor-apátság világi gondnoka kopogtatott a Fessart-ház ajtaján, majd miután a vezető mestert nem találta idehaza, megkérdezte, kivel tárgyalhatna egy félig összedőlt melléképület helyreállítása ügyében. Pierre Morin elkísérte az urat Robert Marquetet otthonába, ahol megegyeztek abban, hogy a lózsához tartozó kőművesek – természetesen amennyiben ezzel Fessart mester is egyetért – fölvonulnak a St. Victor-apátságban, és nekilátnak újraépíteni azt az összedőlni készülő melléképületet. Mint kiderült, a lózsit a Saint-Germain-apátságtól ajánlották a St. Victor-apátságbeliek figyelmébe. A munka fölöttébb megtisztelő – s ezt már Jean Fessart tette hozzá –, hiszen a St. Victor-apátság a Szajna túlsajna fekszik, igaz, hogy a városfalakon kívül, ám nem messze az egyetemi épületektől és a Saint Geneviève-apátságtól. Igen régi építmény, évszázadokkal korábban a legfontosabb francia egyházi intézmények közé tartozott, és ott dolgozni most is dicsőséget jelent. Úgyhogy a munkát természetesen el fogják fogadni, és ha

semmi egyéb nem jön közbe, a vasárnapi áhítat után hétfőn már hozzá is látnak az apátsági melléképület helyreállításához.

A „semmi egyéb”-en Jean Fessart annak eshetőségét értette, hogy a Láthatatlanok újabb csínyt hajtanak végre a városban, olyat, ami megint kizökkenti Párizst a nyugalomból. Ettől nem csak ő, mások is tartottak. A kereskedők, a kézművesek, a falvakból beszekerezett árusok mind rettegve félték, hogy a rózsakeresztesek ismét fölbolygatják a várost. Ám, eltekintve néhány újabb falragasztól, a könyveket égető máglyáktól, és a rózsakeresztesekkel való kapcsolattal vádoltak letartóztatásától, nem történt semmi rendkívüli. Persze, az elmúlt napok eseményei még bőven adtak témát a párizsiaknak, és még bőséggel keltek szárnyra történetek a város különféle pontjain fölbukkanó rejtélyes, fekete öltözetet viselő alakokról; az izgalom viszont a szavak szintjén maradt, a cselekedetek és a tettek visszatértek a régi kerékvágásba. Titkoltan, vagy egyáltalán nem leplezve, de végül is mindannyiuk örömére.

A St. Victor-apátság a Szajna bal partján feküdt, Párizs keleti csücskében, közvetlenül a városfalak tövében. Ikertornyai szembenéztek Párizssal, a templom bejárata pedig a városfalakkal alkotott párhuzamot. Az apátsági épületeket tágas udvar övezte, melyet kökerítés zárt el a betolakodók elől. Az udvart belső kerítések és kisebb melléképületek szabdalták, olyanformán, hogy a külső kerítésen belüli terület kisebbfajta várhoz hasonlított. Az egyik belső építmény – mely egykor talán könyvek elhelyezésére szolgált, most azonban mindenféle lomot tároltak benne – erősen megroskadt, falazata több helyütt elrepedt, a tetejéről potyogtak a cserepek, és a gerendái is olyanformán hajoltak meg, hogy félő volt, hogy hamarosan összedől. Amikor Jean Fessart szombaton Robert Marquelet-vel és a többi mesterrel közösen megsejmelte, azt is megvitatták, érdemes-e az épületet javíttatni, nem volna egyszerűbb azzal az ajánlattal fordulni az apát úrhoz, hogy lebontják, és újat emelnek helyette. Végül hosszas vizsgálódás után arra jutottak, hogy megpróbálják a repedéseket betömni és falakat megerősíteni, aztán ha azok így sem bírják a gerendák és a tető súlyát, még mindig javasolhatják azt, hogy másikat építenek helyette.

A hétfő úgy indult, akár egy héttel korábban: Jean Fessart hajnalban kilépett a házából, oldalán szeretett legényével, Pierre Morinnal, és keresztülgyalogolt az ébredező Párizson, hogy a St. Victor-apátság területén köszönthesse a kezdődő napot. Addigra a többi kőműves is fősorakozott, és eldöntötték, hogy elfogadják szállásul a világi gondnok által fölkinált üres fészerepületet. Jean Fessart és Robert Marquelet körbejárták a helyiséget, és megállapították, hogy az alkalmas gyűlésezésre is. Úgyhogy megtartották a munkát megnyitó szertartási összejövetelt. Jean Fessart a kőművesek régi hagyományai szerint az égiek áldását kérte munkájukhoz, majd arra szólította föl a testvéreket, hogy mindenki teljesítse a kötelességét a legjobb tudása és szándékai szerint, öregbítve ezzel a kőművesek, különösen az ő lözsiuk jó hírnevét.

A vezető mester ezután megbeszélte Robert Marquelet-vel az elsődleges teendőket, hozzátéve, hogy a pontosabb egyeztetések végett hamarosan visszatér, és ő is kalapácsot vesz a kezébe. Egyelőre azonban intéznivalója van Párizs falain belül. Robert Marquelet értően bólintott, jelezve, hogy tudja: eltelt az a bizonyos egy hét, amit Fessart mester Madame Siorac-kal megbeszért. Megkérdezte, Jean Fessart kívánja-e, hogy akár ő, akár bárki (esetleg Pierre Morin) elkísérje a Siorac-házba – hiszen ha minden jól megy, pénzzel fog onnét visszatérni, amit kockázatos vállalkozás végigvinni az egész városon. Jean Fessart nem akarta, mondván, a pénz ügye még korántsem bizonyos, mindazonáltal ha kell, meg tudja védeni magát, különben is, két ember nagyobb föltűnést kelt, mint egy. Még egyszer biztosította a felügyelőt arról, hogy nem fog sokat távol időzni, aztán elindult a Temple felé.

A városon keresztül menet itt-ott mintha újabb falragaszokat látott volna egy-két helyen, ám nem állt meg tanulmányozni őket, és olybá tűnt, hogy másokat sem érdekelnek nagyon. A

rózsakeresztes testvériség gyorsan vereséget szenvedett – mondogatták büszkén a párizsiak –, nem tudta maga mellé állítani az embereket, és az általa keltett izgalom is múló fölindulás volt csupán. A Rózsakereszt Krisztián tanítványaival töltött egy hét után mindent visszatért a megszokott kerékvágásba, és Jean Fessartnak is egyre kevesebbszer jutott eszébe a Saint-Germain-apátságban fölbukkant titokzatos látogató, illetve a Saint-Gervais-templomban föltárulkozott alagút. Persze, az elmúlt napok eseményeit nem hessegethette el magától teljesen, már csak azért sem, mert éppen ahhoz a Madame Siorac-hoz sietett, akinek a szeretője nagy hanggal ígérte, hogy megismétli Nicolas Flamel évszázados kísérletét. Csakúgy, mint a föld alatt meggyilkolt Mercurius.

Az inas fölvezette a lépcsőn az emeletre, a könyvtárhelyiség elé. Az ajtó zárva volt, az inas épp készült bekopogni, amikor bentől sikoly hallatszott.

Az inas arca fehérről vörösre váltott.

– Talán nem illendő itt várakoznunk... Azt javasolnám, kedves mester, hogy térjen vissza egy óra múlva inkább...

– Szó sem lehet róla. Nincs időm arra, hogy a márkiné szeszélyei szerint osszam be a napomat. Várnak a kőműveseim.

– Ez esetben foglaljon helyet az egyik vendégszobában, és várjuk meg, amíg a márkiné szólít...

– Komolyan mondta az előbb – kérdezte Jean Fessart –, hogy a márkiné egyedül volt?

– A legkomolyabban. A márki úr államügyekben járja az országot, a márkiné pedig ma még nem fogadott látogatót. Ön az első, aki ma fölkeresi a házat.

– Tegnapról sem maradt itt valaki éjszakára?

– Senki. Itt csak a háznép tért nyugovóra.

– S van az épületnek másik bejárata azon kívül, ahol én bejöttem?

Az inas megint megrázta a fejét.

– Nem tudok róla.

– Akkor – Jean Fessart közelebb lépett az ajtóhoz – csak arra gondolhatunk, hogy rosszul hallunk valamit. Vagy mindketten képzelődünk. Esetleg a márkiné férfihangokat tud utánózni.

A kőműves kétszer rácsapott a könyvtár ajtajára. Döngött az egész emelet.

Hosszú időn keresztül nem érkezett válasz. Aztán amikor Jean Fessart újra dörömbölni készült, végre kiszólt a márkiné. Az inas kitárta az ajtót. A kőművesmester belépett, orrát erős parfümillat csapta meg.

Madame Siorac egyedül volt a könyvtárban. Ugyanabban a karosszékben ült, mint egy héttel korábban – arca piroslott, keble hullámozott, ruhája több helyütt meggyűrődött. Jean Fessart sebesen körbejárta a tekintetét, hátha a szekrények között lapul valaki, ám senkit nem látott, csupán a meglehetősen fölindultnak tűnő Madame Sioracot.

Aki összeszedte magát, és mosolyt erőltetve az arcára így szólt:

– Örülök, hogy eljött, kedves mester. Már vártam.

Jean Fessart meghajolt.

– Jöttem, asszonyom, mert megbeszéltük. Mára ígérte a munkánk kifizetését.

– Természetesen nem felejtettem el. Itt a pénze, elviheti.

Egy karnyújtásnyira a márkinétól, a nagyszalon bőrzacskó hevert. Jean Fessart közelebb lépett. A zacskó nyitva volt, s csillogó Lajos-aranyokkal tele.

– A magáé – mondta Madame Siorac. – Önt és a kőműveseit illeti. Számolja meg, hogy elegendő-e.

– Ezek szerint – kérdezte Jean Fessart – a barátjának, Kolosy úrnak sikerült Nicolas Flamel kísérletét megismételnie?

A márkiné arcán kicsit halványodott a pír.

– Ne legyen tolakodó, Fessart – felelte. – Ott a pénze, tegye el, és vigye.

– Mert ha sikerült a kísérlet – folytatta a kőműves –, úgy az igen nagy dolgot jelent. A barátjának hírnevet és dicsőséget hoz.

– Kolosy úr tehetséges és tanult fiatalember – jelentette ki Madame Siorac. – Nincs kétségem afelől, hogy a hírnév és a dicsőség egy napon kopogtatni fog az ajtaján. Ám, kedves mester, ez elsősorban Kolosy úr ügye. Ön csak számolja meg a pénzt, és ha rendben lévőnek találja, tegye el. Azután felejtse el egymást... Mint ahogy felejtse el azt is, hogy az udvarnál a Siorac-házra panaszt emel.

Jean Fessart még egyszer körbenézett a helyiségben, azután azt mondta:

– Tartsa meg a pénzt, asszonyom.

– Hogyan?

– Nem fogadom el.

A márkiné magasba emelte a kezeit.

– De hát, ember, itt van az, amiért hónapok óta ácsingózik és idejár!... Az öné, megilleti! Fogja és vigye. Aztán ne legyen több dolgunk egymással.

Jean Fessart megrázta a fejét.

– Nem lesz több dolgunk egymással, asszonyom. Ne aggódjék ezen. Nem fogok panasz emelni sem Luynes hercegnél, sem másnál. Vegye úgy, hogy ön kifizetett engem. Ám én ezt a pénzt nem viszem magammal.

– De miért nem?!

– Ön pontosan tudja, asszonyom, hogy miért. Vagy ha nem tudja talán, gondolkozzék el a becsület és a tisztesség dolgain.

A kőművesmester meghajolt, sarkon fordult, és kiment a könyvtárból. Madame Siorac nem marasztalta. Egy szót sem szóltak egymáshoz búcsúzóul.

24. Boszorkány! Boszorkány!

Jean Fessart Párizs szívében, közvetlenül a Szajna jobb partján, a Rue de La Montelleire egyik ódon, ám igen jó állapotban lévő házában találkozott Augustin Guillaïnnel.

A kőművesmester elsöre csodálkozással fogadta, hogy amikor megküldte üzenetét a Szajna túlsó partján dolgozó vezető kőműveseknek, azok ide, a Rue de La Montelleire-re irányították, nem pedig a Sorbonne szomszédságába, Saint Severin környékére, mely a szakmán kívüliek számára is köztudottan kőművesközpontnak számított. Aztán úgy vélte – persze, erre nem tartotta ildomosnak rákérdezni –, hogy Augustin Guillaïn föltehetőleg az első lépcsőfok mások felé, és Guillaïnt is meg fogják hallgatni, amikor Jean Fessart dolga felől döntenek. Mindazonáltal Jean Fessart abban hitt, hogy neki nem kell semmitől sem tartania – semmi olyasmit nem követelt el, amit szándékosságot feltételezve rá lehetne fogni, és amennyire tőle tellett, a titkok megőrzése végett is esküje szerint járt el. Ennek ellenére némi megilletődöttséggel kereste föl ezt az ódon házat a Szajna partján, és noha Augustin Guillaïnnel már többször találkozott, most úgy érezte, hogy igenis helyt kell állnia bizonyos kérdésekben, és el kell magáról háritania mindenféle fölmerülő gyanút.

Augustin Guillaïn édes lepény ropogtatása közben, félig lecsukott szemmel hallgatta Jean Fessart beszámolóját. Jean Fessart talán még soha, egyetlen szertartási összejövetelkor sem beszélt ennyit egyfolytában. Augustin Guillaïn végül két dolgot kérdezett. Az egyik arra vonatkozott, hogy Jean Fessart mit gondol: vajon Madame Siorac tudott-e Mercurius meggyilkolásáról, vagy talán azt hitte, hogy Kolosy Gáspár tényleg aranyat állított elő, és azt Lajos-aranyakká váltotta be? Jean Fessart erre nem tudott válaszolni, hiszen nem ismerte annyira sem a márkinét, sem a Kolosy Gáspárral való viszonyát ahhoz, hogy egyértelműen feleletet adhasson. Guillaïnt második kérdése arról szölt, hogy vajon Jean Fessart teljességgel bizonyos-e abban, hogy akár Mercuriusnak, akár Kolosynak nem sikerült megismételnie Flamel kísérletét. Hiszen bár a sikeres transzmutációk száma valóban kevés, és az erről szóló hírek igazságtartalma is gyakran kétséges, ám a lehetőséget nem szabad kizárnunk, és ha Flamelnek sikerült valami, akkor miért ne sikerülhetne az valamelyik követőjének? Jean Fessart megint csak bólintott, és röviden kifejtette azon véleményét, hogy öszerinte Nicolas Flamel ugyanolyan csaló volt, mint az a sok kókler adeptus, akik mostanában egyre nagyobb számban hirdetik, hogy sikerült aranyat előállítaniuk; a különbség legföljebb az, hogy Flamel jóindulatúan csalt, és a vagyona egy részét – bárhonnét is származott – a rászorulókra áldozta. Ugyanakkor természetesen nem szabad kizárni a lehetőséget, hiszen az Isten által teremtett világ igen sok titkot rejteget a mi halandói szemeink előtt, úgyhogy Augustin Guillaïnnak végeredményben igaza van, azt sem lehet egyértelműen leszögezni, hogy azoknak a Lajos-aranyaknak nincs meg ma az ellenértékük valamelyik pénzváltónál. Ez esetben viszont inkább az feltételezhető, hogy a kísérlet Mercuriusnak sikerült, azonban még mielőtt erről bárkit értesíthetett volna, meggyilkolták. S ezen ténytet tekintve valóban érdemes megvizsgálni azt is, hogy Madame Siorac be volt-e avatva vagy sem a gyilkosságba. Hiszen komolyan azt gondolja, hogy azt az aranyat mesterségesen sikerült előállítani, úgy nem valószínű, hogy magában tartaná ezt a dolgot, egyfelől, másfelől pedig nyilvánvalóan újabb transzmutációt követelne a Siorac-ház vagyonát gyarapítandó.

S habár meglehetősen vargabetűkkel, de végül Jean Fessart csak rá tudott térni jövedele második, a vallomáson és beszámolón túli céljára, miszerint szeretné, ha Párizs kőművesei megsegítenék őt abban, hogy kifizethesse a saját kőműveseit a Siorac-palota fölújításában végzett munkájukért. A dolog javarészt az ő lelkét terheli, hiszen mindjárt akkor, amikor a márkiné azzal a nevetséges javaslattal állt elő, hogy Kolosy Gáspár aranyat fog gyártani és azáltal

rendezi a tartozást, tiltakoznia kellett volna, mivel már akkor úgy gondolta, hogy ezt jó szándékúan és bűn nélkül nem lehet kivitelezni. Ő viszont meggyőződése ellenére balga módon elfogadta az ajánlatot, és minthogy utána már nem vette át a fölkinált pénzt, a kérdés közte és a Siorac család között rendeződöttnek tekintendő. Nem rendeződött ellenben az, hogy kőművesei továbbra is várják a jogos jussukat, melynek kifizetése így immáron a vezető mester felelőtlensége nyomán nem történt meg. Úgyhogy ő, Jean Fessart azzal a kéréssel fordul Augustin Guillainhez és az általa képviselt kőműveshatóságokhoz, hogy folyósítsanak számára kölcsönt, melyből ő kifizeti azokat, akik olyannyira megbíznak őbenne, hogy a vezetőjüknek választották – és mely kölcsönt ő természetesen becsülettel törleszteni fogja.

Jean Fessart ekkor elhallgatott, kortyolt egyet a jó és erős borból, és várta Augustin Guillain választát. A nagytekintélyű kőműves az édes lepény morzsáit vizsgálta az asztalon. Jean Fessart a Notre-Dame csonka tornyait nézte, és arra gondolt, hogy hamarosan elmegy a Saint-Victor-apátságba, ahol mérőönt és szögmérőt vesz a kezébe, és közreműködik az új melléképület fölépítésénél. Aztán a hirtelen beállott csöndben megszólalt Augustin Guillain, s közölte, hogy úgy látja, Jean Fessartnak nincs miért sem a lelkiismeretétől, sem egyéb dolgoktól tartania, hiszen minden kérdésben a legjobb szándéka és a tudása szerint járt el. Ami a föld alatti alagutak kérdését illeti, talán eljön annak az ideje, hogy Jean Fessart is többet tudjon róluk (természetesen amennyiben erről a nagytekintélyű mesterek úgy döntenek), és akkor minden bizonnyal több olyan kérdésére is választ kap, amelyekre most még nem tud felelni. Ami pedig a kölcsönt illeti, azt ő, Augustin Guillain, a maga részéről tiszta szívből támogatja, és semmi akadályát nem látja, hogy a folyósítás ne történjék meg napokon belül. Úgyhogy összességében kijelenthető, hogy bármi dolgok is történtek az elmúltak napokban Párizsban, különösen Jean Fessart körül, mostanára minden elrendeződni látszik. Aggodalomra semmi ok: végezze mindenki a munkáját, és teljesítse a kötelességét a legjobb szándékai szerint, mindannyiuk örömére és becsületére.

Ezekkel a szavakkal bocsátotta útjára a nagytekintélyű Augustin Guillain Jean Fessart, aki megkönnyebbülve hagyta el a Szajna-parti házat. Persze, az emberről nem vész el nyom nélkül a teher, hiszen itt van mindjárt a kölcsön, amit törlesztenie kell. Ám Istennek hála, a lózsai ügyei jó irányba haladnak: a St. Victor-apátság vezetői beleegyeztek abba, hogy a menthetlennek bizonyult, összedőlni készülő épület helyébe a kőművesek újat emeljenek, és hajlandóak ennek a magasabb költségét is megfizetni. Így aztán Augustin Guillainnek akár igaza is lehet: ha nem is került minden a helyére, ám a lehetősége fennáll annak, hogy minden menjen tovább a megszokott, rendes úton.

Jean Fessart arra készült, hogy átkeljen a Szajna közepén lévő szigetre, hogy onnét továbbhaladva igyekezzék a Saint-Victor-apátság felé. A folyó partján ekkor kisebb csődületet látott. Szó nélkül elhaladt volna mellett, azt gondolván, megint valami falragasz körül folyik a huzavona, ám odapillantva észrevette, hogy egy testet rángatnak elő a vízből. A test már erősen fölpuffadt, jelezve, hogy az illető több napja halott lehet. Jean Fessarton erőt vett a kíváncsiság, s közelebb ment szemrevételezni a történeteket.

Néhány polgár a többiek biztatása és figyelme közepette a folyóparton kiterítette a földre a halottat, akiben Jean Fessart a fölfújódott arc és a rettenetes csonkítás ellenére Kolosy Gáspárt ismerte föl. A magyarnak valaki össze-vissza szabdalta az arcát, továbbá mindkét kézfejét, valamint lábfejeit többől metszették le. Más seb nem látszott a holttesten, úgyhogy olybá tűnt, hogy Kolosy Gáspár halálát az okozta, hogy gyilkosa (vagy gyilkosai) ezekkel a rettenetes sebekkel dobták a vízbe, ahol aztán kivérezve megfulladt. Ruháinak nagy része leázott róla, és ahogy valaki egy mozdulattal lerántotta a szakadozott inget, a holttest körül csoportosulók egyszerre bösz és diadalittas kiáltásokban törtek ki: íme, megint itt van egy a Láthatatlanok közül, aki Istennek hála, már semmilyen gonoszságot nem művelhet a párizsiakkal. Jean Fessart áthajolt a vállakon, és látta, hogy Kolosy Gáspár nyakában egy láncon ovális alakú

medál fityeg. Ugyanolyan medál, mint amelyet Aramis Mercuriuson talált: kis aranylemez, rajta kereszttel, közepén rózsával.

Egy izgága, alacsony férfi bukkant elő, aki sebesen pörgő nyelvvel elhadarta, hogy ez a vízihulla egy folyóból kihalászott boszorkány, a boszorkányok pedig a vízpróbát követően is a máglyán végzik. A Rue de La Montelleire egyik könyvkereskedése előtt most is parázslott a rózsakeresztes könyvekből összehordott tűz. Az izgága, alacsony férfi sebes beszéde meghallgatásra talált: a néhai Kolosy Gáspárt együttes erővel megragadták és elindultak vele a máglya felé. A „Boszorkány! Boszorkány!” kiáltásokat hallván kíváncsi fejek jelentek meg a környező ablakokban és a mellékutcából is áramlani kezdtek az emberek. Jean Fessart egy pillantást vetett Augustin Guillaín házára, ám a nagytekintélyű kőművesmester ablakait zárva találta. Akkor megfordult, és elindult a Notre-Dame felé.

Harmadik rész

A MESTER (1623-1661)

25.

Sokan azt gondolják, hogy az emberek akkor ülnek le elmesélni az életüket, ha érzik annak végét közeledni. Én a magam részéről nem hogy ilyesmit nem érzek, de öregnek se tartom magam. Viszont pár hónapja a sokadik estét töltöm azzal, hogy visszaemlékezem életem eddigi negyvennégy esztendejének történéseire. Aztán amikor heteken keresztül estéről estére újra meg újra a múltamon merengtem, elhatároztam, hogy nem hagyom az emlékeimet veszendőbe menni: tollat és papírt ragadtam, és elkezdtem megírni életem történetét.

Szeretek írni. Mindig szerettem, még ha igazából kevésszer is nyílt alkalmam ezt gyakorolni. Korán megismertem a betűket: a nővéreim hamar megtanítottak írni-olvasni – talán úgy voltak vele, ha már a beszédre nem vagyok képes, legalább leírni tudjam azt, amit mondani akarok. Hat-nyolc éves lehettem, amikor apám irgalmatlanul elvert azért, mert teleírtam néhány könyvének lapjait. Egész pontosan három könyvről volt szó, ami egyeseknek nem nagy szám, ám három könyv soknak tűnhet ott, ahol kevés van belőle.

Igen, apámnak voltak könyvei, nagy ritkán olvasott is belőlük, bár az olvasással igen lassan haladt. A mutatóujjával követte, merre jár az oldalon, amit én, ha módomban állt, meglestem, és mindannyiszor azt tapasztaltam, hogy gyorsabban olvasok nála. Ennek örültem, mert folyton úgy éreztem, hogy az apám nem szeret engem, én pedig végre találtam valamit, amiről azt gondoltam, hogy arra nem csak én lehetek büszke, hanem ő is. Íme, itt a bizonyosság, hogy igenis van bennem szerethető. Egy napon ezt nem is tudtam magamban tartani, és amennyire képes voltam rá, elmondtam neki, hogy láttam, miként olvas, és én annál sokkal gyorsabban olvasok. Akár meg is tudom neki mutatni – tettem hozzá –, persze, nem úgy, hogy hangosan felolvasok, hanem hogy hozzá hasonlóan a mutatóujjammal követem a sorokat; üljön le és nézze meg. Mikor a mondandómnak nagy nehezen a végére értem, apám irgalmatlanul elagyabugyált. Ütötte a testemet, a fejemet, ahol ért, és közben azt rikoltozta: hogy képzelem, hogy utána leskelődöm, mi több, vele kapcsolatban bármit szóvá teszek.

A verés apám dolgozószobájában történt, a könyvespolc előtt, ahol apám az építészeti rajzait és a lócsi pénzügyi papírjait tartotta. Hiába töröm a fejem, nem tudom már megmondani, melyik verés volt előbb: ez, vagy netán amaz, amikor azért kaptam ki, mert összefirkáltam apám három könyvét. A bennük lévő üres oldalakra, sőt azokra is, ahol egy-egy fejezet végén vagy elején csupán fél oldalra került nyomdafesték, magam fabrikálta történeteket róttam. Alkalmas papírt nem találtam, illetve ha kerestem volna, akkor találtam volna, ám úgy gondoltam – apám indulatait ismerve bizonyára joggal –, hogy jobb, ha a könyveken élem ki íráskényszeremet, mint ha az építészeti rajzokat és a terveket használnám erre. Levettem három könyvet a polcra, azokat, amelyeket apám a többi, egyébként szigorú rendben egymás mellé állított kötet tetején tartott (föltehetően azért, mert azokat többször olvasta), és azokba írkáltam. Arra tisztán emlékszem, hogy délután volt: lehasaltam a padlóra, kinyitottam a könyvet, bal kezembe fogtam az asztalról elcsent írópalcát, és elkezdtem írni. Olyan sokat írtam, hogy görcsbe állt a kezem. Nincsenek meg már ezek a kötetek, így hát nem tudom most ide följegyezni, mit róttam beléjük, ám az bizonyos, hogy gyerekkoromban történeteket találgattam ki régi idők lovagjairól, királyairól és hercegkisasszonyairól, olyanokról, akiről olvashattam apám egy-két könyvében is, úgyhogy föltehetőleg aznap is róluk írtam.

Annyira belemerültem, hogy észre sem vettem, hogy besötétedett, és apám hazajött. Egyszer csak ott állt fölöttem, rám ripakodott, hogy mit csinálok, s olyan vészjóslóan csengett a hangja, hogy azonnal elpityeredtem. Persze, azzal már a kezdet kezdetén, amikor fogtam a három – egyébként számomra ismeretlen nyelven íródott – könyvet meg az írópalcát, tisztában voltam, hogy tilosban járok, de az íráskényszer erősebbnek bizonyult. Mindenesetre pontosan

az történt, amit vártam: apám elvette a könyveket, kivette a kezemből az íróeszközt, és míg én remegve a padlón kuporogtam, megnézte a firkálmányaimat. Aztán szó nélkül elkezdett verni. Megjegyzem, ezt jogosnak találtam: nem tiltakoztam ellene, és magamban sem háborogtam. Ennél sokkal rosszabbul esett az a verés, amelyet akkor kaptam, amikor elárultam apámnak, hogy gyorsabban olvasok nála. Azt reméltem ugyanis ettől a bejelentéstől, hogy apám haragja valamelyest enyhül irántam – nem, nem jó itt haragot emlegetni, hiszen apám egész biztosan nem haragudott rám, inkább azt mondanám, hogy nem tudott mit kezdeni velem. Úgy tekintett reám, mint koloncra a nyakán, teherre a lelkén, lévén, hogy nem olyan lettem, amilyennek szeretett volna, és hiába a két gyönyörű leány, ha a fiúgyermek nem tudja követni apja lépteit. Azt reméltem, ha apám rájön, hogy igenis van valami, amiben jó vagyok – például az olvasásban –, akkor másként néz majd rám, és nem fogom érezni azt, hogy bármerre téblábolok, folyton útban vagyok neki.

Csalódnom kellett. Apám nemcsak megvert, ordított is velem. Feküdtem a földön, egyszerre nyűszítettem a testi és lelki fájdalomtól. Hallottam, hogy odakünn, a csukott ajtó mögött fősorakoznak anyám és a nővéreim (Pierre Morin akkor már nem élt), de nem jöttek be, szó nélkül hallgatták apám ütlegeit és a jajgatásomat. Aztán az ütlegezés félbeszakadt, apám ott hagyott a dolgozószoza padlóján, és kiment a konyhába. Kicsivel később bejött az anyám, és megkérdezte, mi történt. Szíjogva-zokogva megpróbáltam neki elmondani a verés okát, ám azt hiszem, nem nagyon értette meg, mivel felindult állapotban mind a mai napig még annál is nehezebben beszélek, mint általában, úgyhogy mondandóm feléig se jutottam, amikor anyám főlshólított, hogy nyugodjak meg és tanuljak a büntetésből. Azzal magamra hagyott, s a nővéreimmel együtt apám után ment a konyhába.

Mielőtt azonban valaki ezek alapján rossz véleménynyel lenne az apámról, sietve elmondom azt is, hogy néhány nappal eme nagy verés után apám lerángatott arról a konyhai székről, ahol a tűzhely mellett rendszeresen üldögéltem, bevezetett a dolgozószozájába, leültetett, és elkezdett hozzám beszélni. Ritkaság volt az ilyesmi, hiszen apám többnyire került a társaságot, volt, hogy napokon keresztül egy szót sem szólt hozzám; úgyhogy mindjárt sejtettem, hogy amit mondani akar, annak jelentősége van. Így is volt – apám közölte, hogy régóta látja rajtam, hogy vonzódom a könyvek és az olvasás iránt. Ellenben véget kell vetni annak, hogy mindenfélét össze-vissza olvasok. Gyöngé alkatom és beszédhibám lehetetlenné teszi, hogy a mesterségét kövessék, mi több, átvegyem a helyét az általa irányított kőműveslőzsiban. (Ezt egyébként különösen fájlalta azóta, hogy a velünk élő és apám által valóban a fiaként szeretett Pierre Morin még hétéves korom előtt lezuhant egy állványról és meghalt.) Ám az se megoldás, hogy naphosszat a konyhában gubbasztok, vagy a dolgozószozában kutatok az ő könyvei és a papírjai között. Itt tiltakozni akartam, hogy a papírjaihoz egyáltalán nem nyúltam, azonban apám nem engedett szóhoz jutni: közölte a döntését – tanulni fogok. Nem iskolában, mert arról a beszédem miatt szó sem lehet; az iskolatársaim állandóan gúnyolnának, és a tanítók sem várnák meg a feleleteimet. Neki elég sok elfoglaltságot adnak a lőzsi ügyei, arra viszont talán még tud időt szakítani, hogy esténként egy-két órát törődjön velem. Úgyhogy ő fog tanítani, és azokra az órákra vagy napokra, amikor nincs idehaza, leckét fog földadni, amit aztán, úgy készüljek, keményen számon kér.

Így is történt. Iskola híján apám tanított éveken keresztül. Olvasási sebesség ide vagy oda, apám igen művelt és okos ember volt, amiben nincs semmi meglepő, hiszen egy lőzsi vezetését nem bízzák akárkire. A geometrián és az építészetén kívül más tudományokhoz is értett, legalábbis annyira, hogy alapszinten megismertesse velem azokat is. Ha valamit nem tudott, akkor hozott könyveket, és együtt néztük ki belőle. Nem haladtunk túl gyorsan, hiszen apám gyakran későn érkezett haza, és volt, hogy míg vacsorázott, közben kérte rajtam számon a leckét. Én viszont nagyon élveztem minden egyes így eltöltött esti órát – bár hosszú időbe tellett, mire elmakogtam a megtanultakat, apám, ha olykor összevont szemöldökkel és fej-

csóválások közepette is, többnyire végighallgatott, s én valamelyest kárpótolva érezhettem magam azokért az éveket, amikor csak téblábolni tudtam a lábai körül.

Noha összehasonlításra nem volt módom, bizonyára lassabban haladtunk a tananyagban azoknál, akik rendszeren jártak iskolába, hiszen apám elfoglaltságai miatt időnként maradtak ki napok, és az az esti egy-két óra sem mondható soknak. Mindezt ellensúlyozta a lelkesedésem. Ha nem volt otthon, akkor is rendszeresen elővettem apám könyveit, és kiolvastam valamennyit töviről hegyire. Olyan sokat böngészgettem őket, hogy ha becsukom a szemem, még ma is látni vélek belőlük magam előtt néhány lapot. Arra is határozottan emlékszem, hogy ama bizonyos három, idegen nyelven írott könyvet, amelyeket történetekkel firkáltam össze, nem találtam többé. Nem tudom, apám mit tett velük: kidobta, elégette, vagy elrejtette őket, mint ahogy nem tudom azt sem, hogy miket tartalmazhattak. Vékony, kicsi kötetecskék voltak, cirádás betűkkel, éjfékete borítóval. Velük együtt nyoma veszett kora gyerekkorom legrégebbi írásos emlékeinek is.

Az olvasáson és a tanuláson túl is folytattam a történetek gyártását, bár többnyire lusta voltam őket lejegyezni. Talán ezen lustaságom miatt nem lett belőlem író, hiszen noha most is itt lapul az asztalfiókomban pár kötegnyi kézírásos történet; sokkal több lehetne belőlük, ha vettem volna a fáradtságot minden egyes ötletem lejegyzésére. Gyerekkorom jelentős része álmodozással telt: amikor nem tanultam, ültem a konyhában, a tűzhely mellett, s miközben mindenki azt hitte, hogy bambulok, valójában egy másik helyre és másik időbe képzeltem magam. Nem emlékszem, pontosan mikor teremtettem meg magamnak ezt a világot, melyben nemes lovagok és királyok küzdenek meg egymással magasztos eszmékért, és csodás szépségű úrhölgyek kegyeiért. Ennek a világnak természetesen én voltam a főszereplője, hol nemes lovag, hol bölcs uralkodó képében, és természetesen ebben a világban semmiféle testi hibával nem kínlódtam: bármely fegyver forgatásához volt elegendő erőm (mely fegyvert persze nem a bal, hanem a jobb kezemben fogtam, úgyhogy nem szólhatott rám senki), és ami a legfontosabb – hiba és zökkenők nélkül beszéltem. Néha, ha a ház valamely távolabbi pontján bolyongtam, és úgy gondoltam, hogy nem hall senki, ezeket a történeteket nem csak kitaláltam, hanem el is játszottam, és csodálkozva vettem észre, hogy az általam alakított bölcs uralkodó képes órákon keresztül is folyékonyan beszélni. Úgyhogy ezen fölbuzdulva nagy és lelkesítő beszédekkel intéztem a népemhez; ám lelkesedésem azonnal csökkent, amikor azt tapasztaltam, hogy hiába kíséreltezem mások – anyám vagy a nővéreim – előtt hasonló beszédekkel, olyankor mindig megakad a nyelvem.

Történeteimet apám egy-két könyve ihlette. Az ő dolgozószobájában olvastam először a templomos lovagokról, ezen olvasásélményeimet szőttem tovább. Álomvilágom hosszú éveken keresztül velem maradt: a kolostorban is szívesen ábrándoztam ezekről a dolgokról, és időnként, ha volt türelmem vagy kedvem hozzá, följegyeztem egynémely ily módon kitalált történetet. Ezek a följegyzések elvesztek, és csupán pár kötegnyi maradt meg azokból is, amelyeket már felnőtt fejjel, egy-egy üres téli estén vettem papírra. Soha nem is mutattam meg őket senkinek, leszámítva Anne-t, a feleségemet, valamint Elias Ashmole urat. Ám egyikük sem alkotott róluk véleményt. Anne egyrészt az elfoglaltsága miatt, valamint azért, mert nemigen járatos sem az írásban, sem a lovagok világában. Ashmole úr pedig, hiába olvastattam el vele egy-kettőt, nem mondott semmit, még annyit sem, hogy tetszettek-e neki vagy sem.

Gyerekkorom nagy részét tehát a családi házban, a tűzhely melletti széken, esetleg a dolgozószobában töltöttem. Aki ismert, leginkább szerencsétlen, beteg gyereknek tartott, beleértve a családomat: sem apám, sem anyám nem tudták elképzelni, merre vihet majd az utam ilyen nehézkes beszéddel. Ennek ellenére apám sok időt áldozott a tanításomra; bár azt nem tudom eldönteni, hogy ezt a jövőmre tekintettel tette-e, avagy azért, mert azt akarta látni és láttatni, hogy fogyatékoságom ellenére én is képes vagyok valamire. (Esetleg magában vezekelt

ekképpen amiatt, mert életem első esztendeiben nem törődött velem.) A nővéreim szerettek és sokat foglalkoztak velem, ők tanítottak meg írni és olvasni is. Később az ő idejük és életük nagy részét az udvarlók töltötték ki, férjhez is mentek, én pedig napközben többnyire egyedül maradtam a házban anyámmal. Akkor már, ahogy említettem, Pierre Morin sem élt, apám pedig nem fogadott maga mellé több kőművestanítványt. Emlékszem, nem jártak jó idők az általa vezetett lózsira: mintha valaki elátkozta volna őket, sorba jöttek egymás után a halálos balesetek, így hunyt el például kevéssel Pierre Morin után a Robert Marquelet nevű felügyelő is, aki apám helyetteseként dolgozott. Ráadásul apámat egy kölcsön is nyomasztotta, ami miatt össze kellett húznunk magunkat, és lehetőség szerint csökkentenünk a háztartás költségeit. A többiek persze azt hitték, hogy én a tűzhely mellől bambulva nem veszek észre ebből semmit, ám ez egyáltalán nem volt igaz; zsenge korom ellenére tisztában voltam azzal, hogy mi történik körülöttem, s észrevettem a bajokat és a gondokat.

Miután a nővéreim férjhez mentek – mindkettejüket egy-egy kőművesmester vette el, egy másik lózsiból, amely aztán idővel két lózsi egyesülését vonta magával –, én is többet mozdultam ki a lakásból. Anyám időnként engem küldött el vásárolni. Ilyenkor rendre némának tettettem magam. Hamar rájöttem ugyanis, hogy a némákat ugyan lesajnálják, ám nem röhögnek rajtuk, mint a dadogókon. Így aztán ha mutogattam, és azt játszottam el, hogy nem hogy nehezen, de egyáltalán nem tudok beszélni, bár gyakran félrelökdöstek az utánam jövők, azért mindig kiszolgáltak a boltokban, és meg is tudtam értetni az eladókkal, hogy mit akarok. Ezen módszert aztán olyankor is alkalmaztam, amikor nem bevásárlás végett hagytam el a házat, hanem mert egyszerűen levegőzni akartam – látni az utcát, az embereket, a várost. A kortársaim soha nem érdekeltek: soha nem vonzottak a gyerekjátékok, és később sem éreztem vágyat arra, hogy velem egyidős fiúkkal rohangásszak vagy birkózzam. Amikor nem olvastam vagy nem merültem el a kitalált világomban, akkor abban leltem örömet, hogy bámultam a felnőttek életét. Rájöttem arra, hogy ha mindenütt némának tettettem magam, beszéd nélkül is egész jól elboldogulok az utcán. Tizenhárom-tizennégy éves koromtól fogva sok időt töltöttem azzal, hogy a városban barangoltam. Időnként átmentem a Szajna másik oldalára is, és megbámultam az egyetemet, sajgó szívvel gondolva arra, hogy én ide a rossz beszédem miatt soha nem járhatok. Más alkalmakkor a Louvre környékén lófráltam, és vártam, hogy megpillantsam a királyt vagy Richelieu bíborost.

Világosan emlékszem arra a napra, amikor anyám szokás szerint bevásárolni küldött, és én szokás szerint kitérővel mentem a piacra. Betévedtem abba az utcába is, melyben már máskor is jártam, és ahol azokat a lányokat szoktam megbámulni, akik vagy az ablakból kikönyökölve mutatták a mellüket, vagy a kapualjban, a szoknyájukat fölhajtva elővillantották a bozontjukat. Ahogy lassú, megfontolt léptekkel bandukoltam a lehajtott fejű, sietve távozó férfiak között, ezúttal is szölongattak a lányok, s én egyszer csak azon kaptam magam, hogy egészen közel megyek az egyikhez, olyannyira közel, hogy nem csak a szörszálaít láttam tisztán, hanem éreztem a szagát is. Fiatalt, bár nálamnál idősebb, szemrevaló leányzó volt. Rám mosolygott, majd határozott mozdulattal kézen fogott és bevezetett a kapualjból a házba. Kábultan követtem, és hagytam, hogy egy penészes falú, ütött-kapott szobába érve letolja a nadrágomat. Megragadta ágaskodó vesszőmet, nevetett, és azt kérdezte, mennyi pénzem van. Megfelelkezve arról, hogy az utcán néma vagyok, próbáltam elhebegni, hogy a piacra igyekszem, anyám vásárolni küldött, ám a lány mutatóujját az ajkaimra szegezte, aztán, továbbra is mosolyogva, letolt nadrággal egy koszos, foltokkal borított, szakadozott ágyra döntött, majd fölhajtotta a szoknyáját, és rám ült.

Az egész igen rövid ideig tartott. Még akkor is kábult voltam, amikor a lány kiforgatta a zsebeimet, és kiszedte belőlük az összes érmét, amelyeket anyám bevásárlásra adott. Zúgó fejjel, vörös arccal támolyogtam le az utcára, egyszerre kerített hatalmába a szégyenérzet és valamiféle értetlen büszkeség. Otthon a szokásosnál is nehezebben forgó nyelvvel adtam elő,

hogy a piacra menet bevonszoltak egy kapualjba, és elszedték az összes pénzemet. Anyám összevont szemöldökkel végighallgatott, azután megcsóválta a fejét, adott megint pénzt – kevesebbet, mint az előbb –, és a lelkemre kötötte, hogy most másik úton menjek. Megfogadtam, nemcsak neki, hanem magamnak is.

Ennek ellenére innentől fogva hébe-hóba fölkerestem azt az utcát. Persze, minden egyes alkalommal nem mehettem haza azzal a mesével, hogy kiraboltak, úgyhogy hol otthon magasabb árat hazudva a visszajárót tettem el magamnak a bevásárlások után, hol elgurult garasokat gyűjtöttem, hogy legyen mit adnom a kiszemelt lánynak. Anyám egy idő után érezhetően tudott a dologról, de soha nem szólt erről egy szót sem. Sőt: amikor nagyon vakaróztam, ollót adott, hogy vágjam le a szőrömet, és ha a vakarózás jobban kiterjedt, zsírt nyomott a kezembe, hogy azzal kenegessem töviről hegyire magam. Én ezeket általában lesütött szemekkel, vörösen égő arccal fogadtam, és közben nagy hálát éreztem anyám iránt.

Mindezekkel együtt azt kell mondanom, hogy életem első tizenöt esztendejében burokbán töltöttem. Ezt a burkot egyfelől a családi ház képezte, másfelől az általam elképzelt és megálmodott lovagi világ. Ezen idő alatt vajmi kevésbé jutottak el hozzám a külvilág dolgai. A szüleim rejtegettek, mint általában azokat a gyerekeket, akik fogyatékkal születtek, és akikről nem szeretnék, hogy általuk a szájára vegye nemcsak őket, hanem az egész családot is a külvilág. Apámhoz gyakran jöttek látogatók: hol kőművesek, hol előkelő emberek. Én az ilyen alkalmakkor meghúzódtam a székemen, a tűzhely mellett, és füleltem. Tőlük értesülhettem ugyanis elsősorban arról, hogy mi történik odakünn, a ház falain túl, és az ekkori beszélgetések nyomán igyekeztem képet nyerni a világ dolgairól. Közben rettegtem attól, hogy valaki, aki még nem járt nálunk és nem tud rólam, megszólít, megkérdi a nevemet, meg esetleg valami mást is, hogy például én is kőműves szeretnék-e lenni. Ha hébe-hóba ilyesmi történt, belevörösödtem a válaszba, levegő után kapkodtam, ráztam a fejem, és közben néztem apám szomorú arcát a csodálkozó vendégek között. Aztán mire nagy nehezen eljutottam a nevem kimondásáig, a látogató le is mondott arról, hogy többet megtudjon rólam. Amit látott és hallott, az épp elég volt neki. Számomra pedig minduntalan bőséges tanulsággal szolgált apám egyszerre dühös és szomorú tekintete. Bár soha nem mondta, ilyenkor mindig eszembe jutott, hogy a nehéz beszédemmel talán károkat okozok, hiszen az emberek bizonyára nem szívesen jönnek egy olyan házba, ahol beteg gyerek lakik. Betegséget ugyanis könnyűszerrel el lehet kapni, sőt (mondták egyesek) az efféle dolgokat az is okozhatja, hogy rontás vagy átok ül a házon, amit senki nem szeretne hazavinni. Így hát a különféle látogatások alkalmával igyekeztem minél jobban visszahúzódni, láthatatlanná válni, és nem rontani apám helyzetét.

Onnantól fogva, hogy egyre többet jártam bevásárolni, egyszeriben megnyílt előttem a világ. Mert bár az utcán némának tettettem magam, süket azért nem voltam, sőt igyekeztem minél többet meghallani, fölfogni és megérteni. Ez abban az időben történt, amikor Franciaország belépett a német földön zajló nagy háborúba. Mégpedig a protestánsok oldalán. Richelieu bíboros úgy vélte, a franciáknak a Habsburgok a legfőbb ellenségei, akik – noha katolikusok – gonoszabbak az ördögnél is, ezért ellenükben válogatás nélkül mindenkit meg kell segíteni. A bíboros protestáns országokkal kötött szövetséget, köztük Angliával, mely korábban a francia nép legfőbb ellenségei közé tartozott, úgyhogy a velük való barátságot a párizsiak nehezen vették tudomásul. Folyt is vita az utcákon mindenfelé: egyesek a bíborost szídták, amiért összeállt az angolokkal, mások viszont azt mondták, hogy Richelieu-nak igaza van, inkább az angolok, mint Ferdinánd császár, aki egyébként a győzelmei okán annyira fölfuvalkodottá vált, hogy mostanában korábbi hívei, a német fejedelmek is egymás után fordulnak ellene. Itt az alkalom tehát, végre legyőzhetjük a Habsburgokat, és ha ebben a háborúban az angolok is velünk vannak, ám legyen, nincs ezzel semmi gond. Mint ahogy azzal sincs, hogy a szintűgy

protestáns svédekkel is szövetséget kötünk, akik ráadásul rendre szétverik a Habsburgok hadait.

Engem a hadi események taglalásánál jobban érdekelt az, amit a királyról hallottam. Az már korábban a tudomásomra jutott, hogy őfelsége nevében Richelieu bíboros intézi Franciaország ügyeit. Ám ennek mindaddig nem ismertem az okát, amíg utcai szóbeszédéből és pletykákból ki nem füleltem, hogy a király beteges, gyöngé alkat, köszvény kínozza, és túl azon, hogy az örökös nem akar megfoganni – már miért is akarna, mondta valaki egy hentesüzlet előtt, amikor a király, már ha nagy ritkán megkeményedik a fasza, a felesége helyett rendszerint az egyik apródjával baszik –, őfelsége dadog. Olykor alig érteni, amit mondani akar, hebeg összevissza, a nyelve megbicsaklik, képtelen elejétől a végéig hiba nélkül elmondani egy mondatot. A bennfentesek azt is tudni vélték, hogy gyerekkora óta ilyen: apja, a szeretve tisztelt Henrik király egyszer állítólag nagyon elverte, azóta beszél nehezen. Mindezeket hallván én egyrészt módfelett csodálkoztam (hiszen mindaddig el se tudtam volna képzelni, hogy egy király is részesülhet verésben, az én világomban, a kitalált történeteimben ilyesmi nem fordulhatott elő), másrészt olyannyira megörültem őfelsége dadogásának, hogy alig bírtam leplezni hirtelen támadt boldogságomat. Próbáltam arcomat a ruhám mögé rejteni, nem akartam, hogy lássák, fülig ér a szám. Hallatlan megkönnyebbülést éreztem: ezek szerint mások is vannak, akik nehezen beszélnek, mások is küzdenek a mondatokkal, és másoknak is fönnakad az ajkán a szó – ezt persze már korábban is sejtettem, azonban íme, megvan a bizonyosság is, ráadásul hogy valaki ilyen beszéddel király is lehet, az egészen elkápráztatott. Apám ellenében, az az igazság, én nem nagyon foglalkoztam a jövőmmel, azzal a tudattal töltöttem mindennapjaimat, hogy ilyen vagyok, és majd csak lesz valami; örültem, hogy ehetek, ihatok – s ha van némi aprópénzem, eljárhatok a lányokhoz abba az utcába –, olvashatok és tanulhatok, ám nem igazán érdekelt, hogy ezeken túl mi vár rám. A hentesüzlettől hazafelé menet azonban egyszeriben tervezgetni kezdtem. Ha Lajos őfelsége is nehezen beszél, akkor miért baj, hogy én is dadogok? Ki tudja, talán valamilyen úton-módon a király közelébe kerülhetek, és akkor ő is megbizonyosodhatna arról, hogy vannak hozzá hasonló emberek; ebbéli örömeiben pedig akár még valami csinos tisztséget is adományozhat nekem.

Azokban a napokban alig törődtem a kitalált lovagjaimmal, helyettük a királyról és az udvaráról álmodoztam. Merész terveket szőttem arra vonatkozóan, hogyan juthatnék be a Louvre-ba, hogyan találkozhatnék és ismerkedhetnék meg őfelségével, hogy aztán ő a bizalmába fogadjon és kinevezzen miniszterének. Olyanokról ábrándoztam, hogy például meglessem, amikor kikocsikázik, utánafutok, fölkapaszkodom a hintóra, és bemutatkozom. Még az se baj, hogy nem tudom kimondani a nevemet, ő egyből észre fogja venni, mi a helyzet, megállítja a kocsit, maga mellé ültet, és onnantól fogva sima az út. Az ehhez hasonló ábrándozásban az sem zavart túlságosan, hogy a király évtizedekkel öregebb volt nálam, de ami a legfontosabb: az országos ügyekbe semmi beleszólása nem volt; élete leginkább abból állt, hogy járta a palotáit, amelyekben aztán udvaroncai a legkülönfélébb szórakoztatási módokat találták ki, csak hogy lekössék valamivel az idejét és a figyelmét, és ne vonják magukra a haragját amiatt, mert unatkozik. Hiába XIII. Lajos ült a trónon, Franciaország gyeplőjét Richelieu bíboros tartotta és fogta magához olyan szorosan, hogy őfelsége öccsét, a trónörökös Gaston herceget sem engedte még hozzáérni sem. Egyszóval a király nem sok vizet zavart, és amikor évtizedes meddő házasság után a királyné váratlanul megfogant – Gaston herceg nagy bánatára –, szerte Párizsban, sőt egész Franciaországban az emberek nagy tétékben hajlandóak lettek volna fogadni arra, hogy nem Lajos az apa, hanem vagy Richelieu bíboros, vagy az ő pártfogoltja, egyben kijelölt örököse: Mazarin.

Az a hír tehát, hogy a király dadog, engem egy időre megnyugvással töltött el. Ez azonban nem tartott sokáig. Tizenhat esztendő voltam: ez volt az az év, amikor francia csapatok megszállták Lotharingiát, és Franciaország immáron tényszerűen is beszállt a Németországban

zajló háborúba. S ugyancsak ez volt az az év, amikor az én víg párizsi napjaim egyszeriben minden előzmény nélkül véget értek. Nem számítottam rá, hogy hirtelen óriásit fordul az életem, nem is számíthattam, hiszen ennek előjele nem volt: apám rendületlenül intézte napi ügyeit (melyek egyébként megsokasodtak azután, hogy az általa vezetett kőműveslőzsi – nem kis részben nővéreim házasságainak köszönhetően – egyesült egy másikkal), már a tanításommal se nagyon törődött (amit én annak tudtam be, hogy föltehetőleg megtanultam mindent, ami az élethez szükséges); anyám többnyire otthon tartózkodott; én meg hol olvastam, hol írtam, hol ábrándoztam, hol összeszorított ajkakkal jártam Párizs utcáit, és bámultam az embereket, a világ dolgait. Aztán ez az egész egy csapásra kifordult a helyéből, az életem egyik napról a másikra fölborult, és soha nem lett többé olyan, mint azelőtt.

Mindaddig egy percre sem tettem ki a lábam Párizsból. Ez persze a szó szoros értelmében véve nem igaz, hiszen előfordult, hogy csatangolásaim során a városfalakon kívülre merészkedtem, és eljutottam a legközelebbi majorságokig. S az is előfordult nagy ritkán, hogy ételt vittem apámnak valamelyik falakon túli építkezésre, ahol jobbára különféle apátságok összedőlni készülő melléképületeit állították helyre. Ám mindezzel együtt elmondható, hogy életem első tizenhat esztendejét kizárólag Párizsban töltöttem. Abban a városban, amelyet azt követően csupán egy ízben volt szerencsém egy rövid időre újra látni, azóta viszont nem tettem be oda a lábamat. Mégis, mindmáig igen elevenen él az emlékezetemben: be sem kell csuknom a szemem ahhoz, hogy lássam magam előtt a Notre-Dame csonka tornyait, a Bastille komor épületét, a Temple szűk, lószaros utcáit az újonnan épült palotákkal, a lökdösődő embereket, a király színpompás ruhába öltözött testőreit, a nemesurak zsúfolásig cicomázott hintajait a Louvre körül; és ahogy mindezeket földízelem, már érzem is a Szajna bűzét – amellyel talán csak a kurváim szaga vetélkedett –, hallom a szűk utcában elakadt szekeresek méltatlankodását, a gúnyos párizsi kacajt, a pletykákat, és a nemeskisasszonyok játszadozásának hangjait a Tuileirák felől. Nem mondom, hogy mindez hiányozna, hiszen a városi kosz és a mocskok nem hiányzik az embernek, ám Párizs gyermekkorom legmeghatározóbb része volt, és hiába volt eme gyermekkor boldogtalan, keserűdes, könnyfacsaró emlékek törnek fel belőlem, amikor Párizsra, vagy egyáltalán, a városi nyüzsgésre gondolok.

Tizenhat esztendő voltam tehát, mikor egy este apám egy szerzetessel állított haza. Amikor megpillantottam a frátert, nem tulajdonítottam túl nagy jelentőséget neki, máskor is előfordult nálunk papi látogató. Egyes templomok és kolostorok olyan szegények voltak, hogy nem volt lehetőségük gondnokot tartani, ezért az egyház szolgálai maguk intézték világi dolgaikat. Apám persze az ő jószívűségével ilyenkor alacsonyra vitte a munkadíjakat, aminek köszönhetően híre ment, hogy ez a derék istenfélő kőműves a szegényebb templomoknak olcsón dolgozik, úgyhogy sorba érkezek a lózsihoz a megrendelések. Egyszer az ezen az estén is egy szerzetes jött el hozzánk, de mint rövidesen kiderült, ő nem a temploma építészeti ügyeit akarta nálunk intézni. Ez a bencés fráter engem jött megnézni, apám invitálására, aki ekkor már kész tervekkel volt a jövőmet illetően.

A bencés atya igen jóindulatúnak mutatkozott az irányomban, mosolygott, és azt kérdezte tőlem, mi a nevem. Ez nyilván próbaként szolgált, hiszen föltehetőleg már tudta, hogy ugyanúgy hívnak, mint az apámat. Persze, csak nagy nehézségek árán tudtam kinyögni, azt is csak részben: odáig jutottam, hogy Jean, a Fessart-ral már nem sikerült megbirkóznom, le is tettem róla, hogy kimondjam. A bencés továbbra is mosolygott, megdicsért a nevemért, mondván, nagyon jó, hogy Jeannak hívnak, hiszen a bencések egyik fő patrónusának is János a neve. Föl akartam vágni a tudásommal, s kérkedve megkérdeztem tőle, hogy melyik Jánosról van szó: Keresztelő Szent Jánosról, avagy Jézus azon tanítványáról, aki az egyik evangéliumnak a szerzője, netán arról a Jánosról, aki a Jelenések könyvét írta? Beletellett némi időbe, mire a kérdést ki tudtam magamból préselni, ám a fráter türelmesen végighallgatott, egy pillanatra se hervadt le arcáról a mosoly. Aztán bólintott, és közölte apámmal, hogy a rossz beszédem

ellenére valóban okos és olvasott ember vagyok. Apám megkérdezte a barátot, mit gondol, megfelelek-e. A barát habozás nélkül rávágta, hogy igen, Szent Benedek rendje örömmel fogad mindenkit, aki jó szívvel, igaz hittel és a lemondás örömével vezéreltetve áll közéjük.

A fráter rövidesen elbúcsúzott, ám előtte megáldott, és sok boldogságot és legfőképpen kitaratást kívánt a rám váró úthoz. Egyelőre nem értettem, miért, de valami már derengeni kezdett, ami aztán percekben belül bizonyossággá vált. Miután a szerzetes távozott, apám elém állt, és ellentmondást nem tűrő hangon közölte velem, hogy holnap indulunk Solesmesbe, ahol beköltözöm az ottani kolostorba, és beállok a bencések közé.

Solesmes kétnapnyi járóföldre van Párizstól, délnyugati irányba, a Sarthe folyó völgyében, egy Sablé nevű település közelében. Területét vastag falak veszik körül. A falak mögött magasodik a templomtorony, a templomépülethez tapad a többi épület, mind erős falakkal, apró ablakokkal, robosztus vonásokkal. Első nézésre várnak hinné az ember – amikor először megpillantottam, az a fura érzet tört rám, hogy már láttam valahol. Aztán pillanatokon belül eszembe jutott, hogy nem láttam sehol, ám ilyennek képzeltem álmvilágomban a bölcs lovagkirály várát.

Apám természetesen nem egy lovagvárba vitt el kétnapos zötykölődés után, hanem arra a helyre, amelyről úgy vélte, hogy a jövőmet jelenti majd. A kétnapos út során alig beszélünk. Én jószívrrel ki sem nyitottam a szájamat: szomorú voltam és megszeppent; úgy éreztem, hogy vagy tíz évvel visszaforgatták az idő kerekét, és én újra kolonc vagyok apám nyakán, folyton a lába alatt, ezért inkább elhoz ide, a falak mögé, hogy megszabaduljon terhétől. Apám is csak annyit beszélt, amennyi szükséges volt, és bár időnként rápillantottam, semmit nem tudtam leolvasni az arcáról, így hát csak magamban őrlődtem azon, hogy vajon mikor és miként juthatott erre az elhatározásra. Az utat persze akár érdekesnek is mondhatnám, abból a szempontból, hogy addig ki sem tettem a lábamat Párizsból, ám ebbéli érzéseimet jócskán elnyomta annak tudata, hogy megváltozik az életem, és bármi is történjék, ezután semmi nem lesz úgy, mint azelőtt. A Solesmesbe vezető út során kezdtem el először foglalkozni életem jövőbeli alakulásával, és bárhog is forgattam eme képzeletbeli képet, abba egy komor, szürke, vastag falú bencés apátság nem fért bele. Fájt, hogy búcsú nélkül kellett otthagynom Párizst és vele a megszokott mindennapjaimat, de a legjobban az lombozott le, hogy a saját életemről szóló hirtelen elképzeléseim nem estek egybe sem apám vélekedésével, sem a korlátaim adta lehetőségekkel.

A bencések több mint ötszáz éve élnek Solesmesben, ám egy ilyen roppant építmény olyan, akár a Notre-Dame: soha nem készül el, mindig van rajta építeni- vagy javítanivaló. Amint a szekerünk a kapussal való egyezkedés után begördült az udvarra, elsőként mindjárt kőműveseket pillantottunk meg, akik egy megroggyant belső udvari fal helyreállításán munkálkodtak. Ez némi örömmel töltött el, de mindjárt fájdalommal is, mert a kőművesek eszembe juttatták apám lózsiját, az építkezéseket, és velük együtt Párizst. Apámnak első dolga volt a kőműveseket üdvözölni: rögtön azt követően, hogy megálltunk és leszálltunk a szekérről, magamra hagyott, odament a mesterekhez, és miután kézjelekkel tudtukra adta kőműves mivoltát, beszédbe elegyedett velük. A beszélgetés nem tartott sokáig, apám kisvártatva visszatért hozzám, ám arca egészen másképp festett, mint utunk során bármikor: túlzás nélkül lehet mondani, hogy ragyogott. Kőműves testvéreinek közelsége akkora örömmel töltötte el, hogy egyszeriben feledte a rá váró feladat nehézségeit.

Az én aggodalmaimat viszont nem feledtette semmi. Sőt, amikor elindultunk az apátsági hivatali épület felé, olyan rosszullet tört rám, hogy úgy éreztem, egy tapodtat sem tudok továbbmenni. Mintha el akart volna nyelni a föld: imbolygott alattam a talaj, és én kétségbeesetten néztem menekvés után. Belekapaszkodtam egy vastag fa kérgébe, egész testem reszketett, s bár testi fájdalmam nem volt, kétrét görnyedtem valami láthatatlan, rám nehezedő tehertől. Apám rám rivallt, hogy azonnal induljunk tovább, odabent várnak – a kőművesek is kíváncsian pislogtak felénk, akárcsak azok a szerzetesek, akik az udvarban sétáltak, vagy tették a dolgukat. Aztán hirtelen elkezdtek potyogni a könnyeim; mit potyogtak, valósággal záporoztak, és immáron nem a görcsöktől, hanem a zokogástól reszkettem. Sírtam, úgy, mint évek óta nem, és nem törődtem azzal, hogy mások is látják, amint megsiratom percek alatt

szertefoszló gyerekkoromat. Apám dühödten elrángatott a fa mellől – erős ember volt, éreztem, ahogy ujjai páncélként fonják körbe vézna karomat –, egyetlen határozott mozdulattal fölállított, és vonszolni kezdett a hivatali épület felé. A zokogásom abbamaradt, s amikor rövidesen ott álltunk az apát úr előtt, már nem is hüppögtem. Elapadtak a könnyeim, és hosszú éveken keresztül nem is indultak meg újra.

Az apát úr vézna, beteges küllemű ember volt, apám óriásnak tűnt mellette. Halkan sugdolóztak, illetve jobbára apám beszélt. Én pár lépésnyire tőlük várakoztam, végre volt erőm fölemelni a tekintetem, és megnéztem az apát úr szobáját. Igen szegényes berendezése volt, néhány székből és egy asztalból állott, valamint pár könyvesszekrényből a fal mentén, ám ezek is jobbára vagy üresen tátogtak, vagy iratokkal voltak tele. Az apát úr asztala mögött, a falon, hatalmas, fából faragott feszület lógott, mellette egy kopottas festmény, mely – mint később megtudtam – Szent Benedeket ábrázolta. Az apát úr különben a Párizsban nálunk járt bencéshez hasonlóan igen szívélyesnek mutatkozott: miközben apám beszélt hozzá, időnként rám pillantott, kedvesen és biztatóan mosolygott. Aztán egyszer csak megkérdezte a nevemet – éppen nem figyeltem oda, Szent Benedek vonásait tanulmányoztam, úgyhogy amikor meghallottam a váratlan kérdést, azonnal rávágtam: „Jean Fessart”. Az apát úr bólintott, apám arcán pedig valamiféle megkönnyebbülés tükröződött. „Ugye tudod, hogy mi nagyon tiszteljük Szent Jánost?” – kérdezte nyájasan az apát úr, mire bólintottam, de nem kezdtem bele abba a kérdésbe, amelybe két nappal azelőtt Párizsban belebicsaklottam. Mindenesetre Szent János emlegetése némileg otthonos érzetet keltett, hiszen tudtam, hogy apám és a többi kőműves ugyancsak nagy tisztelettel vannak Szent János iránt – a lózsiban is szokták őt emlegetni, bár hogy melyiket, arról az ő esetükben sem volt tudomásom –, akárcsak azok a lovagok, akik egykor a Temple-ben éltek, és akiről olvashattam apám egyik könyvében is.

Az apát úr megkérdezte apámtól, hogy elhozta-e a nyilatkozatot. Apám egy papirost nyújtott át neki. Amikor az apát úr kibontotta, egy pillanatra láttam, hogy szép, cirádás hosszú szöveg volt rajta; nem tudom, apám mikor írhatta meg, de bizonyára nem az út során, sem azon az estén, amikor a bencéssel beállított. Az apát úr végigfuttatta rajta a tekintetét, majd közölte, hogy rendben van, engem pedig fölszólított, hogy vegyek búcsút apámtól. Mire bármit mondhattam volna, apám megelőzött, és azt kérdezte az apát úrtól, hogy hová tegye a szekéren lévő holmijaimat. „Vigye vissza Párizsba, Fessart mester” – mosolygott az apát úr, hozzátéve, hogy azokból a holmikból nekem itt semmire nem lesz szükségem, és egyébként is, Szent Benedek regulája tiltja, hogy a szerzeteseknek saját holmijuk legyen. Ruhát hamarosan kapni fogok, arra a két napra pedig, amit a vendégszobában töltök, megfelel a mostani viseletem is. Egyéb olyan dolgokra, amelyeket bitorolhatnék, itt úgyse lesz szükségem, minden, amit a kezembe veszek és amivel majd dolgozni fogok, közös, a testvéreimé éppúgy, mint az enyéimé. Apám láthatóan mondani akart valamit, végül nem szólt semmit, csupán annyit, hogy viseljem jól magam. Egy lépést tett felém, ám én nem mozdultam, meredten bámultam magam elé. Apám búcsút intett, majd elfordult tőlem, és elkészönt az apát úrtól. Kiment az ajtón, döngő léptekkel elindult a folyosón kifelé. Soha többé nem láttam.

Az apát úr csengetett az asztalán lévő kolompszerű csengővel. Kisvártatva egy fiatal szerzetes lépett be. Az apát úr – már korántsem olyan nyájasan, mint eddig – közölte vele, hogy személyemben növendékjelölt érkezett, Jean Fessart a nevem, vezessen a vendégszobába. A fiatal szerzetes meghajolt, aztán fölszólított, hogy kövessem. Az apát úrra pillantottam, ám ő akkor már az íróasztala mögött ült, és valamit írt: bizonyára a nevemet és érkezésem dátumát jegyezte föl. Rogyadozó léptekkel elindultam az ajtó felé. A fiatal szerzetes kikísért a folyosóra, ott elém vágott, és megint rám szólt, hogy menjek utána.

Elindultunk. Jó sokáig mentünk különféle folyosókon és emeleteken, az egyik lépcsőn le, a másikon föl. Én közben az épületet figyeltem – bár nem tudtam megjegyezni az utat, és hamarosan bele is zavarodtam annak számontartásába, hogy merre járhatunk, azt megállapítottam,

hogy minden szép és rendezett, nem csak kívülről, hanem belülről is. A falakat nemrégiben meszelhették, sehol nem láttam vakolatomlást vagy repedéseket, a folyosó többnyire tiszta volt, minden rendről és egyszerűségről árulkodott. Párizsban megszoktam, hogy a templomok zsúfoltak, telis-tele vannak díszítéssel, s mert soha nem jártam még szerzetesi épületben, most csodálkoztam annak szerénységén.

Végre elértünk a vendégszobához, amely, mint később rájöttem, a hivatali épület tözszomszédságában emelkedő szállásépület földszintjén volt. A következő két napot ebben a kietlen szobában töltöttem, melynek berendezése egy szétesőfélben lévő ágyból és egy ócska székből állott. A széken találtam egy bibliát, valamint a bencés rend Szent Benedek által írott reguláját – noha olvasásra nemigen volt lehetőségem, mivel fény alig jutott be az inkább lyukra emlékeztető piciny ablakon, ráadásul mindkét könyv latin nyelvű volt. Sem gyertyát, sem más világítóeszközt nem leltem a szobában, mint ahogy mosdótálat sem; sem pedig olyan helyet, ahová a ruháimat levethettem volna elalvás előtt. Azalatt a két nap alatt egyáltalán nem mosdottam: nem mertem megkérdezni az időnként rám nyitó novíciustól, aki vizet és ételt hozott, hogy hol tudnám lemosni magamról az út porát. Azt a két napot mindvégig abban a vendégszobának keresztelt cellában töltöttem el, csak akkor mentem ki, amikor könnyítenem kellett.

Ma már tudom, hogy a kolostor igazi vendégeit egészen más körülmények között szállásolják el. (A regula is akként fogalmaz, hogy minden érkező vendéget úgy kell fogadni, mintha maga Jézus Krisztus kereste volna föl a kolostort.) Az a cellaszerű helyiség, noha vendégszobának van kikiáltva, valójában az első próba helyszínéül szolgál. Később láttam olyan szerzetesjelölteket, akik föltépték a szoba ajtaját – nem zárták kulcsra, végtére is kolostorban voltunk, nem börtönben –, és elhagyták Solesmest. Olyan is volt, aki kijött a cellából, és a frátereket zaklatta azzal, hogy miért dugták be abba az elviselhetetlen helyiségbe, nagyon rosszul érzi ott magát, szeretne a többiekkel lenni. Az ilyeneket alkalmatlannak ítélték a szerzetesi életre, és távozásra szólították föl.

Velem ilyesmi nem történt. Láthatólag türelemmel, megadással viseltem sorsomat. Láthatólag, mert belül háborogtam. Nem sokkal azután, hogy a novícius rám csukta a szoba ajtaját és én egyedül maradtam, egyszeriben elborított a keserűség, melyet annak tudata okozott, hogy ezen túl ez a vastag falú, szürke épület lesz az otthonom, csuhát öltök, imádkozom, virrasztok és ájtatoskodom – ahelyett, hogy Párizs utcáit járnám, és hallgatnám a nehéz beszédű királyról szóló történeteket. Igen kevés fogalmam volt a szerzetesi életéről, amit tudtam róla, az egyfelől az olvasmányaimból származott, másfelől abból, amit apám a tanítással töltött esti órákon e témában elmesélt nekem. Meg kell mondanom, egyetlen porcikámmal sem vágytam szerzetesi életre, azzal együtt sem, hogy apám és a többi kőműves mindig nagy tisztelettel beszélt Szent Benedek rendjéről, mondván, a bencések igen közeli kapcsolatban állnak a kőművesekkel, ők afféle pártfogójuknak is tekinthetők, úgy, mint egykor a templomos lovagok, akik ugyancsak kiváló viszonyt ápoltak Szent Benedek követőivel. Nem, ezzel együtt sem akartam szerzetes lenni, és bár a jövőmmel kapcsolatban igen homályos elképzeléseim voltak, s azt is tudtam, hogy testi adottságaim sok mindent kizárnak a számba vehető lehetőségek közül, a vendégszobának kikiáltott cella magányában végtelen keserűséget éreztem amiatt, hogy itt vagyok, és amiért rabja lettem a saját korlátaimnak. Próbáltam haragudni apámra, azonban ez csupán igen rövid ideig sikerült. Fiatal korom ellenére tisztában voltam azzal, hogy nem ülhetek egész életemben otthon, és nem tölthetem a napjaimat azzal, hogy olvasok, álmodozom és némának tetteve magam csavargok az utcákon. Apám bizonyára átgondolta a lehetőségeimet, és azt választotta, amit számomra a legmegfelelőbbnek talált. Nem haragból vagy rossz akaratból vitt Solesmesbe és tett be a bencés szerzetesek közé, hanem azért, mert úgy vélte: se neki, se nekem nincs más választásunk. Úgyhogy az alatt a két nap alatt, amit a vendégszobá-

ban magányosan töltöttem, elsősorban a saját helyzetem és állapotom keserített el mélységesen, nem pedig az a tény, hogy apám a megkérdezésem nélkül idehozott.

A novícius, aki a cellába bekísért, olykor benézett hozzám. Ételt, italt adott, megkérdezte, nem akarom-e szükségemet végezni. Időnként beszélt is hozzám, a szerzetesi élet nehézségeit emlegette, a sok lemondást, valamint azt a határtalan örömet, ami mindezt kárpótolja, és ami abból ered, hogy a szerzetesek egyenesen az Urat szolgálják a neki tetsző étellel. Fölhívta a figyelmemet arra is, hogy ezt az időt szánjam önmagam vizsgálatára, gondoljam végig, valóban alkalmas és képes vagyok-e az itteni életre és megvan-e bennem a lemondásokhoz és az alázatossághoz szükséges elhatározás. Figyelmesen végighallgattam, s amikor a novícius kérdezett valamit, jobbra csak biccentéssel válaszoltam, vagy legföljebb a fogaim között préseltem ki egy-egy félhangot. A novícius ezt bizonyára önvizsgálatom és mérsékletem jelének tekintette, mert többször is biztatóan rám mosolygott. Azt is láthatóan igen sokra értékelte, hogy nem beszélek, egyszer meg is említette, hogy helyesen teszem, ha tartózkodom a fölösleges fecsegésről, hiszen egyetlen tiszta gondolat többet ér minden óvatlanul kimondott szónál. Én pedig hallgattam továbbra is, és semmilyen módon nem árultam el neki, hogy hallgatásom nem szándékosságból ered.

A harmadik nap reggelén a novícius egy idősebb fráter társaságában érkezett. Ez a fráter Pierre néven mutatkozott be, és közölte, hogy amennyiben úgy határozok, hogy Solesmesben maradok, ő lesz a lelki gondozóm, ő fogja felügyelni a fejlődésemet. Megkérdezte tőlem, hogy valóban Istent keresem-e, és hogy úgy érzem-e, képes vagyok az istenszolgálatban való buzgalomra, illetve el tudom-e viselni az engedelmességet és a méltánytalanságot. Cirádásan, kicsit nehézkesen megfogalmazott kérdések voltak ezek, én mindre rábólintottam. Pierre testvér akkor fogta a széken fekvő regulát, leült a székre, és töviről hegyire fölolvasta. Akadozva, lassan olvasott, körülbelül olyan sebességgel, ahogy apámat láttam olvasás közben követni a sorokat. Dél volt, mire a végére ért. A novícius ez idő alatt kiment, majd a felolvasás végén visszajött, kezében a bencés szerzetesek csuhájával. Átvezettek a folyosó túlsó végénél lévő mosdóba, ahol fölszólítottak, hogy fürdjek meg alaposan. Fürdés közben árgus szemekkel figyeltek – mivel később magam is jelen voltam egy-egy újonnan jelentkező ellátásánál, ma már tudom, hogy azt nézték, nem nyúlok-e a fürdés során testem valamely illetlen részéhez. Eszem ágában nem volt az ilyesmi, amúgy is rettenetesen zavart átható tekintetük, férfiember ugyanis mindaddig nem látott meztelenül. Mikor végeztem, már nem találtam a ruháimat a fürdőhelyiségben, pucéran kellett visszamennem a vendégszobába, ahol rám adták a csuhát.

Novícius lettem. A következő éjszakát már a fiatal testvérek hálójában töltöttem el, egy nagy közös helyiségben, néhány lépésnyire a templomépülethez vezető folyosótól. Nagyjából akkora lehetett ez a háló, mint Párizsban az a pinceterem, ahol apámék lózsija a szertartási összejöveteleket tartotta, és amikben párszor nekem is volt szerencsém megfordulni. A helyiség elsősorban ágyakból állt, azokon túl pedig kicsiny szekrényekből, amelyekben a fiatal szerzetesek ájtatossági és használati tárgyakat tartottak: a zsoldtárgyújteményen, a feszületen és a különféle kiadású evangéliumokon túl kisméretű szerszámokat, írótablát, íróvesszőt, efféléket. Az ágyakat szorosan egymás mellé tolták. Eleinte nem értettem, miért, hiszen a háló nagy volt és tágas – ráadásul addigi cellámmal ellentétben hatalmas ablakain besütött a Nap –, úgyhogy be lehetett volna szellősebben is rendezni. Később rájöttem, hogy mivel fiatal testeket gyakran támad meg a kísértés, elővigyázatosságból jobb, ha mindenki látja, mit csinál az ágy-szomszédja. (Persze, a kolostorban eltöltött két esztendő alatt lehet hallani pusmogásokat olyan esetekről is, amikor nem bizonyult jó ötletnek az ágyak összezsúfolása, mivel a megkísértett testek egymáshoz simulva kerestek kielégülést, ám én ezekről pusztán hallomásból értesültem, személyes tapasztalatom nem volt sosem.)

Nem voltam hozzászokva ahhoz, hogy többedmagammal aludjak egy hatalmas szobában. Párizsban külön zug jutott nekem: a szüleim a saját hálójukban éjszakáztak, és mivel nővéreim több évvel idősebbek voltak nálam, velük sem alhattam együtt. Életem első éveiből haloványan emlékszem, hogy volt, amikor meg kellett osztanom másokkal a konyha mögötti kis kamrát, ám mert a velem nagyjából egykorú testvéreim közül egyedül én értem meg a nagyobb kort, az a kamra leginkább úgy él az emlékezetemben, mint az én saját hálószobám. Szűk volt és ablaktalan, mindössze az ágyam fért el benne, ám mert közel esett a tűzhelyhez, mindig meleg. Solesmesben a két esztendő alatt minduntalan fáztam, függetlenül attól, hogy nyár volt-e avagy tél. Tavasz volt, amikor apám odavitt, ám hiába köszöntött be rövidesen a nagy meleg, ebből a vastag falak között vajmi keveset lehetett érezni.

Egyszóval: addigi életem során egyedül töltöttem az éjszakákat, ám a novíciusok hálójában egyszeriben rám szakadt a társas magány. Mind a mai napig érzékeny vagyok az éjjeli zajokra: borzasztóan nehezen viselem őket, a legkisebbre is azonnal fölbredek. A solesmesi hálóban bőven lehetett részem krákogásban, horkolásban, tüszögésben, forgolódásban, meztelen talpak csattogásában, olykor nem is annyira visszafojtott hangú olvasásban, bőfögsben, fíngásban és így tovább. Folyamatosan hugyozni jártunk éjjelente is, az ajtó ezért állandóan nyikorgott, az ágyak recsegték, úgyhogy a legkevésbé sem lehetett éjszakai csöndről beszélni. Pár ébren töltött éjszakát követően végül a fáradtság hozott a szemeimre álmot, ám attól fogva a solesmesi két év alatt rendszeresen kialvatlanság és álmatlanság gyötört.

Na meg persze a nehéz beszédem. Itt ugyanis nem tehettem meg mindig azt, amit a párizsi utcákon és az üzletekben, hogy eljátszom a némát és nem szólalok meg. Nem, a kolostorban beszélnem kellett, akkor is, ha féltem tőle, vagy nem akaródzott. Apám föltehetőleg tudatta ezt a dolgot az apát úrral, aki elmondta másoknak is, így hát senki nem mutatott meglepetést akkor, amikor meghallotta a görcsös beszédemet, és látta a fejrángatózásomat, valamint azt, hogy miként kapkodok beszéd közben levegőért és miként kínlódom meg minden egyes ki-préselt szóért. Meglepődést nem tapasztaltam, azonban láttam a lesütött és elfordított fejeket, a tétova mozdulatokat, ahogy az emberek igyekeztek nem rám nézni, hanem úgy tettek, mintha valami mással foglalkoznának és nem vennének észre az én reménytelen küszködéséből semmit. S hallottam a hátam mögött elduruzsolt mondatokat is, az időnként sajnálkozó, máskor lekezelő megjegyzéseket, észrevettem a fejcsóválásokba rejtett rosszallást vagy a tehetetlenséget. Apám minden szándéka ellenére ugyanis meg kellett szólalnom Solesmesben, mert noha a szerzetes élete csöndesen telik, napközben dolgoznia kell, a munka folyamán pedig beszélni, kérdezni, elmondani ezt-azt, és így tovább.

A gondozómként kijelölt Pierre testvér egyszer félrevont, és arra szólított föl, hogy tekintsem a rossz beszédemet kihívásnak, ami az Úr szándéka szerint azt a célt szolgálja, hogy erősítsem magam. Törekedjek arra, hogy legyőzzem nehéz beszédemet, mert ha sikerül rajta felülkerekednem, az az én lelki megtisztulásomnak és megerősödésemnek lesz a jele. Vegyek magamon erőt, és beszéljek rendesen, ez mind a saját érdekem, mind a közösségé, hiszen mindaddig, amíg így beszélek, nem tudok úrrá lenni testi nyomorúságomon – jelentette ki Pierre testvér, és mint rövidesen megtudtam, ezt nem csupán ő gondolta így, hanem az apát úr is, meg a kolostor vezetősége. Mondanom sem kell, ez egyáltalán nem könnyített a helyzetemen: onnantól fogva akárhányszor beszéltem valakivel, mindig úgy éreztem, hogy az illető figyel, és magában azt véleményezi, hogy mikor tudom végre legyőzni gyöngeségemet. Ettől a gondolattól persze még nehezebben beszéltem, még inkább görcsösen bennem ragadtak a szavak, és hamar hozzászoktam ahhoz, hogy amikor lehet, jelekkel és dűnnyögésekkel közöljem mondandómat. Míg Párizsban gyakorta némának tettettem magam, addig Solesmesben több ízben valóban elnémultam. Ha kérdeztek tőlem valamit, gyakran csupán fejbiccentéssel válaszoltam, ha pedig szólnom kellett, többnyire egy kurjantással vettettem észre magam, aztán morogva-hümmögve-mutogatva magyaráztam el, hogy mit akarok. Amikor viszont nem

úszhattam meg a beszédet, verejtékben fürödtem azt megelőzően, hogy meg kellett szólalnom, és hosszú pillanatokig rázott a görcs, mikorra végre ki tudtam magamból az első hangot préselni.

A nehézségekkel párhuzamosan kiderült az is, hogy tudok írni és olvasni, mi több, apám ezeken túl még sok egyébre megtanított. Ez meglepetést keltett, mivel a fölvételi eljárás során apám tudatta az apát úrral, hogy nem jártam iskolába, arról viszont nem számolt be, hogy ő maga hosszú éveken keresztül estéről estére foglalkozott velem. Az apát úr megkérte Pierre testvért, mérje föl a tudásomat. Pierre testvér a könnyebbségre hivatkozva azt javasolta, hogy fogjak egy írópalcát meg egy lapot, és írásban válaszoljak a föltett kérdéseire. Elkezdett taláломra kérdegetni, én pedig leírtam a válaszokat. Amikor Pierre testvér észrevette, hogy a bal kezemmel fogom az íróeszközt, elmagyarázta, hogy minden, ami a test bal oldalával kapcsolatos, az ördögtől való, tanuljak meg a jobb kezemmel írni. Egy kis időre fölfüggesztettük tudásom fölmérését, s Pierre testvér unszolására és felügyelete alatt hosszú napokat töltöttem azzal, hogy a jobb kezembe vettem az íróeszközt, és úgy igyekeztem róni a sorokat. Végül a kínlódásom és a dolog lehetetlenségének láttán abban egyeztünk meg, hogy maradunk a bal kéznél, ám csupán akkor írok, amikor az elkerülhetetlen.

A több napon át tartó beszámolósi olyan jól sikerült, hogy miután Pierre testvér megmutatta az apát úrnak a bal kezemmel telekőrmölt papirosokat, az megüzente, hogy én is részt vehetek a novíciusok oktatásán. Ez nagy örömmel töltött el, az oktatás ugyanis a kolostor hatalmas könyvtárában zajlott, ahol mi, fiatal szerzetesek meghatározott napokon összegyűltünk, és túl azon, hogy meghallgattuk valamelyik fráter értekezését a könyvtáros testvér felügyelete mellett belelapozhattunk pár könyvbe is. Takaros gyűjteménye volt a kolostornak (máig nem láttam hozzá hasonlót, a könyvek mennyisége messze túlhaladta Elias Ashmole úr könyveinek számát is), és ahogy bókásztam a könyvesszekrények és polcok között, az jutott eszembe, hogy ha más nem is nagyon vár rám Solesmesben, legalább könyvek között lehetek.

Szent Benedek megírta a regulájában, hogy a tétlenség a lélek legnagyobb ellensége. Így aztán Solesmes életében – mint ahogy föltehetőleg más kolostorokéban is – nagy szerepet játszott a munka. Ez alól mindössze a vasárnap és a negyvennapos böjt ideje jelentett kivételt, amikor csupán a legszükségesebb tennivalókat végeztük el a kolostor körül, egyébiránt mindenki kapott egy könyvet és annak olvasásával töltötte az időt. Az ilyen napokat különösen szerettem, mivel csönd borult a kolostorra, beszéd sem hangzott, mindenki félrevonult, és elmélyedt az olvasásban. Sajnos, a könyveket nem mi választhattuk ki, a könyvtáros testvér osztotta szét őket, de hogy taláломra-e, vagy valamilyen rend szerint, arra nem jöttem rá. Mindenesetre igyekeztem a kedvemet lelteni azokban a könyvekben is, amelyekhez első ránézésre nem fűlt a fogam. Úgy voltam vele, ha mást nem, legalább az olvasást gyakorlom vele, egyfelől, másfelől mert olykor latin nyelvű könyveket kaptam, kérhettem mellé szótárt, és elmélyülhettem a latin nyelvben is. Túlzás és dicsekvés nélkül állíthatom, hogy a Solesmesben töltött két esztendő egyebek mellett azért is hasznosnak bizonyult, mert valamelyest megtanultam latinul – legalábbis el tudok igazodni egy latin nyelvű szövegben.

A vasárnapokon és a böjti időn túl tehát a munka határozta meg a solesmesi mindennapokat. Idősebb testvérek esetében általában már kiderült, ki mihez ért, őket eszerint osztották be a feladatokhoz. Volt közöttük szakács, pék, kertész, könyvtáros, kapus, írnok, tanító, sőt kőműves és ács is – noha a nehezebb és nagyobb munkák elvégzéséhez az apát úr inkább Sabléból hívott szakembereket. Mi, novíciusok ellenben meghatározott rend szerint jártuk be a különféle munkaterületeket, mindenütt besegítettünk; illetve jobbra azokat a feladatokat végeztették el velünk, melyekhez nem kellett szakmabéli tudás vagy jártasság. Párizsban apám mindig figyelembe vette a gyöngeségemet, úgyhogy akár száanalomból, akár elővigyázatosságból, akár megvetésből, de óvott a nehéz testi munkától. Solesmesben azonban nem volt kegyelem: építkezések idején téglákat és köveket hordtam, épületfákat cipeltem a vállamon; földdel teli

zsákokat vonszoltam a kertész testvér utasítására; fölpackoltam az elutazni készülő testvérek szekereire a csomagokat; a böllér testvér fölszólítására lefogtam a disznót, a marhát, a szárnyas állatot; a könyvtárban hatalmas létrákon egyensúlyoztam és elhelyeztem a legfelső polcokon a ritkán használt, ám annál nehezebb könyveket és így tovább. Mondanom sem kell, mindez eleinte nehezen ment, a nehéz tárgyakkal nem bírtam, hosszú időbe tellett, mire egyik zsákot átrángattam a másik helyre, volt, amit elejtettem. De ennek a vége az lett, hogy megerősödtem és megizmosodtam, és immáron képessé váltam nagy terheteket rakodni és mozgatni. Eszembe is jutott többször, hogy lám, apám lemondott rólam és nem nevelt belőlem kőművest, pedig eljuthattam volna addig, hogy részt vegyek az építkezéseken, és bár a nehéz beszédem miatt nem lehettem volna a lőzsi vezetője, legalább ott dolgozhattam volna a többi kőművesmester között. Amikor ez eszembe jutott, továbbra sem éreztem haragot az apám iránt – a kolostor falai között ugyanis (minden nehézség ellenére) türelmet és alázatot tanultam, és úgy fogadtam életem alakulását, mint a számomra kijelölt utat, azt a sorsot, amit képességeim és tulajdonságaim szerint nekem szántak az égi és a földi erők.

Szent Benedek regulája arról is rendelkezik, hogy a közösséget a hetesek szolgálják, akik kiválasztásának úgy kell történnie, hogy sor kerüljön mindenkire. A regula ugyanakkor kijelenti azt is, hogy nagyobb közösség esetén nem szabad engedni, hogy azon testvérek, aki fontos munkát végeznek, a hetesség miatt kiessenek a tevékenységükből. Ennek szellemében az apát úr több testvérnek is megengedte, hogy mentesüljön a többi testvér szolgálatának kötelessége alól, mivel – úgymond – olyan, a közösség számára létfontosságú feladatot végeznek, amihez egyedül ők értenek, és amely menetét a közösség érdekében nem szabad megszakítani. Hogy pontosan mely feladatok ezek, arról a regula nem rendelkezik, az apát úr saját belátása és szándékai szerint dönthetett arról, hogy kinek nem kell hetesként szolgálnia. Ennek folyamodványaként az idősebb testvérek közül szinte senki nem lett hetesnek beosztva – csak a legbambábbak és a legügyetlenebbek, akikre komolyabb munkát nem lehetett bízni –, ellenben mi, fiatalok annál többször. Havonta olykor két ízben is sorra kerültünk, sőt, volt olyan időszak, amikor azt vettem észre, hogy két egymást követő hétre is beosztottak, és néha havi három hetet is így szolgáltam végig. Ennek minden bizonnyal az volt az oka, hogy a hetesnek nem nagyon kellett beszélnie, csupán alázatosan engedelmeskednie és végrehajtania a rá szabott feladatokat, a kolostor vezetői pedig úgy találták, hogy mindenki számára az a leghasznosabb, ha hetesként, szótlánul tevékenykedek.

A hetesi munka vasárnap kezdődik és szombaton ér véget. A szolgálat első óráiban, vasárnap hajnalban a beosztottak térdre borulnak az imateremben, és kéri a többi testvért, hogy imádkozzanak értük azért, hogy rendben, hiba nélkül végezzék teendőiket. Lényegében az összes háztartási teendő beletartozik a hetességbe, a konyhai szolgálattól kezdve a takarításon át a mosásig. A hetes szerzetesek segédkeznek a szakácsnak az étel elkészítésében, aztán ha a főzés készen van, berendezik az étkezőt, tálalnak, felszolgálnak, mosogatnak, és csak mindezeket követően ehetnek abból, amit a testvérek meghagytak. A hetes feladata a templom és a többi épület takarítása, a kert tisztán tartása, a szemét összeszedése, a testvérek ruháinak mosása. A hetes testvérek továbbá szolgálatuk lejártával, szombat esténként megmossák a többi testvér lábát: ilyenkor egy vödör meleg vízzel és nedves ruhával lekuporodtunk a mosdóhelyiségben, a fráterek pedig sorban fölültek a kikészített székekre, és elénk tartották a lábaikat. Ezen alkalmak után gyakran viszkett a kezem, vörösre vakartam az ujjaimat és a tenyereimet, ám szólani nem csak azért nem szóltam, mert nem voltam rá képes, hanem azért sem, mert Pierre testvér és mások is többször elmagyarázták, hogy a hetesi szolgálat a szerzetesség egyik próbaköve és ugyanakkor legszebb vonása, hiszen mikor máskor nem gyakorolhatja a szerzetes az alázatosság és az engedelmisség erényét, mint amikor hetesnek van beosztva. (Volt olyan is, hogy egyes fráterek nem elégedtek meg a lábaik megmosdatásával: az alázatosságra és a testvéri szeretetre hivatkozva megkértek arra, hogy ugyan a test bűn

forrása, és jobb, ha keveset törődünk vele, azért időnként nem árt megtisztítani, főleg ott, ahol állandóan szennyeződik. Ilyenkor lekuporodtunk a testvér elé, és megcsutakoltuk az alsó felét.)

A solesmesi két esztendő alatt tehát legtöbbet hetesként tevékenykedtem. Emellett persze, ahogy fentebb már szó esett róla, cipeltem zsákokat, téglákat, köveket, rönkfákat, úti csomagokat, pakoltam könyveket, nyírtam bokrokat, gazoltam, disznót vágtam, főztem, búzát őröltem, lisztet zsákoltam, raktárat rendeztem, takarítottam. Rengeteg olyan dolgot megtanultam, amelyek mindaddig kimaradtak az életemből. Tettem mindezt úgy, hogy a két esztendő folyamán egy pillanatra sem hagytam el Solesmest.

Akkor sem, amikor néhány napig kapuskodtam. A regula úgy rendelkezik, hogy a kolostor kapujánál egy idős és tapasztalt testvérnek kell szolgálnia, olyannak, aki értelmesen tud a kérdésekre válaszolni, és akit éltes kora nem enged elcsatangolni. A kapusnak közvetlenül a kapu mellett van a szobája; a solesmesi két évem alatt itt lakott az a görnyedt hátú, köhögős testvér, akinek Bonifác volt a neve, és aki egy ízben olyannyira megbetegedett, hogy heteket kellett a betegszobában töltenie. Az apát úr úgy döntött, hogy ez alatt novíciusok helyettesítsék, legalább ők is betanulják ezt a feladatot. Én mindjárt másodikként kerültem sorra; Pierre testvér alaposan elmagyarázta, mi a teendőm, mit kell mondanom, amikor valaki kopogtat, mit kell kérdezni, ha valaki távozik, és kinek kell megnézni az apát úr által kibocsájtott útlevelét. Mindezt bólogatva végighallgattam, közben a torkomban dobogott a szívem, mert tudtam: kapusként nem kerülhetem el a beszédet.

Elfoglaltam Bonifác testvér betegség- és öregségszagú szobáját, magamra csuktam az ajtót, és egy kis időre megirigyeltem tőle a magányt, az egyedüllet. Persze, a testvéri szeretet és a közösségi élet ellenére, azt hiszem, egy kolostorban mindenki magányos, hiszen noha mindannyiunknak megvoltak az igényei és a különféle vágyai (most nem föltétlenül testi vágyakról beszélek), azokat el kellett fojtanunk. Én pedig ebben a társas magányban másoknál is magányosabb voltam azzal, hogy a rossz beszédem zárkózottá tett. Míg a szerzetestársaim pihenőidő alatt, a kerti séták során csöndesen váltottak egymással néhány szót, addig én ezeket az órákat is egyedül töltöttem. Nem akartam, azaz nem mertem beszélni senkivel, és a többiek sem akarták látni a beszéddel való kínlódásomat. Ennek ellenére állandóan ott lebegett fölöttem a fenyegetés, hogy bizonyos alkalmakkor igenis beszélnem kell: bármikor kérdezhetnek, vagy mondanom kell valamit. Ezért többnyire lesütött szemmel, félrefordított fejjel közlekedtem a kolostor területén, kerültem azokat a helyeket, ahol mások tartózkodtak, és amikor a folyosón sétálva lépteiket hallottam, elbújtam inkább, csak nehogy beszélgetésbe kelljen elegyednem valakivel.

Hamarosan bebizonyosodott, amit addig is tudni véltem: noha a kapus távol lakik a többiektől és bizonyos keretek között a maga urának tekinthető, nekem mégsincs irigyelnivalóm ezért. Hiszen nem tartózkodhat állandóan a szobájában, az őrhelyén kell posztolnia, és bár a regula azt tanácsolja, hogy lehetőség szerint a különféle műhelyek a kolostor falain belül legyenek azért, hogy a szerzeteseknek ne kelljen a kívülágban csatangolniuk, ennek ellenére Solesmes kapuinál igen nagy volt a mozgás. Testvérek érkeztek vissza küldetésből, mások elindultak, látogatók és vendégek jöttek, és olyan is előfordult, hogy környékbéli szegény parasztok kopogtattak be éhező kisgyermekkel a karjaikban, némi elemózsia és adomány reményében. Nekem pedig rendre beszédbe kellett elegyednem mindegyikükkel: átvizsgálni az úti okmányokat, kikérdezni látogatásuk, küldetésük céljáról, és eligazítani a vendégeket afelől, hogy mit merre találnak a kolostor területén. Mindez eleinte igen nehezen ment: beszéd közben (vagy helyett) görcsbe rándult nem csupán az arcom, hanem egész testem is, levegő után kapkodtam, és amikor nagy nehezen ki tudtam magamból préselni a szavakat, a csodálkozó idegenek nem mindig értették, hogy mit akarok mondani. Később hallottam, hogy Bonifác testvér rendre hosszasan elbeszélgetett a környék kolduló szegényeivel: arra intette őket, hogy

viseljék türelemmel és megadással sorsukat, higgyenek a megváltásban, valamint abban, hogy állhatatosságuk a mennyekben elnyeri jutalmát. Jézus szavaival példálózott, miszerint könnyebb a tevének átjutnia a tű fokán, mint a gazdag embernek bekerülnie a mennyei királyságba, és miután a koldulókat emígyen megnyugtatta és lelki vigaszban részesítette, meg is áldotta őket. Tőlem azonban hiába vártak ilyesmit. Mikor már nem először jöttek, rájöttem, hogy elsősorban nem is az a kis adomány kell nekik, sokkal inkább a jó szó, a biztató beszéd. Bonifác testvér képes volt erre, én nem. Meghallgattam a panaszaikat és a siralmaikat, még arra is kísérletet tettem, hogy ügyetlenül megáldjam őket, ám többre nem mentek velem. A biztatás és a vigasz elmaradt. A nyelvem görcsbe állt, a szó belém szorult, és a kényszeredett mosolyom mögé rejtett erőlködésemen túl nem kaptak tőlem egyebet.

A harmadik napot kezdtem kapusként, amikor az apát úr Sablébe ment. Én akkor úgy voltam vele, hogy noha rettenetesen beszélek és sokat kínlódom, valamelyest mégis csak megállom kapusként a helyem, és jobban megy a dolog, mint ahogy attól eleinte tartottam, és ahogyan az az első napon kezdődött. Igyekeztem keveset beszélni, csupán a legszükségesebbeket mondtam el, gyakran beértem mutogatással is, sőt olyan is előfordult, hogy egy vendég elé álltam, az elbeszélte jövelele célját, én pedig mosolyogva tudomásul vettem, és beengedtem anélkül, hogy egy szót szóljam volna hozzá. A harmadik nap reggelére abba az állapotba jutottam, hogy úgy véltem: én teszem a dolgomat, aztán majd mások megítélik, mire vagyok képes. Hát, az apát úr megítélte. Megállt a kocsija a kapusfülke mellett, én kiódalogtam, és farkasszemet néztem velük. Egy darabig álldogáltunk, aztán az apát urat kísérő szerzetes közölte, hogy Sablébe indulnak az ottani előjárókkal találkozni. Szótlanul bólintottam, s karmozdulatokkal jeleztem, hogy mehetnek, nyitva a kapu. Az apát úr szúrós szemekkel nézett rám a bakról, majd visszafordította a kocsit. Kis idő múltán újra jöttek, eldübörögtek mellettem, és kikanyarodtak a Sablé felé vezető útra. Rögtön utánuk futva érkezett a kolostor gondnoka, valamint egy fiatal szerzetes. A gondnok üvöltözött velem, magából kikelve veszekedett azért, mert nem teljesítem a kapusi kötelességemet, és képtelen vagyok erre a szolgálatra. Nem mondtam neki semmit, magamban gondoltam, hogy tökéletesen igaza van, mindezt én is tudom. Még abban a percben az a fiatal szerzetes foglalta el a helyemet, én meg mehettem a konyhára zsíros lábasokat sikálni.

Onnantól fogva nem osztottak be többé a kapuhoz. Bonifác testvér később fölépült, ám napjait többnyire a szobájában töltötte, melyet éjszakánként egy novíciussal kellett megosztania, aki a továbbra is sokat köhögő Bonifác ellenében ténylegesen is ellátta a kapus feladatát. Én pedig továbbra is hol molnárkodtam, hol kertészkedtem, hol ácsoskodtam – mikor mire osztottak be. A legtöbbet persze heteskedtem. Mindez így ment szépen rendjén egészen addig, mígnem a felolvasásokért felelős testvér egy napon rám nem szólt, hogy úgy készüljek, holnaptól engem írt be felolvasónak.

Először azt hittem, hogy ez valami félreértés, a testvér bizonyára összekevert valakivel. A következő pillanatban arra gondoltam: a felelős testvér esetleg nem tud az állapotomról, ami elképzelhető, hiszen mindaddig egy szót sem váltottam vele. Végül mégis kizártam ezt a lehetőséget, hiszen Solesmesben köztudott volt beszédbeli hiányosságom. Pontos okot ma se tudok mondani, azt is csupán gyanítom, hogy azért osztottak be a felolvasók közé, hogy fölmérjék, változott-e, javult-e a beszédem, amit a kolostorban – mint főntebb elbeszéltem – az én lelki próbatéletemnek tekintettek. Két éve voltam ekkor már Solesmesben, épp elég ideje ahhoz, hogy megvizsgálják az előrehaladásomat, azt, hogy a két esztendő elég volt-e arra, hogy úrrá legyek gyöngeségemen.

Attól a pillanattól fogva, hogy a felolvasásokért felelős testvér beszélt velem, görcsbe állt a gyomrom, és ez a görcs igen hamar megülte egész testemet. Az egyik pillanatban a szokásosnál is jobban fáztam, a következő pillanatban verejtékeztem, és bár Solesmesben nem volt tükör, éreztem, hogy hol előnt a pír, hol elsápadok. Kiszáradt a szám, és miközben félőrült

módjára, zihálva keringtem a folyosókon, a torkomban dobogott a szívem, úgyhogy többször meg kellett a falnak dőlve állnom, mert úgy éreztem, menten összeesek. Úrrá lett rajtam a félelem, és ezt az sem enyhítette, hogy a hálóteremből kivittem egy regulát a kertbe, és annak egy távoli zugában hangosan olvasni kezdtem. Nagyon jól olvastam, simán, gördülékenyen, mintha az égvilágon semmi gond nem lenne a beszédemmel, ám ez nem jelentett vigaszt, hiszen már odahaza, Párizsban észrevettem, hogy amikor senki nincs a közelemben, és senki nem hallja, mit mondok, képes vagyok a folyamatos beszédre. Így hát hiába gyakoroltam állhatatosan, és hiába olvastam föl egész passzusokat a regulából hibátlanul, úgy aludtam, mint akit másnap kivégzésre visznek: időnként lázálmok gyötörtek, időnként meg álmatlanul hánykolódtam a takaró alatt.

A kolostori felolvasások ugyanúgy hozzátartoznak a napi menethez, mint az imádság, az étkezés vagy a munka. Engem az étkezőbe osztottak be. Ahogyan a regula előírta: csöndesen kellett étkeznünk, hogy közben figyelmesen hallgathassuk a fölolvast; az étkezőben senkinek nem volt szabad megszólalnia – ha valaki kért valamit, mutogatnia kellett (mondanom sem kell, ez nem esett nehezemre) –, egyedül az apát úr, vagy valamelyik kolostori előjáró fűzhetett magyarázatot az elhangzottakhoz. Én egészen addig szerencsésen elkerültem a fölolvastásokat – volt idő, amikor rettegve figyeltem, mikor osztanak be, ám ez egyszer sem történt meg. Ezt arra veztettem vissza, hogy Szent Benedek úgy rendelkezett: a fölolvastók kiválasztása ne sorrend szerint történjék, hanem azok olvassanak, akiknek olvasása a hallgatók épülésére szolgál. Én pedig – gondoltam egészen addig a napig, amíg be nem osztottak – a rossz beszédemmel egyáltalán nem szolgáltam a hallgatók épülésére.

A felelős testvér egy tavaszi hétfő reggelen (1635-öt írtunk ekkor) odaadta nekem a kijelölt olvasmányt: néhány oldalt János evangéliumából. Nem tűnt soknak, annyinak, amennyit gond nélkül föl lehet olvasni az étkezésre kijelölt meglehetősen szűk idő alatt. A fölolvastónak a beosztáson túl végeznie kell a rendes munkáját is. Én abban az időben szokás szerint a konyhán tevékenykedtem. A délelőttöt félig kábult állapotban töltöttem el – a kezemben folyton remegett a kés, több edényt leejtettem, és összeszorított szájjal, rezzenéstelen, de tűzforró arccal fogadtam a konyhás testvér korholását. Egy pillanatra sem tudtam megszabadulni a félelemtől. Aztán amikor a fölolvastásokért felelős testvér bejött a konyhába, és szólt, hogy foglaljam el a fölolvastó helyét, úgy lépdeltem mögötte a refektórium felé, mintha menten fölakasztanának.

A pulpitus mögött néztem, ahogy érkeznek a testvérek. Igyekeztem rájuk mosolyogni, ám csupán egy kínlódó vigyort tudtam az arcomra erőltetni mosoly helyett. Miután mindenki bejött és csöndben elfoglalta helyét, a fölolvastásért felelős testvér a szokásokhoz híven a fölolvastó nevében a többiek áldását és segítségét kérte, hogy távol tartsa mindannyiunktól a fölfuvalkodottság szellemét. Ezután, mint mindig, háromszor egymás után elmondtunk két sort a Zsoltárok könyvéből, könyörgésképpen azért, hogy az Úr megnyissa ajkainkat, hogy azok szabadon zenghessék az ő dicséretét. A testvérek ezt követően csöndesen enni kezdtek, a felelős testvér pedig intett, hogy kezdjem a fölolvastást.

Hosszú időn keresztül egyáltalán nem tudtam megszólalni. Csak álltam, a görcs rázta a fejem és a nyakamat, az ajkaim hebegtek, és hosszasan, elnyújtottan nyögdécseltem, mint akit fájdalom gyötör. Éreztem, hogy a fejem búbjától a talpamig elvörösödök, és úgy leizzadtam, hogy orrba vágott savanyú, nehézkes verejtékszagom. Miközben kétségbeesetten küzdöttem azért, hogy az első szó végre kipattanjon belőlem, rázkódó fejjel körbenéztem, és láttam, hogy mindenki engem bámul: volt, aki szomorú, volt aki elkeseredett, volt, aki értetlen, és volt, aki dühös arccal. Aztán az elnyújtott nyögdécselés végre értelmes szavakká változott, legalábbis én úgy hittem – a többiek föltehetőleg semmit nem értettek a fölolvastásomból. Már ha lehet fölolvastásnak nevezni azt, hogy időnként elmondhatatlanul hosszú idő telt el két szó között, máskor a szó közepén bicsaklott meg a nyelvem és újra neki kellett futnom a már elkezdett

szónak; időnként egész sorokat hagytam ki, amikor túl nehézkesnek ítéltam a fölolvadásukat; máskor meg nem azt olvastam, ami előttem volt a szövegben, hanem olyan szavakat használtam helyette, melyekről úgy ítéltam meg, hogy könnyebben ki tudom ejteni. Közben a csuhám merő víz lett, kopaszra nyírt fejem is gyöngyözött az izzadságtól, verejtékcseppek gördültek le az arcomon, és elmaszatolták előttem János evangéliumát.

Még a felénél sem jártam a kijelölt szövegnek, de a testvérek már befejezték az étkezést. Lehajtott fejjel ültek a tányérok fölött, már senki nem akart rám nézni, és miközben a szavakkal való görcsös küzdelmemben időnként vettem rájuk egy-egy pillantást, láttam az arcukon a szenvedést, hogy minden porcikájukkal arra törekszenek, hogy ne kelljen figyelniük az én görcsös és reménytelen beszédemet. Az egésznek az apát úr vetett véget azzal, hogy fölállt, én elhallgattam, ő pedig azt mondta, hogy mindenki menjen vissza a munkájához, a fölolvadásnak vége, és most arra sincs lehetőség, hogy értelmezést adjon az elhangzottakhoz. Úgy fogalmazott, hogy „nincs lehetőség”, ami kétszeresen fájt, hiszen azt jelezte, hogy nem csak idő nem maradt rá, hanem mivel nem értettek a fölolvadásomból semmit, ezért nem is lehet ahhoz magyarázatot fűzni.

A testvérek távoztak, én maradtam az étkezőben, és megebédeltem a hetesekkel. Habzsolva, kapkodva ettem, a többiek ezalatt halkan beszélgettek egymással, velem nem törődött senki. Miközben elindultam kifelé, láttam, hogy a felelős testvér érintetlenül hagyta a pulpituson János evangéliumát – holott ilyenkor szokta kikészíteni a vacsorához rendelt olvasmányt –, és láttam azt is, hogy a betűket több helyen elmosták a verejtékcseppeim. Akkor hirtelen rám tört a szükség, a kert végébe futottam, és egy sűrű bokor takarásában égő gyomormardosások közepette kifostam magamból mindent. Aztán fölegyenesedtem, és elindultam a kapu felé. A kertben és az udvarban mindenhol szorgoskodtak a bencések, velem senki nem törődött, nem hogy egy szót nem szóltak hozzám, de még egy pillantást sem vetettek rám. Odaértem a kapuhoz, ránéztem a fiatal kapus testvérre (Bonifác fráter nyilván a szobájában aludt), az elfordult és a kinti tájat figyelte. Nem szólt akkor se, amikor köszönés nélkül kigyalogoltam Solesmes kapuján. Sablé felé vettem az irányt és egyetlen egyszer sem néztem vissza a kolostor tornyaira.

Hirtelen ötlettől vezérelve jöttem el Solesmesből. A két év alatt egyáltalán nem gondolkodtam ilyesmin, nem is szövögettem terveket az apátság elhagyására. Nem éreztem jól magam a bőrömben, ám ez nem jelentett újdonságot: Párizsban is nyomasztott a magány, a tehetetlenség, a beszédem okozta bezártság, a testi korlátaim; s ezekre Solesmesben legfölbjebb annyi tevődött ráadásként, hogy ott szigorú regula szerint kellett élnem, és mások osztották be napjaimat. De mindezzel együtt nem gondolkodtam szökésen vagy távozáson. Rab voltam Solesmesben, a saját képességeim (illetőleg azok hiányának) rabja, s ezt meglehetősen fásultsággal vettem tudomásul. Egyik napról a másikra éltem, az volt számomra a központi kérdés, hogy kapott feladataimat miként tudom elvégezni úgy, hogy ne, vagy alig kelljen közben beszélnem. Aztán amikor villámcsapásként megvilágosodott előttem az, hogy noha én a nyomasztó tehetetlenség és a görcsösség érzete mellett is többé-kevésbé el tudok így éledegélni, mások ellenben árgus szemekkel figyelik a beszédemet, próbára tesznek, és a lelki fejlődésem állapotát mérik vele, abban a pillanatban összeomlott az a nehéz terhekből összerakott világ, amit solesmesi magányomban fölépítettem. S amint ezen fölismerés tudatosult bennem, gondolkodás nélkül cselekedtem.

Első kolostoron kívüli éjszakámat egy üres csűrben töltöttem, Sablé határában, egerek és a télről visszamaradt korhadt tűzifák között. Néhány órányi alvást követően arra ébredtem, hogy a kis rágcsálók hihetetlen szemtelenséggel mászkálnak nem csupán körülöttem, hanem rajtam is, mi több, egyikük a csuhám kötőjét kezdte rojtosra harapdálni. Leráztam az állatkákat magamról, fölkeltem, és kimentem a csűr mögé. Hajnalodott. Miközben lekuporodva kiürítettem a beleimet, észrevettem, hogy nem is olyan messze egy kis ház lapul a fák között. Az este nem figyeltem föl rá, igaz, már elég sötét volt, mikor ezt a helyet megtaláltam. Arra gondoltam, hogy a csűr föltehetően a házhoz tartozik, és nagy szerencsém volt, hogy a gazdája nem jött még ide, ellenőrizni itteni birtokát, mert menten fölfedezett volna. Úgyhogy amint elvégeztem a dolgomat, útra keltem. Ám alig tettem pár lépést, a növekvő világosságban visszapillantva észrevettem, hogy a ház mögötti két fa közé kifeszítve ruhák száradnak. A gondos háziasszony nyilván abban a reményben akasztotta ki őket, hogy sem éjjel, sem hajnalban nem lesz eső, és hűs tavaszi szélben száradt ruhákat vehet föl reggel a háznép.

Tőlem szokatlan bátorsággal közel lopóztam a házhoz, körbenéztem, és miután úgy találtam, hogy nem lát senki, a fal mentén, az ablakok alatt osonva – nagyon ügyelve arra, hogy lépteim alatt meg ne roppanjon egy letört gally, egy leesett cserép, vagy bármi más – a szárítókötélhez mentem, s leakasztottam egy nadrágot, egy inget és egy felöltőszerű ruhadarabot. Úgy döntöttem, cserében itt hagyom szerzetesi öltözetemet. Megoldottam derekamon a zsineget, lehúztam magamról a csuhámat, és miközben föltemtem a szárítókötélre, némi gonoszszággal gondoltam arra, hogy meglepődnek majd a háziak, amikor meglátják; és mennyire csodálkoznak majd azon, hogy egy szerzetes lopta meg őket. A kolostor udvarán használatos ócska cipőmet nem vettem le, mivel nem volt helyette másik, és nem akartam mezítláb mászkálni. Ott álltam anyaszült meztelenül, készülvén arra, hogy magamra öltsem az eltulajdonított ruhákat, amikor két óriási loncsos kutya tört rám. Mintha a föld alól bújtak volna elő: csak akkor vettem észre őket, amikor éktelen ugatással vágatni kezdtek felém. Annyi időm maradt, hogy fölkapjam a földről a ruhákat, és pucéran nekiiramodjak. Futottam, ahogy lábaim bírták, a kutyák meg utánam. Valami addig nem tapasztalt, elképesztő erő hajtott, és meg kell, hogy mondjam – bármennyire is szentségtörésnek tűnik, különösen egy kolostorból való szökés után –, ma is isteni beavatkozásként könyvelem el, hogy az a két természetes fenevad nem ért utol, és nem szaggattak darabokra. Sőt: nem tudom, ki lakott abban a házban, ám volt fegyvere, mivel egy golyó is elsüvített a fejem mellett, az is isteni szerencse volt, hogy nem

talált el. Végül megmenekültem: sem a kutyák, sem mások nem jöttek utánam, úgyhogy egy idő után megpihenhettem, és magamra vehettem az ellopott ruhákat.

Hetekbe telt, mire elértem Párizst. Világéletemben kitűnő volt a memóriám, két esztendő elteltével is emlékeztem arra, hogy milyen úton vitt apám Solesmesbe. Nekem ugyanazt kellett követnem, csak visszafelé. Merész ötletnek tűnt Párizsba mennem, hiszen nem tudtam, hogy a családom, különösen apám miként fogadnak majd. Mint kiderült, utóbbival aztán nem kellett foglalkoznom, ám ezt akkor még nem tudtam, így Párizsba menet időnként rám tört a kétség: jól teszem, hogy éppen oda megyek? Apám föltehetően nem fog örülni jöttömnek, mivel azzal, hogy elvitt engem Solesmesbe, letudhatta a sorsom iránti kötelezettségét. Az is lehet – gondoltam –, hogy erővel akar majd visszavinni. Én azonban – elhatároztam – ellent fogok állni: végtére is tizenhét esztendő vagyok, nem döntheti el, mit tegyek. Ha kitagad, hát kitagad: a kolostorban megtanultam ezt-azt, valahová majd csak fölfogadnak, és megállok a saját lábamon. Erre pedig Párizsban van a legtöbb esély. Egyébként még akár kőműves is lehetek, hiszen ahhoz hasonló munkát is végeztem Solesmesben. Legföljebb nem apám lózsijában dolgozom, és a szertartási összejöveteleken nem viselek olyan tisztséget, amelyben meg kell szólalnom.

Ilyen gondolatoktól kísérve értem el Párizst. Végig követtem az oda vezető utat, ám soha nem rajta mentem, hanem mindig mellette, a fák és a bokrok között. Nem voltam járatos a törvénykezésben, csupán annyit tudtam, hogy egyrészt eljöttem egy kolostorból, másrészt ruhákat loptam, és mindezt elegendőnek ítéltam ahhoz, hogy óvatos legyek. Így hát lopva, nem ritkán éjjel gyalogoltam, forrás- és patakvizet ittam, a fák gyümölcseit ettem, időnként pedig a megművelt földekről loptam el ehető terményeket. Mivel heteket töltöttem a szabadban, arcomat és karomat egyrészt barnává cserzette a nap, másrészt ruháim az esőzések nyomán szétrongyolódtak, kinőtt a hajam, a szakállam és a bajszom is. Mikor átléptem Párizs kapuján, úgy néztem ki, mint bármelyik csavargó, aki a jobb megélhetés reményében a városba érkezik.

Borzasztóan elcsigázott és éhes voltam, úgyhogy félretettem aggályaimat, és első utam a családi házba vezetett. Útközben néha megálltam, körbenéztem, megbámultam a rég nem látott Párizst. Noha a két esztendő alatt szemlátomást semmit nem változott, az apátság csöndje és békéje után most nyomasztóan zajosnak és zsúfoltnak tűnt. Míg ott álltam valamelyik utca közepén, és néztem az ismerős épületeket, többen nekem jöttek, taszigáltak, arrébb toltak, lökdöstek, rám förmedtek, ócsároltak. Solesmesben annyira megszoktam a csöndes egyedüllétet, hogy most egyszeriben a nyüzsgő Párizs tűnt elviselhetetlennek. Lassú léptekkel haladtam otthonunk felé, kerülgettem a lószart, a szemeteskupacokat, és vigyáztam arra, nehogy a nyakamba zúdítsanak valamelyik ablakból egy vödör fekáliát. Közben úgy éreztem, hogy hiába itt nőttem föl, bármi történjék, immáron képtelen volnék egy ilyen helyen élni. Ott, azokban a percekben döntöttem el, hogy korábbi szándékommal ellentétben mégse Párizs lesz a lakhelyem. Se nem Párizs, se nem egy másik nagyváros. Sablétől idefelé jövet gyönyörű helyeket láttam, csodaszép tájakon vezetett az utam, és bármennyire is elfáradtam, időnként nem tudtam betelni a vidék látványával. Elhatározásomat később sem másítottam meg, és most, miközben ezeket a sorokat írom, elmondhatom, hogy jól döntöttem, amiért a nagyváros nyűgjei helyett a vidék csöndjét választottam otthonom gyanánt.

Amikor két esztendő után újra megpillantottam a házunkat, csodálkoztam, mert emlékeimben úgy élt, hogy makulátlan tiszta, szép és ragyogó, ehelyett viszont most egy omladozó vakolatú, lógó cserepű épületet láttam, amely előtt térdig lehetett gázolni a szemétben. Anyám csak hosszas zörgetésre engedett be, akkor is csupán azután, hogy a zárt ajtó mögül kifaggatott, ki vagyok, mit akarok, honnét jöttem. Beszédem hallatán végre megértette, hogy a fia van itt. Kinyitotta az ajtót, és én megint csak döbbenetesen vettem észre, mennyire megöregedett: haja megőszült, arca fölpuffadt, korábban kövérkés teste ellenben lesóványodott, és sokkal ala-

csonyabbnak tűnt annál, mint amilyennek utoljára láttam. A ház belseje semmit nem változott, ugyanazok a bútorok és eszközök sorakoztak mindenfelé, mint azelőtt, ám itt is megdöbbenve vettem észre, hogy mekkora a kosz és a rendetlenség. Apám világéletében a rend híve volt, és rettenetesen tudott haragudni azért, hogy ha hazajött, valamit nem a megszokott helyén talált. Anyám és a nővéreim ezen okból fogva mindig igyekeztek példás rendet tartani, és engem is rászoktattak a rend szeretetére (ami aztán Solesmesben különösen hasznosnak bizonyult). Most azonban csodálkozva kellett látnom a földön összegyűlt koszt, a szekrények és a tárlók körül szanaszét dobált ruhákat, a mosatlan, ragadó edényeket, az ételmaradékokat a konyhasztalon, és így tovább. Azonnal megértettem, hogy távollétem alatt valami történt.

Anyám nem kérdezett semmit. Láthatólag nem érdekelte, hogy kerültem haza, miért jöttem el Solesmesből, s miért nézek ki úgy, akár egy csavargó. Ezt egyáltalán nem bántam, mert semmi kedvem nem volt magyarázkodni, és mert úgyse tudtam volna szavakba önteni mindazt, amit el kellett volna mondanom. Meghallgattam inkább anyámat, aki szenvtelen hangon elmesélte, hogy apám néhány hónappal ezelőtt, a tél beköszöntével egy építkezésen meghült, ágynak esett, és pár napra rá meghalt. Úgy vettem észre, anyám nagy bánatát azonban igazából az okozta, hogy apám az egyik legnagyobb párizsi kőműveslőzsi vezetőjeként sokkal kevesebbet hagyott hátra, mint amennyit remélni lehetett volna. Az egyik szekrény titkos rekeszeiben, valamint a dolgozószobában, a padló alatt el volt ugyan rejtve némi készpénz, ám anyám ennél többre számított. A végrendeletből kitűnt, hogy az a tizenkét évvel ezelőtti kölcsön nagyobb volt, mint hittük (és mint amennyiről apám beszámolt), úgyhogy az összegyűjtögetett pénz egy része annak törlesztésére ment el még apám életében. Ezek után annyi maradt, hogy apámat tisztességgel el lehetett temetni, anyám egy kis jussot ki tudott fizetni a nővéreimnek, a maradékból pedig többé-kevésbé el tud éldegélni a családi házban. Mely egyébként az enyém – tudtam meg anyámtól –, az én örökségem, úgyhogy azt teszek vele, amit akarok. Anyám ekkor rám nézett, és azt kérdezte, mit szándékozok csinálni, akár a házzal, akár bármivel. Azt feleltem, egyelőre látni szeretném apám sírját.

Az idősebbik Jean Fessart a Saint Nicholas des Champs-templom alagsorában lett eltemetve, más kőművesmesterek között, közel ahhoz a föld alatti helyiséghez, amelyet Párizs kőművesei a bencések jóindulatából szentélyként használtak. Anyám nem jött velem, nem is akartam, hogy jöjjön. Én se töltöttem sok időt a falba süllyesztett urna előtt. Egy darabot álldogáltam előtte, a templom gondnokától kapott kis fáklya fényében többször elolvastam a kőbe vésett nevet, megtapogattam az urnára faragott akácágat, közben próbáltam gondolni valami kegyeletteljesre; de semmi nem jutott eszembe, így aztán sarkon fordultam, és hazamentem. Nem éreztem fájdalmat: elköszöntem az apámtól, és mert továbbra se voltam a haragosa, abban a meggyőződésben hagytam el a Saint Nicholas des Champs-templomot, hogy apám a földi élete során megtett minden tőle telhetőt, becsülettel és jó szívvvel élt, emlékéit őrizni fogják Párizs épületei és a kőművesek. Egy ilyen élet elmúltával pedig fájdalmat igazából az okozhat, hogy többet ezen a földön nem találkozunk vele. Ám a halál nem a vége valaminek, hanem egy állapot – mondta többször is apám, és én a templomból hazafelé menet ezt minden addiginál nagyobb igazságnak éreztem.

Nem időztem Párizsban sokat. Néhány nap alatt összeszedtem magam annyira, hogy kipihenem, megtisztulva és jóllakva vághassak útnak. Hogy merre vezet az utam, még akkor sem tudtam, amikor kiléptem Párizs kapuján. Előtte azonban kitakarítottam a házat, rendet raktam, megjavítottam, amit kellett, és újra meg újra meghallgattam anyám sirámain arról, hogy bár apám egykori lőzsijától időnként kap némi özvegyi támogatást, ez még az örökséggel együtt sem elegendő arra, hogy fölvegyen egy cselédet akár csak napi szolgálatra is. Közöltem anyámmal, hogy lemondok az örökségemről, tegyen a házzal azt, amit akar. Ezt hálálkodva és nagy megkönnyebbüléssel vette tudomásul. Hogy mindennek írásbéli nyomát is adjuk, fölkerestünk egy hivatalos személyt, aki elkészítette a tanúsító okmányt, mely szerint én, ifjabb

Jean Fessart nem tartok igényt az apai örökségből engem illető házra, annak minden jussát és jogát átengedem anyámnak, özvegy Elizabeth Fessartnak. Anyám nem győzött hálálkodni, én azonban nem kértem a hálából. Nem érte tettem, hanem magamért: új életet akartam kezdeni, és ehhez az kellett, hogy elvágjam azon szálakat, amelyek összekötöttek a régi életemmel.

Mielőtt végleg elhagytam volna szülővárosomat, körbejártam Párizst. Bebarangoltam nemcsak a környéket, hanem a Szajna-partot, a Notre-Dame szigetét, a folyó másik oldalát, és a királyi palota környékét. Hazafelé a Bastille-ig is elmerészkedtem, majd megálltam abban az utcában, ahová két esztendővel azelőtt hébe-hóba eljártam – és mint akkor, most is elköltöttem a nálam lévő pénz egy részét. Nem volt sok pénzem: anyám ragaszkodott ahhoz, hogy ha már – úgymond – nemes szívvvel lemondtam az örökségemről, legalább vegyek magamhoz pár aranyat azok közül, amelyeket apám a dolgozószobájának padlója alatt dugdosott. Ezek egy részét a továbbutazásomra szántam, némi aprót pedig arra, hogy a kurvák utcájában kiürítsem magamból a két esztendő alatt fölgyülemlett vágyaimat. Miután ez megtörtént, hazamentem, és kialudtam magam. Másnap hajnalban keltem. Anyám ekkor újból apámat emlegette, aki ugyancsak pirkadat előtt vágott neki Párizs utcáinak, ide is akarta adni azt a rövid csövű mordályt, amellyel apám mászkált. Nem fogadtam el, mondván, nem tudok bánni vele, különben is, egyszer talán még ő is hasznát veszi, ha máshogy nem, legalább megszorultság esetén pénzzé teheti. Inkább egy rövid, hegyes tört választottam apám fegyvereiből, azt tűztem az ugyancsak tőle örökölt ruhám alá, amikor kiléptem a házunk ajtaján. Egyetlen pillanatra se néztem vissza. Határozott, nagy léptekkel elgyalogoltam a nyugati kapuig, és amikor már messze jártam a várostól, csak akkor álltam meg egy kis időre, hogy egy búcsúpillantást vessek a reggeli fényben fürdő Párizsra. Akkor jutott eszembe, hogy a nővéreimet meg se látogattam. Ezt azóta is fájlalom, hiszen gyerekkoromban igen jók voltak hozzám.

A Szajna mentén haladva Rouen városába mentem. Főként gyalogoltam, olykor szekerekre kapaszkodtam föl. Mivel sok pénzem nem volt, többnyire kerültem a fogadókat – ahogy a Párizsba vezető utam során, így ezúttal is inkább a szabad ég alatt, gyakran faágak közt éjszakáztam, gyümölcsöket és a föld terményeit ettem, és ha nagyon elfáradtam vagy megéheztem, csupán akkor fizettem a szállásért és az eledelért.

Továbbra sem tudtam a pontos úti célomat, csak abban voltam biztos, hogy a tengerhez igyekszem. Világot akartam látni, utazni, meg tapasztalni sok mindent, amit párizsi és solesmesi magányomban nem állt módomban megismerni. Rouenben nem is időztem sokat. Miután körbenéztem a lehetőségek között, és nem találtam kedvemre valót, északra fordultam, és újabb gyaloglás után elértem Calais-t. Ekkor már közeledett az ősz, hűvösödtek az éjszakák. Elhatároztam, hogy innét nem megyek tovább, hanem elszegődöm egy hajóra matrónak.

Ez megint csak olyan ötlet volt a részemről, melyre visszagondolva a lehető legnagyobb képtelenségnek tűnik. Solesmesben elég sok foglalkozásba belekóstoltam, és bár egyikben sem volt lehetőségem elmélyülni, annyira azért konyítottam bármelyikhez, hogy inasként elszegődhettem volna akár ácsnak, akár molnárnak, akár kertésznek, sőt akár kőművesnek is. Hajózási ismeretekkel azonban egyáltalán nem rendelkeztam, a vízhez is mindössze annyi közöm volt, amennyit a bűzös és koszos Szajnából Párizsban láttam. A tenger viszont olyanra lenyűgözött, hogy úgy éreztem, hajóra kell szállnom. Álltam a parton, és végre a saját szemeimmel láthattam azt, amit addig csak hallomásból ismertem: hiába hordják beléje mindenünnen a folyók a szárazföld mocskát, a tenger oly hatalmas, hogy a piszkos hordalékot elnyelvén is nyugodt és kéklőn tiszta marad. Számomra ez azzal az üzenettel bírt, hogy életem addigi nyomorúságának is a tenger vethet véget. Eme érzéstől megbabonázva meneteltem Rouentől Calaisig, és abban a reményben jelentkeztem matrónak, hogy a hatalmas víz segítségével nem csupán világot láthatok, de meg is tisztulhatok.

Szomjaztam a világ megismerésére, ami érthető, hiszen addig vajmi keveset láttam belőle, noha a Solesmestől Párizsig, majd onnét Calaisig való zarándokutam során igyekeztem pótolni hiányosságaimat. Szándékaimtól az se tántorított vissza, hogy semmit nem tudtam a hajózásról és a vizek természetéről. Nem is volt egyszerű hajóra szállnom. Hiába kopogtattam több helyen, rendszerint az első kérdésnél, miszerint hol szolgáltam eddig, mindjárt elvéreztem. Hosszú időn keresztül úgy tűnt, senki nem akar újoncként fölvenni és kitanítani. Nem beszélve arról, hogy volt, hogy a nagy izgalomtól el se tudtam mondani a kiszemelt hajó kapitányának, hogy mit akarok. Aztán mikor már teljesen elcsüggedtem, rám mosolygott a szerencse. Egy kisebb hajó kapitánya, bizonyos Lambert úr hajlandó volt alkalmazni. Az én feladatom lett a fedélzet (és időnként a raktár) takarítása, a kapitány és a tisztek kiszolgálása, a parancsnoki kabin rendben tartása, sőt a konyhai munkában is segédkezni kellett.

Nem akarok életem ezen szakaszáról sokat írni, csupán annyit, amennyit jövőbeli (és reménybeli) olvasóimnak erről mindenképpen tudni érdemes. Két évet töltöttem a *Csillagfényen*, és ezalatt rengeteget dolgoztam. Kis hajó volt, alig egy tucatnyi főből álló személyzettel, és mert mindenkinek megvolt a maga feladata, rám, mint mindenek felett hajóinasra, sok tennivaló hárult. Dolgoztam látástól vakulásig – ám soha nem panaszkodtam, s nem is éreztem, hogy okom lenne rá. Lambert kapitány és a tisztjei derék emberek voltak, soha olyat nem tettek velem, amire rossz szívvel emlékeznék, és én abban a tudatban töltöttem el azt a két esztendőt a fedélzeten, hogy tanulok és világot láthatok. A tenger látványa, és az, hogy feladataim vannak, nagyban megnyugtattak, és csodálkozva vettem észre, hogy a rám telepedő nyugalommal együtt a beszédem is javult. Bár a dadogás és a görcs nem tűnt el teljesen, képes voltam

immáron egész mondatokat végigmondani úgy, hogy azt mások is megértsék. Még inkább szembetűnő változás volt, hogy nem féltem megszólalni. Úgy gondolom, ott és akkor léptem a gyógyulás útjára; mely egyébként igen hosszadalmas folyamat, tulajdonképpen mind a mai napig tart, hiszen időnként mostanában is megbicsaklik a nyelvem, s nem mindig törnek elő belőlem gördülékenyen a szavak. Akkor, a tengeren és a hajón jöttem rá arra, hogy nem szabad és nem kell félnem a beszédől, ellenben meg kell szólalnom akkor is, ha úgy érzem, megakadok, mivel a félrecsúszott igyekezett is jobb a görcsös rettegésnél. Ebben nagy segítségemre volt a derék Lambert kapitány és két tisztje, akik nem röhögtek a rossz beszédemen, se nem csóválták a fejüket, viszont meghallgattak, akkor is, ha néha az idejüket raboltam vele. Az ő türelmük türelemre tanított engem is önmagammal szemben.

A *Csillagfény* francia zászló alatt szelte a tengert, ám egy holland kereskedőház tulajdonában állt. Kisebb termékeket szállítottunk a szárazföld és a brit szigetek között: ruhákat, kelméket, csecsebecskéket, olykor könyveket. Utóbbiaknak különösen örültem, hiszen bár sokat dolgoztam, időnként szakítottam arra időt, hogy egyikbe-másikba belelapozzak. Egy-egy hosszabb utunk során szótárból angol szavakat és mondatokat magoltam, úgyhogy miután Anglia partjainál hajótörést szenvedtünk, többé-kevésbé angolul is meg tudtam értetni magam.

1637 őszén egy víz alatti szikla léket vágott a *Csillagfény* bordái közé, és a hajó süllyedni kezdett. Nem voltunk messze a partoktól, csónakra tudtunk szállni, és némi hánykolódás után beveztünk Liverpool kikötőjébe. Az izgalmat, illetve a hajó, valamint a rakomány elvesztése okozta kárt leszámítva ép bőrrel megúsztuk a kalandot. Mégis, amikor partra tettük a lábunkat angol földön, úgy éreztem: ezt akár égi jelnek is tekinthetem. Minden fáradtság ellenére igazán jól éreztem magam a *Csillagfény* fedélzetén, sok mindent megtanultam, még többet megtapasztaltam, és végre megízlelhettem az emberek társaságát, azt, hogy milyen mások között élni és dolgozni. Mégis, amikor ott álltam Liverpool kikötőjében, egyszeriben újra vonzani kezdett a szárazföld. Onnantól fogva egyetlen porcikám sem kívánta a tengert.

Korábban is kötöttünk már ki Angliában, sőt éppenséggel Liverpool sem volt számomra ismeretlen. Volt, amikor rakományra várva több napot időztünk a városban, elsősorban a kikötőben és a part menti kocsmákban, de azért bebarangoltuk a város más részeit is. Sem Anglia, sem Liverpool nem jelentett hát számomra újdonságot. Ennek ellenére nagyon rövid idő alatt kikristályosodott bennem az a gondolat, hogy nem akarok visszatérni sem a tengerre, sem Franciaországba, ahová a feledni kívánt múltamon kívül amúgy se köt semmi. Úgy döntöttem, hogy Angliában maradok. Abban az országban, amely oly sok évszázadon keresztül nézett farkasszemet Franciaországgal, ám az utóbbi időkben – Richelieu bíboros fáradozásának köszönhetően – békét kötött, sőt a hollandokkal, a svédekkel és egyes német hercegségekkel közösen szövetségre lépett vele a Habsburgok ellenében. Ez a szövetség olykor tojáshéjakon táncolt, és időről időre kutya-macska barátságnak tűnt. Így például amikor mindenki csodálkozására XIII. Lajosnak fia született, itt, Angliában, de mint hallottam, odahaza, Franciaországban is rebesgették, hogy a dauphinnak nem a király az apja, hanem – amennyiben mégse Richelieu vagy Mazarin, akkor – Buckingham hercege. S míg az angolok elégedett kacajjal vették tudomásul, hogy egy arisztokratájuk fölszarvazta a francia uralkodót, addig a franciák a kardjukat csörtetve bosszúért kiáltoztak. De nem akarok nagyon belemenni ezen események taglalásába, mivel a politikához nem értek, épp ezért soha nem is mélyedtem el benne. A polgárháború esztendeiben is csak annyit foglalkoztam vele, amennyi elkerülhetetlen volt, noha akkor egész Anglia a politikai kérdések taglalásától zengett, és az emberek életét az határozta meg, hogy ki híve a parlamentnek és ki a királynak. Ezen dolgok mindig távol álltak tőlem, távol állnak ma is, és vallom, hogy ha olykor nehézségek árán is, de azért ha az ember nagyon akarja, kimaradhat belőlük. Mondom ezt annak ellenében is, hogy szagoltam puskaport, és láttam a politika legvéresebb oldalát, amikor egyazon nemzet fiai fogtak fegyvert egymás ellen.

Ám nem akarok előreszaladni az eseményekben. Ott tartottam, hogy miután szerencsés kimenetelű hajótörést szenvedtünk Anglia nyugati partjainál, engem megint csak az a megmagyarázhatatlan erő vett a hatalmába, amely két és fél esztendővel korábban elhozott Solesmesből. Hogy ez az erő a bensőmből fakad-e, avagy az égi hatalmak sugallatának kell inkább tudnom, azt nem tisztzem eldönteni. Ugyanakkor immáron másodszor tántorított el az addigig eltérő irányba, másodjára változtatta meg életem menetét. Azon kaptam magam, hogy ott állok Lambert kapitány előtt, és közlöm vele, hogy ha már így alakultak a dolgok, én maradok Liverpoolban. A kapitány keserűen nevetett, és kijelentette, hogy ezzel ők sem lesznek másképp, hajó híján egy darabig mindenképpen Liverpoolban maradnak. Komolyabbra fordítva szavait azt tette hozzá, hogy természetesen érti, miről beszélek, mi több, meg is érti és tudomásul veszi: fiatal vagyok, még nem dőlt el, mivel fogok életem során foglalkozni, úgyhogy amennyiben Angliában akarok szerencsét próbálni, ám tegyem, nem gördít eléje akadályt. Sőt bár a hajón lévő vagyon odaveszett, némi készpénzt sikerült kimenekítenie, így hát ki tudja fizetni az erre az útra vonatkozó arányos béremet.

Hálás szívvel köszöntem meg Lambert kapitány jóindulatát, és bizony könnyek szöktek a szemembe, amikor elköszöntem tőle és a legénység többi tagjától. Egy pillanatig meg is fordult a fejemben, hogy jól teszem-e, hogy engedek a kalandvágyamnak ahelyett, hogy ezekkel a kiváló emberekkel vitorlázom tovább a szárazföld és a brit szigetek között. Mégis maradtam az elhatározásom mellett, és elbúcsúztam tőlük. Többet nem találkoztam velük, pedig hetekkel később is ott lődörögtem a hajók és a dokkok között munkát keresve. Minden bizonyára hamar visszajutottak Franciaországba.

Három esztendőt töltöttem Liverpoolban. Az első hónapokban sokat nyomorogtam: a kikötőben aludtam, alkalmi munkákból éltem, éheztem, időnként loptam, olykor betegség gyötört. Liverpool kikötőváros, ahová szerte a világból érkeznek hajók, úgyhogy a kikötőben többnyire akadt tennivaló: érkező hajókat kellett kipakolni, avagy indulókat fölpakolni; persze, kevés pénzért, hiszen munkára váró ember bőven akadt. Noha mindvégig éreztem, hogy nem erre vagyok hivatott, és nem azért maradtam Angliában, hogy ládákat és zsákokat cipeljek, türelemmel vártam sorsom jobbra fordulását.

1638 tavaszán újra rám mosolygott az életem fordulópontjain mindig fölbukkanó isteni szerencse. Megismerkedtem egy idős könyvkereskedővel, Mr. Harringtonnal, aki többször járt a kikötőben, mivel külföldről hozatott könyveket, amelyeket aztán a saját boltjában árult, vagy eladott más kereskedőknek. Mr. Harrington katolikus polgár volt, gyermektelen özvegyember, egyébiránt igen művelt és olvasott férfiú. Már azt megelőzően is ismertem látásból (mi több, dolgoztam is neki), hogy egy ízben, amikor egyenest a házáig cipeltem egy könyvesládát, jóságosan megengedte, hogy kicsit megpihenjek a konyhájában. Sőt mert meglehetősen éhes voltam, közölte velem, hogy ad némi harapnivalót. Míg erre vártam, észrevettem, hogy útközben kinyílt a láda. Egy könyv lógott ki belőle – kivettem, kinyitottam és beleolvastam. Latin nyelven íródott, s én ekkor hálás szívvel gondolhattam Solesmesre, főleg a könyvtáros testvérré, aki latin szótárt adott a kezembe, minek köszönhetően latin könyveket legalábbis részben tudok olvasni.

Amikor Mr. Harrington visszatért egy kis eledellel a konyhába, csodálkozva látta, hogy az olcsó pénzért fölfogott kikötői munkás, aki törve beszél az angolt, a könyvesládán ül, és latin nyelvű könyvet olvas. Beszédbe elegyedett velem. Kérdéseire válaszolván elmeséltem neki életem addigi eseményeit. Akkortájt éppen erősen hebegve és szaggatottan beszéltem (ez összefüggött azzal, hogy bizonytalan lábakon álltam), ám Mr. Harrington úgy tett, mintha ezt észre sem venné. Végig biztatóan mosolygott rám, sem a tekintete, sem a homloka nem felhősödött el, és nem állt egyik lábáról a másikra sem azon törve a fejét, hogy mit kezdjen nehézkes beszédemmel. E tekintetben nagyon hasonlított Lambert kapitányra, és én ezért mind a mai napig hálás szívvel gondolok mindkettejükre. Mint kiderült, értett az anyanyelvemen,

úgyhogy onnantól kezdve hol angolul, hol franciául beszélgettünk. Nem habozott sokat: miután megtudta, hogy két esztendő telt el bencés kolostorban, de már azelőtt is szívesen forgattam könyveket, megkérdezte, van-e kedvem a segédje és a mindenese lenni.

Onnantól fogva Mr. Harrington házában éltem, s az ő alkalmazottja voltam. Segítettem neki a könyvek szállításában és rendszerezésében, nyilvántartást vezettem az aktuális könyvállományról, sőt egy idő után tanácsokat is adtam arra vonatkozólag, hogy milyen köteteket kellene beszerezni, mire volna igény. Emellett házi mindenesként gondoskodtam a bevásárlásról, a takarításról, a javítanivalók és a ház körüli munkák elvégzéséről. Utóbbiak közül amit tudtam, megcsináltam, más esetekben értő embereket hívtam. (Rajtunk kívül egyébként egy házsártos, ám valójában jószívű öregasszony élt Mr. Harrington nagy és tágas házában, ő főzött és vezette a konyhát.)

Mr. Harrington széles körű üzleti kapcsolatokkal rendelkezett szerte Angliában, úgyhogy időnként kocsira ültünk és más grófságokba utaztunk könyvekért – vagy éppenséggel könyveket szállítottunk oda. Mindenféle könyveket forgalmaztunk a filozófiai és teológiai munkáktól kezdve a tudományos írásokon át a művelt hölgyeknek szánt könnyed olvasnivalókig. Nekem is bőven lett módom olvasni és pallérozni magam. Megtanultam rendesen angolul, és továbbképeztem magam azokban a tudományokban, amelyeknek alapjait még apám rakta le bennem. Elmondhatom hát, hogy kiváló körülmények között és hasznosan töltöttem első angliai éveimet: jó helyen laktam, egy remek ember társaságában, akinek örömmel dolgoztam és akitől igen sokat tanultam. Ma is hálás vagyok neki ezekért – mint ahogy továbbra is hálás lehettem sorsomnak, amely jó irányba vitt.

Amint említettem, Mr. Harrington gyermektelen özvegyember volt. Már megismerkedésünkkor sem számított fiatalnak, és igen sokat betegeskedett. Ennek ellenére váratlanul hunyt el 1641 elején. Akkor már a fiaként szeretett, s én is úgy tekintettem rá, mint fogadott apámra. Többször emlegette, hogy a végrendeletében meg fog emlékezni rólam – ám erre valamilyen oknál fogva nem került sor. Föltehetőleg megfeledkezett a dologról (gondolom legalábbis én, bár évekkel később Elias Ashmole úr fölvetette, hogy vajon valóban a végleges végrendelet lett-e fölbontva, nem pedig egy korábbi változat), ugyanis miután meghalt, eltemettük, és kinyitottuk a végrendeletét, abban az égvilágon semmi olyan nem szerepelt, ami engem érintett volna. Mr. Harrington házat és ingóságait távoli rokonai örökölték Anglia különféle megyéiből. Én pedig ott állhattam volna megint fedél nélkül, nincstelenül, bizonytalan jövő előtt, ha nem bukkan föl Mr. Simon Ashole, aki szintén távoli rokona volt Mr. Harringtonnak, és a többiekkel együtt a végrendelet felbontására érkezett Liverpoolba.

Mr. Ashmole Mr. Harringtonhoz hasonlóan meleg szívű és igen rendes ember volt. Amint észrevette, hogy az újra rám szakadó bizonytalan jövő rémképe árnyékában mennyire elkecseregtem jótévőm halála, illetve a végrendelet fölbontása után, szóba elegyedett velem, és kifaggatott, milyen viszonyban voltam a rokonával. Miután megtudta, habozás nélkül följánlotta, hogy menjek vele Lichfieldbe, Staffordshire megyébe, Anglia belsejébe. Közölte, hogy szüksége van egy művelt és eszes emberre, aki egyfelől el tudja látni a gondnoki teendőket, másfelől mivel neki is van egy kisebb könyvtára, azt is jó volna kezelni és rendszerezni. Fölajánlotta, és nekem nem volt miért visszautasítanom. 1641 tavaszán Liverpoolból Lichfieldbe költöztem.

Lichfield meseszép kisváros Staffordshire megye délkeleti részében, hat mérföldnyire délre a Trent folyótól. Lapos völgyben fekszik, köröskörül erdők és gazdag földek határolják. Ebben a városban található Anglia egyetlen háromtornyos katedrális. Gyönyörűségét látván ma is megdobban a szívem, ha elmegyek előtte, vagy ha utazásból hazatérve megpillantom tornyait. Mostanság különösen öröm látni, hiszen a háború nyomait lassacskán gondos kezek munkája tünteti el – hála öfelsége adományának, valamint Hackett püspöknek, aki a saját vagyonából is áldozott eme csodás katedrális helyreállítására. No meg természetesen mindenek előtt Elias Ashmole urat kell megemlítenem; ám órála még úgyis írni fogok eleget.

Lichfield lakói a parlament uralma idején is hűek maradtak a királyhoz, annak kivégzése után pedig a királyság eszméihez és a katolikus valláshoz. A környék tehát mindig is a rojalisták egyik fellegrárájának számított, annak ellenére, hogy Lichfieldben nincs olyan erődítmény, amelyet érdemes volna elfoglalni. Azonban a parlament hívei csupán azon októl vezettetve, hogy e vidék lakói nem akarták magukat alávetni Oliver Cromwell és a puritánok akaratának, két ízben is súlyos sebet ejtettek a városon és annak páratlan, háromtornyú katedrálisán. Ez először két esztendővel azután történt, hogy Simon Ashmole úr szekerén Lichfieldbe érkeztem: 1643-ban a kerekfejűek egy portyázás során betörték a városba, kifosztották annak polgárait, majd behatoltak a katedrálisba és megszenteltelenítették azt. Nem akarom részletesen ecsetelni, mit tettek, maradjon meg ebből az utókor számára csupán annyi, hogy napokba tellett, mire sikerült megtisztítanunk gyönyörű templomunkat azoknak a szennyétől, akik sem Istent, sem erkölcsöt nem tisztelve összerondították az Úr házát.

Ennél súlyosabb dolog esett meg három évvel később. A kerekfejűek akkor a korábbinál nagyobb létszámban és szervezettebben támadtak Lichfieldre. A város polgárai derekasán küzdöttek, de a túlerő, ha átmenetileg is, diadalmaskodott felettünk. A parlament hívei megint csak betörték házainkba, és megint csak nem kímélték a katedrálisunkat. Középső tornyát ágyútűzzel pusztították el, úgyhogy városunk éke tizenöt esztendőn keresztül csonkán, sebzetten nézett vissza szomorú tekintetünkre; ám mint fentebb említettem, most, miközben e sorokat írom, Istennek hála, már folyik a sebek begyógyítása.

Oliver Cromwell végletekig fanatizált katonái – akiket vezérük a páncélzatuk után vasbordájúaknak nevezett – abban az időben úgy gondolták: ők Anglia urai, és nem ismertek sem Istent, sem embert, aki megállíthatta volna őket. (Tegyük hozzá: némileg joggal, hiszen azokban az években diadalt diadal után arattak, a Lichfieldbe való második nagy betörésük például egy esztendővel azután történt, hogy Naesbynél szétzúzták a király seregét.) 1646 júliusában újfent bevonultak az immáron megcsonkított katedrálisba, azonban nem elégedtek meg azzal, hogy a saját ürülékükkel és szennyükkel bepiszkítsák, hanem szétverték annak teljes belső berendezését: leszedték a falról és tűzre dobták a szentképeket, a freskókat sárral és mésszel kenték össze, az oltárt miszlikbe aprították, az imapadokat összetörték, és a templomba bekötötték a lovaikat, amik aztán összeszartak és összehugyoztak mindent. Később megtudtuk, hogy ezek az istentelen gazfickók kész tervekkel érkeztek Lichfieldbe az általuk oly vadul gyűlölt katolikus vallás egyik jelképének lerombolását illetően, ám az épület végül szerencsére többé-kevésbé épen maradt. Bár szerénysége nem engedi, hogy erről bővebben beszéljen, én egészen bizonyos vagyok abban, hogy ez nagyrészt Elias Ashmole úr föllépésének köszönhető, aki akkortájt érkezett haza a szülővárosába, és igen határozottan és eréllyel tárgyalt a kerekfejűek vezetőivel városunk értékeinek megmentését illetően – nagy lelkierejéről téve bizonyosságot a sokszorosan nehéz időkben is, hiszen ez éppen azokra a napokra esett, amikor az ő szeretett édesanyja visszaadta lelkét a Teremtőnek. Magam is segítettem neki a

katedrális könyvtárának megmentésében. Ma ezeket a nagy értékű könyveket Ashmole úr őrzi, és arra vár, hogy a könyvtár fölépültével visszaadhassa őket jogos gazdájának. (A kerekfejűek egyébiránt végül azért takarodtak el, mert hírért vették Rupert herceg csapatai közeledésének.)

Ám nem akarok sem csapongani, sem előreszaladni az események menetében, mint ahogy nem akarom azt sem, hogy a háborús események ismertetése túlságosan megterhelje följegyzéseimet. Azoknak, akik velem együtt élték át eme véres esztendőket, úgysem szolgálhatok e téren újdonságokkal. Akik pedig talán egyszer el fogják olvasni életem történetét, föltehetőleg nem ezen följegyzésekből akarják megismerni ennek az időszaknak a históriáját. Nem is akarom ezt a kérdést túlságosan ragozni – a lényeg, hogy nehéz, vészterhes időkben éltünk, s gyakorta nem tudtuk, hogy a következő hetekben, sőt akár a következő napon mi fog történni velünk. Korábbi jó barátok és rokonok fogtak fegyvert egymás ellen, és a csatatéren angolok vére folyt.

Az egész akkortájt kezdődött, amikor én úgy határoztam, hogy Angliában maradok. A király nem sokkal később összetűzésbe keveredett a skótokkal (saját népével, azokkal az emberekkel, akik közül való volt), és a skót felkelés eseményei vezettek oda, hogy Anglia véres csatatérre változott. Majdnem húsz esztendőn keresztül zajlott az öldöklés; egészen mostanáig, hiszen szinte csak a minap történt, hogy II. Károly trónra lépett, és az ország elindult a rend felé. Húsz esztendő hosszú idő, azonban senki ne gondolja azt se, hogy ez alatt szüntelenül dörögtek az ágyúk és csattogtak a kardok. Szó nincs ilyesmiről, voltak ezen időszakban is békés periódusok, különösen mifelénk, Anglia szívében, hiszen mi nem Londonban élünk, ahol egymást tépik a politikusok. Ahogy fentebb említettem, Lichfield lakosai hívó királypárti katolikusok, és bár – különösen a polgárháború első néhány évében – emiatt időről időre meggyúlt a bajunk az erre vetődő kerekfejűekkel, azért majdnem húsz esztendőt mégsem lehet szüntelen háborúskodásban tölteni. Az ember mindig és minden körülmények között élni akar, és a nehéz idők közepette is igyekszik megteremteni legalább maga körül ennek feltételeit. Úgyhogy Lichfieldben tudomásul vettük, hogy Anglia csatatérre változott, ám egyfelől a csatatéren is időnként hallgatnak a fegyverek, másfelől a háború eseményei nem mindig érintettek bennünket.

Simon Ashmole szekerén érkeztem Lichfieldbe 1641 tavaszán. Útközben Ashmole úr alaposan kifaggatott addigi életemről, egyúttal fölmérte azt is, hogy mit várhat tőlem, mire vagyok képes. Nem titkoltam semmit se előtte. Ashmole úr igen kedves és őszintén érdeklődő embernek tűnt, így hát kertelés nélkül beszélhettem önmagamról, a családi körülményeimről kezdve a solesmesi két éven át Liverpoolig. Elmondtam neki, hogy bár nem jártam iskolába, apám sok mindenre megtanított. Meséltem arról is, hogy mennyire rettegtem a beszédétől, és emiatt gyakran tettettem némának magam. Mr. Ashmole különösen érdeklődve hallgatta azt, hogy apám, az idősebb Jean Fessart egy párizsi kőműveslőzsit vezetett, és engem a rossz testi adottságaim miatt nem tekintett alkalmasnak a kőművességre. Azt is elbeszéltem, hogy Solesmesben állandó görcsben és rettegésben éltem amiatt, hogy mikor és hogyan kell megszólalnom, és végül azért jöttem el a bencésektől, mert rájöttem, hogy azt figyelik, hogy mennyire javul a beszédem, és ha nem javul, akkor azt akként könyvelik el, hogy képtelen vagyok fölülkerekedni a rossz tulajdonságaimon. Meghatottan és hálás szívvel meséltem Lambert kapitányról és Mr. Harringtonról, akiknek igen sokat köszönhetek – különösen azt, hogy emberszámba vettek, és elfogadtak olyannak, amilyen vagyok. Általuk tanultam meg, hogy nem szabad félnem a beszédétől, és ahelyett, hogy némának tettetem magam, jobban teszem, ha megszólalok, mert azáltal a bennem lévő görcsösség is csökken, és a beszédem is gördülékenyebbé válik. Végül pedig beszámoltam arról is, hogy anyanyelvemen, a francián kívül immáron értek angolul, és értem a latin szövegeket. Az apámtól szerzett tudásomat a kolostorban is tudtam bővíteni, még inkább Mr. Harrington könyvei között, úgyhogy Simon Ashmole úrnak önteltség és nagyzolás nélkül mondhattam, hogy noha iskolába soha nem

jártam, ismerem a hét szabad művészet alapjait, és nem veszek el a betűk tengerében. Ezenkívül többféle munkát el tudok végezni – Mr. Harrington is rám bízta a ház körüli teendők intézését.

Simon Ashmole úr azon földbirtokosok közé tartozott, akik az elmúlt évtizedekben azáltal gazdagodtak meg, hogy nem elégedtek meg az örökölt és szerzett címeikkel és kiváltságaikkal, hanem munkával és befektetésekkel igyekeztek gyarapítani a birtokukban lévő vagyont. Nem volt igazán előkelő nemes, ám gazdag és tehetős emberré lett azzal, hogy szíjgyártó műhelyét kibővítette, abban munkásokat alkalmazott, a termékeivel kereskedett, egyúttal pedig különféle termelési módokat igyekezett hasznosítani a földjeit is. Elismertségét és tekintélyét mi sem jelzi jobban, minthogy az itteni nemesség hadnagyaként a kerület királyi főtisztviselői közé tartozott. Már ideutazásunk idején igen büszkén beszélt fiáról, Eliásról, akit – mint mondotta – nemcsak ő, de mások is már egész kiskorától rendkívüli képességgel megáldott embernek tartanak. Elbeszélte, hogy Elias Ashmole (aki különben, ahogy az már az út során kiderült, egy évben született velem) Lichfieldben végezte el az iskolát – az idő alatt a katedrális kórusában énekelt –, huszonegy esztendősen fejjel pedig jogásznak állt, és jelenleg ügyvédként dolgozik Chanceryben. Ráadásul nagyon jól házasodott: egy környékbéli nemes, Peter Mainwaring Eleanor nevű lányát vette el – túl azon, hogy szerelmi házasságot kötött, a Mainwaring család az Ashmole család régi barátai közé tartozott.

Még eltelt egy kis idő addig, míg Elias Ashmole úrral személyesen is megismerkedtem. Előbb berendezkedtem Lichfieldben, Simon Ashmole úr birtokán. Egy kis önálló lakrészt kaptam az Ashmole család házának közelében, egy melléképületben, amelyet egyáltalán nem valamiféle elhagyatott fészkerként vagy efféleként kell elképzelni, hanem takaros kis lakásként, melyben Simon úr apja, Thomas Ashmole idejében a gyermekek tanítója lakott. Ez a lakás mindössze egyetlen nagyobb szobából és egy kis hálóküldéből állt, ám én rettenetesen büszke voltam rá, és amikor megpillantottam, elszorult szívvel mondtam érte köszönetet jótevőmnak. Simon úr fölhevítve a figyelmemet arra, hogy ez megelőlegezett bizalom, melyet jogában áll visszavonni akkor, ha úgy látja, hogy a munkámat nem becsülettel és odaadással végzem. Biztosítottam arról, hogy ettől nem kell tartania, szorgalmas és igyekvő vagyok, tudni fogom a kötelességemet. Mindezt igen komolyan is gondoltam, mert tudtam, hogy az isteni jószerecsse megint olyan lehetőséget bocsátott az utamba, amit bűn lenne elszalasztanom.

Igyekeztem hát az első naptól fogva méltónak lenni a belém fektetett bizalomra. Én lettem az Ashmole-ház gondnoka. A feladataim nagyjából megegyeztek azokkal, amik Liverpoolban voltak, ám mert Mr. Ashmole háza (beleértve az udvart és a melléképületeket) sokkal nagyobb volt Mr. Harringtonénál, így értelemeszerűen nagyobb számban jelentkeztek a megoldásra és elintézésre váró ügyek. Nem is volt mindig időm arra, hogy a saját két kezemmel lássak neki mondjuk egy helyéről kimozdult ajtó visszatételéhez, vagy ahhoz, hogy egy vihar után fölmenjek a tetőre és kicseréljem a leesett cserepeket; ezek helyett többnyire arról kellett gondoskodnom, hogy a ház körül fölmerült munkákat mindig a lehető legjobb mesteremberek végezzék el – mégpedig minél hamarabb. Napjaim éveken keresztül azzal teltek, hogy az Ashmole család birodalmát jártam, melyhez a család háza, a szolgák lakásai, a szíjgyártó műhely és a megművelt földterület egyaránt beletartozott. Napközben alig tartózkodtam otthon, többnyire sötétedés után érkeztem haza, ám időnként még ekkor is éreztem magamban arra erőt, hogy hosszú esztendő után újra leüljek az íróasztal elé, és leírjam azokat a történeteket, melyek még gyerekkoromban keltek életre a fejemben, és melyek azóta is elkísérnek mindenhova. Ahogy korábban említettem, ezeket a régmúlt korokat idéző lovagi históriákat elsősorban a saját szórakoztatásomra vetettem papírra – mondhatni: időtöltés gyanánt, de azért is, hogy szinten tartsam írásbeli kifejezőképességemet –, és soha nem mutattam meg senkinek, leszámítva a feleségemet és Elias Ashmole urat. Ki tudja, talán egyszer a halálom után valaki megtalálja egy szekrény mélyén, és érdekesnek érzi őket arra, hogy mások is elolvassák. De azt se bánom különösebben, ha feledésbe merülnek.

Simon Ashmole úr még Liverpoolban említette, hogy könyvtára is van, melyet jó volna érthető szemmel gondozni és rendezgetni. Lichfieldbe érkezésem után hamar kiderült, hogy a könyvtárat elsősorban a fia, Elias használja, és inkább az ő érdeklődésének megfelelő könyvekkel van tele. Jogi tudományú kötetek mellett bőséggel találtam olyan műveket, amelyek a világ és az Isten által teremtett természet titkaival foglalkoznak. Már ekkor föltűnt, hogy Elias Ashmole mennyire érdeklődik a titkos tudományok és a mágia iránt. Noha könyveinek egy részét a saját otthonában, Chanceryben, valamint később Oxfordban tartotta, más része pedig mindig vele volt, bármerre utazott, Lichfieldben is maradt épp elég John Dee, Paracelsus, Májer Mihály, Johann Valentin Andreae, Samuel Hartlib és mások műveiből. Már Mr. Harrington könyvkereskedésében találkoztam efféle munkákkal, jobban elmélyülni bennük azonban a könyvtár rendezése és a katalogizálás során volt először lehetőségem, és bizony első olvasásra nagyon megdöbbenem némelyiken. Bár a bennük leírt szavakat és mondatokat értettem, eleinte mégse tudtam mire vélni tartalmukat, és hosszú időn keresztül nem voltam tisztában jelentésükkel. Időbe tellett, mikorra rájöttem arra, hogy mit akarnak tudatni – ehhez pedig szükség volt arra, hogy Elias Ashmole úr fölvilágosítsa az elmémet, és rámutasson a szavak mögött rejtőző lényegi mondandóra.

Lichfieldi életem tehát a háború időnkénti viharai ellenére nyugodtan telt. Lakásom volt, munkám, és hamarosan feleségem is. Velem egy házban, egy másik lakrészben lakott Anne Paterson, egy nálamnál néhány esztendővel fiatalabb bájos teremtes, aki zsenge kora ellenére az Ashmole-ház háztartását vezette: ő gondoskodott a bevásárlás, a főzés és a mosás-tisztítás feladatainak ellátásáról. Mivel egy helyen laktunk, és munkám során többször kapcsolatba kerültem vele, rövid időn belül alaposan megismertük és megkedveltük egymást. Olyannyira, hogy a kölcsönös rokonszenvünk és vonzalmunk eredményeként másfél esztendővel azután, hogy Lichfieldbe költöztem, 1642 őszén katolikus szertartás szerint egybekeltünk. A ceremóniát az akkor még teljesen ép katedrálisban tartottuk, és az Ashmole család nagylelkűségét bizonyítja, hogy a lakhelyünként szolgáló melléképületet Simon úr nászajándékként nekünk adta. Persze, azt követően sem szakadtunk el az Ashmole-októl, hogy immáron saját otthonunk lett, hiszen munkánk és feladataink változatlanok maradtak.

Anne-nel mind a mai napig boldog házasságban élünk. Boldogságunkat csupán az árnyékolja be, hogy nem születtek gyerekeink. Ennek nem tudjuk az okát, sokat szenvedtünk is miatta, míg végül elfogadtuk Isten akaratát. 1650-ben magunkhoz vettük egy megesett és a szülés közben elhunyt cseléd lány leánygyermekét, akit az Elias úr első felesége iránti tiszteletből Eleanornak keresztünk el. Volt is ebből némi bonyodalmunk, hiszen ez nem sokkal azelőtt történt, hogy Elias úr újránősült és feleségül vett egy nálánál jóval idősebb hölgyet. Mi nem tudtunk erről, és amikor boldogan és büszkén mutattuk meg Elias Ashmole-nak a mi kis Eleanorunkat, az dühösen ránk csapta az ajtót. Mint később kiderült, azt hitte, gúnyolódni akarunk vele, netán nem tiszteljük új házasságát, avagy esetleg elítéljük őt Lady Mary kora miatt. Miután tisztáztuk vele a dolgot, és elmondtam neki, hogy erről szó nincs, már csak azért se, mert fogalmunk sem volt az újránősüléséről, Ashmole úr, Istennek hála, megbékélt velünk.

A feleségem, Anne egyébként avégett is sürgette a kis Eleanor örökbefogadását, mivel az ő megszületésének körülményei igen hasonlítottak Eleanor világra jövetelének eseményeihez. Anne nem tudja, ki az apja, anyját sem ismerte, ugyanis ő szülés közben – Eleanor anyjához hasonlóan – meghalt. Simon Ashmole úr bizonyára többet tudott erről, ám sírba vitte a titkát. Vállalva annak kockázatát, hogy egyszer talán a feleségem is beletekint ezekbe a följegyzésekbe, én most leírom ide azon régi föltételezésemet, miszerint Anne apja nem más, mint Simon Ashmole úr, ezek szerint pedig Elias Ashmole a sógorom. Ám minderről semmi bizonyosságom nincs, csupán abból következtettem erre, ahogyan olykor a néhai Simon úr viseltetett az én Anne-m iránt.

Elias Ashmole-lal 1641 késő nyarán ismerkedtem meg, amikor pár napra hazalátogatott. Ezúttal nem egyedül érkezett: feleségén, a bűbájos Eleanor Mainwaringon kívül két cseh volt vele – két korosodó férfiú, alig lehettek valamivel fiatalabbak Simon Ashmole úrnál. Egyikük nem tudott beszélni: noha őt a ház szolgálái közül néhányan rögvest süketnémaként kezdték emlegetni, én észrevettem, hogy az illető hallja, amit mondunk, csupán a beszédre képtelen. Ettől mindjárt rokonszenvet éreztem iránta. Hamar kiderült, hogy észrevételem pontos volt.

Elias Ashmole-t már első találkozásunkkor rendkívül szívélyes, társaságkedvelő, és jó megjelenésű úriembernek ismertem meg. Egy velem egyforma magas, vállas, testes férfi szállt ki a hintóból; kerekded és csupasz arcának telt puhaságából oromként emelkedett ki hegyes (és bizony méretes) orra. Dús, barna haját a válláig eresztve, kibontva viselte, és a divat szerint bodorítást tétetett bele. Megérkezése első percétől fogva magához ragadta a kezdeményezést: mielőtt a hintóból kilépve ott állt az udvaron, az ő szavától lett hangos az Ashmole-birtok, és egészen ott-tartózkodásuk végéig ő szabta meg a napok menetét. Ashmole úr harsány, bő beszédű és igen jó szívű ember: amikor az édesapja a család újdonsült beosztottjai között bemutatott neki, hosszasan, kutakodva nézett rám, majd pár rövid, ám annál alaposabb kérdést intézett hozzám arra vonatkozóan, hogy honnét való vagyok, miként kerültem Lichfieldbe és hogy mihez értek. Annyira lehengerlően beszélt, hogy szinte szóhoz sem tudtam jutni, s noha addigra már sokat oldódott bennem a görcs, és időnként képes voltam perceként át úgy beszélni, hogy alig akadtam meg vagy ejtettem hibát, Elias úr akkora hatással volt rám, hogy a dadogásom, ha nem is olyan mértékben, mint korábban, de az ő társaságában visszatért; s onnantól fogva hosszú éveken át rosszul beszéltem Elias Ashmole előtt – vagy legalábbis nem olyan gördülékenyen, mint másokkal.

Ő nem akadt fönt a fejrángásaimon, mosolygott, megveregette a vállamat, aztán a vendégeivel együtt bevonult a házba lemosni az út porát, és bekapni pár falatot. A dolgaimat intéztem – kifogattam a lovakat, abrakot adattam nekik, utasítottam a szolgálakat a hintó megtisztítására –, amikor megjelent mellettem az a cseh, aki a másikinál kopottabb és szegényesebb öltözetet viselt, és mutogatni kezdett. Először azt hittem, azért, mert nem tud angolul, úgyhogy föl-kínáltam neki a latint és a franciát, ám mindkettőre tagadólag rázta a fejét. Végül kézmozdulatokkal megértette magát, miszerint a hintón maradt csomagokért jött. Tudattam vele, hogy a csomagokat már bevittem a házba, mi több, a lovakat is kifogattam, és adattam nekik abrakot. Mosolyogva bólintott, meghajolt, aztán sétálni kezdett a kertben, a ház előtt. Egy darabig figyeltem, és láttam, hogy ez az ember néma, ám nem süket: fölfigyelt az udvar zajaira, a madárhangokra, a szolgálak keltette lármára. Másnap megtudtam, hogy Jan a neve, a nyelvét fiatal korában kivágták. Sok évvel ezelőtt egy alkimista szolgálatában dolgozott, több helyen megfordultak együtt, és keresték a filozófusok követét, míg nem egy zűrös ügy miatt el kellett menekülnie utolsó közös otthonukból, Párizsból. Sokáig bolyongott egyedül a világban, végül összehatalkozott egy honfitársával és hittestvérével, akinek szolgálatába és társaságába szegődött. Ez a Jan ugyanis egy általam korábban nem ismert vallási közösség, a morva testvérek közé tartozott, csakúgy, mint előkelőbb társa, Ashmole úr vendége, kinek Jan Komensky volt a neve, de Comeniusnak szólíttatta magát.

Mindezeket másnap délelőtt tudtam meg. A könyvtárban rendezkedtem – még nem végeztem a katalógizálással, úgyhogy ha egyéb sürgető dolgom volt nem volt, mindig oda mentem –, amikor bejött Elias Ashmole, valamint ez a Comenius. Azonnal távozni akartam, mondván, inkább nem zavarok, azonban Ashmole úr ragaszkodott hozzá, hogy maradjak, mivel édesapjától úgy hallotta, hogy tanult emberként én kezelem itt a könyveket, ő pedig szeretne

néhányat megmutatni Comenius úrnak. Azonnal sorolni kezdte a címeket, és mivel én találtam ki a könyvek elhelyezésének új rendszerét, mindjárt tudtam, melyiket hol kell keresni. Ashmole úr viszont igen elcsodálkozott azon, hogy olykor még a szerzők nevét sem kellett mondania, én anélkül is tudtam, hogy melyik könyvet ki írta. Meg is kérdezte tőlem, talán olvastam-e ezeket. Azt feleltem, hogy részben igen, mivel az alapos rendszerezés végett tudnom kellett, mi van bennük. Azt is némi dadogás közepette elbeszéltem neki, hogy gyermekkoromban apám könyveit is elolvastam, aztán a solesmesi bencés kolostorban is ragadt rám ez-az, Mr. Harrington könyvkereskedése pedig ebből a szempontból (is) maga volt a paradicsom. Ashmole úr ekkor megkérdezte, mennyit értettem meg eme munkákból. Egyre nagyobb izgalomba estem, úgyhogy erősödő szaggatottsággal azt válaszoltam, hogy eleinte igen keveset, mostanában viszont mintha kezdenék ráérezni a szavak mögötti tartalomra, és úgy érzem, olykor fölsejlik előttem a valós mondanivaló. Válaszomat mind Ashmole úr, mind Comenius elismerő fejbiccentéssel nyugtázták.

Az egész délelőttöt a könyvtárban töltöttük. Comenius elsősorban angol szerzők munkáira volt kíváncsi, így hát kérésére Roger Bacon, Thomas Norton, Robert Fludd és John Dee könyveit vettem elő. Utóbbi nevét Mr. Ashmole különösen nagy lelkesedéssel emlegette: a *Monas hieroglyphica* több példányban megvolt a könyvtárban, az egyiket Elias úr neki is ajándékozta Comeniusnak, aki némi szabadkozással elfogadta, hozzátéve, hogy a neves angol mágus az ő szülőhazájában, Csehországban, és annak fővárosában, Prágában is járt. (Itt jegyzem meg, hogy Elias Ashmole úr határtalanul lelkesedik John Dee iránt – még most is, amikor már ő maga is elismert, tudós ember, meghatottsággal és nagy elfogultsággal szokott a hajdani mágusról beszélni. Olyannyira rajong érte, hogy annak Arthur nevű fiával fölvette a kapcsolatot; majd miután ez vagy tíz esztendeje meghalt, az unokával, Rowland Dee-vel létesített barátságot, noha ez az úriember egyszerű londoni kereskedő, s vajmi kevés köze van mindazon dolgokhoz, melyekkel a nagyapja foglalatosságot.)

Comeniust az angol szerzők mellett rózsakeresztes művek érdekelték. Nem tőlük hallottam először az R. C. Testvériségről: Mr. Harrington könyvesboltjában is találkoztam olyan kötetekkel, amelyek a rózsakeresztesek viselt dolgairól szóltak – némelyik dicsérőleg, némelyik elmarasztalón. Utóbbiak közül érdekes módon mindmáig megmaradt bennem egy francia jezsuita, bizonyos François Garasse munkája (talán azért, mert ez a férfiú Párizsban élt), melyben a szerző boszorkányoknak nevezi a rózsakereszteseket, és azt írja, hogy a szervezetnek a Májer Mihály nevű tudós alkimista a titkára. Úgy emlékszem, Garasse könyve már azután íródott, hogy Májer Mihály meghalt, a jezsuitának erről föltehetőleg nem volt tudomása, mindenesetre a rózsakeresztesek könyvei között megemlítette John Dee fő művét is. Comenius azonban már ismerte a *Monas hieroglyphicát* – bár elfogadta az ajándékpéldányt –, és inkább más munkák érdekelték. Megkérdezte, hogy például a *Fama* vagy a *Confessio* című rózsakeresztes röpiratok léteznek-e angolul. Ashmole úr azt válaszolta, hogy ő nyomtatásban még nem látta egyiket sem, ám jelenleg dolgozik a fordításukon, azzal a szándékkal, hogy megjelentesse őket, és fölhívja ezáltal személyére a testvériség figyelmét. Comenius ekkor rám nézett, mire Ashmole úr elmosolyodott, és közölte, hogy ő ebből egyáltalán nem csinál titkot, úgy gondolja ugyanis, hogy a rózsakeresztes testvériség a legszentebb és a legnemesebb társaság a földön, akik közé tartozni nem hogy nem titkolni való, de egyenesen dicsőség. Neki pedig föltett szándéka csatlakozni hozzájuk, mivel biztos benne, hogy a sok félreértés és rosszindulatú gyűlölködés dacára Rózsakereszt Krisztián tanítványai léteznek és az emberiség jobbra tételén dolgoznak, ő pedig szeretne velük együttműködni eme dicső munkájuk során. Amúgy sem volna botorság létrehozni egy olyan testvéri szövetséget, amely a legtudósabb elméket gyűjti egybe, hogy közös erővel rántsák ki a sárból a világ kátyúba ragadt szekerét. S ha már ez a szövetség a rózsakeresztes testvériség képében létezik, ez esetben mindenkinek,

akiben szándék mutatkozik a dolgok jobbá tételére, és aki számára ezt képességei lehetővé teszik, kötelessége volna ehhez a társasághoz csatlakozni.

Comenius ezeket hallván csak hümmögött. Nekem olybá tűnt, hogy a cseh vendégnek nem igazán tetszik, hogy Elias Ashmole meglehetősen nyíltsággal szól olyan dolgokról, melyek másutt titoknak számítanak, vagy legalábbis nem ildomos róluk nyilvánosan beszélni. Magam is tapasztaltam később, hogy Elias Ashmole ezekben a kérdésekben szeret szabadon megnyilvánulni – olyannyira szabadon, hogy az egyesek szemében talán már dicsekvésnek tűnik. Én a magam részéről azt gondolom, hogy Elias úr amellet, hogy nagy tudós, kiváló szervező is, olyan férfiú, aki képes a saját köreibe vonzani azon embereket, akik érdemesek és képesek követni őt; ezt viszont nem lehet másként csinálni, minthogy egyértelműen kinyilvánítjuk a céljainkat. Elias Ashmole ama célt tűzte ki maga elé, hogy a egybegyűjtse legkiválóbb férfiakat, hogy azok aztán tudásukat és szándékaikat összegezve közösen dolgozzanak Anglia és a világ jobbá tételén. Az ilyesmit pedig nem lehet sugdolózással és álnéven kiadott röpiratokkal megvalósítani. Ha létezett is valaha a rózsakeresztes testvériség, annak épp a titkolózás volt a legnagyobb hátráltatója. Elias Ashmole sokat beszélt nekem arról, hogy szerte a keresztény országokban milyen remek emberek milyen nagy számban szeretettek volna a rózsakeresztes testvérek közé tartozni, ám ez egyikük számára sem valósult meg, mert Rózsakereszt Krisztián tanítványai – leszámítva néhány álnéven vagy névtelenül kiadott röpiratot, és pár rejtélyes cselekedetet – hallgattak, ahelyett, hogy tárt karokkal fogadták volna az arra érdemeseket. Ő, Elias Ashmole mindezek ellenében teljes nyíltsággal törekedett ugyanerre, és most, midőn a Királyi Társaság megalakult, és abban valóban a legtudósabb angol férfiak gyülekeznek avégett, hogy előbb rendbe tegyék az évtizedes háborúban kivérzett Angliát, majd később a világ egészére is hassanak, el kell ismernünk, hogy Elias Ashmole-é volt a helyes út.

Comenius és a Jan névre hallgató kitépett nyelvű szolga három napot időztek Lichfieldben. Én még egyszer találkoztam velük, a búcsúvacsorán, melyre a jó Simon Ashmole engem is meghívott (Anne Patersont nem, amit akkor erősen furcsálltam, ma azonban úgy gondolom, bölcs cselekedet volt annak fényében, hogy ha Anne valóban az ő lánya, úgy tényleg nem volt ildomos egy családi vacsorát a múlt sebeinek föltépésével megbolygatni). Eme vacsorán is természetesen Elias Ashmole vitte a szót. Ezúttal főleg politikai kérdések, Anglia ügyei és a királyság helyzete kerültek terítékre. Elias úr fölvetette, hogy az ügyek rossz irányba fordulásáért és a vérontásért Károly épp úgy felelős, mint a vele szembe került parlament. Szerinte ugyanis ha követi apja bölcs és higgadt politikáját, és sértődés helyett engedményekkel, vagy látszatlépésekkel letöri a parlament szarvait, úgy most nem lenne ilyen helyzetben. Simon Ashmole ezzel nem értett egyet, mondván, a királyság romlása már Károly apja idejében megkezdődött. Jakab király ugyanis skót lévén meglehetősen idegenül mozgott az angol belügyekben, és különben is, jobban érdekelték a boszorkányok, mint a politika. S ha már a királyi család szóba került, a társaság megpendítette azt is, hogy Jakab lánya, Erzsébet mennyivel alkalmasabb volna a trónusra, mint testvére, Károly. Igaz, hogy néhai férje, az egykori választófejedelem és cseh király, Pfalzi Frigyes protestáns volt, és ez a protestáns környezet hatott Erzsébet gondolkodására is, ám katolikus származása mindezt ellentételezné, és afféle egyensúlyként uralkodhatna Anglia megosztottságán. Egyébként is, nem is oly régen ült már egy Erzsébet Anglia trónusán, mindenki megelégedésére („John Dee is rajongott iránta” – jegyezte meg Elias Ashmole lelkesen), ráadásul a mostani Erzsébet és a néhai Frigyes cseh király fia, Pfalzi Rupert herceg öfelsege egyik legfőbb támasza (igazán remek sereget szervezett a gavallérokból), úgyhogy a királyság intézményének is jót tenne egy ilyen fordulat.

Erzsébet alkalmasságával Comenius is egyetértett, mondván, neki volt szerencséje többször találkozni vele, először Heidelbergben, aztán Prágában, végül mostani kényszerlakhelyén, Hágában is, és a maga részéről is meg van győződve arról, hogy Anglia jól járna egy ilyen

uralkodóval. Elias Ashmole itt közbevágott, és kijelentette, hogy ő úgy látja, Frigyes és Erzsébet hajdani udvara körül csak úgy nyüzsögtek a rózsakeresztesek, nagy a valószínűsége tehát, hogy eme rejtelmes testvériség bölcsője az ő környezetükben keresendő. Comenius erre nem mondott semmit, ellenben (úgy vettem észre: kitérőleg) arról kezdett beszélni, hogy hosszú évtizedek óta nem látta a szülőföldjét és már rettenetesen vágyódik utána, ám mióta a Habsburgok újra rátették a kezüket Csehországra, halál vagy börtön fenyeget minden protestánst, aki beteszi oda a lábát. Így hát időtlen idők óta bolyong a különféle országok között. Szerencsére sok helyütt szívesen látják, Anglia után például Svédországba fog látogatni, de van egy meghívása a távoli Erdélybe is. „Nem hiába: a tudásnak mindenütt respektje van” – bólintott erre Elias Ashmole, és a vacsora ezzel a megjegyzéssel véget is ért.

Néhány hónappal később újra találkoztam Elias Ashmole-lal, ám ezúttal jóval gyászosabb körülmények között. Ahogy említettem, Elias úr ideje javarészét (túl azon, hogy utazott, főleg Staffordshire-ben) Chanceryben töltötte, lévén, hogy jogi munkája oda kötötte. A felesége, Eleanor nem lakott vele: Smallwoodban, a szülői házban maradt. (Itt szándékozom megjegyezni, hogy bizony az igazán nemes lelkek képesek fölülemelkedni az olyan földi gyarlóságokon, mint a politika: míg az Ashmole család királypárti volt, a Mainwaringok a parlamentaristák felé húztak, ám ez senkit nem zavart, Elias és Eleanor házassága ezzel együtt is megkötöttetett és boldogságban működött.) 1641 decemberében Smallwood környékén pestisjárvány tört ki, a rettenetes kórnak az ifjú asszony is áldozatául esett. A pestis csupán azon a környéken körülbelül háromszáz embert gyilkolt meg pár napon belül. Mivel a temetéseket igen gyorsan, sietve intézték, Elias úr nem tudott jelen lenni a szertartáson, mindössze a friss sírt tudta Lichfield felé menet megtekinteni 1642 januárjában, Astbury templomában – annak az útnak a közelében, amelyen négy évvel később együtt lovagoltunk Warrington felé.

Ashmole urat érthetően megrendítette feleségének váratlan halála, ám Lichfieldbe érvén igyekezett erősnek mutatkozni. Illetve nem csupán mutatkozott: szavaiból és megnyilvánulásaiból egyértelműen kitűnt, hogy Eleanor tragédiája legföljebb egy pillanatra állíthatja meg a saját maga számára kijelölt úton, azonban nem térítheti el. Jómagam azon a három nyári napon, amikor Comeniusék is itt voltak, ismertem meg az első Mrs. Ashmole-t, és noha az udvariassági formulákat leszámítva nem beszéltem vele, ezen rövid alkalmakból is kitűnt, hogy mennyire elragadó és bájos fiatalasszony, akinek a szépsége mellett megvolt az esze is; méltó partnere lehetett volna hát Elias Ashmole-nak, ha nem ragadja el idejekorán a halál.

Tíz esztendővel később Ashmole urat a következő házassága miatt jó pár kritika érte mind a saját családjá, mind a barátai és ismerősei részéről. Valóban nem mindennapi dolog, hogy egy ereje teljében lévő férfiú egy nálánál húsz évvel idősebb asszonyt vesz nőül, ráadásul az ügy furcsasága, hogy Lady Mary ugyancsak a Mainwaring családhhoz tartozik – egy bizonyos Thomas Mainwaringnak volt az özvegye – ; ám nekem meggyőződésem, hogy a pletykák ellenére Ashmole úr nem anyagi megfontolásokból döntött így. Természetesen a pénz sem mellőzendő, lévén, hogy tudományos munkát nehéz úgy folytatni, hogy közben üres az erszény, az embernek állandó megélhetési gondjai vannak, és ahelyett, hogy elmélyülne Isten és az általa alkotott természet titkaiban, azon fő a feje, hogy miként tudja a saját és családjá megélhetését biztosítani. Elias Ashmole második felesége gazdag özvegyasszony volt, amikor megismertek, úgyhogy Ashmole úr e téren biztosítottnak láthatta jövőjét és megvalósíthatónak elképzeléseit. Azonban, amennyire én tudom, az esküvőnek mégse főként a pénz volt az indoka. A szertartást megelőzően Elias Ashmole több asztrológussal is értekezett, sőt John Dee fiának, Arthurnak is kikérte a véleményét (ez az idő tájt történt, amikor megjelenés előtt állt Arthur Dee könyve, melyhez Elias Ashmole írta a bevezetőt), és csak ezek kedvező vélekedése után vezette a hölgyet az oltár elé, remélvén, hogy Lady Maryben megtalálhatja mindazt, amit Eleanor asszonyban idő előtt elveszített.

Megint nagyon előreszaladtam az események elbeszélésében, az előbb még csak ott tartottam, hogy pestisjárvány következtében elhunyt az első Mrs. Ashmole, és én akkor találkoztam másodjára Elias úrral, amikor ő 1642 januárjában felesége sírjának fölkeresése után Lichfieldbe érkezett. Szomorú volt és letört, ám nem eléggé ahhoz, hogy a bánat apátiába süllyessze. Kijelentette, hogy ez az Úr akaratából történt így, és mivel a halál csupán állapotváltozás, a lélek ellenben örökkévaló, Eleanor Mainwaring-Ashmole lényének isteni része most visszatért a Teremtőhöz, és bizonyára boldogabb, mint ezen a földön bármikor. Nekünk, földi halandóknak pedig az a dolgunk, hogy állhatatosan, jajszó nélkül teljesítsük azon kötelességünket, amit Isten – és sorsunk – ebben a világban ránk szabott. Így hát gyászolni kell és szabad, ám az élet megy tovább: engedjük szabadon azt, aki elhunyt, annak tudatában, hogy most ott van, ahová mindig is tartozott; mi meg folytassuk az elkezdett munkát.

Elias Ashmole mindjárt a hazaérkezését követő első nap délelőttjén a könyvtárba ment, és engem kéretett. Volt tennivalóm a ház körül, ám azt félbehagytam – illetőleg elvégzését rábízta másra –, s azonnal a könyvtárba siettem. Érkezésemkor Ashmole úr éppen azt a félkész katalógust tanulmányozta, amelyben föltüntettem a könyvek címeit és rövid ismertetéseiket. Amint beléptem az ajtón, fölállt a katalógus mellől, élém sietett, kezét nyújtott és szívélyesen üdvözölt. Én elmakogtam, hogy mennyire sajnálom azt, ami a feleségével történt, pár dadogó szóban kifejeztem a részvéteimet, és közöltem vele, hogy mint most is, természetesen minden alkalommal, ha szüksége van valamire, a rendelkezésére állok. Ashmole úr türelmesen végighallgatott, majd pár udvarias mondatot követően a lényegre tért. Közölte,

hogy könyveket keres, de nem biztos benne, hogy ezek a családi könyvtárban megtalálhatóak, és mivel úgy tudja, hogy én évekig dolgoztam egy liverpooli könyvkereskedő segédeként, reméli, hogy segíthetek a hiányzó köteteket beszerzésében.

Elias Ashmole összeállított egy listát a keresendő könyvekről. Belenéztem, és miután láttam, hogy ezek egy-két kivétellel itt valóban nincsenek meg, biztosítottam afelől, hogy régi könyvkereskedői kapcsolataimat fölhasználva megpróbálom őket megszerezni, ámbátor ez hónapokba, sőt talán fél évbe is bele fog telleni. Ashmole úr bólogatott, és kijelentette, hogy a dolog nem annyira sürgős, tud várni, ám mindenképpen jó volna, ha előbb-utóbb a birtokában lennének ezek a tudományos munkák, ugyanis könyvet készül írni, melyhez elengedhetetlenül szükséges ezen művek ismerete. Ezt hallván a nyelvemen volt a kérdés, hogy nem korai-e a könyvírás, hiszen Ashmole úr alig huszonöt éves, és bár tudom, hogy igen okos és tájékozott ember, azért bizonyos dolgokhoz – különösen egy tudományos munka megírásához –, legalábbis az én véleményem szerint, kellő mennyiségű tapasztalás és élményanyag szükséges. Ám Ashmole úr mintha kitalálta volna gondolataimat: fenti kijelentéséhez rögtön hozzáfűzte, hogy a könyvírást egyelőre csak tervezgeti, hiszen tudja, hogy egyrészt sokat kell még tanulnia ahhoz, hogy értékelhető dolgot tehessen le az asztalra, másrészt keresnie kell egy olyan embert, aki beavatja őt bizonyos dolgokba, például megmutatja neki a filozófusok kövét. Egyelőre tájékozódni akar avégett, hogy lássa, hogy amikor majd alkalmasnak és fölkészültnek érzi magát, merre induljon el. Ezért volnának neki fontosak ezek a most még hiányzó könyvek.

Még egyszer biztosítottam arról, hogy minden tőlem telhetőt megteszek, és első próbálkozásként még ma levelet írok azokhoz a könyvkereskedőkhöz, akikkel néhai munkaadóm és jótevőm, Mr. Harrington kapcsolatban állt, és amely kapcsolat remélhetőleg elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy ezen kereskedők most a segítségemre legyenek. Ashmole úr előre is megköszönte fáradozásomat, majd arról kezdett el érdeklődni, hogy igaz-e az, hogy az én apám Párizsban kőművesként dolgozott, mi több, vezetett is egy kőműveslőzsit. Meglepettem a kérdésén, váratlanul ért, és nem tudtam, mi köze lehet az alkímiai és egyéb tudományos munkáknak apám kőműveslőzsjához. Erősen dadogva és fejrángások kíséretében előadtam, hogy igen, a néhai idősebb Jean Fessart egy kőműveslőzsit vezetett Párizsban, ám engem a rossz beszédem és a satnya testalkatom miatt nem tartott alkalmasnak arra, hogy nyomdokaiba lépjek, ezért az építészethez és a kőművességhez csupán annyit konyítok, amennyit a solesmesi apátságban ennek a szakmának az alapfortélyaiból ellestem. Ashmole úr ekkor megkérdezte, hogy mit tudok arról, voltak-e az apámnak és az ő kőműveseinek valamiféle titkaik. Egyik meglepetésből a másikba estem, közben megpróbáltam elmagyarázni, hogy titkokról nem tudok, lévén, hogy engem nem avattak be sem a kőművesmunka mesterfogásaiba, sem a lőzsi belügyeibe. Az azonban bizonyos, hogy a házunkhoz közeli bencés templom pincéjében gyakran tartottak szertartásos összejöveteleket, amelyeken csak a kőművesek vehettek részt. Ezen felül pedig apám gyakran emlegette nagy tisztelettel a templomos lovagokat, akik évszázadokkal ezelőtt a kőművesek patrónusai voltak, és akik gyerekkoromban az én képzeletemet is fölcsiholták, olyannyira, hogy mostanában kezdtem lejegyezni azokat a történeteket, amelyeket akkor róluk kitaláltam.

Mikorra mindezt végigmondtam, egészen kimelegettem, és levegő után kapkodtam, a sok fejrángás következtében meg elfáradt a nyakam. Azonban Elias Ashmole mintha észre se vette volna a rossz beszédemet, legalábbis nem vett róla tudomást: ahogy rendszerint, most is roppant figyelmesen végighallgatott, azután ő kezdett el beszélni. Mégpedig arról, hogy az építészet tudomány és művészet sajátos és megismételhetetlen keveréke. Egyfelől tudomány, hiszen a természet Isten által alkotott törvényeit fölhasználva, azokat alapul véve és azokat tiszteletben tartva dolgozik. Egy épület kivitelezéséhez alapvető fontosságú a természeti törvények ismerete, olyannyira, hogy az építészeti tervezés során az első lépések közé tartozik

a természet adta lehetőségek feltárása. Továbbá: az építészetnek figyelembe kell venni azt is, hogy egy épület milyen célt szolgál, és hogyan lehet ezen célokat a természet törvényeit tiszteletben tartva megvalósítani. Mindezek mellett pedig az építészet művészet is, lévén, hogy az épületek tervezése alkotótevékenység, ahol az esztétikának és a használatbavételi szempontoknak egyszerre kell érvényesülniük. Ebből eredően az építészet már a régi koroktól fogva megkülönböztetett figyelemben részesül, hiszen olyan tevékenységről van szó, ahol az embertől független erők keverednek az ember akaratával. A kettő szimbiózisa alkotja az építészet lényegét – jelentette ki Ashmole úr –, melyben megnyilvánul az ember teremtő erejének és az isteni eredetű természeti törvényeknek együttes, alkotó használata.

Miután mindezt nagy lendülettel elmondta, megkérdezte tőlem, van-e tudomásom arról, hogy Angliában is működnek kőműveslőzsik. Azt feleltem, hogy bár én még egyel sem kerültem kapcsolatba, tudom, hogy itt is dolgoznak lőzsik, hiszen szerte a világon ilyen szervezetekbe tömörülnek a kőművesek. Ashmole úr ekkor azt tudakolta, hogy és arról van-e tudomásom, hogy ezekhez a lőzsikhoz mostanában olyanok is csatlakoznak, akik sem nem építésszek, sem nem kőművesek, sőt egyáltalán nem foglalkoznak a geometria szent tudományával. Ezen megint csak meglepődtem, és azt hebegtem, hogy nincs efféléről értesültem, mi több, el se tudom képzelni, hogy ha létezik ilyen, úgy mi célból létezik. Elias Ashmole ekkor az előzőhöz hasonló nagy hévvel elmondta, hogy márpedig higgyem el, hogy egyes angliai és skóciai kőműveslőzsikba manapság olyanok is bekerülhetnek, akik eredeti szakmájukat tekintve nem kőművesek, ám ha nem is kétkezi munkával, vésővel és kalapáccsal, de más eszközökkel mégis az emberiség közös nagy templomát építik. Ő személy szerint is ismer olyan jó hírű, szabad férfiakat, akik nemrégiben lettek valamely lőzsi tagjai, és azok összejövetelein nemesi öltözk helyett kőműveskötényt viselnek. A nevüket persze nem mondhatja meg, hiszen bár ő, Elias Ashmole (legalábbis egyelőre) nem szabadkőműves, úri becsületszavát adta, hogy azoknak a kilétét, akik megbíztak benne és fölfedték ezen mivoltukat, másnak nem adja tovább. Ám a dolog ebben a formában él, és bizony egyre nagyobb számban válnak nem építészetrel foglalkozó férfiak kőműveslőzsi tagjává.

Azt a kifejezést használta: *szabadkőműves*, amely angolul így hangzik: *freemason*. Ezt a szót Elias Ashmole szájából hallottam először, és mindjárt vissza is kérdeztem, hogy mit kell ez alatt érteni. Ashmole úr elmagyarázta, hogy szabad kővel (azaz *free stone*-nal) foglalkoznak azok a kőművesek, akik nem a természettől elvett faragatlan és megmunkálatlan kövekhez nyúlnak, hanem csak azután kezdenek el dolgozni rajtuk, hogy azokat már megmunkálták, alkalmassá tették arra, hogy fölhasználják az építkezés során. Ehhez hasonlatos módon az csatlakozhat a szabadkőművesekhez és az vehet részt az emberiség templomának fölépítésében, aki már kellően csiszolta és képezte magát azért, hogy elsajátíthassa a szabadkőművesek mesterségének fogásait, és akit mind tudása, mind képességei lehetővé tesznek arra, hogy megláthassa és megismerhesse azokat a titkokat, amelyeket a szabadkőművesek őriznek, és amelyekkel szertartási összejöveteleik során a lőzsikban dolgoznak. Megint csak értetlenkedtem, mondván, azt még értem, hogy egy olyan kőműveslőzsi, mint amilyen az apáméké Párizsban, titkokat őriz, hiszen egyes építészeti fogásokat nem jó megismertetni másokkal, azonban ha ezekbe a lőzsikba olyanok is belépnek, akik egyáltalán nem foglalkoztak építészetrel, úgy mi értelme van rájuk bízni azon mesterségbeli titkokat, amelyeket kellő ismeretek nélkül amúgy sem tudnának felhasználni? Ashmole úr feleletképpen végtelen türelemmel elmagyarázta, hogy itt már nem az építészet és a geometria titkairól van szó, hiszen mint már említette, ezek a lőzsik immáron nem építészetrel foglalkoznak, legalábbis nem abban a formában, mint azelőtt. Az építészet a szabadkőműveseknél szimbólumokban és allegóriákban él tovább. Azaz: a szabadkőművesek fölhasználják az isteni eredetű geometria és építészet jelképeit és szavait; szimbolikus értelemben véve ők is kalapáccsal, vésővel és függőőnnel végzik dolgukat, ám nem valódi kövekre mérnek kalapácsütéseket, hanem saját

magukra, és azon keresztül a világ lelkiületére. Elsősorban azon dolgoznak, hogy jobba tegyék magukat, hogy aztán a sok szépen megfaragott és megdolgozott kő fölhasználásával építsék fel az új világot, melyet az emberiség új templomának is lehet tekinteni.

Első hallásra számomra mindez értelmetlennek és bonyolultnak tűnt, különösen annak fényében, hogy az apám egy igazi, mármint valóban építészettel foglalkozó lózsit vezetett Párizsban. A szabadkőművesekre gondolván eleinte nem tudtam elvonatkozni az építészet és a valódi kőművesmesterség lényegétől, és ezt az egészet sokáig valamiféle homályos hókusz-pókuszként képzeltem el. Egy darabig arra se tudtam rájönni, hogy egy ilyen nagy tudású és okos férfiú, mint Elias Ashmole, miért foglalkozik ezzel, és egyáltalán, mi az összefüggés a szabadkőművesek és az Ashmole úr által ugyancsak előszeretettel emlegetett rózsakeresztesek, a filozófusok köve és más mágikus fogalmak között? Aztán ahogy telt az idő, lassacskán megvilágosodtam. Persze, ebben nagy szerepe volt Ashmole úrnak. Aki egyébiránt az elkövetkező esztendőkből igen magas köröktől kapott feladatot: közvetlenül a királytól jött a megbízás, hogy működjenek közre abban az olykor lehetetlennek tűnő vállalkozásban, hogy a háború viharai ellenére Staffordshire megyében összegyűjtsék az őfelségét illető adót. Am Ashmole úr olyan sikeresen teljesítette ezt, hogy a király nem sokkal ezután Oxfordba küldte, ahol adóellenőrként hasonló feladatot kellett ellátnia. Ez igen szerencsés változásnak bizonyult, ugyanis azáltal, hogy a munkája Oxfordba szőlította, Elias Ashmole lehetőséget kapott arra, hogy folytassa a korábban Londonban megkezdett tanulmányait. Oxfordban azonban nem jogot tanult, hanem kémiát és vegyészetet, s noha végül a háborús ügyek folyamodványaként nem tette le záróvizsgáit, ezen tanulmányai alapozták meg későbbi pályafutását.

Ezekben az esztendőkből, ha ritkábban is, mint amikor még közelebb lakott, de továbbra is igyekezett rendszeresen Lichfieldbe hazalátogatni. Én közben megnősültem, és Anne Pateronnal kétségbeesett igyekvéssel fáradoztunk azon, hogy gyermekünk szülessen. Eredménytelenségünk időnként nagyon elkeserített, ennek ellenére minden alkalommal örömmel vártam az Elias Ashmole-lal való ritka találkozásokat, melyek során leginkább ő beszélt: beszámolt tanulmányainak előrehaladtáról, valamint arról, hogy már körvonalazódnak benne megírandó könyvének egyes részletei. Engem is okított erre-arra: megtanított, miként kell olvasnom egyes műveket, és hogyan értelmezhetem az azokban föllelhető allegóriákat. Ha két találkozásunk között kérdések merültek föl bennem, azokat rendre följegyeztem, és következő beszélgetésünk során Ashmole úrtól általában választ kaptam is rájuk. Lassacskán érteni véltem a szabadkőművesség lényegét is, noha továbbra sem volt teljesen világos bennem, miként is használják föl a szabadkőművesek az építészet fogalmait. Ashmole úr erre azt mondta, hogy bizonyos dolgokat ő sem ért, ám egészen biztos abban, hogy amennyiben őt is fölveszik valamelyik szabadkőműves-lózsiba, úgy mindaz, ami eddig homályban leledzik, az majd megvilágosodik. S amikor egy ízben, valamikor 1645 körül azt találtam mondani neki, hogy nézeteim szerint a szabadkőművesség céljai igen sok vonásban megegyeznek a korábban oly sűrűn emlegetett rózsakeresztes testvériség céljaival, Elias Ashmole egyetértően bólogatott, és kijelentette, hogy most már ő is úgy véli: a rózsakeresztes testvériség afféle tréfa volt, játék, amelyet valahol kitaláltak, és amelynek (mondhatni) az egész emberiség léprement. Am a játék akkor jó, ha minél többen kezdik el játszani. Rózsakeresztes *ludibrium* – Ashmole úr az egyik röpirat nyomán ezt a szót használta, ami tréfát, színjátékot és mozgalmat egyaránt jelent. Azaz – mondotta Elias Ashmole: – mintha egy gombhoz varrnánk meg a kabátot, úgy jön létre ezen ludibrium eredményeként egy valódi testvéri közösség, amely a legnemesebb és a legjobb szándékú embereket gyűjti össze, és amelyhez dicsőség lesz tartozni.

Az 1646. évi eseményekről már írtam ezeken az oldalakon. Nevezetesen arról, hogy annak az évnek a nyarán a kerekfejűek a háború kitörése óta a második nagy támadásukat intézték Lichfield ellen. Persze, a három esztendővel korábbi katedrálisgyalázásukat követően is megesett, hogy kisebb egységeik a Lichfield környéki tanyákat és gazdaságokat fosztogatták, ám a városba nem merészkedtek be. Egészen 1646. július 14-éig, mikor is körbezárták Lichfieldet, és ágyúzni kezdték a nagyobb épületeket. Amint már ugyancsak megírtam: a lövedékek eltalálták a katedrális középső tornyát. Nem sokkal rá a parlamentaristák betörték a házakba, és fosztogatni kezdték a polgárokat.

Ebbe a fosztogatásba csöppent bele Elias Ashmole, aki addigra már mélyen magába szívta a puskapor szagát, ugyanis előbb Oxfordban keveredett háborús eseményekbe, majd Worcesterben szenvedte át – Pfalzi Rupert herceg katonái között – a parlamentaristák ostromát. Worcester tíz nappal azután esett el, hogy Lichfieldben megjelentek a kerekfejűek, ám Ashmole úr ekkor már a szülővárosában tartózkodott, ugyanis időközben hírért vette, hogy imádott édesanyja meghalt. Azonnal hazaindult: elképesztő bátorsággal (bár mint ahogy később nekem mondta: inkább a vakszerencsében bízva) áttört az ellenséges ostromgyűrűn, és egyenest Lichfieldbe vágatott, hogy ha már a felesége temetését lekéste, legalább édesanyja gyászszertartásán jelen lehessen. Szülővárosában a saját családi tragédiáján túl is igen gyászos kép fogadta: a kerekfejűek összegyűjtöttek minden értéket, ami mozgatható volt, amit pedig nem tudtak elszállítani, a helyszínen törték össze és semmisítették meg, attól a dühtől vezettetve, hogy Lichfield polgárai hűek maradtak öfelségéhez és a vallásukhoz, s nem álltak a megkoronázott király ellen lázadók mellé. Ekkor került sor a katedrális kifosztására és belső berendezésének szétzúzására is. Amit a kerekfejűek saját maguk számára értéknek véltek, azt összeszedték a templombelsőből, a többi a helyszínen szétverték, illetőleg a katolikus vallás elleni megvetésük jeléül gúnyos röhögés közepette máglyára vetették.

Jómagam Lichfield többi polgárával együtt tehetetlenül szemléltem az elfajult eseményeket, és ott tartottunk, hogy befogtuk a szemünket és a fülünket, csak ne kelljen az újabb szörnyűségekről tudomást szerezni. Ekkor bukkant föl az Ashmole családtól nászajándékba kapott házukban Elias úr – mondanám, hogy váratlanul, de ez nem volna igaz, hiszen hallottuk hírért, hogy a temetésre hazaérkezett, bár a sok rettenet közepette még nem volt módunk találkozni vele. Mindenesetre alaposan megijesztett, amikor bezörgetett az ajtón: azt hittem, megint a parlamentaristák, holott tőlünk már elvittek mindent. Mikor kellenül-félve ajtót nyitottam, Ashmole úr fölszólított, hogy azonnal menjek vele a katedrálishoz, mivel meg-egyezett a kerekfejűek vezérével, hogy engedik elszállítani onnét a még megmaradt értékeket. A szolgák bujkáltak, úgymint mi ketten fogtunk be egy szekeret, rögvést a katedrálishoz hajtottunk, és a parlamentaristák által istállónak használt megszentelt épületben a pusztá-ke-zünkkel szedtük össze a még menthető értékeket – elsősorban könyveket, melyekhez, Isten-nek hála, még nem jutottak hozzá ezek a pokolfajzatok. A kerekfejűek a puszkájukra támasz-kodva figyelték, ahogy lélekszakadva telepakoljuk a szekeret, közben gúnyos megjegyzéseket tettek ránk és ténykedésünkre. Nem válaszoltunk ezekre: én ideges voltam, s nem akartam a dadogásommal még jobban fölszítani a gúny tüzét, Elias Ashmole pedig – páratlan lelki-erővel téve tanúbizonyságot – a legádázabb sértéseket is szenvtelen arccal lerázta magáról, akár a vizet. (A könyvek mind a mai napig itt, az Ashmole-ház könyvtárában vannak, és arra várnak, hogy a katedrális helyreállítása eljusson arra a szintre, hogy biztonsággal el lehessen ott újra helyezni.)

A fenti eseményekből is látszik, hogy Ashmole úr mennyire magával ragadó és erős akaratú ember. Máig nem tudom, mivel vette rá a parlamentarista parancsnokot arra, hogy adja ki a még megmaradt templomi értékeket – erről nem szeret beszélni; ám meggyőződése, hogy nem azzal, hogy ő a király tisztviselője, hiszen az egy lázadó szemében inkább hátrány, mint előny; sokkal inkább a határozott föllépésével és az elszántságával. A kerekfejűek ezt követően hírt vették, hogy közelednek Rupert herceg katonái, úgyhogy elvonultak Lichfieldből. Ashmole úr is távozott, ám nem a háborús Oxfordba ment vissza, hanem néhai felesége családjához, Smallwoodba, a Mainwaring-házba pihenni.

Majdnem három hónappal később találkoztam újra vele, október elején, mikor pár napra ismét Lichfieldbe érkezett. Ezúttal is a könyvtárban akadt dolga: mivel a megírásra váró művéhez szükséges kötetek némelyike olyan méretes volt, hogy nem volt értelme messzire hurcolni, ráadásul a háborús időkben nem akarta kockáztatni az értékes könyveket – köztük azokat, amelyeket nagy örömmre én szereztem be, ezzel is hozzájárulva munkájához –, Ashmole úr úgy döntött, hogy kijegyzeteli belőlük a legszükségesebbeket. Éjt nappallá téve szorgalmasan körmölt, egyik ív papírt a másik után írta tele, én pedig intézkedtem arról, hogy legyen előtte az asztalon a szellemem kívül testi táplálék is. Időnként magam is bekukkantottam a könyvtárba, és érdeklődtem, hogy minden rendben van-e. Elias Ashmole általában nem válaszolt, csupán biccentett anélkül, hogy felém fordult volna. Így aztán bármennyire is szerettem volna pár mondatot váltani vele, a későbbiekben inkább lemondtam a látogatásaimról.

Ezek után meglepetésként ért, amikor egyik reggel az Ashmole-ház folyosóján összetalálkoztunk: fáradtnak tűnt, ám vidámnak mutatkozott. Kezet rázott velem, megpogtatta a vállamat, majd közölte, hogy nem maradhat tovább, indulnia kell Warringtonba, ugyanis hamarosan fölavatják szabadkőművesnek. Máig nem tudom, miért is csúszott ki akkor a számon a kérdés: „Én is mehetek?” – hiszen bár időnként valóban eljátszottam a gondolattal, hogy ha építkezésen dolgozó kőművesként nem, szabadkőművesként talán megállnám a helyem, és ezzel legalábbis részben követném apám útját, ennek ellenére nem tervezgettem azt, hogy csatlakozzak valamelyik lózsához. A kérdés azonban mégis elhangzott. Ashmole úr végigmért, aztán annyit mondott: „Miért is ne? Próbáljuk meg.”

Még aznap útra keltünk. Elbúcsúztam a feleségemtől, beültem Ashmole úr mellé a kocsiba, és elindultunk Smallwoodba. Útközben végre módom lett volna beszélgetni Elias Ashmole-lal, ám a hirtelen dolog annyira fölízgatott, hogy megbénult a nyelvem. Ami hosszú esztendőök óta nem fordult elő velem: egy épkézláb mondatot sem bírtam végigmondani, folyton megakadtam, hol a szó elején, hol a szó közepén, és ugyanúgy, mint Solesmesben vagy Párizsban, görcs ült a nyelvemre és rázta a fejem. Pedig lett volna mit mesélnem Ashmole úrnak, lévén, hogy az ősz korán beköszöntött, s mivel a nyáron a parlamentaristák teljesen kifosztották Lichfieldet, vajmi kevés tennivalóm akadt, úgyhogy üres óráimat olvasással (valamint régi történeteim leírásával) töltöttem. Elias Ashmole komor arccal ráncolta a homlokát, figyelte a hangokkal és a szótagokkal való sziszüphoszi küzdelmemet, és ahogy éreztem magamon kutakodó tekintetét, még inkább elbizonytalanodtam, és még inkább feszült lettem. Beszédem egyre nehezebbé és érthetetlenné vált, jobbnak láttam hát lemondani a társalgásról, és egy idő után csak bámultam kifelé az ablakon. A csöndet onnantól fogva Ashmole úr is mindössze egyszer törte meg; akkor, amikor elmesélte, hogy megismerkedett egy William Backhouse nevű alkimista tudóssal, aki Swallowfieldben él, és hajlandónak mutatkozik megosztani a tudását vele. Pattogó nyelvvel, udvariasan megkérdeztem, milyen jellegű tudásról volna szó, mire Ashmole úr azt válaszolta, hogy Backhouse úr járatos a titkos tudományokban, így például tanulmányozta a háromszorosan legnagyobb Hermész (azaz Hermész Triszmegisztosz) tanításait, köztük a *Smaragdtáblát*, s most van magyarázata bizonyos dolgokra. Úgy néz ki – jelentette Ashmole úr –, hogy ez a Backhouse ismeri a filozófusok kövét; amiről én

továbbra se tudtam, mi az, ám (legalábbis akkor, a kocsit alatt) már nem állt szándékomban megkérdezni.

Egyetlen éjszakát töltöttünk Smallwoodban. Másnap reggel hármasan lovagoltunk tovább Warrington felé. Csatlakozott hozzánk a néhai Eleanor Mainwaring unokafivére, Henry, aki legalább annyira meglepődött a jelenlétemen, mint én az övén. Elias úr annyit közölt velem, hogy a nevem John Fessart, apám egy párizsi lózsit vezetett, és én is jelentkezem a szabadkőművesekhez. Henry Mainwaring ezt egy biccentéssel tudomásul vette, az út folyamán nem is nagyon szóltunk egymáshoz. Két társam időnként elém vágott, és egymás mellett lovagolva családi ügyeket vitattak meg, kerülve a politikai dolgokat, hiszen Henry Mainwaring ezredesként szolgált Oliver Cromwell seregében, míg Elias Ashmole továbbra is öfelségének dolgozott. Én többnyire mögöttük haladtam, hallgattam a társalgásukat – már amennyit elkaptam belőle –, és közben az járt a fejemben, hogy lám, a családokat is mennyire megosztja a háború, másfelől viszont, úgy látszik, ez nem akadályozza annak, hogy mindketten csatlakozzanak a szabadkőművesekhez, akik ezek szerint pártállástól függetlenül bárkit befogadnak, főltéve, ha derék és megbízható ember. Kellemes, enyhe október közepi nap volt, lovagláshoz éppen megfelelő. Nem is álltunk meg sehol, még aznap délután megérkeztünk Warringtonba, ahol a városka határában, egy fogadóban, már várt bennünket a *Quatuor Coronati* elnevezésű szabadkőműves-lózsi két tagja.

Ők is meglepődtek, hogy kettő helyett hárman érkezünk. Elias Ashmole nekik is bemutatott, hangsúlyozván, hogy apám valódi kőműves volt, egy párizsi lózsit vezetett. Ezt hallván a két férfiú közül az egyiknek az arca földerült, és azonnal szorongatni kezdte a kezemet. R. E.-ként mutatkozott be (nem írom le a teljes nevét, mert talán még életben van, és tartok attól, hogy ezen följegyzésem avatatlan kezekbe kerül), s közölte velem, hogy ő is valódi kőműves a szabadkőművesek között, egyike azoknak a lózsiban, akik tényleg építészettel és geometriával foglalkoznak. A másik úr neve R. P. volt, róla hamarosan kiderült, hogy a lózsi egyetlen mestere. Ezen csodálkoztam, mivel Párizsban több mestert ismertem egyazon lózsin belül, ám R. P. úr fölvilágosított arról, hogy Angliában a kőművesek inasként és legényként dolgoznak, csupán az lehet mester, aki – a többiek megbízásából – a lózsit vezeti.

Erre a fölvilágosításra már a fogadó hátsó traktusában került sor. A két szabadkőműves ugyanis megérkezésünket követően kijelentette, hogy Ashmole és Mainwaring urak vizsgálata megtörtént, az ő esetükben semmi akadály nincs a fölvételi eljárásnak, ám engem még nem vizsgált meg senki, úgyhogy mindaddig, amíg ki nem derül, hogy alkalmas és méltó vagyok-e a szabadkőművességre, nem tudják a lózsi elé bocsájtani fölvételi kérelmemet. Megkérdezték, hogy valóban csatlakozni szeretnék-e a szabadkőművesek szövetségéhez, és amennyiben igen, úgy azt önként, a saját meggyőződésemből teszem-e. Bólintottam, mire R. P. és R. E. urak tanakodni kezdtek, és láthatóan nem tudtak zöld ágra vergődni abban a tekintetben, hogy mi legyen a folytatás. Elias Ashmole ekkor azt javasolta nekik, hogy ha mód van rá, ejtsék meg most a vizsgálatomat, úgy én is jelen lehetek a fölvételi eljáráson, s a lózsi ez esetben legfőljebb nem kettő, hanem három inast fog fölavatni, mely a szabadkőművesség jövőjét és erejét illetően mindenképpen hasznos dolog. R. E. és R. P. rövid tünődés után közölték, hogy maguk is úgy gondolják, hogy ez a legjobb megoldás, így hát fölszólították Ashmole urat és Mainwaring ezredest, hogy foglaljanak szobát a fogadóban, egyenek-igyanak-tisztuljanak, ők addig megejtik a vizsgálatomat.

Ez a szó, hogy „vizsgálat”, olyan ijesztően csengett a füleimben, hogy amint a fogadó étkezőhelyiségében elindultam a két szabadkőműves mögött egy, a többitől jóval messzebb elhelyezett asztal felé, elkapott az idegesség és a félsz. Ahogy említettem, amúgy sem voltam jó formában: Ashmole úr társaságában rendszeresen elő szokott jönni a dadogásom, ám mióta eljöttünk Lichfieldből, valamilyen számomra megmagyarázhatatlan oknál fogva még inkább görcs állt a nyelvembe, és lassacskán úgy éreztem magam, mint Solesmesben jó tíz évvel

ezelőtt. Azon tény, hogy most megmérettetés következik, nem érhetett váratlanul, mivel Ashmole úr többször említette, hogy szabadkőműves nem lehet akárki – aki jelentkezik, azt a testvérek szigorú vizsgálat alá vetik avégett, hogy megállapíthassák, hogy az illető mind jelleme, mind tudása, mind képességei alapján alkalmas-e arra, hogy részt vegyen az emberiség templomának építésében. Egyszóval: tudhattam előre, hogy a szabadkőművesek közé való fölvételem előtt bizonyos akadályokat kell átugornom; ám erről a vizsgálatról ott, Warringtonban egyszeriben Solesmes jutott az eszembe, ahol a kolostor előljárói azt figyelték, mennyire javul a beszédem, ugyanis azt annak jeleként tekintették, hogy le tudom-e győzni saját kicsinyességeimet. Amint ez a csöppet sem lelkesítő gondolat a fejembe fúródott, azonnal megjelent homlokomon a rég nem tapasztalt pánt, mely egykoron kapocsként szorította a koponyámat, oly erővel, hogy megbénította a nyelvemet, egyúttal pedig nyomasztó teherként telepedett lelkemre és a gondolataimra egyaránt. S amely éveken keresztül elkerült, ám akkor, Warringtonban rég nem látott ismerősként üdvözölhettem megint.

Nyomott hangulatban ültem le az asztalhoz a két szabadkőművessel, és noha olyan gondolatokkal próbáltam csökkenteni feszültségemet, hogy semmi okom nincs az idegességre, elvégre még magam sem tudom, hogy jó ötlet-e, ha csatlakozom a szabadkőművesekhez; illetőleg ha a testvérek nem fogadnak be, akkor is ugyanúgy élhetem tovább saját megelégedésemre az életemet, mégis, az első szavak kimondása előtt a torkomban dobogott a szívem. Az izgalmam csupán akkor hagyott alább, amikor odajött egy kövér felszolgálólány, és azt kérdezte, akarunk-e enni is a bor mellé. A két szabadkőműves nemet intett, majd rám néztek, én pedig hosszas fejrángást követően tudtam csak kinyögni, hogy nem, én se kérek eledelt. Onnantól fogva tudtam, hogy nincs menekvés, a görcs itt van újra, a nyelvem megbénult, én pedig nem tehetek mást, mint hogy engedelmesen meghajlok a lelkem bugyraiból előtörő sötét erők előtt.

Látván nehéz megszólalásomat, a két szabadkőműves elgondolkozva méregettek egy darabig, végül elkezdtek faggatni. R. E. urat az érdekelte először is, hogy szabad ember vagyok-e, amire azt válaszoltam, hogy bár alkalmazásban állok, ettől még szabad embernek tudhatom magam, hiszen nem vagyok se cseléd, se jobbágy, se rabszolga, és a saját akaratomon áll, hogy meddig akarok azon a helyen maradni, ahol most vagyok. Ez most leírva igen szépnek és kereknek látszik, elmondva azonban annál rémesebb volt: szaggatottan, nagy szünetekkel beszéltem, időnként hosszas fejrángások kíséretében próbálkoztam egy-egy hang kimondásával. R. E. úr ezután arról érdeklődött, hogy ha apám egy párizsi kőműveslőzsit vezetett, úgy mit keresek én Angliában. Nagy levegőt vettem, és amennyire tölem tellett, néhány (időnként meglehetősen kurtára, sőt torzra sikeredett) mondatban elmeséltem addigi életemet a párizsi családi háztól kezdve a bencés kolostoron és a tengerészéleten át egészen Lichfieldig. Bár szerettem volna minél alaposabban beszámolni bizonyos, számomra fontos részletekről, és meg akartam említeni azoknak az embereknek a nevét, akik a legnehezebb időkben mellém álltak és segítő kezet nyújtottak, erre nem került sor, mivel a szaggatottság és a sűrű szünetek okán a mondandóm időtartamban így is továbbra nyúlt annál, mint amennyit az ember az ilyesmire ildomosnak tart.

A két szabadkőműves egyszer sem szakított félbe, akkor se, ha egy-egy szó kimondása a vártnál jóval hosszabb ideig tartott; úgyhogy, azt kell mondanom, végtére is türelemmel, a gúny, a megvetés, vagy akár a szájalom legkisebb jele nélkül hallgatták nehézkes beszédemet. Élettörténetem ismertetése után a *Quatuor Coronati* lőzsi mestere, R. P. úr vette át a szót, és első kérdésként mindjárt azt tette föl, hogy hiszem-e Istent. Azt feleltem, hogy természetesen igen, lévén, hogy mióta megkereszteltek, katolikus vagyok, ám akkor is istenhívő lennék, ha a neveltetésem nem erre irányult volna. R. P. úr erre azt kérdezte, mi készíttet engem az Istenben való hitre. Azt válaszoltam, hogy a bölcs és okos ember nem lehet meg Isten nélkül, a bölcs és okos embernek muszáj észrevennie és látnia a világ sok ezer teremtménye

és alkotása mögött Isten kezét és szándékait. A mester szemlátomást elismeréssel vegyes csodálkozással fogadta kijelentésemet, mindjárt meg is kérdezte, hogy kitől hallottam ezt a megfogalmazást. Mondtam neki, hogy senkitől, magam gondolom így, mindazok alapján, amit eddigi életem során megtapasztaltam, illetőleg erről olvastam, és amely dolgokra a saját erőmből (illetve olykor Ashmole úr útmutatásai nyomán) rájöttem. Ennél a pontnál újra nagy levegőt vettem, és igyekeztem erőltetni magamat a helyes és tiszta beszédre – sajnos, mérsékelt sikerrel. Mindenesetre megpróbáltam elmondani R. P. úrnak, hogy úgy vélem: Istenben már csak azért is hinnünk kell, mert mindannyiunkban ott van Isten egy része. A Teremtő ugyanis úgy alkotta meg az embert, hogy saját magából is tett hozzá egy darabot, anélkül különben az ember is csupán afféle vegetáló barom lenne, mint bármely más állati és növényi véglény. Az embert a benne lévő isteni részek teszik emberré – nem beszélve arról, hogy eleink egykor Isten mellett éltek a Paradicsomban, ahonnét azonban kiűzettek; nekünk most az a feladatunk, hogy fölismerjük magunkban az isteni alkotórészeket, azok segítségével megtaláljuk Istent, és visszatérjünk mellé a mennyei királyságba.

Ezeket hallván a két szabadkőműves összenézett, s miközben én igyekeztem arcukról leolvasni vélekedésüket, ők mimikával és kézjelekkel adtak egymás tudtára bizonyos dolgokat. Nem tudtam pontosan, mit gondolnak, ám fölfedezni véltem arcukon a csodálkozás és megint csak az elismerés jeleit – utóbbi láttán természetesen nagyon büszke lettem –, majd R. P. úr újra felém fordult, és azt kérdezte, miért akarok csatlakozni a szabadkőművesek szövetségéhez. Kis időbe tellett, mire meg tudtam kérdését válaszolni, nem csak a dadogásom miatt, hanem azért is, mert ezt még magam sem gondoltam végig. Végül sűrű szünetekkel olyasmit válaszoltam, hogy azért, mert mint minden ember, én is törekszem a jóra, és mindazok alapján, amit (elsősorban Ashmole úrtól) a szabadkőművesekről hallottam, azt gondolom, hogy köztük megglehetem azt, amit régóta keresek. Vagyis életem és létezésem célját és értelmét. A bölcs ember ugyanis – magyaráztam – nem elégedhet meg azzal, hogy karosszékében ülve figyeli a világ menetét, hanem igyekezzék lendíteni is azon. Isten feladatokat adott nekünk, és ezeket akkor tudjuk a legjobban és legeredményesebben megvalósítani, ha közösen munkálkodunk a jón. Mert mint ahogy az igazi alkimisták sem aranyat keresnek (aki legalábbis erre törekszik, az csak messziről szagolja az alkímiát), hanem a bennünk lévő isteni természetet, úgy a szabadkőművesek is azon templom építésén munkálkodnak, melyet az Isten által belénk plántált építőkövekből tudunk összeállítani. Az ember egyedül gyöngé, ám sok jó ember együtt erős, és ha már a rózsakereszteseknek elverte a nyomát is a keresztény világban zajló nagy háború, a szabadkőművesek legalább itt vannak, én pedig bennük vélem megtalálni azokat a társakat, akiket egész életemben szerettem volna magam mellett tudni.

Szavaimat csönd követte. Én is meglepődtem azon, amit mondtam, hiszen még magamban sem gondoltam ezeket végig. Úgy látszik, olvasmányaim és a világról való elmélkedéseim most jutottak el odáig, hogy mindezek elmondható dolgokká álljanak össze bennem. A beszédétől viszont egészen kimerültem: kapkodva vettem a levegőt, izmaim elfáradtak a sok rángatózás nyomán, hajam és arcom verejtékben fürdött. Egy csapásra fölhajtottam a kupában lévő bort. Néztem a szabadkőműveseket, ők elgondolkodva visszanéztek rám. Aztán R. P. úr azt mondta, hogy menjek ki a fogadó elé, bizonyára már ott vannak Elias Ashmole és Henry Mainwaring urak, várakozzék velük, ők addig tanácskoznak a sorsom felől. Bólintottam, fölkeltem és kimentem a fogadó elé.

Ashmole úrék valóban ott álldogáltak, készen arra, hogy a szabadkőművesek elvezessék őket a beavatási ceremóniára. Amint meglátott, Elias Ashmole egyből arról érdeklődött, mi a döntés. Közöltem vele, hogy egyelőre magam se tudom, a két úr most tanácskozik a sorsom felől. Egészen lenyugodtam, s noha még a sok beszédétől – jobban mondva: dadogástól – meglehetősen csapzottnak éreztem magam, már egyáltalán nem voltam annyira izgatott, mint idejövete-lünk-kor. Ashmole úr bólintott, onnantól fogva nem szólalt meg egyikünk sem, egészen addig,

amíg ki nem jöttek a szabadkőművesek, és R. P. úr felém fordulva egyből elkezdte mondani, hogy meghallgattak, és úgy találták, mind bölcsességem, mind tudásom méltóvá tette arra, hogy tagja legyek a szabadkőművesek szövetségének, ám a rossz beszédem miatt nem tudják a *Quatuor Coronati* nevű lózsi elé tární a jelentkezésemet. A szabadkőműveseket ugyanis nem mindenki szereti – mondta R. P. úr –, sőt többen vannak azok, akik üldöznék őket, mint akik támogatnák. A szabadkőművesek ezért egyelőre elfedik arcukat a világ elől (bár talán nem is olyan soká eljön az az idő, amikor a világ elé lépnek), és a bajban kizárólag egymásra számíthatnak. Éppen ezért olyan férfiakat vesznek föl maguk közé, akik semmi olyan fogyatékosságban nem szenvednek, ami adott esetben megnehezítené számukra azt, hogy testvéreiknek segítséget nyújtsanak. Az én beszédemet viszont ebből a szempontból zavaró tényezőnek ítélik meg, ugyanis nem biztosak abban, hogy baj esetén minden testvér félelem nélkül, teljes odaadással rám merné magát bízni, mivel lehet, hogy én még segítséget se tudnék kérni. R. P. úr mindehhez kicsit enyhültebb hangon azt is hozzátette, hogy mindazonáltal igen nagyra értékeli tudásomat és egész személyemet egyaránt, úgyhogy azt javasolják, tartsam a kapcsolatot Ashmole úron keresztül a testvériséggel, és amennyiben beszédem javulni kezd, folyamodjak újból a jelentkezésért.

Körbenéztem. A két szabadkőműves biztatóan mosolyogtak, Mainwaring úr közömbösen álldogált, Ashmole úr arcáról viszont olyasmit véltem leolvasni, hogy ő ezt már sejtette ezelőtt (később el is mondta, hogy Smallwood felé menet a kocsiban a dadogásomat hallván ilyen gondolatok környékezték meg). R. E. úr kedvesen megkérdezte, akarok-e valamit mondani. Nemet intettem, mire R. P. úr sürgetni kezdte a két jelöltet, hogy üljenek föl a lovakra, indulnak a lózsi titkos gyülekezőhelyére, rövidesen kezdődik a fölvételi szertartás. Ashmole úr ekkor elém lépett, átölelt, aztán azt mondta, foglaljak az ő költségére a fogadóban szobát, eszembe ne jusson este egyedül visszamenni Smallwoodba. „Majd holnap együtt megyünk haza” – tette hozzá, mire én bólintottam, majd megvártam, míg lóra ülnek és belevetik magukat a warringtoni éjszakába. Szobát béreltem, s miközben fölmentem az emeletre a bérelt szobámba, egyik pillanatról a másikra elöntött a láz.

Nagyjából úgy éreztem magam, mint tizenegy évvel azelőtt, amikor eljöttem Solesmesből; azzal a különbséggel, hogy ezúttal nem önszántamból tettem meg bizonyos lépéseket, hanem elzárták előttem azt az utat, amelyre lépni szerettem volna. Érdekes módon azonban ez ellen nem a lelkem, hanem a testem tiltakozott. Én legalábbis úgy éreztem, hogy megnyugvással veszem tudomásul a szabadkőművesek döntését, sem haragot, sem indulatot, sem sértettséget nem tápláltam feléjük, sőt úgy gondoltam: a testvériség érdeke az, hogy erős és alkalmas tagokkal gyarapodjék, mivel az emberiség templomába masszív és időtálló téglák kellenek. Ha pedig én nem ilyen vagyok, úgy mindenkinek jobb, ha nem tartozom közéjük.

Ám hiába gondoltam ezeket végig és igyekeztem legyűzni magamban a keserűséget, elöntött a láz, és pokolian fájni kezdett a fejem. Mire fölmentem a bérelt szobámba, csupán annyi erőm maradt, hogy az ócska, koszos ágyra zuhanjak, a következő pillanatban megszűnt a valóságérzetem. Láz okozta látomások gyötörtek, melyekben képzeitem keveredtek életem eseményeivel. Hol újra apám házában láttam magam, hol a templomos lovagok soraiban harcoltam a jó és az igaz ügy diadaláért, hol a solesmesi bencés apátságban küzdöttem pattogó és szaggatott beszédem démonaival. Az éjszaka úgy telt, hogy nem tudtam magamról: se nem aludtam, se nem voltam ébren, félig nyitott szemmel kénytelen-kelletlen megadtam magam a rám rohanó lázas látomásoknak. Pokolian fáztam, ám a szobában csak egyetlen pokrócot találtam, azt nagy erőfeszítések árán magamra csavartam, a következő percben viszont úgy leizzadtam, hogy miként tizenegy évvel azelőtt, a solesmesi étkezőben, megint éreztem izzadságom savanyú bűzét. Míg lelkemet lenyugodni hittem, addig testem küzdött helyette, egészen hajnalig, mikorra lázam valamelyest csillapodott, és elnyomott az álom.

Arra ébredtem, hogy dörömbölnek az ajtón. Kinyitottam a szemem, körbenéztem a málladozó falú szobában. Megint dörömböltek. Végre ráészméltem, hol vagyok, és föltápáskodtam az ágyról. Pokolian fáj a fejem, kiszáradt a torkom, égett a szám. Elvándoroltam az ajtóhoz, félrehúztam a reteszt. Elias Ashmole állt a küszöbön, amint meglátott, első szava a döbbenet volt. Visszatuszkolt a szoba belsejébe, az ágyra döntött. A homlokomat tapogatta a hús kezével, csóválta a fejét, és aggódalmas arccal kijelentette, amit amúgy is tudtam: hogy beteg vagyok. Próbáltam mosolyogni, azt mondtam, semmi bajom, mehetünk haza. Egyikünk sem lepődött meg azon, hogy ezúttal milyen gördülékenyen és jól ment a beszéd – én azért nem, mert ez így szokott történni, a mélypont után hirtelen javulás, az izgalom elmúlt, most már lehet rendesen beszélni; Ashmole úr meg azért nem, mert ő egészen idáig soha nem törődött a beszédemmel, és különben is, az egészségi állapotommal volt elfoglalva. Azonnal orvost akart hívatni, ám erre végül nem volt szükség. Amikor ugyanis lerohant a lépcsőn, és azt kiabálta a fogadóban, hogy hozzák ide Warrington legjobb orvosát, mielőtt bárki bármit tett volna, egy fekete ruhás ember termett előtte, és közölte, hogy ő orvos, vezesse a beteghez.

Együtt jöttek föl a szobámba. A férfi tetőtől talpig fekete ruhát viselt, gyászos színe ellenére azonban igen szívélyesnek mutatkozott. Én először megijedtem, ugyanis papnak néztem, és azt hittem, máris az utolsó kenetet akarják rám adni. Aztán amikor tapogatni kezdett, rájöttem, hogy doktor, és azt gondoltam, a fogadónak nyilván saját orvosa van, hogy Ashmole úr ilyen hamar tudott valakit keríteni. A férfi alaposan megvizsgált tetőtől talpig, majd közölte – egyébként idegen akcentussal beszélt, mintha nem lett volna angol –, hogy ideglázam van, ami akkor keletkezik, ha lelkileg fájdalmas dolog éri az embert. Ashmole úr komoran bólogatott, én viszont tiltakozni akartam, hogy szó nincs lelki fájdalomról, sőt már egészen jól vagyok. A fekete ruhás férfi egy intéssel elhallgattatott, és azt mondta: akármilyen történet, fogjam föl úgy, hogy mindennek oka és okozata van, és mivel minden abból az Egyből származik és oda jut vissza, üzzem ki a bánatot és a kétségbeesést a szívemből és a lelkemből, s gondoljak arra, hogy bármerre is kanyarog, az igaz ember útja mindig egyazon cél felé vezet. Kikerekedett szemekkel bámultam rá. Szavai hallatán Elias Ashmole is láthatóan izgatottá vált, hiszen a fekete ruhás férfi a háromszorosan legnagyobb Hermészt idézte a *Smaragdtáblából*. Ám mielőtt bármit mondhattunk volna neki, még hozzátette, hogy ne aggódjak, rövidesen minden tekintetben rendbe jövök, aztán meghajolt és kiment. Ashmole úr utána kiáltott, hogy szeretné kifizetni a szolgálatait. A férfi már a lépcsőházból szólt vissza, hogy ezért nem jár fizetség, ő csak teljesítette a kötelességét, azzal eltűnt a lépcsőfordulóban. Ashmole úr még megnézte, hogy rendben vagyok-e, majd leszaladt a lépcsőn megkeresni a férfit, de nem találta meg.

Estére már egész jól lettem, másnap reggel indulhattunk is vissza Smallwoodba. Noha korántsem volt olyan szép napsütéses idő, mint két nappal azelőtt – mi több: komor felhők uralták az eget –, sokkal nyugodtabbnak és frissebbnek éreztem magam, mint idefelé jövet. Ennek ellenére egyáltalán nem bántam, hogy alig szóltunk egymáshoz. Mind Ashmole úr, mind Mainwaring úr gondolataikba mélyedve lovagoltak mellettem, én pedig nem faggattam őket, noha a fejem és gondolataim könnyedségén éreztem, hogy most a beszéd sem esne nehezemre, sőt ha a két szabadkőműves most hallgatna meg, egészen világosan és gördülékenyen tudnék velük társalogni. Arról természetesen nem kérdeztem őket, hogy mi történt a lózsiban és miként zajlott a beavatás, hiszen erre úgyse válaszoltak volna, én meg úgy voltam vele: a fekete ruhás embernek igaza van, az utam elkanyarodott, ám a cél ettől még ugyanaz. Hiszen amint Hermész Triszmegisztosz is megírta: minden, ami fontos és jó, Istentől származik és őhozzá vezet vissza.

Egy éjszakát töltöttünk Smallwoodban, a Mainwaring-házban, másnap reggel búcsút vettünk egymástól. A búcsú meglehetősen furára sikeredett, hiszen Henry Mainwaringot már várta a parancs, hogy csatlakozzék a vasbordájúak seregéhez, Elias Ashmole pedig Oxfordba készült

visszatérni, remélve, hogy a királytól újabb feladatokat kap. Bármennyire is egyazon testvériséghez tartoztak tehát, nagyon is elképzelhetőnek tűnt, hogy előbb-utóbb a csatátér két különböző oldalán találkoznak össze, így aztán meglehetősen zavarban voltak, amikor elkészöntek egymástól – nem tudták, kívánhatnak-e a másiknak jó szerencsét. Végül testvéri csókot váltottak.

Ashmole úr rokonsága adott alám a hazaútra egy lovat, azzal, hogy talán egyszer visszakerül hozzájuk Lichfieldből (ez igen nemes gesztus volt, háborús időkben nagy érték a ló), Elias úr pedig hosszasan és igen érzelmesen búcsúzkodott tőlem. Megölelt, a hátamat lapogatta, az arcomat vizsgálta; mire azt mondtam neki, hogy ne törődjön ennyit velem, nincs semmi bajom, attól, hogy nem vettek föl a szabadkőműves testvériségbe, ugyanúgy fogok élni és tenni a dolgomat, mint ezelőtt. Ashmole úr helyeselt, majd kijelentette, hogy mind ő, mind a testvérek tisztában vannak az én emberi nagyságommal, úgyhogy máris kötény nélküli szabadkőművesnek érezhetem magam; egyébként meg ő a maga részéről teljesen bizonyos abban, hogy előbb-utóbb a kötényt is a derekamra köthetem.

Aztán valamivel halkabbra vette a hangját, és bizalmasan közelebb hajolva arról faggatott, hogy mit szólok ahhoz a rejtélyes doktorhoz Warringtonban. Visszakérdeztem, hogy vajon egyre gondolunk-e, mármint hogy Rózsakereszt Krisztián is szigorúan meghagyta az R. C. Testvériség tagjainak az ingyenes gyógyítást, ennek fényében pedig különösen elgondolkodtatóak a fekete ruhás férfi szavai, miszerint ő csak a kötelességét végezte? Ashmole úr bólintott, hogy természetesen neki is ez jutott eszébe, és most különösen zavarban van, mivel az utóbbi időkben arra a következtetésre jutott, hogy a rózsakeresztes szövetség nem létezik, csupán szerették volna azt egyesek létrehozni – *ludibrium*, mint ahogy mondotta volt korábban is, ám most olybá tűnik, hogy át kell gondolnia ezen elméletét, és ki tudja, talán mégis van valami a kiáltványok mögött. Én úgy vélekedtem, hogy az elmúlt esztendőben szerte a világban igen sokan állították magukról azt, hogy rózsakeresztesek, még többen pedig azt, hogy szeretnének a testvériséghez csatlakozni (Ashmole úr elpirult, hiszen ő is kiadott egy ilyen nyilatkozatot), ám a magam részéről azt tartom valószínűnek, hogy Rózsakereszt Krisztián valódi tanítványai nem fedik föl a kilétüket, és nem verik nagydobra azt, hogy ők az igazi rózsakeresztesek. Ergo mondhatni: aki azt hangoztatja, hogy az R. C. Testvériséghez tartozik, az nagy valószínűséggel nem mond igazat; aki viszont nem állít ilyesmit, de a cselekedetei sugallnak bizonyos dolgokat, arról sokkal könnyebben elképzelhető, hogy rózsakeresztes.

Ezután már tényleg búcsút vettünk egymástól, és egy darabig nem találkoztam Elias Ashmole-lal. Miközben Anglián újult erővel végigsöpört a háború – mely során előbb lefejezték a királyt, aztán a parlament hívei is egymás torkának estek –, a mi életünk Lichfieldben viszonylag békés mederbe terelődött. Mivel az Ashmole-ház teljesen elnéptelenedett, Elias úr rám bízta az épület és a birtok gondozását, szigorúan meghagyva, hogy a szíjgyártó műhelyt zárjam be, a munkásokat küldjem el, s kizárólag a család otthonának számító főépülettel, továbbá az istállókkal és a fészerekkel törődjek. A földek egy részét is eladatta velem, egyedül annyit tartott meg, amennyinek a jövedelme fedezte a kúria fönntartásának költségeit. Ő maga tevékenységének fő színterét Oxfordba helyezte át: ott élt és dolgozott: egyfelől továbbra is a királyság adóügyeit intézte (azt követően is, hogy Károlyt kivégezték), másfelől az egyetem könyvtárát és laboratóriumát fölhasználva immáron nekilátott a könyve megírásának (tudtommal bejárt egyetemi előadásokra is, ám diplomát – legalábbis eddig – nem szerzett).

A nagy mű hosszú évek állhatatos kutatómunkája eredményeként 1652-ben jelent meg. A legnevesebb angliai mágusok és tudósok életét tárgyalja – köztük természetesen John Dee-ét, akinek a szárazföldön (így például Csehországban, különösen Rudolf császár prágai udvarában) tett utazásairól hosszasan megemlékezik. Szerzője a *Theatrum Chemicum Britannicum* címet adta neki. Jómagam majdnem fél évvel azután vehettem először a kezembe, hogy a

kötet napvilágot látott. Ez volt az a találkozásunk, amelyet már korábban említettem, mikor is a nemrégiben örökbe fogadott lányunkat, Eleanort bemutatunk Ashmole úrnak, amit viszont ő igen zokon vett, mivel a kislány neve hallatán, különösen pedig akkor, amikor közöltük vele, hogy a néhai Eleanor Mainwaring-Ashmole iránti tiszteletünkben neveztük így el, azt gondolta, hogy őt, jobban mondva második házasságát gúnyoljuk. Akkoriban épp elégszer meggyűlt ezzel a baja, barátai és rokonai közül is többen nyíltan a szemébe mondták, hogy szerintük a pénze miatt vette nőül a nálánál húsz esztendővel idősebb Lady Maryt, mivel a hölgy hozománya biztosította a megélhetését, és zavartalanul lehetett mellette tudományos munkát végezni. (A házsártos rokonság leginkább a Mainwaring családot jelentette, akik révén Elias Ashmole megismerkedhetett a hölgygel, hiszen Lady Mary, ahogy már ugyancsak szóltam róla, Thomas Mainwaring özvegye volt.) Akik pedig nem nyíltan vádolták meg ezzel Ashmole urat, azok a háta mögött pusmogtak és mondtak róla kígyót-békát, ami persze idővel az ő fülébe is eljutott. Száz szónak is egy a vége: mindez igen érzékenyen érintette Elias Ashmole-t, ezért nem csoda, hogy a mi óvatlan megjegyzésünk Eleanor Fessart keresztnévéről ugyancsak félreértésre adott alapot. Ránk csapta az ajtót, és visszament a családi házukba.

Anne biztatására utánamentem, ám Ashmole úr nem akart beengedni, sőt a szolgájával kiűzent, hogy többet ne lépjem át ennek a háznak a küszöbét, gondolkodjam el inkább azon, hogy ezentúl miből fogok megélni és fenntartani a családomat, mivel ő nem tart igényt a munkámra. Ezen igen elkeseredtem, és rettenetes dadogás közepette próbáltam elmagyarázni a csukott ajtó mögül a kukucskáló résen kikandikáló házi szolgának, hogy félreértés történt, szó nincs gúnyolódásról meg effélékről – hát hogy is gúnyolódhatnék én azon az emberen, aki nekem munkát és kenyeret ad, és akit én mind tudása, mind embersége okán ezen a földön mindenkinél jobban tisztelek? Meglehetősen nehezen forgott a nyelvem, a görcs megint rám telepedett, így aztán hamar le is mondtam arról, hogy valamiféle eredményt elérjek. Épp készültem elkullogni az Ashmole-háztól, amikor kinyílt az ajtó, s ott állt a küszöbön Elias úr, aki egészen odáig a szolga mellett tartózkodott, és hallotta minden szavamat. Barátságosan mosolyogva rám szólt, hogy jöjjen be, majd miután beléptem, megölelt, és bocsánatot kért hirtelen haragjáért.

A kölcsönös engesztelő mondatok után Ashmole úr átnyújtotta ajándékát: könyve egy példányát. Belelapoztam, és megdicsértem mind a tetszetős kivitelezéséért, mind azért a sok munkaért, ami benne van. Elias Ashmole szerényen elhárította a dicséretemet, s közölte, hogy a könyv megszületéséért igen sokat köszönhet a tavaly elhunyt Arthur Dee-nek, aki néhai édesapjáról rengeteg dolgot mondott el neki, továbbá nekem, aki egyes forrásként szolgáló könyveket beszereztem, valamint William Backhouse-nak, az alkimista tudósnak, aki túl azon, hogy fogadott fiaként kezeli őt, igen sok titokba beavatta, például megmutatta neki a filozófusok kövét. Nem először hallottam tőle ezt a kifejezést, így miután biztosítottam afelől, hogy nekem nem jár köszönet, örömmel teljesítettem azt, amire kért, megkérdeztem, hogy mit is kell igazából ez alatt érteni.

Ashmole úr nagyot sóhajtott, majd kijelentette, hogy vannak dolgok, amiket nem tud elmondani az ember – nem azért, mert nem volna szabad, hanem azért, mert nincsenek rá se mondatok, se szavak. Bizonyos dolgokat ugyanis a szívünkkel és a lelkünkkel veszünk észre, és noha a gondolataink irányítanak feléjük, később éppen ezek a gondolatok bizonyulnak kevésbé a megértésükhöz. Elménk ugyanis nem egyszer rabul ejt bennünket, nem engedi, hogy megtapasztaljuk az átlényegülést, és fölfedezzük Istent a szívünkben és a lelkünkben. Mert hiszen – mondotta Elias Ashmole – ahogyan a hajdani nagy bölcs, a háromszorosan legnagyobb Hermész, azaz Hermész Triszmegisztoz írta a *Tabula smaragdínában*: „Ami lent van, az ugyanaz, mint a fenti, és ami fent van, az ugyanaz, mint a lenti”. Ez azt jelenti, hogy Isten, a Legfelsőbb Lény, a Világegyetem Nagy Építőmestere a maga képére alkotta meg az embert, olyan formán, hogy ott hagyta benne a keze nyomát. Az Úr trónjáról, a mennyei Atyánk

mellől lebecskázott embernek pedig az a feladata, hogy fölfedezze magában az isteni alkotórészeket, s ezáltal megtalálja a Teremtőhöz, a mennyei királyságba vezető utat. Aki tehát a filozófusok kövét keresi, isteni titkokra bukkan, ám ezen titkok nem szavakkal elmondható gondolatok, hanem Istennek a szívünkben és a lelkünkben rejtőző üzenete.

Igen szépen beszélt Elias Ashmole, én egy darabig nem is tudtam szóhoz jutni, később is csak annyit tudtam nyögdecselve kérdezni, hogy ezek szerint ez volna a *Smaragdtábla* megfejtése? Ashmole úr elmosolyodott, és azt felelte, hogy valaha, amikor az emberiség közelebb élt az éghez, és ismerte a világban neki szánt, elfoglalandó helyét, Lamech fiai két kőoszlopra vésték az élet legfőbb bölcsességeit. Ezt a két oszlopot fölvitték Noé bárkájára; az özönvíz után elvesztek, ám később megtalálták őket. Az egyik Hermész Triszmegisztoszhoz került, aki úgy ítélte meg, hogy az emberek időközben eltávolodtak Istentől és a saját útjukat kezdték járni, ezért jobb, ha ezen bölcsességeket elrejtí, hogy csak azok értsék meg, akik valóban méltóak arra. A *Tabula smaragdina*ra felírt mondatokat tehát úgy formálta meg, hogy avatatlanok számára láthatatlanná tette a bennük lévő üzenetet. A másik oszlopot Pithagorasz, a geometria ősatya tanulmányozta, aki ugyanarra a megállapításra jutott, mint Hermész Triszmegisztosz, ám mivel ő nem volt a szavak mestere, Lamech fiainak bölcsességét a geometria és az építészet törvényeibe építette bele. Aki viszont nem csak a fejével, hanem szívével és lelkével is tanulmányozza ezeket a dolgokat, az rájöhet az élet legnagyobb bölcsességeire, és úgy formálhatja azután a saját életét, hogy az mind magának, mind az embertársainak örömet okozzon, mind pedig Istennek is kedves legyen.

Ezekkel a mondatokkal vett tőlem újra búcsút Elias Ashmole: a következő napon ismét Oxfordba szólította a kötelesség. Este már csupa gyakorlatias dolgokkal foglalkoztunk: megmutattam neki a könyveléseket és a birtok vagyoni dolgait. Igen elégedett volt velem, nem győzött dicsérni és hálálkodni a munkámért. Én a tőle eltanult szerénységgel hártottam ezeket. Másnap, indulás előtt még egyszer megölelt, sőt a feleségemnek, Anne-nak kezét csókolt, és a kis Eleanor arcára is csókot lehelt. Azt mondta: menjen minden úgy, ahogy eddig, és hogy hamarosan újra hazalátogat. Ám erre csak évekkel később került sor.

Aki egyszer a feljegyzéseimet olvasni fogja, ide érve bizonyára elcsodálkozik, hogy az elkövetkező évek leírásánál miért nem veszem az előzőekhez hasonló részletességgel lajstromba az eseményeket. Ennek az a legfőbb oka, hogy ezek az esztendőik számomra és családom számára csendben és boldogságban teltek el. Miközben Anglia ragyogó kék eget minden addiginál jobban elsötétítette a háború, melyben angol ölt angolt, és testvér emelt kardot a testvéreire, Lichfieldben és környékén többé-kevésbé béke honolt. Persze, a mi békességünk fölé is árnyként tornyosult a nem is olyan távoli vérengzés. A családok még éveken keresztül nyögték annak a terhét, hogy a kerekfejűek a város megszállásakor kifosztották őket, gyönyörű katedrálisunk tornyai csonkán meredeztek, és ami mindennél fájóbb volt: sokan azok közül az erős és tette kész fiatalemberek közül, akik Lichfield jövőjét és fölvirágzását hivatottak biztosítani, elestek a harcmezőn. A háború ezeken kívül abban is éreztette hatását, hogy fölmentek az árak, lévén, hogy sok helyütt parlagon maradtak a földek, kevesebb volt az élelem és akadozott a kereskedelem. Mindez elszegényesedést vont maga után. Ám nem akarok minderről bővebben szólni, hiszen ezeket, ha eddig nem tették, majd meg fogják írni részletesen azok, akik nálamnál közelebből látták az eseményeket, és akik jobban értenek a politikához. A lényeg, hogy úgy tűnik: a bajok végén, Istennek hála, egyszer minden a rend útjára lép. Ahogy a szárazföldön dúló nagy háború is három évtized után véget ért, ugyanúgy állt helyre a béke Angliában is majdnem húsz évi vérontás után. Most, mikor ezeket a sorokat írom, az országban béke van, a néhai Károly király hasonló nevű fia is elfoglalhatta helyét a trónuson, és a háború izgalmát az újjáépítés jóval kevésbé terhes izgalma váltotta föl.

Ugyancsak Istennek tartozom hálával és köszönettel azért, amiért mi szerencsésen, ép bőrrel túlélünk a véres esztendőket. A kis Eleanor szépen gyarapszik, elmúlt tízesztendős, és mi nagy boldogságban és szeretetben neveljük őt a feleségemmel. Igen, szeretetben, mert a mögöttünk álló évek eseményei leginkább arra tanítottak meg bennünket, hogy legyen bármekkora vihar is az ember körül, lángoljon bár ezernyi lánggal a világ, mindez kevésbé érheti a szívét és lelkét akkor, ha átlényegíti őt a szeretet. Szerencsés embernek mondhatom magam, amiért olyan feleségem van, mint Anne, akivel minden porcikánk együtt rezdül, és aminek köszönhetően a körülöttünk lévő bajok ellenére is mind a mai napig boldogságban és nyugalom élünk. Azt hiszem, az ember abban az elhatározásban találhatja meg Isten szándékát és akaratát, hogy szeressen, mert a szeretet ereje képessé teszi lelkünket fölemelkedni az égi szférákba, oda, ahonnan a sok mocsok és a bűn miatt egykor lehullott, ám ahová mind a mai napig vágyik.

Egyszóval: csöndes szeretetben és nyugalomban teltek Lichfieldben a napjaink. Én továbbra is az Ashmole-birtok maradéka körüli ügyeket intéztem – immáron egyedül, hiszen Elias úr mindenki mást elbocsájtott, sőt a földeket is eladta, bennünket pedig beköltöztetett az ő családi házukba, és rendszeres járadékot fizetett annak fönntartásáért. Ő maga viszont 1652-t követően igen keveset jött Lichfieldbe. Olykor évek is elteltek anélkül, hogy fölbukkant volna, ám a levelekről és a pénz küldéséről soha nem feledkezett el. Sőt az is megesett, hogy ha a háborús viszonyok közepette elveszett a nekem szánt pénzküldemény, és jeleztem, hogy nem kaptam meg a szokott időben, Ashmole úr azonnal, kérdés és zsörtölődés nélkül elküldte megint. Ezeken felül olykor igen hosszú leveleket intéztem hozzám, melyekben részletesen kifejtette, min dolgozik és mely dolgok foglalkoztatják. Hat évvel az első után új könyve jelent meg, *Út a boldogsághoz* címmel. Ezt megint csak a saját kezeiből kaphattam meg: 1658-ban ugyanis tőle szokatlan módon hosszú időre jött Lichfieldbe, négy egész hetet itt töltött, és ekkor volt időnk beszélgetni életünk folyásáról épp úgy, mint a világ dolgairól.

(Lady Maryt ekkor sem hozta magával, mint mondotta, a hölgy ennyi idősen már nem szívesen utazik – ez volt az első alkalom, hogy szóba hozta felesége életkorát.)

Ashmole úr hosszas és bensőséges leveleire igyekeztem én is hasonlóképpen válaszolni. Beszámoltam neki a lichfieldi és a staffordshirei eseményekről épp úgy, mint arról, hogy mit olvastam mostanában és mely dolgok foglalkoztatnak éppen. Egy ilyen levél írásakor annyira elragadtattam magam, hogy hosszasan meséltem Elias Ashmole-nak a gyerekkoromról: Párizsról, a családomról, apámról, az ő kőműveslőzsijáról, és a könyvekről, melyeket a dolgozósobájában tartott. Az emlékek földidézésének hatására odáig merészkedtem, hogy neki-bátorodtam, és elküldtem Ashmole úrnak pár történetet azokból, amelyeket a gyermekkorom óta bennem lévőik közül papírra vetettem. Kíváncsian vártam, mit szól hozzájuk, hiszen a nemes lovagok és a bölcs uralkodók kalandjait annak előtte csupán szeretett feleségemnek mutattam meg, aki elolvasta őket, majd őszintén megmondta, hogy nem tud róluk véleményt nyilvánítani, lévén, hogy az effélékhez nem ért. Reméltem azonban, hogy Ashmole úr tesz rájuk némi megjegyzést, azt se bántam volna, ha korhol érte, netán a megvetését és a rosszalását fejezik ki azok silánysága miatt, de semmi ilyesmi nem történt. A levelemre több mint fél évvel később érkezett csupán válasz, akkor, amikor már arra gondoltam, hogy küldeményem elveszett a háború viszontagságai között. Nem vészett el, Ashmole úr rövid írásos üzenetben tudatta velem, hogy megkapta történeteimet, azonban elfoglaltságai miatt egyelőre nem volt se alkalma, se módja foglalkozni velük. Erre később sem került sor – mindmáig nem tudom, hogy elolvasta-e őket egyáltalán.

Így teltek az évek, egyik a másik után, csöndes boldogságban és nyugodt elmélkedésben Lichfieldben, szeretett feleségem és nevelt lányom mellett. Aztán egy esztendővel ezelőtt, 1660 nyarán Elias Ashmole levelet küldött, melyben arra kért, hogy menjek el hozzá új otthonába, Londonba és látogassam meg. A levélhez az útiköltségre elegendő pénzt is mellékelte. Invitálása kétszeresen is izgatottá tett: egyrészt azért, mert soha nem voltam még Londonban, másrészt mert el nem tudtam találni, hogy mi meghívásának az oka. A dolog mindenesetre örömmel töltött el, noha féltem itt hagyni a családomat. Szerencsére és Istennek hála azonban az a majdnem tizenöt esztendő, amit Lichfieldben ez idáig leéltem, bőségesen elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy elnyerjem az itteniek bizalmát és jóindulatát, így aztán utazásom hírének hallatán többen is ajánlkoztak, hogy ne féljek semmitől, ők távollétem alatt gondját viselik Anne-nek és Eleanornak. Azon gondolattal bérelhettem hát kocsit és lovakat, hogy családomat biztonságban tudhatom, úgyhogy elutaztam Londonba.

Elias Ashmole sem régen költözött oda. Azelőtt Oxfordban, a királpártiak központjában élt és dolgozott, II. Károly trónra léptével azonban élete egy csapásra minden megváltozott. Az új király Londonba hívatta, jelezvén, hogy nem feledkezett meg apjának és a királyságnak tett szolgálatairól, s azonmód ki is nevezte London főadóellenőrének. Elias Ashmole tehát immáron nagy úrnak, országos méltóságnak számított. Ám hivatalánál is nagyobb rangot szerzett neki tudósi hírneve, két könyve, és roppant szervezőmunkája, mely során azon régi céljának megvalósulásáért munkálkodott, miszerint egy társaságba gyűjti össze Anglia legokosabb és legbölcsebb embereit.

A Temze partján bérelt palotát, nem messze a Towertől. Bevallom, nem kis megszeppenéssel kopogtattam be hozzá. A nagyváros nyüzsgése egyszerre lenyűgözött és megbénított. Mióta eljöttem szülővárosomból, Liverpool volt a legnagyobb hely, ahol megfordultam, de az nem mérhető sem London, sem Párizs nagyságához. A nyüzsgő forgatagban alig tudtam a kocsival elvergődni Ashmole úr házához: tömeg hömpölygött az utcákon, iszonyú volt a hangzavar, ráadásul a Temze vizének bűze annyira hasonlított a Szajnáéhoz, hogy be se kellett csuknom a szemem, az ismerős hangok, szagok és a látvány nyomán újra a gyerekkoromban, Párizsban érezhettem magam.

Igen kevés időt: hét napot töltöttem Ashmole úr vendégeként Londonban. Tölthettem volna többet is, ám nem akartam visszaélni a vendégszeretetével, mivel láttam, hogy igen elfoglalt ember, ott-tartózkodásam alatt is csupán esténként tudtam beszélni vele, napközben ügyeinek intézése után rohangu. Egy ízben sajnálkozott is, hogy nem tudja nekem megmutatni Londont, de hát, mint mondotta, alig van szabad ideje. Éreztem, hogy miközben erről beszél, hangjából büszkeség cseng, amit teljességgel meg tudtam érteni, hiszen már az első napon megtapasztaltam, hogy Elias Ashmole nagy ember lett, a szó legnemesebb értelmében: tudósokkal, püspökökkel és államférfiakkal tartotta a kapcsolatot, és nyakig volt abban az országos nyüzsgésben, amely arra irányult, hogy majdnem húsz évi vérengzést követően helyreállják Angliában a rend és a nyugalom. Ott-tartózkodásom idejére esett az is, hogy öfelsége fogadta Elias urat. Ez volt az első alkalom, hogy találkozott az új királlyal; aznap korán reggel, kicsinosítva és kiöltözve ment el otthonról, és későn este, igen feldobott állapotban tért haza. Szokás szerint hármasan vacsoráltunk: Ashmole úr, Lady Mary és én; s evés közben házigazdám mindvégig nagy lendülettel mesélt. Elmondta, hogy mennyire lenyűgözte őt II. Károly, mennyire határozott és komoly ember, a királyság jövője láthatóan jó kezében van, ráadásul öfelsége mindenben támogatja az elképzeléseit. Lázias erővel folyik tehát az Anglia legnagyobb kiválóságait összegyűjtő tudós társaság alapítása, melynek létrehozásához a király minden lehetséges támogatást meg szándékozik adni. Ezeket pedig jó szándékkal és értő figyelemmel hallgatta meg Elias Ashmole úr személyes terveit is, például azt, hogy a saját tudományos gyűjteményéből olyan múzeumot szándékozik létrehozni, amely nyitva áll majd a tömegek előtt.

Azon az estén éreztem meg igazán, hogy Elias Ashmole és én külön utakon járunk. Persze, ez korábban is nyilvánvaló volt. Amikor Ashmole úrral megismerkedtem, ő már akkor más körökben mozgott, mint én. Mégis, hosszú éveken keresztül lelki közösséget éreztem vele, egyfajta tanítomnak és mesteremnek tekintettem, annak ellenére, hogy egyidősek voltunk. Valószínűleg ennek tudható be, hogy noha a dadogásom igen sokat javult, Ashmole úr társaságában soha nem tudtam folyékonyan és rendesen beszélni – lévén, hogy fölöttem állóként tekintettem rá, akitől minden tiszteletem és rajongásom dacára tartanom kellett, valahogy úgy, ahogyan a fiú tart egy szeretett és erős kezű apától. Ez a hét londoni nap azonban sokat lazított a korábbi kötelékeken, és sok mindent megszüntetett abból, ami bennünket összekötött. Továbbra is igen nagy tisztelettel és kedvvel tekintek Elias Ashmole-ra, és igen sokra tartom a munkáját, a tudását és a bölcsességét. Rá kellett ellenben döbbennem arra, hogy azt, amit az emberek évszázadok óta keresnek és boldogságnak hívnak, mi ketten más-más helyütt találjuk meg. Ashmole urat a munkája és a körötte lévő nyüzsgés teszik boldoggá, és mindent ennek rendel alá. Engem viszont a családom, a feleségem, a lányom és a lichfieldi otthonom boldogít, és én mindent, amit az emberek az életben fontosnak tartanak, az így nyert boldogság szolgálatába akarok állítani. Persze, miközben ezeket leírom, még a látszatát is kerülni szeretném, hogy ezzel bármiféle ítéletet akarnék mondani, vagy netán azt sugallni, hogy egyiket (esetleg az enyémet) többre tartanám a másiknál. Ilyenről szó nincs, nem csupán azért, mert nem érzem magam följogosítva arra, hogy bárki életéről és ténykedéséről ítélek, hanem mert a boldogságot különféle módokon, ezernyi úton meg lehet közelíteni. Hiszem ugyanakkor, hogy a boldogság a legnagyobb emberi cél, és ebben testesül meg az az isteni szándék is, hogy fölfedezzük magunkban azt, ami mennyei Atyánkból bennünk van. Boldognak lenni ezen a földön ugyanis roppant nehéz. Sokan anélkül vallják és hiszik boldognak magukat, hogy valóban azok lennének, hiszen bármiféle gyönyör, amit a hatalom, a kéj, a vagyon és más dolgok nyújtanak, önmagában még nem egyenlő azzal a boldogsággal, amely isteni adomány, és amely lehetővé teszi számunkra, hogy ebben a földi siralomvölgyben, ha nem is teljes egészében, de legalább valamelyest részesüljünk a mennyei királyság ízéből. S mivel benyomásaim és észrevételeim szerint Elias Ashmole erre a boldogságra törekszik fáradhatatlan munkája nyomán, s ugyanoda szándékozik eljutni, ahová én is a csöndes

lichfieldi életemben, a családom oldalán, végképp nem tehetek mást, mint jó szándékkal, nagy örömmel és baráti szívvel kívánni neki azt, hogy teljesüljenek a céljai. Mint ahogy szintén ezt kívánom magamnak is, annak tudatában, hogy bár az én életem egy kívülálló szemében kevésbé látványos, mint Ashmole úré, ám legalább ugyanannyi benne a szív, a bölcsesség, és az akarat a tisztánlátás felé.

Ahogy már említettem pár sorral följebb, ezen a hét nyári londoni napon leginkább esténként volt érkezésem Elias Ashmole-lal találkozni és beszélgetni erről-arról. Napközben egyedül lófráltam a városban, többnyire Ashmole úr palotája körül, mivel nem mertem túl messzire merészkedni. Ha nem mentem el hazulról, akkor Ashmole úr könyvtárát böngészgettem, s örömmel fedeztem fel benne azokat a könyveket, amelyeket én szereztem neki az első munkája megírásához. A vacsorákat mindig együtt töltöttük el. Általában velünk tartott Lady Mary is, akit Elias Ashmole – így vettem észre – a nagyváros forgatagában és nyüzsgésében egyáltalán nem rejtegetett és őrzött úgy, mint mondjuk Staffordshire-ben. Avagy időközben, meglehet, kivívta magának azt a pozíciót, amelyben az ilyesmi nem jelenthet hátrányt, az emberek susmogásával pedig ekkor már igazán nem kell törődnie. Mindenesetre immáron én is megismerhettem ezt a hölgyet, akiről a korát és kinézetét tekintve akár azt is lehetett volna hinni, hogy Elias Ashmole édesanyja. Megtapasztalhattam, hogy Lady Mary művelt és okos asszony, szellemes társalgó és megvan a magához való, sőt Ashmole úrhoz méltó esze. Nyugodt, jó házasságban élnek, olyanban, amelyben az asszony egyetlen kötelességének érzi, hogy nagyreményű férje mellett – vagy inkább mögött – álljon, és minden szándékával támogassa annak törekvéseit. Ashmole úr hivatalviselése okán föltehetőleg már nem szorul arra, hogy Lady Mary vagyonából éljen (már ha maradt még abból egyáltalán valami), arra azonban igenis szüksége van, hogy otthonában rendet és nyugalmat találjon, és sürgető ügyeinek intézése után nap mint nap egy biztonságot adó erődbe térhessen haza.

A Londonban töltött utolsó estémen egy fiatalember is nálunk vacsorált. Alig volt tizennyolc esztendő. Ashmole úr Oxfordban találkozott vele, azt mondta róla, fényes jövő előtt áll, egyszer Anglia legnagyobb tudósa lehet. Meglehetősen mogorva fickónak tűnt, és én bizony egész este alatt egyszer se tapasztaltam meg a csúf ábrázat mögött lapuló nagy tudást. A fiatalember alig szólalt meg, persze, ennek megvolt az alapos oka, lévén, hogy dadogott. Amikor Ashmole úr bemutatott bennünket egymásnak, én, mint minden bemutatkozásnál, kissé elnyújtottam a nevem, és haragosan láttam, hogy a fickó ugyanezt teszi. Azt hittem, hogy gúnyolódik, ráadásul a nevét se értettem, Elias Ashmole meg is ismételte hangosan: Isaac Newton. Az ebből fakadó haraggal ültem le vele és a házigazda házaspárral a vacsoraszalathoz – haragom aztán megenyhült, mert szűkszavúsága ellenére hamar rájöttem, hogy Newton úr nem engem utánozott, hanem ő maga is dadog. Meglehetősen és szokatlan élmény volt ez számomra, hiszen egészen addig még nem találkoztam másik dadogóval, legföljebb hallottam arról, hogy nem én vagyok az egyedüli. Furcsa volt ezzel szembesülni, és míg Isaac Newton időnkénti küzdelmét figyeltem a szavakkal – mert bármennyire is igyekezett komoran hallgatni, Ashmole úr olykor kérdéseket intézett hozzá, melyeket meg kellett válaszolnia –, mintha tükörbe néztem volna, és noha úgy éreztem, én ennél jobban beszélek, megint csak elhatároztam, hogy mindent megteszek azért, hogy elűzzem dadogásom utolsó démonait is, pusztán amiatt, hogy az embereket ne hozzam a társaságomban nehéz helyzetbe. Egyébiránt máig nem tudom, mi volt az oka Newton úr nálunk vacsoráztatásának: vajon az, hogy Elias Ashmole-nak szándékai vannak ezzel az állítólag nagy jövő előtt álló fiatalemberrel, vagy esetleg nekem akart volna tükörképet nyújtani, ezáltal arra ösztönözni, hogy ne álljak meg félúton beszédem javításában, haladjak tovább? Netán azt akarta megmutatni, hogy mások is beszélnek úgy, ahogyan én, mi több, rosszabbul is?

Nem tudom, melyik az igaz, meglehet, hogy utóbbiak, mivel másnap reggel, a búcsúzkodásomkor – miután rám bízott némi pénzt a lichfieldi katedrális helyreállítására – Ashmole úr

hirtelen közelhajolt, és olyan hangon, hogy a szolgák ne hallják, megkérdezte, hallottam-e mostanában valamit a szabadkőművesekről. Azt feleltem, az égadta világon semmit, alig mozdulok ki Lichfieldből, arrafelé pedig ezek szerint nem dolgoznak kőműveslőzsik. Elmosolyodott, s azt mondta, hogy mindenütt dolgoznak a szabadkőművesek, csak éppen hangtalanul, láthatatlan kezekkel építik az emberiség nagy közös templomát, és a munkához, ha van kedvem, én is csatlakozhatok. Ekkor mélyen a szemeimbe nézett, és közölte, hogy úgy véli, most már nyugodtan és indokoltan kopoghatok a szabadkőműves testvériség ajtaján, egész biztosan bebocsájtást nyerek, sőt ha ő ajánl be, máris magamon érezhetem a szabadkőműveskötényt. Kérdőn rám szegezte a tekintetét, mire én visszamosolyogtam reá, majd megköszönve a lehetőséget azt feleltem, hogy egyelőre nem áll szándékomban a testvériséghez csatlakozni. Nagy tisztelettel viseltetek a szabadkőművesek iránt, azonban úgy érzem, tudom a világban a helyemet és a kötelességemet, s ezen dolgok nem egy kőműveslőzsiba szólítanak. Hanem például haza, Lichfieldbe, ahol, ahogyan a szabadkőművesek az emberiség templomát építik, úgy mi, lichfieldi polgárok a háborús sebektől vérző katedrálisunkat állítjuk helyre.

Csupán egy kis ideig láttam csodálkozást Elias Ashmole arcán, a következő pillanatban megint mosolygott, megölelt, és azt mondta, hogy tökéletesen megért; ám amennyiben mégis meggondolom magam, nyugodtan kopogtassak nála, higgyem el, az ugyanolyan, mintha a testvériség ajtaján kopognék. Biztosítottam arról, hogy ha meggondolnám magam, akkor keresni fogom, majd beszálltam a kocsiba, a katedrálisépítésre szánt pénzt tartalmazó dobozát elrejtettem az ülés alatti rejtekben, megmarkoltam a rövid csövű mordályomat és búcsút intettem Londonnak. Viszonylag hamar és gond nélkül érkeztem haza, ahol nagy örömmre rendben találtam mindent.

Pár hónappal ezelőtt találkoztam újra Elias Ashmole-lal: a tavasz beköszöntével váratlanul Lichfieldbe érkezett. A házamban szállt meg, ott, ahol valaha az Ashmole család lakott, kísérete (mivel nagy úr lévén kísérettel jött) az egykori szíjgyártó műhely épületeiben kapott helyet. Ashmole urat Hackett püspök is fölkereste itt-tartózkodása alatt, hálás szívvel köszönvén meg a templom helyreállítására szánt adományt. Egyik nap együtt sétáltunk el a katedrálishoz, megnézni, miként csinosodik, és miközben Hackett püspök az építésen dolgozó kőművesek egyik vezetőjével beszélgetett, Elias Ashmole a tőle megszokott lendülettel beszélte el nekem, hogy idén, azaz 1661. január 2-án Londonban száztizennégy taggal alakult meg a Királyi Társaság, amely Anglia legkiválóbb elméit gyűjti össze, hogy közösen dolgozzanak előbb az ország rendbetételén, aztán talán az egész világ kátyúba ragadt szekerének kimozdításán is. Ezeket hallván én is őszinte örömmel és lelkesen bólogattam, és amint Ashmole úr engedett szóhoz jutni, megjegyeztem, hogy ezek szerint teljesülni látszanak a rózsakeresztesek céljai. Elias Ashmole ekkor elfordította tekintetét a katedrálisról, rám nézett, és rövid sóhaj után így szólt:

– Egyetlen rózsakeresztesselel találkoztam egész életem során, John, az pedig te vagy!

A következő pillanatban megint a szokásos mosoly terült szét az arcán. Belém karolt, majd közelebb mentünk Hackett püspökhöz és a kőművesmesterhez. Az Úristen gyönyörű ege kéklőn ragyogott fölöttünk.

BENEDEK SZABOLCS

1973-ban született.

Főbb művei:

A Nagy Degeneráció (regény, 1997);

Berényi szerelme (novellák, 1999);

Mathias rex (regény, 2000);

Báthory Zsigmond (regény, 2002);

Parázsvölgy (regény, 2005); Kommunikációs zavar (2006).



www.benedeksz.hu

Benedek Szabolcs regénye a végső válaszokat hajszoló embernek és történelmének talányos korszakaira, sorsára kérdez – és a kérdések sorsára is rákérdez. Szerb Antal prózaeszményének e mai, tüneményes „reinkarnációja” igazi bravúr, amely a „rózsakeresztes testvériség” megszállottainak történetét követve egyedülálló prózaírói invencióval képes megmutatni, hogy az illúzió, a sejtés és képzelet, „tanulóéveink káprázata” miként szabhat végül medret, adhat némi értelmet az életünknek. Ok és okozat, világ-átalakító hit, építő és romboló szenvedély, ráció és érzelem, generációk sorsa kavargok ebben az országokon és évtizedeken átívelő történésfolyamban, amely széles öleléssel fogja mondatok hálójába a csodát: a szabályozhatatlanul habzó életet.

PONT
Kiadó

www.pontkiado.hu

CONFLU

10 €

ISBN 978-963-7265-64-8



2420 Ft